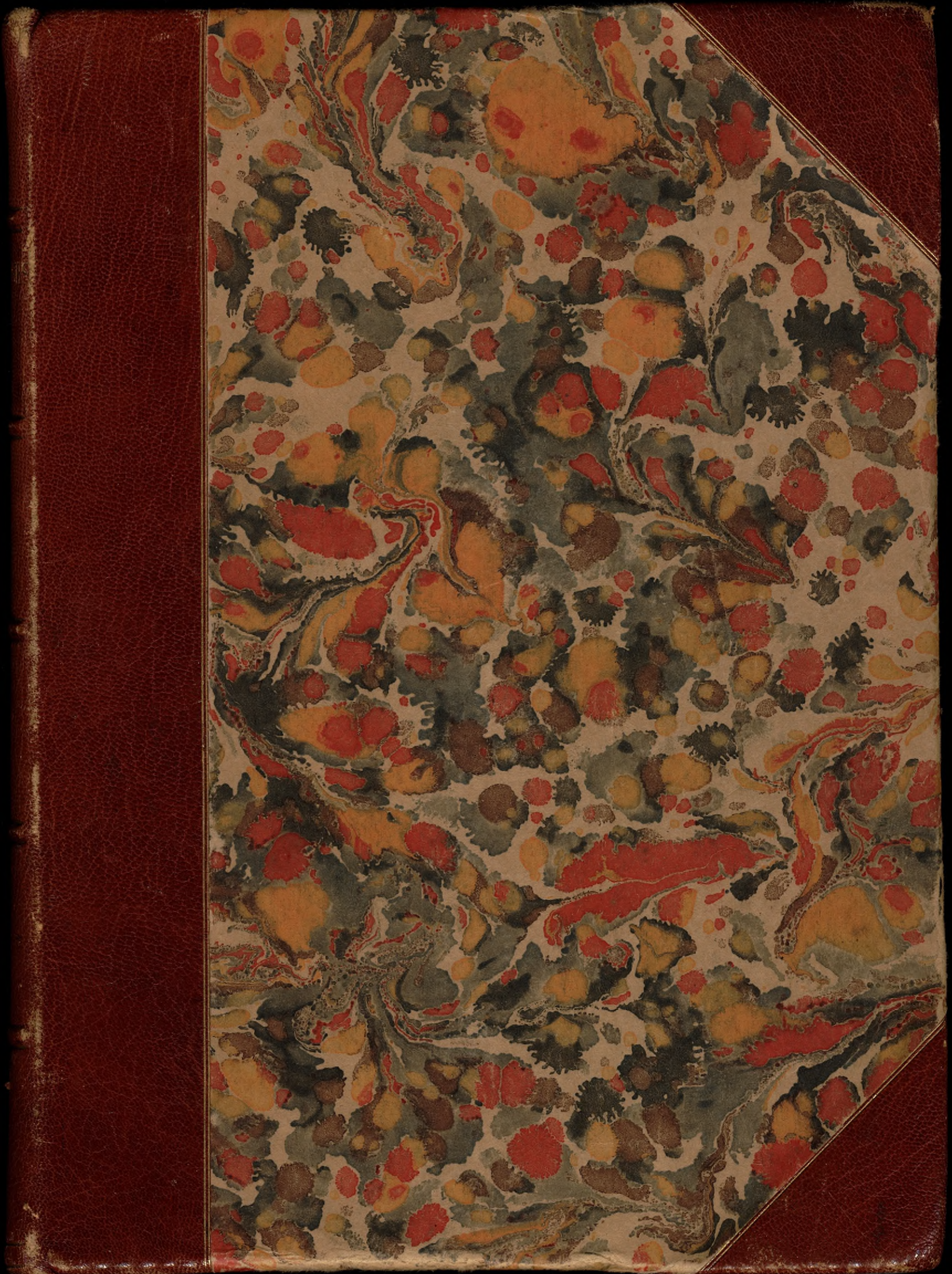

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

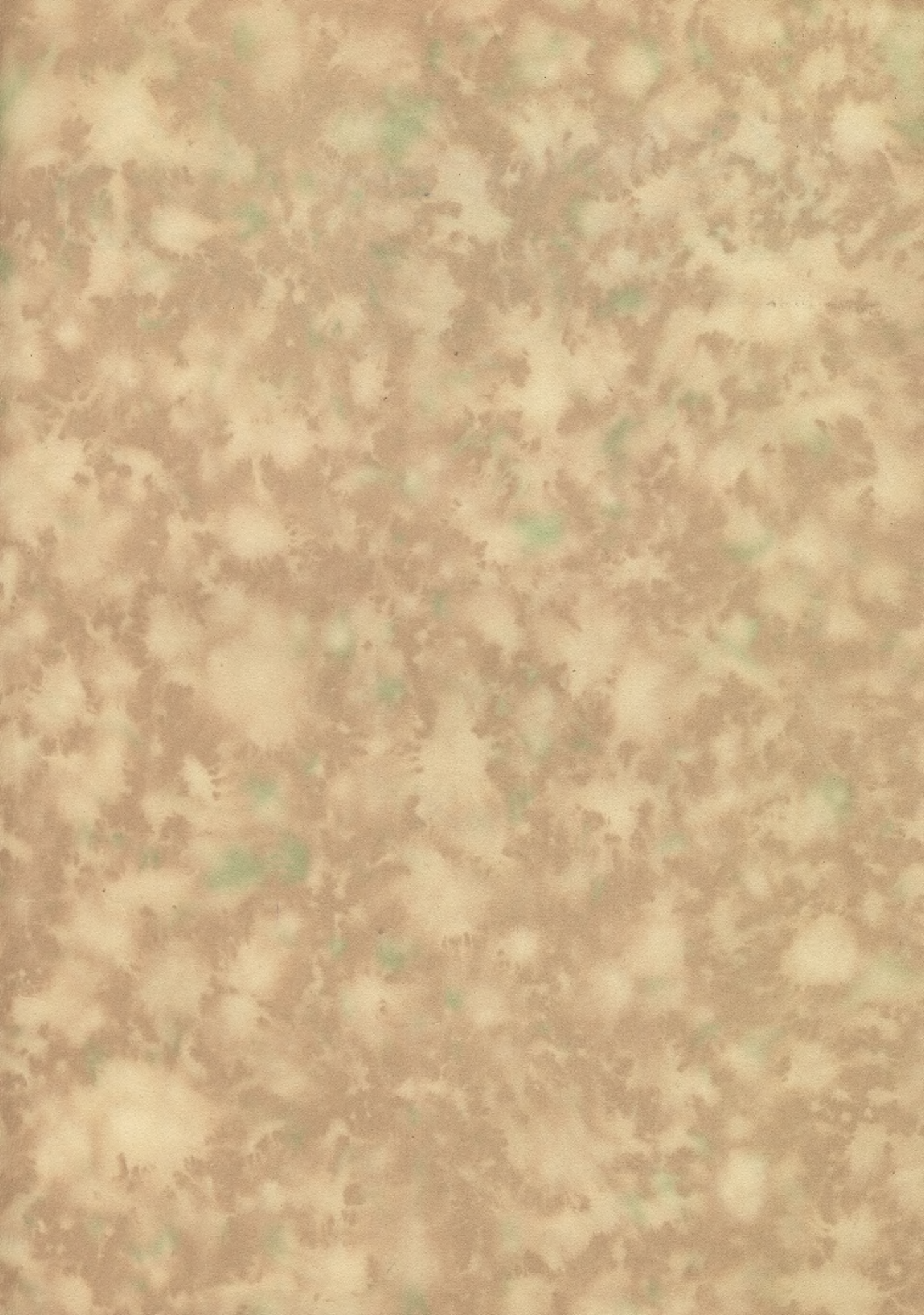

Centralbiblioteket

fol
2110

Ex B

ERIK DAHLBERGHS
DAGBOK

1625 - 1699

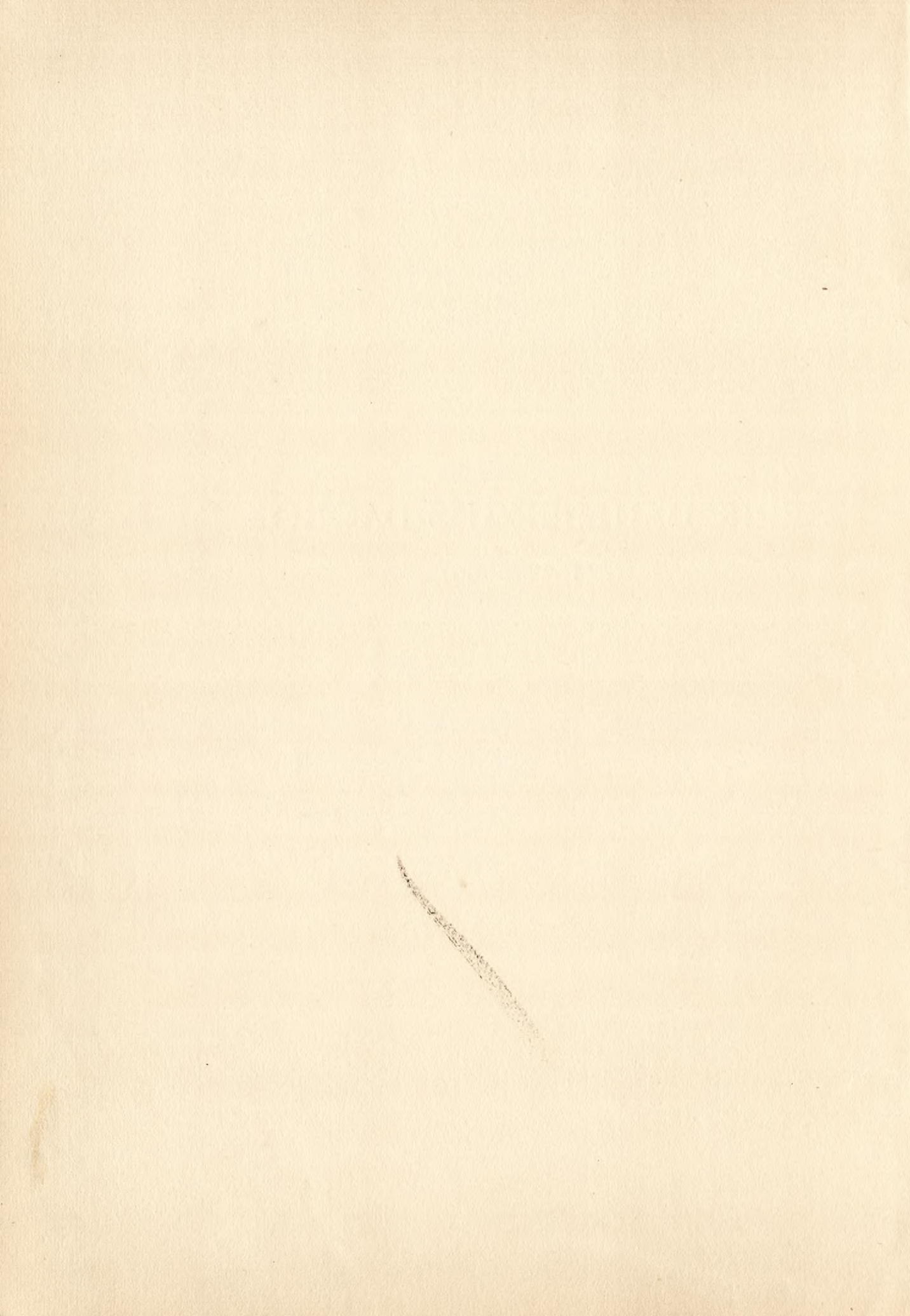

ERIK DAHLBERGHS DAGBOK

(1625—1699)

NICHIL TAM VALE NATURA CONSTITIT

TVTIT QVO VIRTUS NON POTEST ENTE

Illustris et Excellentiss. DN. ERICUS DAHLBERG, Comes in Schenäs liber Baro in Stropstat Dom: in Werder et S. R. M. Suecia Senat. Ductor exercituum Ducatus Livonia Gubernator Generalis, Academiae Dorpatensis Cancellarius, nec non Regalium munimentorum Director Generalis.

Cernitur hoc vultu Dahlbergius atque senectae
 Quot gerit ore notas, tot quoque laudi habet.
 Par senio virtus, quo plus se protulit aetas,
 Plus etiam meritis addidit illa suis.
 Non auri fregere virum: manet integer ille
 Pectoris, ex crescit, qui fuit ante, vigor.
 Mens excelsa suo sibi sumit robur ab auro:
 Atque alitur curis, latior usque, suis.

Orsus ab exiguo, cunctosque emensus honores
 Implevit summum Marte togaeque decus
 Ambiguum linquens magis an sit dexter in armis
 Artibus an pacis consilioque valens.
 Rulcrum qf, Regnantum quatuor meruisse favorum
 Et titulos tantos totque parasse sibi.
 Nec minus est pulcrum quod prisca recens que Gotho
 Gloria, nunc ejus stet rediuviva manu.

S. Blerendorff S. C. B. Sculptor Sculp.

P. Lagerlöf.

Ex. B

ERIK DAHLBERGHS DAGBOK

(1625—1699)

FÖR FÖRSTA GÅNGEN FULLSTÄNDIGT
EFTER DE I UPSALA OCH STOCKHOLM BEVARADE
ORIGINALMANUSKRIFTEN UTGIFVEN
MED INLEDNING

AF

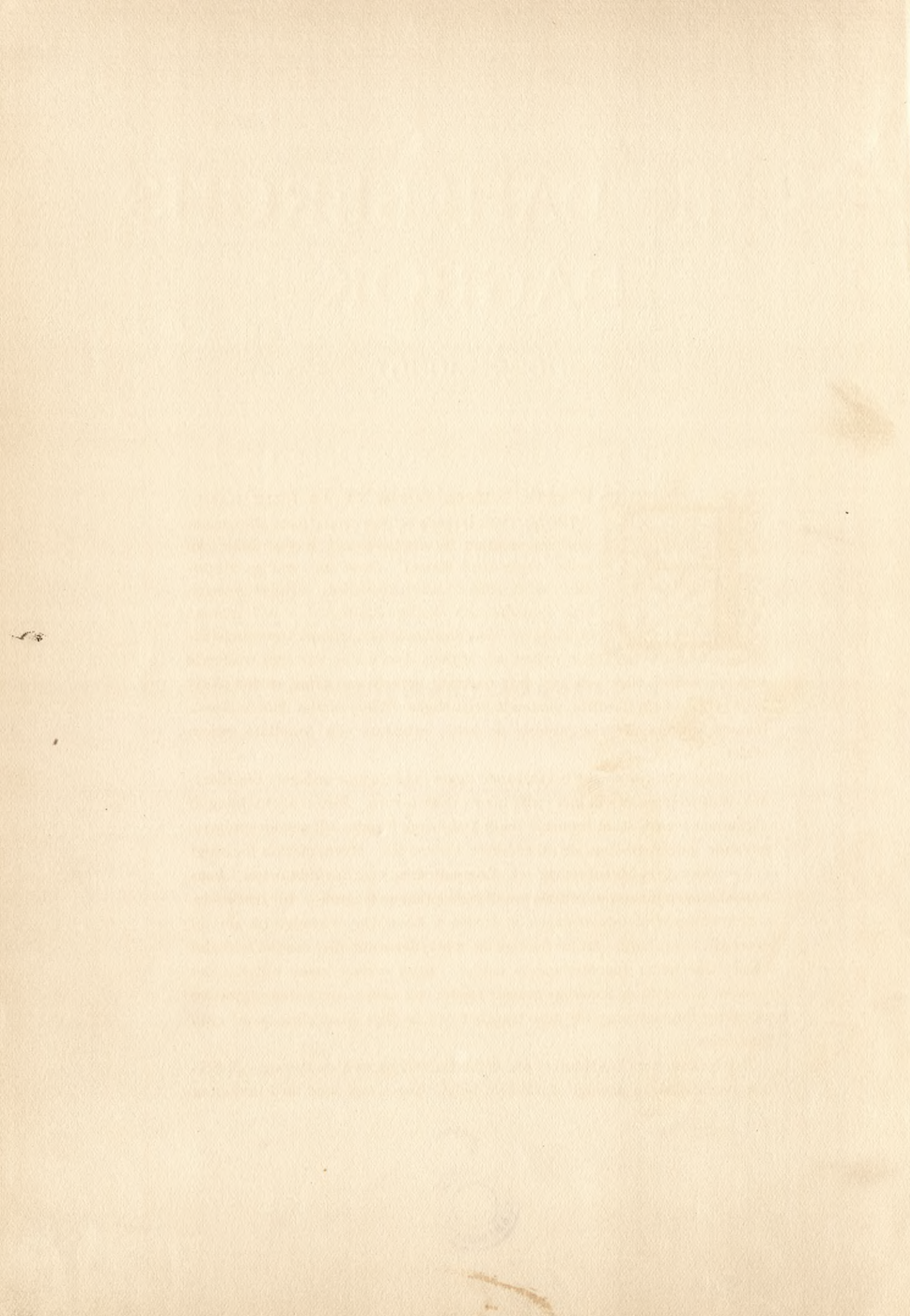
HERMAN LUNDSTRÖM

UPSALA & STOCKHOLM
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.
(I DISTRIBUTION)

FN ÄKTA SVENSK SÅSOM FÅ ÄR ERIK DAHLBERGH. Som lysande och på samma gång allt igenom solid representant för sitt tidevarfs Sverige täflar icke heller någon med honom. Hans rika andliga utrustning, dådkraftiga fosterlandskärlek, sällsynt mångsidiga duglighet och okufliga hjältemod — allt uppbars af en hardt när enastående karaktärens besinningsfullhet, renhet och höghet. Det var — har man träffande sagt — »alltid frisk och sval luft omkring honom som kring en tall på ett högt berg». I sin flärdfria, vinnande personlighet liksom samlar han nationallynnets spridda särdrag, sådana de ärfts, utbildats och förädlats genom sekler.

Djupast men tillika allt behärskande ligger det religiösa inslaget. Sin fäderneskyrkas trogne son vill han i alla lifvets skiften vara. Såsom ädel telning af urgammal svensk stam framstår också Dahlbergh framför allt genom sin fasta, lefvande gudsförtröstan, sin oskrymtade, kristna tro. Hvem märker för öfrigt ej svenskkynnets äfventyrshåg och drömmaredrag vara inväfa också i hans uppenbarligen innerst ur religiös grund framsprungna längtan — till Jerusalem.

Om tvåhundra femtioårsdagen af freden i Roeskilde erinrades på sin tid öfver allt i vårt land. Ett för Sverige mera betydelsefullt eller ärorikt fredsslut känna icke heller fäderneslandets häfder. Efter seklers kamp erhåller det svenska väldet då de naturliga gränser i söder och väster, som sedan utgjort en så viktig förutsättning för dess trygghet och fredliga utveckling inom egna landamärena.

Det lyckosamma fredsslutets ära delar Dahlbergh med sin konung och hela den svenska hären, menige så väl som befäl. Ingen har dock med undantag

af Karl X Gustaf själf inlagt större förtjänst än han om de krigsföretag, som ledde till denna fred mellan Sveriges och Danmarks kronor. Man vet icke rätt, hvilketdera man skall mest beundra hos denna armé och dess anförare: hjältemodet, djärfheten, kraften i det afgörande ögonblicket eller det omsorgsfulla öfvervägandet, försiktigheten, klokheten i det helas planläggning. I båda dessa hänseenden är Erik Dahlbergh lika utmärkt. I själfva verket är han själen i krigets sista, afgörande skede. Hans genom sorgfälliga rekognosceringar vunna och därför bergfasta öfvertygelse om företagets möjlighet är det, som omsider skingrar konungens tvifvel, och så sker — trots starkt motstånd från inflytelserikt håll — den svenska härens tåg öfver de båda Bältens isar och landstigning på Själland. Därmed är kriget så godt som ändadt, och dess rika vinst färdig att inhöstas.

Hvem känner icke, att detta ärorika företag saknar världshistorisk motsvarighet och skall — enligt häfdatecknarens ord — »bredvid minnena af HANNIBALS och NAPOLEONS tåg öfver Alpernas isfält utgöra ett evärdligt föremål för framtidens beundran och förvåning». Den enastående tilldragelsen har Dahlbergh själf i raska, liffulla drag tecknat i sin dagbok, som också innehåller den förnämsta, samtida skildringen af denna, »det svenska mannamodets mest lysande bragd».

Men icke mindre värde äger mycket annat i denna dagbok, som omspanner en tidrymd af mer än ett trefjärdedels århundrade eller större delen af vår s. k. storhetstid.

För kännedomen om författarens egen personlighet utgöra dessa anteckningar naturligtvis en källa af första rang. Men knappast mindre betyda de ur allmänt historiska och rent kulturella synpunkter. Erik Dahlbergh bildar epok inom både fortifikationens och konstens historia i Sverige. I sitt sekularverk *Svecia antiqua et hodierna* liksom i sina berömda teckningar till Karl X Gustafs historia, utg. af S. v. Pufendorff, och efterlämnade handteckningar framstår ock denne »Nordens förste perspektiviker» såsom en konstnär af sällsynt hög dignitet. Värdefulla upplysningar om hans utbildning och verksamhet i nämnda afseenden täfla i dagboken med fängslande skildringar från Dahlberghs vidsträckta resor i Tyskland, Frankrike, England och Sydeuropa samt tidigare och senare upplefda öden af icke sällan verkligt spännande art. En frisk, manlig syn på lifvet och människorna, ett smittande godt humör i alla vedervärdigheter utmärker framför allt dagbokens första delar.

Innan en redogörelse lämnas för de handskrifter, som legat till grund för denna edition, är måhända för en eller annan en liten erinran icke ovälkommen om de viktigaste data och tilldragelserna i den store mannens lif.

Erik Dahlbergh är Stockholmsbarn. Det hus vid Stora Gråmunkegränd, i hvilket han föddes, enligt egen uppgift, den 10 oktober 1625, är dock för länge sedan rifvet och dess karaktäristiska portal försvunnen. Moderns namn var Dorotea Matsdotter. Hennes man, Dahlberghs fader, var under Karl IX:s och Gustaf II Adolfs tid landskamrerare öfver Västmanland, Dalarne och Värmland. Han hette Jöns Eriksson Dahlbergh, möjligen bördig från Västmanland, där han ägde ett par hemman. Eriks båda föräldrar voro tydligen utgångna från gammal svensk odalmannastam.

Redan 1629 borttrycktes fadern genom döden. Änkan flyttade då med sina tre minderåriga barn till familjens landtgård Hanevad (sedermera: Strömsnäs) i Simtuna socken i Västmanland. Och då modern enligt sonens egna anteckningar »intet nyttigare såg» än att han »uti alla kristliga dygder och bokliga konster måtte blifva uptuktad», sändes den lille fyraåringen till församlingens kyrkoherde för att undervisas i vetandets första grunder. Följande år sattes han emellertid i stiftsstadens skola. Familjeförhållandena nödgade hans uppfostrare att låta honom oupphörligen byta läroverk, så att han under de sju år, som hans skolgång i fosterlandet varade, hann att besöka undervisningsanstalterna i Västerås, Upsala, Norrköping och Söderköping.

Dessa täta ombyten, som skulle hafva skadat de flesta, synas hafva varit honom snarare till gagn och ägnade att låta hans rika naturanlag tidigt erhålla en mångsidig väckelse och begynnande utbildning. Förhållandet är för öfrigt typiskt för Dahlberghs hela följande lif, ty han fick i mannaåren finna sig till rätta i de mest skiftande lägen och ända in i sin höga ålderdom vara på rörlig fot.

Erik gjorde utmärkta framsteg och vann öfverallt både lärares och kamraters aktning, välvilja och tillgifvenhet. Särskild uppmärksamhet tilldrog sig hans vackra röst, och själf berättar han ej utan en viss naivitet på tal om skolgången i Söderköping: »Gud och naturen hade begåfvat mig med en ljuflig röst, så att jag snart blef hållen för den bäste sjungaren i hela skolan och därför af hvar man mycket älskad och afhållen».

Trots de vackra framstegen beslöts, att gossen icke skulle fortsätta de egentliga studierna. Redan vid tio års ålder hade han förlorat äfven sin moder. Det blef då hans farbroder, räntmästaren Erik Eriksson Svanfelt, som inträdde såsom hans målsman och bestämde, att han skulle sändas till Hamburg för att under en berömd lärare ytterligare utbildas i skrifning, räkning, bokföring och andra sådana ämnen. Äfven här gjorde han glänsande framsteg. Såsom skolans bäste lärjunge fick han till och med biträda vid undervisningen af andra. Redan i sitt sextonde år hade han ock afslutat sin kurs i denna »bokhålleriskola».

Med en gåfva af fyra riksdaler på fickan fick nu femtonåringen komma ut i världen för att tjäna sitt bröd. Tack vare farbroderns rekommendation vann

han ock anställning hos general-kamreraren Gerhard Rehnsköld i Pommern — en präktig, om än något sträf personlighet och utmärkt ämbetsman.

En bättre fostran för sin blifvande lifsuppgift än den, ynglingen nu fick, hade han knappast kunnat önska sig. Här lärde han påpasslighet, uppmärksamhet och uthållighet. Hans karaktär härdades och stålsattes. All klemighet var bannlyst, och med en glimt af oförneklig humor berättar Dahlbergh själf, huru hans husbonde esomoftast lät honom »för ungdomsbrotts och förseelsers skull» smaka hvad han kallar »obränd aska». Ständigt gaf han honom också nytt och kräfvande arbete, men med erkännandet var det sparsamt. Bakom sträfheten framskymtar dock välviljan, ty »han berömde mig — säger Dahlbergh — i min frånvaro och på min bak». Småningom steg också förtroendet, så att den unge Dahlbergh tidigt fick lära att känna ansvar, och redan före sin myndighetsdag hade han med heder utfört en mängd viktiga uppdrag.

Vid tjuogoett års ålder erhöi Dahlbergh sin första offentliga anställning i rikets tjänst. Han utnämndes nämligen då till kammarskrifvare vid pommerska staten. Rehnskölds mening var dock icke att låta sin skyddsling förnöta sitt lif i en proviantskrifvares anspråkslösa och föga maktpåliggande gärning, utan planerade för honom en helt annan lefnadsbana, nämligen fortifikationsofficerens. Rehnsköld hade nämligen upptäckt, att den unge mannen ägde en sällsynt rik begåfning och särskildt ovanliga ingenjörsanlag. Han ansåg därför, att Dahlbergh borde lära ingenjörskonsten och sedan öfvergå till krigsväsendet, där han i framtiden kunde göra fäderneslandet mer betydande gagn än såsom kameral tjänsteman. Han rekommenderade honom därför till undervisning hos chefen för det svenska befästningsväsendet i norra Tyskland, öfversten Konrad Mardefelt, som tillika var kommandant i den pommerska fästningen Demmin. Dahlbergh hade dock redan under Rehnskölds ledning förvärfvat sådan skicklighet, att han efter endast ett par månaders arbete under Mardefelt utnämndes till officer och »konduktör» vid fästningarna. Ingen kunde djupare än Dahlbergh själf känna, att han nu stod vid en vändpunkt i sitt lif. I dagboken antecknar han ock: »Trädde alltså första gången i Kongl. Majestäts krigstjänst och blef af en skrifvare en soldat, hvartill den allra högste Gud gifve lycka och välsignelse.»

Ehuru ännu ett år återstod till västfaliska fredens afslutande, var under denna tid Nordtyskland icke berördt af kriget, hvadan Dahlbergh kunde ostördt ägna sig åt tjänsten och sin fortsatta utbildning som fortifikationsofficer. Till hans åligganden hörde äfven att sköta chefens brevexling med underlydande ingenjörer och hafva värden om alla hans ritningar och viktigare handlingar. Snart fick den unge fortifikationsofficeren tillfälle att aflägga ett glänsande prof på sin skicklighet i mineringskonsten. Ett gammalt torn med väldiga grundmurar af åtta alnars tjocklek utgjorde ett besvärligt och farligt hinder vid försvaret af

Demmins fästning. Det måste därför demoleras, och Dahlbergh fick order att sätta saken i verket. Det var sommaren 1648. Såsom nyutnämnd generalissimus öfver Sveriges stridskrafter reste just då Karl Gustaf genom Pommern. I närvaro af den unge fursten och hela hans stab samt ett stort antal andra personer, bland hvilka icke få damer, företogs nu sprängningen, som, tack vare Dahlberghs väl beräknade förarbeten, lyckades förträffligt. Karl Gustaf fattade ock ett så lifligt intresse för den unge fortifikationsofficeren, att han önskade hans omedelbara anställande vid själfva hufvudarmén. Mardefelt afböjde dock förslaget. Som skäl angaf han sig icke kunna mista sin lofvande medhjälpare, hvilkens utbildning för öfrigt ännu icke vore fullbordad. Denne fick därför också ännu ett par år kvarstanna i Pommern.

Men år 1650 erhöll Dahlbergh ett för en så ung man märkligt uppdrag. I västfaliska freden hade Sverige tillerkänts en summa af öfver fem millioner riksdaler, och generalkamreraren hade för sina utbetalningar å tjänstens vägnar fått anvisning på en del af dessa medel. Men då penningarna endast långsamt och under svårigheter inbetalades, blef det nödvändigt att sända någon till Frankfurt am Main att där »sollicitera» betalningen. Under nära tre års tid var Dahlbergh sysselsatt med detta uppdrag.

Åren i Frankfurt am Main blefvo långt ifrån ofruktbara för den unge officerens utveckling. Med ifver ägnade han sig åt studier i olika ämnen. Ritbrädet och passaren följde honom äfven hit, och han tager undervisning af den framstående ingenjören Andreas Bökler i matematik, perspektivlära och befästningskonst. Franska läses för en präst, och hos en beridare tager han ridlektioner. Lägges därtill, att samtidigt lär han sig att spela på luta och mandolin, så måste sägas, att han förstod att väl använda sin tid. Antagligen har han för öfrigt under dessa år också tagit närmare kännedom om den i Frankfurt bosatta kopparstickarefamiljen Merians verksamhet. Säkert är, att han för sin *Svecia antiqua et hodierna* fått impulser just från detta håll.

Sedan Dahlbergh lyckats indrifva ungefär hälften af de äskade medlen, anhöll han om befrielse från sitt uppdrag. Den beviljades också våren 1654, och nu började han hoppas kunna tillfredsställa sin länge närda längtan mot södern.

Öfver den nu tjugonioårige svenske officerens personlighet låg något sällsynt tilldragande och sympatiskt. Öfverallt hade han ock knutit fasta vänskapsband — icke minst i de förnämliga tyska familjer, där han var en gärna sedd gäst. Den lika belevade som rikt begåfvade unge mannen hade — som vi sett — erhållit en både mångsidig och grundlig utbildning, i hvilken det tyska inslaget säkerligen icke var det minst värdefulla. Mycket hade han ock redan hunnit vara med om, vida mer än vi i det föregående kunnat antyda. Så hade han vid ett tillfälle — han var då knappast fullvuxen — fått befallning att från

norra Tysklands Östersjökust till hemlandet och hufvudstaden öfverföra en hel transportflotta om icke mindre än 86 fartyg. Med vanlig reda, ordning och säkerhet fullgjorde han det för honom så ovana uppdraget. — Nu ändtligen kan han dock få slå sig riktigt lös från den egentliga yrkesutbildningens och tjänstens kraf. Konstnären, människan i honom börjar skria efter rikare näring, djupare tillfredsställelse. Med egna ögon vill han skåda konstens mästerverk i Italien, och innerst åtrår denne ädle svensk ingenting mindre än att få se — Jerusalem.

Från Regensburg styres nu kosan först till den stora kejsarstaden vid Donau — »en härlig, ljuflig och lustig resa» skrifer han i dagboken, och han tillägger: »så lustig som jag tror den uti Tyskland kan göras, ty Donau-strömmen är uppå bägge sidor med de skönsta städer, slott, kloster och byar tätt besatt, så att man sin stora lust hafver. Därtill går Donau så snäll och fort, att man resan mycket hastigt och med stor kommoditet kan aflägga.» I Wien kvarstannade han några dagar, som flitigt användes att bese »allt, hvad där remarkabelt var att se». Här knöt han ock bekantskap med en ung fransman, M:r DE LA HAIE, son till franske ambassadören i Konstantinopel. Nu smidas planer att tillsammans göra resan till Turkiets hufvudstad, men därifrån ville Dahlbergh fortsätta till det heliga landet. Väl saknade han nära nog alla penningmedel för en så lång och farlig resa. Men — säger han — »jag tog Gud och lyckan till hjälp, hållande före vara ädlare lida ondt på främmande orter än att sitta hemma i sopvrån, såsom många göra.»

Färden blef verkligen af och syntes i början arta sig gynnsamt. När de unga resenärerna, hvilka såsom tredje man i sitt sällskap upptagit en portugisisk munk, kommit fram ett stycke på andra sidan om turkiska gränsen, blefvo de dock af bejen i en närbelägen stad allvarligt afrådda från att fortsätta. Ett ytterligare framträngande vore nämligen förbundet med den största lifsfara, då häftiga oroligheter utbrutit mellan turkarna och det österrikiska Ungern. Att Dahlbergh var en modig man, har han visat vid otaliga tillfällen i sitt lif. Feghet och fruktan voro för honom främmande känslor. Men dumdrighet var honom lika fjärran. Aldrig kastade han sig i faran för dess egen skull eller för att i öfverdåd briljera inför andra. Men gäller insatsen icke blott hans egen person, utan fäderneslandets väl, är han den tappreste bland de tappre.

Dahlbergh återvände till hemlandet för att få närvara vid drottning Kristinas nedläggande af regeringen och Karl Gustafs kröning men kom för sent. Efter ett kort besök i Sverige återvände han till Italien, denna gång såsom guvernör för två unga baroner Cronstjerna. Nu började en tid af ifriga studier i romersk litteratur och antik konst — såsom särskildt några i riksarkivet bevarade reseanteckningar gifva vid handen.

Sin dagbok för år 1656, då de tre reskamraterna ännu vistades i Venedig, bör-

jar Dahlbergh med dessa ord: »Begynnelsen af detta året var något sällsam, i det mina kamrater Cronstjernorna begynte att föra ett elakt och förargeligt leverne, så att man därigenom i största lifs- och själsfara råka kunde. Inga förmaningar ville hos dem gälla. Bröderna voro också sins emellan städse oeniga, så att det alltid var kif och träta. Därför försökte jag lägenhet att komma ur deras sällskap, beslöt alltså andra gången att företaga en resa till Jerusalem.»

Med rätta ha dessa ord ansetts gifva en förträfflig belysning åt Dahlberghs redbara, besinningsfulla och harmoniska karaktär. Kamraternas lättsinniga lif lockar honom icke. Ett fast värn mot allt sådant är hans gudsfruktan.

Det är på denna motsats och spänning i åskådningssätt och intressen mellan de båda unga ädlingarna och deras ledare, som våra Svenska Bilder's skald grundat sin oförgätliga dikt »Erik Dahlberg», ehuru han förlagt scenen till Rom, dit alla tre sedermera styrde kosan.

Trots sin »stora begärlighet att se Jerusalem», nödgades Dahlbergh äfven denna gång slå resan ur hägen, sedan han efter tvenne dagars segling måst till följd af osäkerheten på hafvet vända åter till Venedig. I dagboken klagas han öfver, att hans jerusalemitiska resa nu för andra gången blifvit afbruten.

I Rom, dit han i sällskap med de numera något stillsammare och fogligare Cronstiernorna begifvit sig, upptagas studierna på nytt, men ock efter påskhelgen planerna på färden till det heliga landet. I sina egenhändiga personalier motiverar han detta förnyade försök med de karaktäristiska orden: »*Men som den brinnande åhågan ännu var i hans sinne att se Jerusalem, gaf han sig med flere pilgrimer tredje gången på vägen.*» Hemresan hade han tänkt taga öfver Egypten, Syrien, Persien »och så igenom Ryssland hem till Sverige igen». »*Men — tillägger han — våra tankar äro icke Guds tankar, och som Skriften säger: människan sätter sig väl en väg före, men att den fortgår, det kommer af Herran.*» Färden till Neapel och Sicilien gick lyckligt. I Palermo inskeppade Dahlbergh sig för resa till Malta, därifrån han hoppades sedermera kunna komma vidare. Men man hade endast hunnit inemot Afrikas nordkust, då sju segel döko upp vid horisonten. Inom kort blef det klart, att det var sjörofvare från de fruktade barbareskstaterna. Skeppet måste nu i half storm länsa undan för förföljarna och slutligen nåddes också Palermos hamn. Nu skrifver Dahlbergh i sin dagbok dessa tänkvärda, manliga ord: »*Efter jag skenbarligen såg, att Gud icke ville, att min resa till Jerusalem skulle gå för sig, utan jag nu för tredje gången måst tillbaka, ty lät jag mig ock den Aller Högstes disposition behaga och traktade att med all flit resa till Rom igen och söka begifva mig till Kongl. Maj:t och fäderneslandet igen.*»

Under Dahlberghs artistiska studier i Rom sommaren 1656 nådde honom också ett par bref, det ena från fältmarskalken Arvid Wittenberg, det andra

från Mardefelt, som båda å konungens vägnar uppmanade honom att eftersätta allt annat för att skyndsamt begifva sig till armén i Polen. Dahlbergh tvekade ej, utan följde kallelsen, som för honom var, hvad han själf kallar den, en *vocatio divina*. Efter en snabb resa genom Mellaneuropa hann han fram till den svenska hären, just lagom för att få vara med om det stora tre-dagarslaget vid Warschau, hvilket han ock såsom åsyna vittne skildrat.

Efter en kortare tids vistelse hos sin gamle gynnare och vän Mardefelt, som nu var kommandant i Thorn, uppsökte Dahlbergh i september 1656 konung Karl Gustaf i Frauenburg, då han erhöll befordran till generalkvartermästarelöjtnant vid hufvudarmén. Hans nya befattning medförde för honom skyldigheten att under sina chefers öfverinseende rekognoscera terrängförhållanden, utsticka läger, leda skilda slag af befästningsarbeten o. d. — Dahlberghs yttre ställning motsvarade dock blott en nutida majors vid generalstaben.

Emellertid inträffade nu en händelse, som såg ut skola komma att beröfva armén och fäderneslandet denna unga kraft. Dahlbergh hade just besiktigt åtskilliga fästningsverk i Preussen och den 7 oktober mottagits i förnyad audiens hos konungen, då han plötsligt försvann — ingen visste hvart. Det var som om han uppslukats af jorden. Det sista man hörde om honom var, att han ridit ut från Frauenburg åt Elbinghället — men hvad hade sedan hänt honom? Konungen lät utsända sitt drabant-garde att leta efter honom åt alla möjliga håll och vägar, men allt var fruktlöst. Den unge fortifikationsofficeren var och förblef borta. Först efter månaders förlopp skulle han åter uppenbara sig. Hvar hade han vistats under tiden? Han visste det knappast själf. Men säkert är, att han under denna tid, då han hemsöktes af en svår pestsjukdom, upplefde ganska märkliga öden, som han emellertid på sitt åskådliga och okonstlade sätt omtalar i sin dagbok och hvilkas trovärdighet vi egentligen ej ha någon anledning att betvifla (se Dagboken sid. 79 ff.).

Hans djupa, lefvande gudsförtröstan är det, som äfven nu innerst bär honom.

I december har Dahlbergh tillfrisknat och förmår då åter uppsöka konungen, som naturligtvis blef högst förvånad öfver att få återse sin så länge saknade officer. För denne började nu en tid af kanske strängare tjänstgöring än någonsin förut. Då ingen generalkvartermästare ansågs behöflig under Karl Gustafs sista polska fälttåg, anförtros i själfva verket högsta ledningen af hela fortifikationsväsendet åt Erik Dahlbergh. Det behöfver icke sägas, att han på ett lysande sätt motsvarade detta förtroende. Under tiden stiger han allt högre i sin konungs bevågenhet, och hans rika gåfvor komma till en oväntad och mångsidig användning. Så får han pröfva sin diplomatiska förmåga såsom underhandlare. Dahlberghs skicklighet i latin kom — såsom han själf icke utan en viss stolthet omtalar — väl till pass vid underhandlingarna med furst Rakoczi af Siebenbürgen. Vid andra tillfällen utvecklar han en

käck dristighet och öfverdådig tapperhet, som syntes äfven hans omgifning nästan för vågsam. Sin stoltaste bragd under det polska fälttåget utförde han vid fästningen Brest-Litovski i Litthauen (se Dagboken sid. 96 ff.).

Det faller naturligtvis utanför ramen af vår lilla konturteckning att i detalj skildra de krigshändelser, i hvilka Dahlbergh under den följande tiden är en så betydande deltagare. Så mycket mindre torde detta vara på sin plats, som lätt tillgängliga historiska verk och en mängd monografier öfver det danska kriget eller tåget öfver Bält och freden i Roeskilde kunna gifva den intresserade ytterligare upplysningar. Det må därför vara nog att under hänvisning till dagboken erinra om det glänsande sätt, hvarpå Dahlbergh deltagar äfven i det danska fälttåget, särskildt i t. ex. Fredriksoddes intagande. Dahlberghs evärdliga förtjänst om tåget öfver Stora och Lilla Bält är ju allbekant. Hans betydelse må — såsom redan inledningsvis blifvit antydt — dock icke öfverskattas. Vid vår hjältes sida strålar bilden af Karl X Gustaf, som visste att lyssna till den genialiske officerens djärfva, men dock så väl öfvervägda råd. I ett af dessa ögonblick, då — enligt häfdatecknaren — århundradens öden väga på ögonblickets beslut i en människas själ, visade sig den store konungen fullt vuxen sin ansvarsfyllda, fosterländska och världshistoriska uppgift. Hans ära förminskas ej däraf, att han sedermera pekade på Dahlbergh såsom den där näst Gud hade fört honom och den svenska hären öfver hafvet till Själland.

Efter Karl X:s död utnämndes Dahlbergh till öfverstelöjtnant vid Södermanlands infanteriregemente med bibehållande af platsen som generalkvartermästarelöjtnant, och längre fram på året erhöil han diplom på adelskap. Å ena sidan har man ansett dessa utmärkelser utgöra bevis för, att regeringen dock sökte, så långt möjligt, löna Dahlbergh för hans tjänster. Men å andra sidan gifva just belöningarnas obetydlighet i förhållande till förtjänstens storhet och det faktum, att han icke mindre än fjorton långa år fick kvarstå i öfverstelöjtnantsgrad, stöd för den mot den högadliga förmyndarestyrelsen riktade anklagelsen för otacksamhet och afvoghet mot uppkomlingen. Säkert är, att Dahlbergh ju längre det led, desto mer kände sig tillbakasatt, till dess han omsider i sin lefnads höst skulle höljas af yttre ärebetygelsers glans.

I dagboken kunna vi följa Dahlberghs lif äfven under det skede, som följde på de stora fredssluten med Danmark och Polen. I de jämförelsevis små förhållanden, i hvilka hans lif nu förflyter, är han samme plikttrogne, redbare man som alltid. Utom tjänsten arbetar han på det stora Sveciaverket och sina teckningar till Karl X Gustafs historia.

År 1666 ingick Erik Dahlbergh ett lyckligt äktenskap med Maria Drakenhielm, dotter till den mycket förmögne generaltullförvaltaren, som ägde bl. a. godsens Ströppsta, Stjärnholm och Malma i Södermanland samt Strömserum i Småland. Själff hade Dahlbergh genom byte med kronan blifvit ägare af Skenäs

gård. Här i den fagraste Södermanlandsbygd hade han redt sig ett hem, där han fick tillbringa en lycklig tid med sin unga hustru och sina konstnärliga och fortifikatoriska intressen. Redan år 1667 fick han emellertid det hedrande uppdraget att i utlandet anskaffa skickliga kopparstickare till sina arbeten, som skulle utgifvas på statens bekostnad. Året därpå utnämndes Dahlbergh till kommandant i Malmö, där han sedan med sin familj bodde i sex år, till dess han omsider år 1674 befordrades till öfverste vid fortifikationen och generalkvartermästare. Ändtligen hade han nått en ställning, som kan anses värdig den högtförtjänte mannens talanger, och såsom fästningsbyggare utvecklar han en betydelsefull verksamhet, som dock blef afbruten af det nya, svåra kriget med Danmark. Äfven under detta fick han rikt tillfälle bevisa sitt land stora tjänster. Så betydande är hans andel i de svenska framgångarna vid Syllinge, Kristianstad, Halmstad och Lund, att det kunnat sägas, att han nära nog lika mycket bidragit till de skånska landskapens bibehållande under Sveriges krona som en gång till deras eröfring.

Djup var sorgen öfver hustruns bortgång år 1680 och Dahlbergh förmådde ej längre hafva sitt hem på Skenäs, där så mycket erinrade om flydda lyckliga dagar. Med sina barn flyttade han därför samma höst till Ströppsta i Turinge, där han sedan intill sin lefnads slut har sina egentliga bopålar.

Såsom chef för rikets fortifikationsväsende hade Dahlbergh en oerhörd arbetsbörda. Men han bar den utan att svikta. »Icke mindre än omkring 50 fästningar i det dåvarande svenska väldet jämte dess biländer har han om eller nybyggt, ett uppdrag så mycket svårare, som det med statens knappa tillgångar gällde att för ringa medel åstadkomma stora resultat.»

Men med sitt snille och sin duglighet löste han den stora uppgiften på det förträffligaste sätt. Vid sidan af Coehorn och Vauban var Dahlbergh sin tids störste ingenjörgeneral. De förstnämnde nådde redan under sin lefnad världsberömdhetens storhet. Svenskens snillrikhet såsom fortifikationskonstruktör vann först omkring hundra år efter hans död allmänare erkännande. Men då utträngde också hans system hans båda stora samtidas. Konungarnas af Danmark och England erbjudanden till Dahlbergh att träda i deras rikens tjänst ådagalägga dock, att man redan i hans lifstid i utlandet fått någon blick för hans utomordentliga förmåga icke minst på detta område och hedra lika mycket de höga förslagsställarna själfva som anbudens mottagare.

Det sista hufvudskedet i Dahlberghs lif kan anses inbryta med året 1687. Under denna tid tillhör han de högsta riksämbetsmännens krets. Nyssnämnda år utnämndes han till generalmajor af infanteriet och landshöfding i Jönköpings län, samt upphöjdes i friherrligt stånd. Ytterligare befordringar följde sedan slag i slag. Tjugosju år hade kräfts för hans avancement från öfverstelöjtnant till generalmajor. Under de följande sex åren utnämndes han till generalfält-

tygmästare, kungligt råd, fältmarskalk, grefve och generalguvernör öfver Bremen och Verden. Och tre år senare befordrades han till en af rikets mest kräfvande och allra förnämsta poster. Han utnämndes nämligen år 1696 till generalguvernör i Sveriges rikaste provins, Lifland, där hans ställning var förenad med furstligt anseende.

Om motiven till denna hans sista befordran yttrar sig Karl XI i ett bref af den 16 januari 1696. Konungen skrifver bl. a., att han på generalguvernörs-posten i Lifland önskade hafva »en man, som icke allenast består af sig själf, utan ock för Oss, Wårt kungliga hus och rike bär ett troget och desintresserad hjärtelag, hafvandes I af begge delarne gifvit oss vid åtskilliga tillfällen prof, att Wi intet kunna veta i detta fallet till att kasta tankar på någon, som större meriter äger, och Wi om allt godt och redeligt kunna vara försäkrade.»

I hela Lifland hälsades utnämningen med jubel. Olof Hermelin, som då ännu var professor i Dorpat, gaf i ett högstämmt latinskt kväde uttryck åt den allmänna glädjen, som var så mycket större, därför att företrädaren, Hastfehr, öfverallt gjort sig grundligt hatad.

Oerhördt svår och kräfvande var dock den uppgift, som förelåg Liflands nye styresman, som, å svenska kronans vägnar, i sin hand förenade den högsta både politiska och militära makten, liksom han hade öfverinseendet öfver såväl kyrkaväsendet och undervisningen som rättsskipningen. Det gällde att bringa reda och ordning i förvaltningen, försona den mot Sverige för reduktionens skull ganska afvoga och förbittrade adeln, höja allmogens ställning i religiöst, moraliskt och intellektuellt afseende o. s. v. Men icke minst kräfde försvarsväsendet uppräckning och förbättring. Rent af underbar är den kraft, klokhet och skicklighet, som Dahlbergh i alla dessa hänseenden utvecklar.

Länge hade han ej varit på sin nya post, förr än han vunnit en klar öfverblick af såväl bristerna och behofven som af de åtgärder, hvilka kräfdes för de förras afhjälpande. Hans inlagor till regeringen ådagalägga hans skarpa, genomträngande blick för situationens kraf, hans utmärkta statsmannabegåfning och eminenta administrativa förmåga. A. Hammarskjöld har i sin lilla förtjänstfulla teckning af Dahlberghs verksamhet i Lifland (Polstjernen 1887) i detalj redogjort för åtskilliga af dessa Dahlberghs välgrundade förslag, som dock icke hos regeringen i Stockholm rönte den framgång, de förtjänade. Generalguvernören ömmar för de små och förtryckta. Han gör allt hvad han kan för att lätta deras ekonomiska bördor. Han kämpar mot vidskepelsen. Han yrkar på flere goda prästers anställande och nya kyrkors byggande. På samma gång arbetar han naturligtvis rastlöst på det yttre försvarsväsendets upphjälpande: fästningsverkens iståndsättande och ökande, truppernas förstärkande o. s. v. Hans särskilda ifver i detta hänseende får sin förklaring däraf, att han såg faran från öster och söder, långt innan de styrande i hemlandet fått ögonen öppnade för den-

samma. Redan år 1698 hade Liflands vaksamme styresman varnat för »Czar Peters stora appetit», men varningen blef lika fruktlös, som hans vinkar om konung Augusts planer förblefvo opåaktade. Det stora nordiska krigets utbrott kom också som en öfverraskning för de flesta, men icke för vår gamle Dahlbergh, som i tid vidtagit alla under då rådande penningbrist möjliga försvarsanstalter. Om hans hjältemodiga försvar af Riga har dagboken intet att förtälja. Författaren synes aldrig ha fått tid att samla och nedskrifva intrycken från dessa stormiga dagar.

Generalguvernörens försvarsförberedelser i Riga hade väckt borgarnas åtlöje. Hade väl gubben blifvit barn på nytt, som kunde tro på möjligheten af ett krigsutbrott? Det dröjde ej länge, innan löjet dog och bestörtning intog allas sinnen.

I Riga brukade man hvarje fastlagssöndag anställa val af borgerskapets äldste. Valdagen plägade firas med stora gästabud. Natten, som följde på fastlagssöndagen den 11 februari 1700, ansågs lämplig för stadens öfverrumpling.

Fåfängt hade sachsarnas ledare sökt vinna Dahlbergh genom smicker eller vilseleda honom genom sina åtgärder. Hans misstankar voro väckta. Lyckligtvis blef han ock den kritiska aftonen varskodd genom en sårad svensk ryttare, som ensam lyckats undkomma, medan hans kamrater fallit i fiendehand. Ryttaren anlände kl. 7 på kvällen, sedan stadsportarna redan blifvit stängda. Därigenom blef fiendens afsikt att smyga sig in på staden och öfverraska den omintetgjord. De då fientliga trupperna sökte i tysthet nalkas på sina pontoner från flodsidan och med sina stormstegar från landsidan, hördes Rigas stormklockor ljuda och citadellets kanoner spela, kallande garnisonen under vapen. Snart upplystes hela nejden af ett flammande sken från de hundratals tjärtunnor, som Dahlbergh i sin förtänksamhet uppställt på vallarna och nu låtit antända. Fiendens öfverrumplingsförsök blef således totalt misslyckadt.

Emellertid följde nu en svår och orolig tid. Riga inneslöts af fienden. Till fästningens och stadens försvar förfogade Dahlbergh allenast öfver en garnison af 3,000 man. Därtill kommo 2,000 beväpnade borgare. Men de betydande fästningsverken kräfde för ett tillfredsställande försvar icke mindre än 10,000 man. Å andra sidan var fienden för svag för att våga en stormning. Då Dahlbergh dessutom i tid försett sig med fullt tillräckligt förråd af lifsmedel, så kunde han med tämligen stor trygghet se tiden an. Till konung Karl XII sänder den gamle hjälten en kurir med ett bref, däri han skrifver: »Jag skall försvara den åt mig anförtrodda staden, så länge mitt blod varmt är.»

Själff utöfvar han högsta befälet öfver försvarsstyrkan. Han flyttar från slottet ned till »hufvudvakten», där han, trots sina 75 år, icke en enda gång under sex veckors tid gick afklädd till sängs.

En episod från dessa kritiska dagar må här få plats. Genom sina spioner hade

Dahlbergh fått kännedom om, att fienden till natten mellan den 11 och 12 mars förberedde en stormning af Dünamündes fästning, som försvarades af en bataljon finnar under öfverste Budbergs befäl. Dahlbergh befallde, att man skulle gifva honom underrättelse, så fort man kunde märka, att stormningen börjat. Så skedde ock strax före kl. 12 på natten. Med sina förnämsta officerare begaf han sig då genast till citadellet. Därifrån såg man nu, huru Dünamünde spydde ut eld åt alla håll. Då och då hördes trumhvirflar, och smattrande muskötsalfvor, till dess allt uppslukades af konondundrets bedöfvande dån. På så sätt kunde fältmarskalken och hans officerare timme efter timme följa striden, till dess att den fram emot kl. 4 på morgonen saktade af. Snart blef allt tyst. Tystnad rådde ock i den lilla svenska officerskretsen på Rigas citadell. Omsider brytes den dock af fältmarskalken själf, som med bister uppsyn ger befallning att skjuta svensk lösen. Under stark inre spänning afvaktas svaret. Och verkligen — det låter ej länge vänta på sig. Först ser man en raket skära genom luften och så höres »till allas obeskrifveliga hugnad dubbel svensk lösen».

Den 7 och 8 maj 1700 blef ändtligen Riga undsatt för att dock något längre fram under samma år ånyo inneslutas, men då lyckligtvis blott för några få veckor. Dahlberghs löfte till sin konung var alltså på ett lysande sätt infriadt. Öfver Liflands hufvudstad och Rigas fästningsverk vajade fortfarande Sveriges flagga, tack vare Dahlberghs vaksamhet, klokhet, skicklighet och tappra försvar.

Året 1701 inbröt. Dahlberghs järnhälsa började svikta och åren taga ut sin rätt. Till saknaden efter den trofasta hustrun sällade sig sorgen öfver sönerns bortgång. Särskildt Wilhelm hade ingifvit rika förhoppningar. Ej under att den gamle kämpen började längta efter ett välförtjänt lugn. I början af nyssnämnda år ingaf han ock sin afskedsansökan. »Syn och hörsel aftaga — skrifer han — och jag mäktar ej mera stiga hvarken af eller på hästen. Mina villkor äro ringa. Föga har jag själf kunnat samla, och det lilla, jag ärfvt, har genom illvilliga människors stämplingar¹ bortgått. Dock vill jag söka bärga mig. Jag begär hvarken förläning, gäfva eller underhåll. Jag anhåller endast att få hvila min uttröttade kropp och att ostörd få vända mina tankar till Gud, min Frälsare.»

Det så begärda afskedet beviljades dock icke. Ännu i 1701 års fälttåg måste också Dahlbergh delta. Ännu en gång skulle hans »mekaniska snille» på ett glänsande sätt göra sig gällande, då hans anordningar i hög grad bidrogo till Karl XII:s och den svenska härens lyckliga öfvergång öfver Düna. Det var den gamle fältmarskalkens sista stora bragd.

Det berättas, att Dahlbergh i början af detta företag sökte afråda konungen att allt för våghalsigt och innan vissa förberedande mått och steg voro vidtagna skynda öfver floden. Otålig lärer då den unge härskaren ha vändt sig till de

¹ Tydligen afses reduktionen.

andra generalerna med den onekligen en smula förhastade anmärkningen: »Jag tror, gubben är rädd».

Den gamle veteranen, hvars mod nog inte ens Karl i grunden betviflade, upphörde naturligtvis genast med sina inkast och låter däremot först af alla och under den mest fruktansvärda kanoneld från fienden sätta sig öfver floden. Men när konungen, som också själf befann sig i en af de första båtarna, kommit öfver, mötes han på den andra stranden af Dahlbergh, som nu icke kan undertrycka sin lilla replik: »Jag tror, gubben v a r icke rädd!»

Kort efter denna tilldragelse insjuknade den gamle generalguvernören, men tillfrisknade småningom. Han förnyade sin afskedsansökan, som nu ändtligen, våren 1702, beviljades. Dahlbergh återvände därpå till Sverige och afled i Stockholm den 16 januari 1703. Han ligger begrafven i Turinge kyrka i Södermanland. Här hade han flere år förut själf redt sin graf i det efter hans egna ritningar uppförda kor, där nu församlingens högaltare står. På glasfönstret där bakom skymtar man en vacker konturbild af Jerusalem.

»Gud gifve oss många med honom lika,
som trofast älska och aldrig svika
sitt eget land!»

* * *

År 1823 utgafs af trycket *Kongl. Rådets, Generalguvernörens, Fältmarskalkens m. m. Grefve Erik Dahlbergs egenhändigt författade dagbok*. Utgifvaren var adjunkten vid Stockholms gymnasium S. LUNDBLAD. Tyvärr lämnade denna upplaga, som numera är sedan många år utgången ur bokhandeln, redan för sin tid åtskilligt öfrigt att önska. Dess mest i ögonen fallande brist är dess ofullständighet. Ej nog med att dagboken förblef outgifven för åren 1684, 1698 och 1699. Utgifvaren tog sig ock — såsom han emellertid i sitt förord ärligt och öppet meddelar — »den friheten» att göra en mängd andra uteslutningar »genom att förbigå i handskriften utsatta miltal, gästgifvaregårdar, besök på vidsträckta, mest inländska resor, namn på faddrar vid barndop, små besök o. s. v.»¹ Dessa uteslutningar hafva icke sällan varit långt ifrån oväsentliga. Från och med år 1663 bli de synnerligen talrika, och utgifvaren har utan angifvande af skäl förklarat (sid. 184): »härefter har man varit nödsakad att utesluta några i originalet förekommande anteckningar, som ej kunna intressera läsaren». Då därtill kommer, att utgifvaren ansåg sig endast »på de första sidorna» böra bibehålla »originalets åldriga, föränderliga stafningssätt» för att sedan tillämpa alldeles godtyckliga moderniseringsprinciper, och meningen vanställande felläsningar af originalhandskriften icke äro alldeles

sällsynta, så är behovet af en fullständig upplaga och en helt och hållet ny text i trogen anslutning till originalhandskrifterna uppenbar.

Till grund för den nu föreliggande upplagan af Erik Dahlberghs svenska dagbok ligga två handskrifter, af hvilka den ena förvaras i Upsala Universitets bibliotek, den andra i riksarkivet i Stockholm. Den förstnämnda har den flitige 1700-tals-samlaren C. C. GJÖRWELL vid ett tillfälle (se *Det Svenska Biblioteket* för år 1757 sid. 80) med en viss rätt sagt vara »ett af de aldra raraste manuscripter i hela Sverige».

Dahlberghs egenhändiga dagbok för åren 1625 t. o. m. ²⁴/XII 1697 utgör en det uppsvenska universitetsbiblioteket tillhörig kodex, i hvilken den nitida handskriften upptager volymens 410 första foliosidor, af hvilka dock, förutom de 3 första bladen (försättningsbladet oräknadt), sju sidor af en eller annan anledning förblifvit oskrifna, i likhet med förhållandet i fråga om de 12 sista bladen, som taga sin begynnelse med den 411:te sidan. Då dagbokens första sida börjar med foliopagineringsen 4, synes Dahlbergh ha reserverat de tre första bladen för titel och förord, som emellertid saknas. Pageineringen är icke fortsatt längre än till och med folio 52. Den elegantare omramning och piktur med kursiveringar, som utmärker första sidan (pag. 4), är på långt när icke genomförd genom hela handskriften. Omramningen är dock väsentligen likartad till och med sid. 114 af handskriften. Den ståtliga volymen är signerad: X: 257 och försedd med följande af grefve G. OXENSTIERNA nedskrifna samt af honom och grefve J. GYLLENBORG egenhändigt under-tecknade intyg:

På grund af framledne fru Grefvinnan Albertina Gyllenborgs född Axelson testamentariska förordnande öfverlämnas till Kongl. Academie Bibliotheket i Upsala Kongl. Rådet Grefve Eric Dahlberghs egenhändiga Dagbok. Stockholm den 5 November 1833.

JAN GYLLENBORG.

GUSTAF OXENSTIERNA.

På främre pärmens insida har emellertid bibliotekarien C. G. Styffe antecknat, att själfva öfverlämnandet till universitetsbiblioteket ägde rum först år 1846. Ända inpå 1820-talet synes den väl vårdade handskriften hafva förvarats på Skenäs i Södermanland, som ju Dahlbergh själf en gång i tiden ägt och bebyggt.

I riksarkivet i Stockholm förvaras några folioark med Dahlberghs egenhändiga anteckningar för åren 1698 och 1699. Då en enda blick på dessa är tillräcklig för att öfvertyga hvar och en, som gjort någon närmare bekantskap med Dahlberghs manuskript, att vi här ha framför oss fortsättningen till Upsalahandskriften, hafva äfven dessa anteckningar ansetts böra fullständigt upptagas i nu föreliggande upplaga.

Däremot hafva några lösa konceptanteckningar på tyska språket från Dahlberghs resa 1654—1656, hvilka likaledes förvaras i riksarkivet, af flere skäl icke medtagits. Tydligen äro nämligen dessa anteckningar, hvilka naturligtvis också äga sitt stora intresse liksom allt, som härrör från Dahlberghs hand, af en helt annan art än den svenska dagboken. Till stor del ha de karaktär af rena studieanteckningar, men vittna såsom sådana fördelaktigt om sin författares oförtrutna forskningshåg och mångsidiga konstintressen. Naturligtvis kunde det alltså ej gärna komma ifråga att i den svenska texten intaga dessa på ett främmande språk affattade annotationer. Att åter bifoga dem såsom ett bihang till den sistnämnda, lät sig äfven af rent praktiska skäl icke göra, då i ett sådant fall en hel mängd andra dahlberghska handskrifter af mer eller mindre utpräglad diarienatur borde hafva medtagits. Alla dessa fragment, konceptanteckningar och diarieutdrag m. m. förtjäna måhända att utgöra en publikation för sig och skulle, om de här medtagits, i hvarje fall hafva kommit denna volym att öfverskrida det tillbörliga måttet. I själfva verket falla också samtliga ifrågavarande manuskript helt och hållet utanför Erik Dahlberghs svenska dagbok, om de ock understundom kunna vara ägnade att komplettera, belysa eller rektifiera i denna förekommande uppgifter.

Att de till grund för denna upplaga liggande manuskripten allt igenom äro original af Dahlberghs egen hand, därom kan icke något tvifvel råda. Den närmaste tidpunkten för nedskrifvandet har emellertid ej kunnat fastställas. Tydligen har författaren från ungdomen haft för vana att föra noggranna mer eller mindre fullständiga annotationer öfver viktigare data och händelser i sitt lif. Dessa säkerligen i allmänhet i det närmaste samtidigt med de upplefda tilldragelserna gjorda konceptanteckningar, af hvilka några finnas i behåll (se saml. ang. Dahlbergh i Kungl. Biblioteket, *Dahlbergska saml.* i riksarkivet, där bl. a. »Handlingar rörande Erik Dahlberghs lefnadsförhållanden, egendom och familj m. m.», samt äfven den märkvärdiga lilla anteckningsboken, som förvaras i Nationalmuseum i Stockholm under sign. n:o 233 »*Erik Dahlberghs plånbok*»). Jfr artikeln om detta dyrbara förvärf i Svenska Dagbl. $\frac{3}{3}$ 1908 af Amanuensen E. G. F[olcker]), hafva sedermera samlats, ordnats och i lämplig omfattning öfverarbetats, tills de förelegat i det skick, att Dahlbergh ansett sig böra med sin prydliga piktur kodifiera dem i sin svenska dagbok. Att i hvarje särskildt fall kritiskt väga värdet af de sålunda lämnade uppgifterna, har jag ansett falla utanför min uppgift såsom utgifvare. Misstag beroende på minnesfel o. d. äro emellertid naturligtvis icke uteslutna. Vissa egendomliga feluppgifter hafva också observerats, men trotsat hvarje rimligt förklaringsförsök. Äfven de understundom förekommande felaktigheterna vid miltalens hopsummeringar äro ägnade att förvåna. Måhända äro dock dessa felsummeringar endast skenbara sådana. Saken kan nämligen möjligen så

förklaras, att Dahlbergh noggrant antecknat afstånden mellan de särskilda orterna, sådana de mer eller mindre officiellt uppgåfvos vid t. ex. gästgifvargårdarna, men vid angifvandet af totalafståndet mellan två hufvudorter ansett sig böra exakt uppgifva det miltal, som han i verkligheten tillryggalagt. Sistnämnda tal kunde naturligtvis på detta sätt bli något antingen större eller mindre än summan af de officiellt eller vid gästgifvargårdarna angifna afstånden. I hvarje fall har det emellertid icke kunnat tillkomma utgifvaren att i detta afseende söka åvägbringa någon sorts rättelse eller harmonisering i hvad författaren verkligen uppgifvit.

Vid handskriftens återgifvande har jag sökt i någon mån förena två syften: det ena att göra dagboken tillgänglig för hvarje bildad läsare, då den tvifvelsutan ur många synpunkter förtjänar blifva allmänt känd, värderad och läst; det andra att iakttaga den noggrannhet, som tillgodoser vetenskapens kraf. Ur förstnämnda synpunkt har egentligen endast i fråga om interpunktion och bruket af stora bokstäfver en normalisering företagits. Så har äfven *ij*, som tydligen förekommer i handskriften såsom skriftecken dels för *i*-ljud och dels för *y*-ljud, fått kvarstå i trycket, medan däremot handskriftens tydliga *y* naturligtvis också i trycket är återgifvet såsom *y*. Handskriftens långa *j* är dock såsom ensamt skriftecken icke bibehållet, då det möter såsom begynnelse-tecken för vokalen *i* eller såsom skriftecken för prepositionen *i*. I öfrigt är texten tryckt bokstafstroget, endast med upplösning af några, för öfrigt ej särdeles många förkortningar. Några uppenbara skriffer, såsom särskildt utglömda ä- och å-tecken, hafva rättats, utan att det ansetts böra i hvarje fall anmärkas. Sådana rättelser äro dock jämförelsevis få, då Dahlbergh äfven i afseende på sin piktur är synnerligen ordentlig. Tvekan kan i enskilda fall råda, om handskriften har *e* eller *a*, eller om ett sammanskrifvet *sz* skall beteckna *ss* eller *sz*. Understundom har det varit omöjligt att med visshet afgöra sig för det ena eller andra. I sådana fall har jag efter noggrann pröfning bestämt mig, utan att dock våga påstå, att jag i hvarje särskildt fall lyckats träffa det rätta.

Handskriftens icke alldeles sällsynta lakuner hafva i denna upplaga i hvarje förekommande fall anmärkts antingen och oftast genom ett i texten lämnadt större eller mindre tomrum eller ock någon gång och då på grund af särskilda skäl genom ett gissningsvis och därför inom klammer insatt tillägg.

För fullständighetens skull bör kanske äfven meddelas, att den indelning af dagboken i sju hufvudafdelningar, som i denna upplaga företagits, helt och hållet härrör från utgifvaren. Af typografiska skäl har icke handskriftens föredöme i fråga om miltalens gruppering i randkolumner blifvit följdt, utan man har föredragit att låta äfven dessa miltalssiffror inflyta i den sammanhängande texten, hvarvid det dock för tydlighetens skull naturligtvis blifvit nödvändigt

att låta handskriftens kolumnrubrik eller ordet *mihl* upprepas efter hvarje talbeteckning för detta vägmått.

Öfver de gent emot handskriften vidtagna förändringarna af någon afsevärd natur, hvilka icke falla under de allmänna grundsatserna, är en särskild förteckning upprättad.

* * *

Slutligen är det mig en angenäm plikt att till alla dem, som med råd eller dåd eller bådadera bistått mig vid mitt arbete, här offentligen gifva ett ringa uttryck åt min vördsamma och hjärtliga tacksamhet, och ber jag att få med varm personlig betoning rikta detta tack särskildt till herrar chefer för Riksarkivet, Kungl. Biblioteket i Stockholm och Upsala Universitets Bibliotek, till Fröken LOUISE ADELBOG, som på ett så talangfullt sätt bidragit till detta arbetes värdiga illustrerande, samt till hrr ägaren af Säfstaholms galleri, Grefve C. G. BONDE, Bibliotekarien d:r SAMUEL BRING, Arkivarien i riksarkivet d:r HERMAN BRULIN, Förste Bibliotekarien d:r ISAK COLLIJN, Majoren Friherre GUSTAF DE GEER, Disponenten CARL HÆGGSTRÖM, Krigsarkivarien J. PETRELLI, Bibliotekarien Friherre GUSTAF RUDBECK, Upsala Universitets Rektor Magnus, Professorn d:r HENRIK SCHÜCK, Förste Arkivarien i riksarkivet d:r PER SONDÉN, Docenten d:r SVEN TUNBERG och Grosshandlaren JOH. UNMAN.

Vid utarbetandet af det bifogade registret äfvensom vid korrekturläsningen har jag haft synnerligen värdefullt bistånd af herrar Studeranden af Stockholms Nation vid Upsala Universitet GUSTAF KYHLBERG samt Studeranden af Göteborgs Nation vid samma universitet OLOF NYSTEDT.

Upsala, Eriksdagen 1912

Herman Lundström

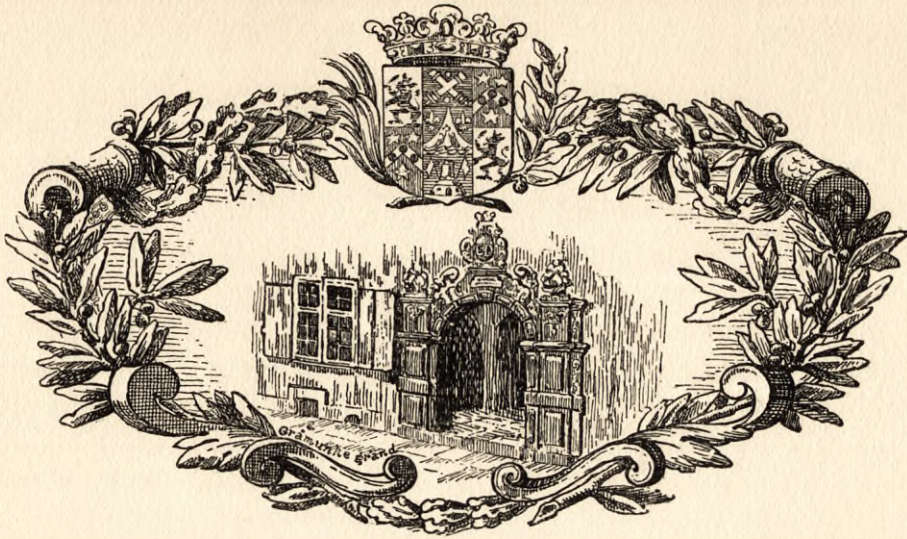

1625—1647

BARN- OCH UNGDOMSÅREN

Anno 1625

I. N. I.

DEN 10 OCTOBRIS ÄHR IAG, ERICK JÖN- [A:o 1625]
SON DAHLBERGH, födder till denne ussle
och äländige wärlden uthij Stockholms stadh
och Gråmunke gränd af ährlige och christelige
föräldrar. Gudh, denn allerheligaste Tree-
faldigheet, som hafwer mig fattige creatur
skapat och uthan något lyte komma i dags-
liuset, förläne, att jag uthij detta timmelige lijfet må christeligen,
gudeligen, ährligen och wäl lefwa och förläne migh medh allom
Christrognom effter detta lifwet een ewigh frögd, glädie och
saligheet, och det för Jesu Christi förtjänst och förskyllan skuldh,
hwilken medh Fadren och thenn Helige Ande ware lofuat, prijsat
och wällsignat uthi alla ewigheet. Amen, Amen, Amen.

Mina föräldrar hafwa warit numehra salige hos Gudh i åmin-
nelse Jöns Erichson Dahlberg, Deres Konungl. Maijestetters Caroli
denn nijondes och Gustavi Adolphi Magni wälförordnat landz-
cammererare öfwer Wäsmannland, Wärmeland och Dalarne, så
och salig hoes Gudh i åminnelse, ähreborne och dygdesamme ma-
trona Dorothea Matzdotter, hwilke af een faderlig och moderlig
omsorgh fåå dagar dereffter hafwa migh igenom det heliga dö-

pelsens sacrament uthij Gråmunkeholms kiörkia Herrans Jesu Christi församling incorporerat, och jagh det nambnet Erick undfångit; hwaropå och icke långt hereffter min sahl. faders dödelige och högstbeklagelige frånfälle fölgde.

[A:o 1630] Effter min sahl. faders dödelige frånfelle reste jag medh min sahlige moder iempte mijna begge syskon, Aron och Saara, till min sahlige faders twenne skattegårdar uthij Wässmannlandh och Simtuna sokn, Hanewadh benembde, opå hwilken nu den adelige sätegården Strömsnäs ähr bygder. Och effter min salige k. moder mig intedt nyttigare sågh, änn att jag uthij alla christelige dygder och bookelige konster måtte blifwa opptuchtadt, blef jag detta heela åhret uthij prästegården hoes kiörkioheerden sahl. magister Iohanne Simtelio. Giorde altså tillijka medh hans barn min begynnelse uthij studier.

[A:o 1631] Menn såsom min sahl. k. moder blef innrådd att sända mig och tillijka medh bemelte Mag. Iohanns barn opå någon skoola, reeste jag tillijka medh dem iempte wår præceptore till Wästerås och gingo till kost hoes een borgare, Bengt Jacobson.

[A:o 1632] Lät min sahl. käre moder hembta mig igen heem till Hanewadh och sendes straxt i begynnelsen af åhrett till Ubbsala och war uthij Mag. Olaij Laurelii (som sedan blef biskopp i Wästråås, männ då war professor och tillijka kiörkioheerde i Danmark sokn) huus och kost, emedan han war min närskylte frände, hwar est jag tillijka medh hans barn temmelige fundamentar uthij studerande giorde, så att jag effter min ålder aff allom hade berömm.

Männ emedan som min sahl. k. moder i medler tijdh sigh uthij ett annat ächtenskap hade begifwit medh capitainen under Wässmanlands regemente, manhaftig Peder Gråå, funno dee begge för rådsambt att affordra mig ifrån Ubsala och sända mig till

Anno 1625

Ætatis

mihi

INI

Den 10 Octobris åhrdag Eric
son Dahlbergh, födden till dunnns Ups och

Älvänders Måland, i thij Stockholms stad och Brämunn
te Strand, af Ährlijs och Gnisteligs församlingar. Gudh

Dunn Allnorsaligs och Trealdiaheet, som hufvudsam
mig för sin Creatur Åhrskatt, och i thijns nådets ljete kunn

; sorgelinsfält, försälvns oss för i thij Inssa himmelske ljefst
na Christeligen, Büdeligen, Åhrligen og wäl kunn

och försälvns mig och allens Christrogrom, offor Inssa
Lifswelt, som Ensigt Gredde, Glädie och Saligheet, och det för
Jesu Christi föntiinst och föntiinst, skuld, försälvns

undt Fadren och Gunn Helige Ande, som kunn
föntiinst och wäl föntiinst i thij alla Ensigt. Amen, Amen, Amen.

Mina föräldrar hafwa varit minichra Salige hos
Gudh i aminnelle, söns Erichson Dahlberg

lynnat Konging. Wäl föntiinst Caroli Gunn Älyvundat och
Gustavi Adolphi Magni, wäl föntiinst Gunn Emanuel

us, ifunnar Wälmannland, Wälmannland, och Dalarne, Da
och Duffly för Gudh; Amminnel, Åhrskunn och Lij Inssun

Matrona Dorothea Mat, dotter, Dorothea och
ann föräldry och Wälmannly och föntiinst, för Inssun Gunn

föntiinst mig ifunnar det helige Dovelkens Sacrament
i thij Brämunnholms Kiortia, Gunn Jesu Christi
föntiinst Inssun Incorporerat, och föntiinst det Wälmann

Eric i thij föntiinst. Gunn Gunn och i thij föntiinst Gunn
i thij föntiinst. Gunn Gunn och i thij föntiinst Gunn
i thij föntiinst. Gunn Gunn och i thij föntiinst Gunn

ffur.

Norrkiöping, hwarest een godh skoola war, och kunde jag för större bequemligheet skuldh och med mindre omkostnader wara hoes Peder Gråås moder, som bodde i Norrkiöping opå Saltängen och war giffit medh een tysk kiöpmann Iohan Diskman benembdh, hederligit och myket förmöget folk; komm altså först igen till Hanewadh.

Reeste jag medh min sahl. moder och styfader in ianuario a:o [A:o 1635] 1635 till be:te Norrkiöpingh, hwarest jag detta heela åhret continuerade mina studier tillijka medh häradsfogden Nils Jonsons söner (af hwilke den eene ähr worden adlat och kallas Klingstädt) under een præceptore. Menn såsom deres äldesta dotter Anna blef giffit medh een tysk kiöpman i Söderkiöping, Hindrich Schröder benämndh, och bemälte deres dotter mig mycket älskade, så att honn aff föräldrarne begiärte, jag måtte få föllia henne. Medlertijdh miste jagh min aller käraste moder igenom den timmelige döden.

Jag reeste effter juhl ifrån Norrkiöping till Söderkiöping, 2 [A:o 1636] mihl, hwarest jag straxt i begynnelsen gick i skoola under Rectoris Mag. Andreas Andori handh och promoverades uthij rectoris classe, hwilke studier jag uthij 2 åhr continuerade och i medler tijdh wedh hållin examen under mester Päär Biugg mig ett stort lof och berömm förwärfwade, som hoes den, som ifrån Linkiöping dijt war ankommen bemälte examen att anstella. Icke mindre profiterade jag under rectore cantus, ty som Gudh och naturen mig hade begåfwat medh een liuflig röst, altså blef jag och hållin för den bästa siungare i heela skoolen, och derföre af hwar mann myket älskatt och afhållin, till des jag

uthij maio blef affordrat uthaf min faderbroder, numehr sahlig [A:o 1638] hoos Gudh, ädell och wälborne Erick Erickson Swanfäldt, Kongl. Maj:tz wälförordnat räntemästare. Begaf mig altså först igen

till Norrkiöpingh och sedan derifrån siöowägen till hufwud och residentz staden Stockholm, hwarest jag min sahl. faderbroder, som då hoes herr Lorentz Hartman logerade, antreffade. Och såsom wälbemelte min sahl. faderbroder hade mästedelen hafft och förwärfwat sigh sin fortun och lycka igenom pennan, altså fann hann och för rådeligit, att jag aldeles skulle quitera studierne och winnleggia mig om att wäl lära räkna och skrifwa, att framdeles i den functionen kunna giöra mitt fädernäslandh någon tjänst. Blef altså uthij junio 1638 sändt medh een lybsk skeppare, Mickell Suuk, opå ett nytt och wälbygdt skiep till Lübek. Och sedan wij uthij 3 dagar och 2 nätter hade warit uthur Dahlerhambn, kommo wij medh önskelig windh den 28 Junij till Trawemynde, 120 mihl, och fölliande dagen der effter till staden Lübek, 2 mihl.

Och sedan jag till nöije hade besedt staden Lübek, begaff jag mig derifrån medh godh lägenheet till Hamborg, 10 mihl, hafwandes medh mig min sahl. faderbroders adress- och rekommendationsbref till een förnemb, rijk och anseenlig calvinisch köpman, Segnor Abraham Paulsen benembdh, hwilken mig uthij sitt huus uthij Beckerstrassen till sigh togh och wäl fägnade. Menn såsom min faderbroder hade gifwit ordre, att jag skulle hoes någon godh skrijf och räknemestare i kost förtingas och dageligen wara hoes honom i huset om så mycket desto bättre att kunna lähra, altså betingade bemelte Sig:r Abraham Paullsen mig hoes een berömbd skrijf- och räknemästare, Nicolas Detrij benembdh, boendes uthij S:t Maria Magdalena klosterhoff, öfwer hwilken kiörkia hann och hade inspectionen, och skulle gifwa för kost, twett, säng och kammare hwar wecka 2 rdhrl. Blef jag altså den 12 julij uthij hans skola intagen och gjorde till skrifwande och räknande een begynnelse.

[A:o 1639] Uthij begynnelsen af novembri månadh blef jag befallen utaf een mycket swår och hitzig brennesiuka, blef och på sidstone så swagh, att den fölliande tredie Advents söndagen bads för mig uthij 5 kiörkior i Hamburgh, för och effter predikan på predike-stoolen, hwilken siukdom mig uthij 27 weckors tijdh holt i sän-

gen, till des jag becomm min hälsa. Förblef i medler tijdh hoes be:te Detrij in till denn 1 martij.

uthij hwilken tijdh jag mig öfwade uthij räknande, skrifwande [A:o 1640] och bookhålleriet, så att jag mig till berömm kan säija, att han mig för sin bästa scolar achtade, som han för denn tijden hade, kunde och i hans frånwaro gifwa andre hans discipler lectioner och underwijsningh. Och som min sahl. faderbroder då för tijden war ankommen till Hamborgh och hölt den 4 martij dersamma städes brölop medh edle och wälborne jungfrw Ursula Elisabetheta von Steinbergh, herr Jacob von Steenbergs, Konungl. Majj:tz i Swerige Gustawi Adolphi Magni rådth och ambassadeur uthij Tysklandh, dotter. Altså togh min sahl. faderbroder mig uthur skoolan till sigh. Och aldenstundh han hade resolverat att giöra een reesa åth Swerige, så tog han mig medh sigh.

Och reste wij altså den 11 maj hembligen om afftonen klåkan 9 ifrån Hamburg, emedan een hoop keijserlige officerare, som wore i Hamburg och hade fått omm hans reesa kundskap och sig hade förmärkia låtitt sig willia honom i wägen oppassa och till fånga taga. Menn Gudh halp oss samma natt wäl framm, så att wij andra middagen lykligen kommo till Lubek, 10 mihl, hwarest effter någre dagars förlopp wij oss opå een skuuta embarquerade och gingo i Herrans namn den 22 maj ifrån Lubek till Trafwemynde, ähre 2 mihl.

Och samma affton till segels och siöös, hade och den hele natten så och andre dagen godh windh, så att wij luppe Bornholm förbij, menn dagen dereffter blef hafuet så stilla och calm, så att icke een fiäder rörde sigh, doch medh een outhsejelig stoor heeta, hwilket altså och framgeent continuerade, att wij uthij 11 dagars tijdh lågo opå ett ställe stilla, så att farkosten intedt mehr giorde om dagen än wände sigh een eller två gångor, så att dee brädestumpar, tunnor och slijkt, som mann första dagen kastade i siöön, det låg opå elffte dagen när oss ännu qwar. Sågo och uthij dett stilla och klaara wattnet allehanda slags selsame och underlige diur, oss heelt obekiände.

Menn hwadh wedermödo wij uthij den outhseijelige och odrägelige heetan uthstodo, ähr intedt att beskriwfa, i synnerheet enär wårt dricka blef alt. Och det beklageligaste war, att een stoor deel handwerks geseller och andra passagers wedh 27 personer, så wäl mans som qwinnsersöhner, hwilke sig effter sedwanan allena opå 8 dagars tijdh hade provianterat, begynte då att lijda een sådan nödh, som dee, som icke hade een bijt till äta och mycket mindre till dricka, så att öfuer deres iemmer och klagan steenar måtte hafwa hafft ett mädh lijddande. Aldenstundh det war reda opå tredie weckan, sedan wij ginge till segels, så wille eij heller skiepparen (ehuruwäl honom på sidlychtan böds 10 rdhrl för ett grofft brödh) mista det ringaste af sin skieps förråd, i anseende han det till sitt skiepsfolk behöfde.

Men hwadh oss angick, hade wij, Gudi skiee lof, maat till nödtorfft, och till all lycka hade min sahl. faderbroder i Lubek köpt een tunna stoor croonärter, hwilke hann hade ährnat skiänkia uthij Ricks cantzlerns H. Axell Oxenstiärnas kiök, iempte 20 åttingar enjovis och 3 stoor Parmesan ostar sambt 3 åhmar Renst wijn. Desse ärter iempte dee andra sakerne sambt een dryk wijn lät han dageligen så uthdeela iblandh dem, att dee alla blefwe spijsade och mätte, hwilke älliest aldeles hade förhungrat och gått till grundh, intill dess wij änteligen effter stoor uthständen heeta och annor outhseijelig wedermödo den 8 junij finge een godh windh, som oss den 9 dito igenom Gudz tillhielp, brachte inn uthij Dalerhambn, 120 mihl, och altså den beswärliga reesan tillända.

Den 10 junij reste min s. faderbroder till Stockholm och logerade först hoes Lorentz Hartman, men sedan hoes Reinholdt Böökman, 4 mihl. Och som min sahl. faderbroder alla sine förrättningar i Stokholm wäl hade bestält och af Kongl. Maj:tt för sine gode giorde tienster blef nobiliterat, altså reste han den 2 septemb. ifrån Stockholm till siöss, och komme igenom dens Högstes tillhielp den 9 dito till Trawemynde och samma dagh till Lubek igen, ähre 126 mihl, hwarest han sin k. frw och des föräldrar fann wedh godh hälsa och uthij godh estat. Wij blefwe altså denn heela wintern uthij Lubek, hwarest och min k. syster och broder ifrån Swerige wore ankombne.

Den 5 novemb. reeste min s. faderbroder igen till Hamburg, att uthij ett och annat om sine egne ärender giöra anstaldt, och kom den 21 till Lubek igen, 20 mihl.

Denn 5 martij reeste s. herr Swanfeldt åter till Hamburg att [A:o 1641] uthur Banco uthtaga någre penningar, emedan hann i Swerige hade lofwatt att försträckia Cronan trettijo tusende ricksdaler, som herr Iohan Oxenstiärna, som då war legatus till allmänne freds tractaten, till sin equippage och uthstoffering hafwa skulle, och komm den 11 dito till Lubek igen, 20 mihl, hwilke 30000 rdhrl in aprili i Lubek till een stråhlsundisk kiöpman wedh namn Nicolas Bauman, som dem opå högbe:te legatens wegnar emotogh, lefwererades. Och som s. herr Swanfeldt icke sågh för nyttigt ann, att jag lengre skulle förblifwa hoes honom, uthan tyckte bättre wara, att jag wore hoos een herre, som hade något att förätta i Cronones ärender och cammarsaker, att jag deruthij någorlunda kunde blifwa brukat och förfarin; altså recommenderade han mig hoes herr general cammereraren uthöfwer Pommern, Meklenburg och Mark-Brandenburgh, edle och wälborne herr Gerhardt Antoni Rehnschiöldh, till tjänst. Och somm han feck swar, att jag skulle öfwerkomma, altså afferdigade herr Swanfeldt mig ifrån Lubek, betahlandes formannen som mig skulle till Stettin, hwar est herr general cammereraren då för tijden war stadder, öfwerföra, lefwererade mig een räkning opå det, som han uthij Hamburg uthij dee 1 ³/₄ åhr hade opå mig kostat och effter hans opsatz emot 400 rdhrl. sig skulle belöpa; öfwegaf mig ock copia af det inventarium, som jagh medh mine syskon effter våra sahl. föräldrar hade att ärfwa, ähr wordit oprättat, hwaruthij war att see, att han alt silfwer hade till sig tagit, men be:te inventariums copia ähr igenom ungdomsförseelse eller oachtsambheet sedermehra mig af händer kommit.

Wedh afskiedet förährte hann mig fyra rdhrl., hwilket då waar min heela rikedom, dermedh jag min wandring igenom denne onda och arga wärden begynte. Sannerligen een ringa gåfwa af een sådan rijk faderbroder, som sedan wedh sin afgång iempte hundrade tiugu bonnegårdar effterlembnade sijna

barn uthij baara penningar hundrade tusende rdhrl., och hade lijkwäl bordt betrachta, att hann igenom min sahlige faders befordran (hoses hwilken han sig och een runn tijdh hade oppehållit och af honom nådt sin skickligheet) ähr först kommen i Cronones tjänst och sedan till all sin wällfärdh.

Jag reeste altså den 10 majj 1641 ifrån Lubek medh een landkutsch till Slukup, 2, och sedan till Dassow, 3, 5 mihl. Den 11 igenom Gripsmöhlen, 3, till Wissmar ähre 3, 6 mihl. Denn 12 till Nyen Bukow, 3 mihl. Den 13 till Kröpelin, 3, klostret Dubbran, 1½, till Rostock, 2, 6½ mihl. Den 14 till Tessin, 3, Gnöijen, 3, och festningen Demmin, 3, 9 mihl. Den 15 till Anklamb, 5, och wijdare till Ykermynde, 3, 8 mihl. Den 16 igenom Yrkermyndsche Heijde till Stettin, 7 mihl, hwarest jag antreffade herr Rehnschiöld, öfwerlefwererade honom min recommendation, blef wäl antagen och fann sannnerlig een godh herre, och han een ährlig och trogen tjänare. Jag blef altså heela sommaren och fölliande wintern hoses honom i Stettin.

Och ehuruwäl jag eij annorledes blef antagen änn att tiäna för poike, doch lijkwäl effter jag skref een temmelig godh handh, kunde och wäl räkna, blef jag brukat myket uthij cammarsaker och mig många secrete och wichtige handlingar, som anginge krigswäsendet och slijkt, under händer gifne och anförtrodde, så att jag offta af honom sielf blef inläster uthij hans egen cammare, enär mig någre hemblige saker blefwe under händerne gifne, hwilket iempte annat mehr mig hoses honom straxt i förstone een sådan gunst förwärfwade, att ehuruwäl han mig myket strängt och hårdt höldt, och ehesomofftast för ungdomsbrodt och förseelser skuldh mig lätt smaka obränd aska, hann mig doch lijkwäl både uthij kläder och maat hölt för myket mehr än alla andra sina tjänare, kan och hända, att det och komm i consideration, att jag med hans frw Brita Tårsskåål något war i förwant och skylskap. Jag hafwer och i samfelte åtta åhren, som jag honom tiänte, icke annat än som stoor gunst, estime och benägenheet förspoort.

Anno 1642 den 14 Martij reste jag med herr general cammereraren uthur Hinder Pommern till För Pommern att opwachta Hans Excell:ns Rijks legaten herr Johan Oxenstiärna, som då war i Strålsundh, till Ykermynde, 7 mihl. Den 13 till Anklamb, 3, och Gripswald, 4 mihl. Den 16 till Strålsund, 4 mihl, hwarest wij funno Hans Excell:s och förblefwe till den 7 aprill, då herr Rehnschiöldh reeste till sin gårdh, som heter Hohenwart, hwarest han passerad påskahelgen, 3 mihl; och reeste den 12 junij till Strålsundh igen, 3 mihl. Den 14 junij reste wij medh Hans Excell:s Rijks legaten ifrån Strålsundh till Gripswaldt, 4 mihl. Den 15 till Wollgast, 3 mihl. Den 16 öfwer opå öön Ysedom till Clostret Pudagla, 4 mihl, hwilket kloster Kongl. Majj:t hr legaten hade förlänt.

Den 16 julij reste herr cammereraren till Anklamb, 7 mihl. Dito till Ykermynde, 4 mihl. Den 17 till Stettin, 7 mihl. Denn 27 julij reste wij ifrån Stettin till Ykermynde, 7 mihl. Den 28 igenom Anklamb till Wollgast, 7 mihl, den 29 till Pudagla, 4 mihl. Och emedan Hans Excell:s legaten ärnade bryta op och reesa till Stettin, altså wille hann och först giöra een tour eller reesa, att någorlunda bese Pommern. Och opå det hans medhöllie skulle wara så myket anseenligare, hade han låtitt till sig forskrifwa herr assistenz rådet Lillieström, så och mäste parten af Pommerske rådhen, hofrätts råden, så och andra kongl. betiänte, så att hans heela medhöllie bestodh mehr änn uthij 300 persohner och 500 hästar, förutom ett compagnie finska ryttare under ryttmästaren Clas Ugglä, som confoyerade hans Excell., hwilket fuller gaf ett stort anseende, män kom landet till stort beswär. Herr legaten bröt altså opp ifrån Pudagla den 3 septb. och reste till staden Ysedom, 4 mihl. Den 4 septb. till Swijne Schantz, hwarest han blef af begge skanzarne saluterat medh stykerne, war een öfwermåttom lustig wäg alt uth medh siöstranden, 4 mihl. Den 5 ginge wij öfwer Swijneströmmen opå öön Wollin till staden Wollin, 5 mihl. Den 9 derifrån till Camin, hwarest een gammal och schiön doomkiörka ähr att see, 4 mihl. Den 11 derifrån till staden Treptow, hwarest hans Excell. medh heela medhölliet af een gammal förstinnna, hertig af Pommerns änkeförstinna blef på slättet myket wäl fågnat och tracterat, 5 mihl.

HINDER POMMERN

Den 13 derifrån till staden och festningen Colbergh, hwar Hans Excell:s af Kongl. Maj:tz commendant, wälb:ne öfweersten Georg Flittwodt och magistraten medh salve skiutande af alle stykerne och soldatesquan inhemptat. Her blef Hans Excell:s något opasslig, blefwe altså till , 4 mihl. Den 17, då reesan gick till Cörlin, 4 mihl, och den 18 till staden Bellgardt, 1 $\frac{1}{2}$ mihl. Denn 19 till Cösslin, 4 mihl. Denn 21 derifrån till Ruegenwalde, hwarest Hans Excell. af hertig af Pommerns änkeförstinna hederligen blef fegnatt och tracterat, 5 mihl. Denn 22 derifrån till Slage, 3 mihl. Den 23 dit till Stolpe, hwarest wij sammaledes af försten änkefurstinna, som och war een boren förstinna af Pommern och sedan hade hafft hertigen aff Croy och Areschott, hederligen blefwe fegnade och plägade. Den 24 derifrån till Qwäkenborgh, 3 mihl. Den 25 till Pollnow, 4 mihl. Den 26 till Rummelsborgh, 3 mihl. Den 27 till Bublitz, 3 mihl. Den 28 till Nyen Stettin, hwarest wij sammaledes utaf hertig af Pommerns änke förstinna wäl blefwe fegnade och hederligen tracterade, 4 mihl. Den 30 gick reesan derifrån till Beerwolde, 3 mihl. Den 1 Octob. derifrån till Pollnitz, 3 mihl. Den 2 till Schifwelben, 3 mihl. Den 4 till Rügenwalde, 4 mihl. Den 5 till Habes, 2 mihl. Den 6 till Daber, 3 mihl. Den 7 till Treyenwalde, 2 mihl. Den 8 till Massow och Gollnow, 4 mihl.

Den 12 October til Damm, 4, och samma dag hölt Hans Excell:s sitt inntogh till Stettin, 5 mihl, hwarest Hans Excell:s af vice gouverneurn herr Axell Lillie, så och af hertig Frantz Hindrich af Neder Saxen Lawenburg, öfwer commendanten Nils Kagge och andre kongl. betiänte och officerare medh dubbel salva uthur styker och mussqweter trefflig magnifique blef innhemptatt och logerat opå slåttet. Den 12 novemb. reste herr general cammereraren ifrån Stettin till Ykermünde, 7 mihl. Den 13 derifrån till Anklamb, 3, och Gripswalde, 4, 7 mihl. Den 14 till Strålsund, 4 mihl. Denn 24 ifrån Strålsund till Dambgarten, 6 mihl.

MÄKLENBURGH

Dito till Ribbnitz, 1 mihl. Den 25 till Rostock, 4, och clostret Dobbranz, 3, 7 mihl. Den 26 till Nyen Bukow, 3, och Kröpelin, 3, 6 mihl. Den 27 till Wissmar, 4 mihl. Den 9 Decemb. till Bukow och Kröpelin, 7 mihl. Den 10 till Rostock, 4, och Bytzow, 4, 7 mihl. Den 11 igenom Gnöijen till Demin, 7 mihl. Den 12 till Anklamb, 5, och byen Rantzin, 2, 7 mihl. Den 13 till Ykermynde, 2, och till krogen Mytzelborgh, 3, 5 mihl. Den 14 till Stettin, 4 mihl.

Denn 3 martij reste herr general cammereraren medh Hans [A:o 1643] Excell:s herr legaten ifrån Stettin och till Damm, 1 mihl.

Den 4 till clostret Colbitz, hwarest uthij siöön Madue den raara fisken morener, som igenom munkarne uthur Italien dijt ähre transporterade, finnes, 3 mihl. Den 5 martij gick reesan till Gripenhagen, 3 mihl. Den 6 till Bahn, 3 mihl. Den 7 till Compterij Wildenbrook, 2 mihl. Den 12 derifrån till Freijenwalde, 3 mihl. Den 13 till clostret Marienflies, 3 mihl. Den 14 martij derifrån till Satzig, 3 mihl. Den 16 dito till Jacobs-hagen, 3 mihl. Den 17 till Stettin, 3 mihl. Den 24 martij reste h. general cammereraren ifrån Stettin igenom Ykermynde, 7, och sedan till Anklamb, 3, och så fort till Gripswalde, hwarest man hölt landtdag, 4, 14 mihl. Den 16 majj wedh Pommerska landtdagens sluut till Strålsundh, 4 mihl. Den 20 majj till Barth, 3 mihl. Den 21 till Dambgarten, 4 mihl.

MÄKLENBURGH

Dito igenom Rostock, 4, till Dubbran, 3, 7 mihl. Den 22 igenom Bükow, Kröpelin till Wissmar, 7 mihl, hwarest medh guvernören Erich Hanson Ulfsparre confererades och anstalt giordes till fästningen Dömitz belägrande, som och straxt deropå fölgde.

SAXEN

Den 30 maj ifrån Wissmar till Lubek, 7 mihl, och den 31 till Hamburg att conferera om samma wärk medh herr legaten Salvium, 10 mihl. Den 6 junij till Lubek tillbakars, 10 mihl.

MÄKLENBURGH

Den 7 till Wissmar, 7 mihl. Den 8 till Rostock, 7 mihl.

FÖR POMMERN

Den 9 till Demin, 7 mihl. Den 10 till Ykermynde, 9 mihl. Den 11 till Stettin, 7 mihl. Den 12 julij reste herr cammerern medh Hans Excell. legaten Oxenstiärna ifrån Stettin Oderströmen uthføre till Wollin, 7 mihl. Den 13 till Ysedomb och Pudagla, 8 mihl. Den 26 reste wij till Wollgast, 3 mihl. Den 27 till Gripswaldh, 3 mihl. Den 28 till Strålsundh, 4 mihl. Den 4 Augusti reste Hans Excell:z ifrån Strålsundh opp till Osnabrügg att företaga freds tractaten medh keijsaren och römiske chatolische ligan; fortsatte samma dag reesan till Damgarten och Ribbnitz, 7 mihl, vthij hwilkens föllie herr general cammerern och war.

MÄKLENBURGH

Denn 5 till Warnemynde och deröfwer Warnowströmen, 4 mihl. Den 6 till Kröpelin, 4 mihl. Den 7 till Wissmar, 4 mihl, hwarest hertigen af Mäklenburg, Adolph Friderich, ankomm och legaten tracterade, blef och af h. legaten igen tracterat.

Den 24 gick reesan till Gadebusk, 6 mihl. Den 25 till swän-ska lägret vnder Gouverneuren Erich Hanson Ulfsparre, som då hade belegrat Dömitz, 4 mihl.

SAXEN—LAWENBURGH

Den 28 derifrån till Bötzenburgh, 5 mihl. Den 29 öfwer Älffströmmen till Grönenhagen, 3 mihl. Den 30 till Saltwedel, 6 mihl. Her togo wij afskeedh af herr legaten, som fortsatte sin reesa till fredz tractaten, men herr general cammereraren

reste till Lawenburgh, 10 mihl, och derifrån till wattns på älfströmmen till Hamburg att taga afskedh af legaten Salvium, som då och ärnade oppbryta till freds tractaten, 6 mihl. Den 8 september reste wij ifrån Hamburg till Lubek, 10 mihl.

MÄKLENBURGH

Den 9 dito igenom Slukup, Dassow, Gripsmöhlen och till Wissmar, 7 mihl. Den 10 till Rostock, 7 mihl. Den 11 till Demin, 7 mihl.

POMMERN

Den 12 till Ykermynde, 7 mihl. Den 13 till Stettin, 7 mihl. Och emedan den keijserl. generaln Crakow medh 10000 mann war infallen i Hinder Pommern, settiandes sig uthij ett fast läger wedh Bellgardt, och general major Königsmark hade fått ordre att gå honom under ögonen, hwilken och reda war ankommen wedh Pommersche grentzen, altså, effter höga öfwerheetenes befallning att göra honom asistence, reste general cammereraren den 8 octob. ifrån Stettin till Damm, 1, och derifrån till een by Seefeldt, 2, 3 mihl, hafwandes medh oss 8 stoorä stycken, så och wedh 1000 knechter under öfwersten Österlingh. Den 9 gieck marchen åth Stargardt, 2 mihl.

Den 10 mötte wij gen. majoren medh armeen wedh Arenswalde, hvarest den camperade, 4 mihl.

Den 11 brööt general majoren opp och gieck andra dagen medh armeen opå slottet Schifelbein, som af fienden war besatt. Och som dee skarpt skute vth medh stucker och mussqweter, så blefwe een deel qwetzte och enn deel döde; hwarföre bröt gen. Königsmark opp derifrån till een by, $\frac{1}{4}$ mihl. Den 12 avancerade general Königsmark, sedan han hade satt armeen i battaile recta opå Belgardt och fiendens läger, 3 mihl, intedt annat meenandes änn att Crakow skulle mööta honom i fält, hwilken wij wedh vår ankombst lijkwäl funne stilla liggiandes i sitt läger. Giorde och icke mehr än skiöt 3 skått med styker, keijserl. löösen, hwilken wij straxt medh swenska löösen swarade.

Och skedde denna dagen eij annat, uthan att Königsmark lätt simma några knechtar igenom strömmen Persante och lätt drifwa bort under staden och fiendens läger några hundrade

stycken boskap, byggjandes i hastigheet een lijten broo öfwer strömmen, hwareffter fienden gjorde några skott vthur stycken, doch uthan skada. Komm jag altså oförmodeligen uthij krijget, icke wettandes då, att Gudz försyn mig sedan till een krigsmann och soldat hade vthsedt.

Den 13 dito sköte wij heela dagenn medh glödande kulor uthij fiendens läger, emedan deruthinnan mycket fourage war förhanden. Begynte och 5 gångor i lägret att brinna, men doch likwäl slächt.

Och effter generalen sågh, att fienden intedt rörde sigh, resolverade hann den 14 att gå medh armeen öfwer strömmen Persante opå denn sidan, som fiendens läger war, meenandes att fienden derigenom skulle wara att bringa till een feldtschlakt. Men emedan hann wedh wår ankombst lijkwäl blef qwar i sitt läger, så marcherade Königsmark medh armeen i full bataille rätt när under fiendens läger. Wände sigh så och gick till Cörlin, 3 mihl, hwarest armeen stog i fältet uth medh strömmen, men Generalen och infanteriet marcherade öfwer een lång broo, oachtandes att fienden medh 70 dragoner hade besatt slättet och commenderade brooen, hwaröfwer åthskillige blefwe opå broen ihälskutne. Tog hufwudh quarteret i staden, men slättet blef samma affton belägrat, hwilket sig andra dagen opå discretion gaf.

Och effter som så när in till fiendens läger war stoor mangell på forage, victualier och monition wedh armeen, altså sådant att anskaffa reste herr gen. cammerern den 22 medh een confoij under öffwersten Wälling af 200 hästar ifrån Cörlin till Cosslin, 4 mihl, och den 24 derifrån till Colbergh, 4 mihl, men den 25 derifrån och den 26 till Wollin, 12 mihl, så att wij den 27 wäl igen till Stettin ankommo, 6 mihl. Den 1 novemb. reste herr gen. cam. ifrån Stettin till Ykernynde, 7 mihl. Den 2 dito genom Anklamb till Gripswald, 4 mihl, denn 3 novemb. till Strålsundh, 4 mihl.

Och emedan mycket hastiga tijender ankommo ifrån herr feldt marskalken Leonhardt Torstenson, som då emot alla meniskiors förmodande war opbruten vthur lägret wedh Pröraw i Mähren och war i full march åth Holstein, att fientlig angripa konungh Christian af Danmark medh ber:te herr felt marshals befallning, att herr general camereren skulle som den 1 decemb.

mööta honom i Kijhl i Holstein, altså bröt herr general cammerern i föllie medh herr asistentz rådet Johan Nicodemi Lillieström ifrån Strählsundh opp den 17 novemb. till Dammgarten, 6 mihl.

MÄKLENBURGH

Denn 18 igenom Ribbnitz och Rostock till Dubbran, 7 mihl. Denn 19 till Wissmar, 7 mihl. Den 21 till Lubek, 7 mihl.

HOLSTEIN

Den 24 derifrån till Eutin, hwarest biskopen, som war een hertig af Holsten, begge herrarne tracterade, 5 mihl. Den 25 till det adelige jungfrw clostret Preetz, 3, och samma dag till Kijhl, 2, 5 mihl, hwarest wij då funne Hans Excell:z feltmarschalln medh hela armeen wara ankommen och i gott tillståndh.

Den 3 decemb. blef danska festningen Christianprijs, een mihl ifrån Kijhl, hwarutij öffwerst Axell Bropp commenderade, medh storm intagen och han fången, och woro wij medh och kommo den 4 till Kijhl igen, 2 mihl.

Och så som Hans Excell:z medh armeen wille opbryta och *[A:o 1644]* gå diupare inn i Holsteen och Jutland, herr general cammereraren och Lillieströhm och nogsambt hade bekommit ordre, hwadh dee wijdh detta nya kriget i Pommern skulle i achttaga, dy bröte wij den 12 jan. 1644 ifrån Kijhl opp tilbakars och ginge samma dagh till clostret Preetz, 2 mihl. Denn 13 till förstl. residenzen Plöen, 3 mihl. Den 14 till Trawemynde, 7 mihl.

MÄKLENBURGH

Denn 15 igenom Gripsmöhlen till Wissmar, 7 mihl. Den 26 ifrån Wissmar igenom Nyen Bukow, Cröpelin till Rostock, 11 mihl. Den 27 igenom Dubbran till Bytzow, 7 mihl.

FÖR POMMERN

Den 28 till Demin, 7 mihl. Den 29 till Anklamb, 5 mihl. Den 30 till Ykermynde, 4 mihl. Den 31 till Stettin, 7 mihl.

Den 12 februarij ifrån Stettin till Mytzelborgh, 4 mihl. Den 13 igenom Ykermÿnde till Anklamb, 7 mihl. Den 14 till Wollgast, 3 mihl. Den 20 till Gripswaldh, 4, och till Strålsundh, 8 mihl.

RUEGEN

Den 24 ifrån Stråhlsundh öfwer Oldefehr och till Bergen att tractera medh Ryaniske ständerne och adeln om Scheffell och Drankstyren eller accisens introducerande, 4 mihl. Denn 28 dito till Sagardt opå Fassmundt, 5 mihl. Den 1 martij till Spiker, 2 mihl. Den 4 till Ralswijk opå Wittow, ett godz, som konungen i Danmark tillkomm, och war Caduk, 3 mihl. Den dito till den gamla och förstörde staden Ancona, hwarest nu för tiden icke mehr än någre jordhögar, som hafwa warit stadz och slotz wallarne, synes, 3 mihl. Den 5 och 6 öfwer Wittawske fergan till Strålsund, 9 mihl.

FÖR POMMERN

Denn 15 april reste herr general cammereraren till Barth, 3 mihl. Och her föll een sådan stark frost och myken sniöö, att vthij 4 dagars tijdh ingen kunde komma vthur staden. Den 21 dito reste wij medh stort beswär till Dambgarten, 4 mihl. Den 22 till Rostock, 7 mihl.

MÄKLENBURGH

Den 23 till Wissmar, 7 mihl. Den 28 till Hwalfisk Schantz, Pöhl och Wissmar igen, 4 mihl. Den 3 majj ifrån Wissmar till Kröpelin, 3 mihl. Denn 4 igenom Dubbran till Warnemynde, 7 mihl. Denn 5 till Ribbnitz, 3 mihl.

FÖR POMMERN

Den 6 igenom Dambgarten till Strålsund, 7 mihl. Den 7 junij reste wij ifrån Strålsundh till swänska flottan, som då vnder rijks rådet och admiralen Clas Flemmingh, bestående i 48 örliigskiepp, vnder Dornbusk wedh Hiddensee låg för ankar, 6 mihl. Och som Hans Excell:z tredie dagen dereffter gick till segels att sökia fienden, reste wij tillbaka till Strålsundh, 6 mihl.

MÄKLENBURGH

Denn 9 julij reste wij ifrån Strålsundh till Barth, 3 mihl. Denn 10 till Ribbnitz igenom Dambgarten, 5 mihl. Denn 11 till Warnemynde, 4 mihl. Den 12 till Wissmar, 7 mihl. Denn 2 augusti ifrån Wissmar till hertigen af Mäklenburg, Adolph Friedrich, till Swerin, 4 mihl. Den 6 till Newstadt, 4 mihl. Den 7 till fästningen Dömitz, 6 mihl. Den 10 derifrån till Gadebusch, 9 mihl. Den 11 till Wissmar, 7 mihl. Den 13 septemb. ifrån Wissmar till een by, 5 mihl. Den 14 till Hans Förstl. Nåde hertig Gustaff Adolph, hertig till Mäklenburg, till des residens Gustrow, 7 mihl. Den 18 sept. derifrån till Malchin, 6 mihl.

POMMERN

Den 19 till festningen Demin, 4 mihl. Den 20 till Ykermynde, 9 mihl. Den 21 till Stettin, 7 mihl. Denn 5 octob. gick reesan till Ykermynde igen, 7 mihl. Den 6 till Gripswald, 8 mihl. Den 7 till Stråhlsundh, 4 mihl. Och såsom herr general cammereraren hade några privat ärender uthij Swerige att förrätta, så och något hoes Kongl. Maj:tt och cronan att solicitera, och general majoren och guvernören uthij Minden, herr Gustaf Otto Steenbock war ankommen till Stråhlsundh och wille åth Swerige öfwergå, altså afferdigade herr general cammereraren migh med samma lägenheet att öfwergåå, gifwandes migh een instruction, hwadh jag både hoes Kongl. Maj:tt så och andra af rijksens herrar hade att förrätta; så och hwadh jag opå hans gårdh Steensätra i Turinge sokn, hwarest hann wille låta byggia ett säterij, skulle beställa, gifwandes mig medh een stor hoop præserter: för Hans Excell:z Riks drotzeten Grefwe Peer Brahe een trefflig schön häst och för des grefwinna een stoor speijell, för Hans Excell:z Rijkscantzlern Axell Oxenstiärna een hollsteensk hengst och för des frw een schön klåcka uthij granat huus och andra flere mehr. Wij ginge altså denn 24 octobris i Herrens namn till skieps uthur nya diupet, och denn 26 ankommo wij lykligen och wäl till Calmar, 40 mihl.

SWERIGE

Hwarifrån herr generalen straxt andra dagen medh sitt föllie reeste föruth åth Stockholm och jagh medh twenne drengiar reeste den 6 novemb. ifrån Calmar, stora landwägen, igenom Linkiöping, Norrkiöpingh, Nykiöpingh, så att jag den 14 dito komm till herr general cammererarens gårdh Steensättra, 45 mihl, hwarest jag lät hästarne och drengiarne förblifua sigh att vthhwijla. Menn jag begaf mig den 16 derifrån att förrätta mina ärender igenom Telge till Stokholm, 6 mihl. Och emedan jag een tijdh dereffter öfwerlefwererade föräringarne till sine orter, altså blef jag den heela wintern, så och een deel opå wåhren vthij Stokholm och gäste hoes Lorentz Hartman, förutan att jag någre gånger reeste till Steensättra och ordinerade, hwadh de der byggia skole, förrättade och, des Gudj skiee loff, alla mina committerade ährender wähl och således, att min herre war myket wäl medh mig tillfreds.

Och såsom jag alla saker wäl hade förrättat, så gaf herr general cammerern migh ordre att medh första lägenheet reesa öfwer till Tysklandh igen. Menn som osäkerheeten uthij siön war för jutens skuldh myket stoor, måste jagh förwänta, till des rijksens skiepsflotta skulle gåå uth. Och effter som Signor Lorentz Hartman ärnade sända sin dotter, jungfrw Margreta Hartman medh uth till sin moders moder, herr legatens Salvij frw, altså gaf han bemelte sin dotter uthij min schödzell att öfwerbringa henne till herr general cammererarens frw som till hennes fränka. Och aldenstund rijksens flotta vnder herr rijks rådet och admiralen Erich Ryningshs commando allaredo war gången till Daleröhampn och wår farkost sammaledes; altså

[A:o 1645] reeste wij den 1 junij anno 1645 i Herrans nampn ifrån Stokholm och till Daleröön, 4 mihl. Och som Hennes Maj:tt drottning Christina war dijt ankommen att see flottan löpa uth, altså och effter Gudh gaf een önskelig windh, giek heela flottan, bestående uthij 48 örligskiepp den junij om morgonen klåckan 8 vth-

ur Dahlerhambn till siös, hwilken wij iempte mehr än 80 andra kiöpmans skiepp i Gudz nampn fölgde. Och stog Hennes Maj:t drottningen opå een lijten öo och sågh örlig skieppen sig löpa förbij, och sade desse märklige orden: "Der swäfwar wår crona på wattnet."

Enär wij nu effter middagen kommo så långt i siöön, att wij skulle mista Landzort uthur sichtett, kom een sådan hefftig sudwest storm och contrarie windh, att både så wäl flottan som och wij alle medh hwarandra blefwe twungne att löpa tilbakars inom Landzort igen. Och satte sig flottan inn i skiäären, men wij lupe medh wår Strålsundische skuta doch medh stor faara inn vthij een lijten, doch myket god och beqwem hambn, Rambsklöff benembdh. War een holme af stoore, höge bärgh, in uthij för alla wäder öfwer alla måttan godh och säker, så att, enär det all som mäst stormade, mann det inn uthij hambnen icke märkia kunde.

Menn olykan både för Kongl. Maj:tz wapn som för oss war så stoor, att storm och owäder sambt mootwindh continuerade således, att wij opå tijonde wekan låge opå samma ställe bärfafe, vthij hwilken tijdh både så wäl flåttan som wij andre wore 21 gånger under segels och till siöös, men måste för motwäder och storms skuldh altijdh tillbaka igen, tackandes Gudh att wij finge wårt förra rumm igen, 20 mihl.

Den augusti effter middagen gaf Gudh oss åter een temmelig god windh igen. Så wäl flåttan som wij ginge i Herrens nampn åter till segels och gick då temmeligh wäl och fort, så att wij ett godt stycke och norre udden af Öhlandt wunne. Men emot natten komm een sådan stoor och stark nordh wäst storm, så att wij icke annars meente, änn att himmel och jordh skulle förgåås. Wäntade oss och aldrig komma till lands, emedan stormen effter minnatten medh ilingar begynte blifwa hefftigare, änn som han hade warit.

Begynte och wår lilla skuta blifwa läck, så att pumpen continerlig gåå måste, ehuruwäl stormen under tijden kastade farkosten himmelhögt och sänkte denn sedan emellan wågarne i afgrunden så diupt neder, så att wij hwart ögneblek förmodade siöön skulle opsluka både farkost och oss, så att man medh stoor nödh feck binda styrmann fast, att han eij kom öfwer boots.

Emot morgonen och som det dagas, befunno wij oss emellan Gottlandh och finnska skiäären nederkastade. Och som wedh angående dag himmelen war så rödh som een eldh, så kunde wij oss lätteligen innbilda, hwadh dag wij hade att förwänta.

Och war vårt rådth att gå för windh åth Dantzigh eller Cuurische stranden, men skiepparen, Michel Hower, (elliest een discret mann) war så obstinat, att han änteligen wille hålla siöön, i den hoppning, stormen skulle stillas, hwilken doch alt mehr och mehr tillwäxte och sig mehr i norr satt hadhe, således att så wäl flottan som wij andra stor fara hade att blifwa drefne in opå Gottlandh. Vthij förledne natt och denne dagen hade stormen skinngrott skiepsflottan, så att wij emot qwällen intedt såge mehr änn 13 segell, och då hade skiepparen gärna gådt för windh tilbaka, menn det war för seent, dy wij såge Gottlandh opå wår wänstra sijda.

Alt det wij i denne stormen hade uthstått, ehuru wäl det intedt annat war änn een continuerligh hiärtans ångst, så war det doch als intedt emot denne natten som fölgde.

Dy som stormen gick alt mehr och mehr i norr och blef alt fort hefftigare, så war intedt ögneblek, i hwilket wij icke wäntade döden för de stora bölliorne, som alltid hootade att innsluka oss. Menn större ångst och fahra war det, att wij tänkte hwart ögneblek att blifwa af den förfahrlige stormen kastade inn opå Gottlandh, som då war fientligh, så att skiepparen sielf på sidlychtan deespererade och baadh lääsa och sucka till Gudh om hielp och een sahlig ändalycht, seijandes all mensklig hielp nu wara vthe, helst emedan skieppet iu mehr och mehr blef läck, så att pompen intedt mehr kunde uthrätta. Och wår stora mast gieck då twärt af och drog medh sig een deel af stora seglet öfwer bordh. Hwadh för ängslan, grååt och lååt, klagan och suckan wart opå skiepet, det ähr icke att uthseija, helst emedan wij wore några och 30 manns och qvinnns persohner opå skepet. Och continuerade detta heela natten och inn till andra mid-dagen kläckan 11, då den allerrögste Gudh lätt see soolen igen, som wij uthij 2 dagar förlohrat hade och derhoes sitt nådetekn oss betedde, att stormen begynte leggja sigh.

Doch wart det förtörnade hafwett icke stilla, vthan stelte sigh fast wredh, att det oss icke till roofs hade bekommit, dy

wågarne wore denn heela dagen och fölliande natten der effter äfwen så stora och gräseliga som förr, och slingrade vår lilla farkost för den förlohrade mastens skuldh öfwer de måtton.

Dagen der effter den aug. war mycket vackert och herrligit wäder uthur nordost, hwilket effter middagen låckade alt effter hwarandra skieppen tillhopa, så att wij uthij als 45 segel räknade och kommo samma affton och fölliande natt alt mehr och mehr tillsamman, så att dagen dereffter klåckan wedh pass 8 meste delen af flottan war tillhopa, settiandes sin cours åth Bornholm, hwarest wij dagen effter om morgonen blefwe warse denn andra swänkska flottan under herr generaln Carl Gustaff Wrangell, som den wintern öfwer hade legat i Wissmar, 24 segel stark, och för fåå dagar hade inntagit öön Bornholm. Och schiedde conjunctionen af begge flottorne och denne mechtige krigsmacht medh många canon och frögde skått och hwars mans glädie. Och emedan winden för oss war mycket favorabel, fortsatte wij i Gudz nampn vår coosa, så att wij samma affton komme uthij Nyendeep, sedan wij i samfelte 4 dagar och 4 nätter intedt hade ätit det ringaste, vthan altijdh lefwat i dödångst, Gudz helga nampn ware storligen ähtrat, som oss icke hafwer låtitt förderfwas, uthan faderligen erhållit, 60 mihl.

POMMERN

Den aug. reeste wij till Strålsundh, 2 mihl. Den 5 sept. reste jag medh herr general cammereraren till Damgartn, 6 mihl. Den 6 igenom Rostock till Dobbran, 7 mihl.

MÄKLENBURGH

Den 7 igenom Kröpelin, Bukow och till Wissmar, 8 mihl, hwarest herr general Wrangel medh sin flotta war ankommen och låg opå reddan. Reste wij altså dijt och funne honom opå skiepet 3 Leijon, som han hösten tillförende hade tagit ifrån dee danske i slaget. Och effter flottan de novo skulle profwianteras, altså reste herr general cammereraren att opphandla profwiandt. Den sept. till Lubek, 7 mihl, och den 11 octob. till Wissmar igen, 7 mihl. Den 26 oct. effter tagit afskiedh till Kröpelin, 7 mihl. Den 27 wedh Warnemynde öfwer Warnowströmmen till Ribbnitz, 8 mihl.

POMMERN

Den 29 till Stråhlsund, 7 mihl. Den 11 novemb. öfwer fergan till Bergen i Ruegen, 3 mihl.

FÖRSTENDÖMET RUEGEN

Den 15 derifrån till Newfehr Schantz, 3 mihl. Den 16 till Jassmundt, 3 mihl. Den 17 till Spyker opå Wittow, 5 mihl. Den 22 till Bergen tilbakars, 4 mihl.

POMMERN

Den 23 till Strålsundh igen, 3 mihl. Denn 28 till Gripswaldt, 4, och till Wollgast, 7 mihl. Denn 1 decemb. till clostret Pudagla på Ysedoom, 3 mihl. Den 2 till staden Ysedom och till Swyn Schantz, 4 mihl. Den 3 öfwer opå öön Wollin till staden Wollin, 4 mihl. Den 6 till Gollnow, 4 mihl. Den 7 till Stettin, 5 mihl. Denn 21 decemb. ifrån Stettin till Ykermynde, 7 mihl. Den 22 igenom Anklamb till Gripswaldh, 7 mihl. Den 23 till Strålsundh, 4 mihl.

Och aldenstundh herr feldtmarskalken Linnardt Torstenson för sin stora opassligheet skuldh hade fått förloff af Kongl. Maj:tt att taga sitt afskedh ifrån armeen, altså bodade hann alla kongl. betiänte uthaf alla provincier till sig till Leibzigh, der han då wistades, och som herr general cammereraren sammaledes hade fått ordre att begifwa sigh dijt, altså reste wij

[A:o 1646] den 12 januarij ifrån Stråhlsundh, och öfwersten herr Gustaff Horn Äwertson medh i föllie, och reeste samma dag till Grimmen, 3 mihl. Den 13 till Malchin, 5 mihl.

MARK-BRANDENBURGH

Den 14 till Plawen, 4 mihl. Denn 15 till Nyen Brandenburgh, 6 mihl.

MÄKLENBURGH

Den 16 till Ciritz, 5 mihl. Den 17 till Dömitz, 5 mihl.

WÄNDISCH MARK

Hwarest wij den 20 Decemb. ginge öfwer Älfströmmen till Dannenborgh, 3 mihl. Den 21 igenom ett stycke af skogen Drömlingh till staden Saltzwädel, 6 mihl. Den 23 derifrån till een by, 5 mihl. Den 24 till Garrläben, hwarest herr Öff. Duwall war Kongl. Maj:tz gouverneur, 5 mihl. Och effter som staden Magdeburgh hade keijserlig guarnison, menn lijkwäl war medh några regementer till häst af dee swänske bloquerat, vnder öfwersten Arnson, altså blef medh een trumpettare till honom skrifwit effter confoy, hwilken wij och bestående uthaf 200 ryttare under öfwerste lieut. Fisellmeijer den 28 bekommo, då wij medh samma confoy ginge till clostret Wolmerstädt, hwaruthij een deel af vårt rytterij lågh. Samma dag hade ett partij af de keijserl. af 400 hästar warit uthur Magdeburgh, som mestadels af dee wåre wore slagne.

ERTZSTIFFT MAGDEBURGH

Den 29 ginge wij ifrån Wolmerstedh medh een confoij af 500 ryttare när under staden Magdeburg förbij till Wansleben, hwarest öffw. Arnson hade sitt hufwudhquarteer, 4 mihl.

FÖRSTENDÖMET ANHALT

Denn 30 ginge wij till Langensaltz, 4 mihl. Den 31 till Landzbergh och öfwer Saaleströmmen, 3 mihl. Den 1 febr. till förstl. residenzen Köhten, 4 mihl. Den 2 till Landzbergh, 3 mihl.

MEISEN

Denn 3 till Breitenfeldt, hwarest dee 2 stora och hefftiga feldt schlachtingar emellan dee swenske och romersche keijsaren hafwa stått, 3 mihl. Den 4 öfwer Wahlstaden till Leibzigh, 2 mihl; hwarest wij Hans Excell:z, så och generalitætet och heela guarnisonen funne wedh gott tillståndh. Och som herr general cammereraren hoes Hans Excell:s alt och wäl hade uthrättat, reste wij den 28 februarij ifrån Leibzig till Gruben, 4 mihl. Denn 1 martij till staden Hall, 3 mihl. Den 2 ginge wij öfwer Saalströmen till , 2 mihl.

GREFWESKAP MANSFELT

Den 3 till slåttet och staden Mannsfeldt, 5 mihl. Den 4 till Ermsleben, 3 mihl.

STIFFT HALBERSTAT

Den 5 till Qwedlinborgh, 3 mihl. Den 6 till Halberstadt, hwar utij war svensk guarnison, 2 mihl. Den 7 till Osterwjck, sammaledes svensk guarnison, 4 mihl.

FÖRSTENDÖMET BRUNSWIGH

Denn 8 till Hessendamm, 3 mihl. Den 9 till Königs Lutter, hwarest wij så när af dee brunswigsche blifwit slagne och fångne, 5 mihl. Måste altså retirera oss heela natten, vthij een stor kiöldh och öfwermåttan elakt wäder medh is och sniöö beblandat, till een festning, deruthij svensk besättning war, och lågh uthmedh skogen Drömlingk Wulfsborgh benembdh, 4 mihl. Den 10 till Bensendorff, 1 mihl. Denn 11 till Saltzwädl, 5 mihl.

WINDISCH MARK

Denn 12 till Lukow, 2 mihl. Denn 13 till Dannebergh, 3 mihl.

MÄKLENBURGH

Denn 14 öfwer Älfwströmmen till Dömitz, 3 mihl. Den 16 till Grabow, 4 mihl. Den 17 till Parkim, 4 mihl. Den 18 till förstl. residenzen Gustrow, 6 mihl. Den 20 till Bützow, 4 mihl. Den 21 till slåtett Dargun, 4 mihl.

FÖR POMMERN

Denn 22 till Demmin öfwer Peenströmmen, 2 mihl. Den dito till Löitz och åter öfwer Peenen, 1 mihl. Den 23 till Grimmen och General cammererarens gårdh Hohenwart, 5 mihl. Denn 6 Majj ifrån Hohenwardt till Strålsundh, 3 mihl. I medler tijdh hade Hennes Kongl. Majj:tt allernådigst gifwit herr general cammereraren ordre, att vthij Strålsundh, Lubek, Wissmar och Rostock oprachta några 1000 läster farkoster, som skulle vthur Sverige till armeens och festningarnes förstärkning vthföra den nya succursen af 7000 mann till häst och foot; hwil-

ket hann och medh sådan flijt effterkomm, att han wedh 86 skiepp, skutor, kreijare och boijortar ifrån förbenembde orter anskaffade och dem den terminen satte, att dee den 1 junij wedh Dornbusch vnder Ruigen skulle möötas. Och som h. general cammereraren fann för nödigt att af senda medh dem någon till Swerige, som både hans förrättning och farkosternes öfwerkombst kunde advertera till Kongl. Maj:tt som och tillijka sollicitera bethalningen, blef jag altså giordh till cammar skrifware wedh pommerske staten och samma commission mig öfwerdragen. Och sedan jag både medh instruction, så och bref till Hennes Kongl. Maj:tt drottningen, så och till kongl. cammar och admiralitæts collegio, war försedd, reste jag i Herrens namn den 28 maj ifrån Strålsundh till Dornbusk, 5 mihl, och blef in till den 2 junij opå Hiddensee.

Och som i medler tijdh bemelte 86 skiepp och farkoster sigh mestendels hade insteldt, altså deelte jag dem effter min instruction uthij 3 esquadrer och gjorde dee störste och bäste till admiraler och vice admiraler; gaf dem och ordre att hålla sigh wäl tillhopa i siöön, så och effterrettelse, huru dee sig opå een och annan händelse skulle förhålla. Lätt altså slå vth admiralsflaggan opå ett starkt och wähl bygd strålsundisk skiepp, hwar opå skiepparens namn war Albrecht Dirichsen, opå hwilket jag sielf steegh och lätt den 3 junij i Herrens namn lyffta opp ankar. Och gick altså medh een bijliggiare eller half windh medh heela flottan till siöös, rättandes wår cours rätt åth Calmar sundh.

Den 4 ginge wij Bornholm opå sidan förbij och hade gott och klart wäder; den 5 wore wij ännu emellan Bornholm och Skåne, så att wij tillijka såge Bornholm på eena och Ysteds torn opå andra sidan. Doch emot afftonen finge wij bättre windh och ginge så sachteligen fort, till dess wij den 6 junij medh godh windh ginge Vthlänningarne och sedan Christianopel förbij och komme, Gudj ware ährat, emot klockan 10 förmiddagen wäl

SWERIGE

för Calmar ann, 42 mihl. Och såsom denn oförmodelige ankombst af denne flotta utaf 86 segel hade causerat både i staden och på slättet i förstone ganska underlige tankar, sig icke annars för-

wäntandes, änn att juten hade någon entreprise före på Calmar, hwilket dem mehr och mehr kom i hogen, i det de såge swenska admirals flaggor på kiöpmans skiepp, intedt annat troendes, änn att der något förräderij eller skielm styke förborgat war, som de wäl wiste, att ingen så stark caufardj flåtta war vthe; altså war alt in armis och alarm.

Skiöts altså wedh wår nermare ankombst 2 skått vthur stuer skarpt uthaf slåtet; hwilket, emedan wij inge styker hade att swara medh, fölgde det tredie fram för boogen opå Albrecht Dirichsens skiepp, som de frembsta war, och det fierde skarpt öfwer masten åth seglen, hwar opå wij struko och satte oss alla mitt uthij sundet.

Och som ståthållaren, Erich Oxe, hade uthsendt een chalupe medh 20 mussqweterare under een lieutenant att hempta beskeedh, altså drog jag sielf i landh och blef af honom iempte præsidenten Christoffer Larson Grubb wäl tracterat och medh ett gott ruus afferdigat. Andra dagen, emedan winden war något contrarie, låge wij stilla. Och gaf jag i medler tijdh effter min instruction ordre, hwarest flåtan skulle skillias åth och ordinerade, att een rostoker skieppare Michel Kords, som jag hade giort till vice admiral, skulle gå medh 20 farkoster till Wästerwijk att intaga rytterij dersammastädes. Een lybschman, benembdh Hans Pötters, och een vice admiral medh 26 farkoster skulle lööpa till Helsingfors i Finnlandh att intaga folk dersammastädes, menn Dirich Albrechson medh dee öfrige 40 farkosterne tog jag medh mig åth Nykiöpingh.

Och såsom winden effter middagen begynte blifua godh, hissade wij den 8 junij opp wåra segell och gingo uthij Herrens namn fort och kommo samma affton hart när under Jungfrwn. Och, emedan det blef öfwer alla måtton stilla, så att icke een fiäder rördes på wattnet, gaff detta orsak, att jag och skiepparen iempte några tyska passagers af curiositæt låte sättia oss opå klippan. Men knapt hade wij warit een god tima deroppe, för änn der begyntes een så stoor och stark nordwäst storm, som himmel och jordh skulle förgåås, och måste wårt skiepp, som lågh allernäst och fast icke ett steenkast ifrån klippan, lovera uthij mehr änn två tijmar, för än det oss medh båten till skieps (doch medh lijfsfara) bekomma kunde. Wij ginge

medh samma starka windh fort åth nårr vdden af Ölandh Borkholm förbij.

Andra morgonen ginge wij medh godh windh wår cours; och skildes altså de twenne flåttorne ifrån oss, och wij kommo den 10 junij wäl wedh Hasell öö schantz wedh Nykiöpingh, hwarest wi satte. Hwarest jag farkosterne lemnade och mig till Nykiöpingh begaf, gifwandes landzhöfdingen farkosternes ankombst tillkiänna; 24 mihl.

Menn jag begaf mig samma dag och denn fölliande natt medh skiusshästar på reesan och komm fölliande dag till Stockholm, 12 mihl, der jag mig hoes secreteraren Anders Gyllenklo angaf och honom mitt bref till Kongl. Maj:tt, som äwen då war i rådet, öfwerlefwererade och straxt blef inhemptader i rådet och blef af Hennes Kongl. Maj:tt och Rijksens herrar om ett och annat befrågat, opå hwilket jag gaf godh beskedh och effterrettelse.

Och såsom jag hade comission att solicitera skiepparnes afbetahning, altså öfwerlefwererade jag mina bref till cammar och admiralitæts collegio. Måste doch lijkwäl både så wäl derföre som och för några privat ärenders skuldh, som herr general cammereraren mig anförtrott hade, i synnerheet att solicitera om ett godz i Pommern, Gribenow ben:dh, som herr general cammereraren af Kongl. Maj:tt begiärte, förblifwa denne heela sommaren i Stokholm, om hwilket ärende jag åthskillige gångor hade audiens hos Hans Excell:z Rijks cantzlern Axell Oxenstiärna. Och som min sahl. faderbroder och för een kort tijdh war medh döden afgången, förfrågade jag hoes änkiän, om han mig och mine fattige syskon intedh hade med något betenkt, men der fölle afwige swar.

Emot hösten in octobri komm herr general cammereraren sielf inn i Swerige, blef och der qwar till den 2 decemb., då hann ärnade gå medh een Strålsunds skuta öf:r siöön till Strålsundh. Reste och samma dag ifrån Stokholm till Dalerööhampn, hwarest skutan lågh, 4 mihl.

Menn som kiölden begynte taga till och wij uthij 6 dagar hade haft mootwäder, resolverade hann att gå landhwägen igenom Danmark. Blef altså jagh denn 8 decemb. afferdigat ifrån Dalehampn och till Stokholm till Hans Excell:z, herr feldt marskal-

ken Linnart Torstenson att begiära Kongl. Majj:tz resepass, hwilket Hans Excell:z och andra dagen förskaffade, så att jag samma dag den 9 reste till Söder Tellie, hwarest herr general cammereraren opå migh wäntade, 8 mihl.

Hwaropå denn 10 herr general cammereraren brööt opp ifrån Tellie och komme fölliande natt till Nykiöpingh, 8 mihl. Den 11 för dagh reste wij derifrån till Norkiöpingh, 6 mihl, och samma dag och fölliande minnatt till Linkiöpingh, 5 mihl.

Den 12 lågo wij stilla, oss att vtthwijla. Men den 13 gieck reesan till Ösiöö krog, 5 mihl, och till Gränna, 4 mihl. Den 14 till Jönkiöpingh, 3 mihl, 15 och 16 till Halmstadh, 15 mihl.

HALLANDH

Den 17 till Laholm, 3 mihl, och öfwer Hallands åhs till Engelholm, 4 mihl, summa: 7 mihl.

DET KONUNGERIKET DANMARK

SKÅÅNE

Den 18 till Helsingborgh, 4, och medh een dansk jagt, som äwen låg segelferdig öfwer sundet till Helsingör, 5 mihl.

SEELANDH

Denn 19 dito, sedan wij af swenska residenten herr Magno Durell wäl wore tracterade, reste wij hel bittida ifrån Helsingör till Fridrichsborg, hwarest konung Christianus IV war, hwilken wij och såge gå i kiörkian, hafwandes een gröön taffs lapp för det eena ögat, som han hade mist i swenska kriget opå flåttan, 3 mihl. Dito till Roschildt och besågo kongl. griffterne, 4 mihl. Den 20 till Ringstädt, 4, Slagels, 2, och till Corsöör, 3 mihl. S:ma: 9 mihl.

FYHN

Den 21 öfwer Stora Belten och till Nyborg på Fyhn, 4 mihl. Dito till Odensee, 4 mihl. Den 21 till Medelfarth, 5 mihl.

JUTHLANDH

Dito öfwer Lilla Belten och till Coldingen, 2 mihl. Den 22 till Hadersleben, 4, och till Apenrade, 4 mihl. S:ma: 8 mihl.

Den 23 till Flensborgh, 4, och sedan till Ekernförde, 5 mihl.
S:ma: 9 mihl.

HOLLSTEEN

Den 24 till Kijhl, 4, Preetz, 2, och Arnsböke, 3 mihl. S:ma:
9 mihl. Den 25 till Trawemynde och öfwer Trafwen, 4 mihl.

MÄKLENBURGH

Dito till Dassow, 2 mihl. Den 26 till Wissmar, 5 mihl. Den
27 igenom Kröpelin, 4, Dubbran till Rostock, 7 mihl. Den 28
till Dambgarten, 5 mihl. Den 29 till Strålsundh, hwarest herr
general cammereraren fant sin k. frw wedh godh hälsa. Och blef
altså detta 1646:te åhret medh denne reesa beslutitt, 6 mihl.

Denn 12 januarij komm Hans Förstlige Nåde, hertig Carl [A:o 1647]
Gustaff ifrån armeen till Strålsundh. Och effter han äntelig wille
öfwer till Stockholm och vthlopen allestädes wore igenfrusne,
altså blef jag af h. general cammereraren den 13 dito om aff-
tonen hastigt afferdigat att igenom dagh och natt begifwa mig
till Warnemynde att tillsee, om vthlopet war reent och att der
hyra eller frachta någon farkost. Reste altså samma natt till
Dambgarten, 6 mihl.

MÄKLENBURGH

Den 14 till Rostock, 5, och Warnemynde, 2 mihl; s:ma: 7
mihl, hwarest jag befant innlopet wara reent. Blef altså straxt,
effter den ordre jag medh mig hade, af kongl. licent innehmare
een rostoker skuta befrachtadt och tillredder. Och jag reste den
15 ifrån Warnemynde till Ribbnitz och Dambgarten, så att jag
den 16 komm till Strålsundh, 12 mihl.

Berettade altså alt, hwadh jag hade uthrättat, och reste
Hans Förstl. Nåde dagen dereffter, beledsagat af h. general
cammereraren till Warnemynde och derifrån till Swerige.

Och såsom herr general cammereraren den tijdh, jag honom
hade opwachtadt, hade sedt och sport, att jag altijdh hade haftt
een särdeles inclination och benägenheet till att rijta och der-
hoes min troheet och flijt i alla saker förmärkt och sielf offta
berömbt, doch mestedels vthij min frånwaro och opå min baak,

altså fann han mycket rådeligit och till min lycka och wälfärdh mycket gagneligit, att jag skulle sökia att lära ingenieur konsten och sedan begifwa mig till krigs wäsendet, hälst emedan han fann mig mycket qwick och medh gott courage begåfuat, meenandes jag framdeles Kongl. Majj:tt och fäderneslandet större tjänst deruthij skulle kunna göra än uthij cammar sakerne, effter som man och dertill medh många exempel hade, att man derigenom till stoor lyka och charger hade stigit.

Altså och emedan jag uthan dess vthij rijtandet hade af mig sielf och uthan någon mestare fått een så godh begynnelse, altså recommenderade han mig till öfwersten och general quartermestaren Conradt Mardefeldt, som kort tillförende war blefwen commendant i festningen Demmin att vtaf honom blifwa informerat, hälst emedan samma ort ganska af nyo skulle blifwa befästatt, hwilken mig icke allenast emottogh och gärna åstundade, vthan hafwer och uthij samfelte femb år, som jag hoes honom hafwer warit, bewijst mig all ähra, gunst och befördring, hwarföre jag och honom stedze skall wara förobligerat och förbunden. Hann war äfwen stadd i Strålsundh, och fölgde jag honom den 14 martij till Demmin, 6 mihl. Och såsom hann iempte sitt commendantskap och war general inspector öfwer Kongl. Majj:tz fortificationer och festningsbygningar i Pommern, Mäklenburgh, Ertzstiftt Brehmen, Verden, Stiftt Minden och heela Wästfahlen, altså skulle hann och göra een reesa till att visitera bemelte fästningar sambt ordinera, hwad i ett och annat dersammastädes skulle byggias.

Wij reste altså den 2 aprilis ifrån Demin till Gnöijen, 3 mihl.

MÄKLENBURGH

Och denn 3 igenom Bützow, 3, och till Rostock 4 mihl. S:ma: 7 mihl. Denn 4 till Wissmar, hwarest hwadh som i ett och annat nödigt war att byggia wedh fortificationen anordnades, 7 mihl.

SAXEN

Denn 7 aprill derifrån till Lubek, 7 mihl.

HOLLSTEEN

Den 8 dito bittida ifrån Lubek och till Hamborgh, 10 mihl.

ERTZSTIFFT BREHMEN

Den 12 wedh Blankenäse öfwer Älfströmmen till Crantz, 2^{1/2}, och derifrån till Buchstehude, 2, 4^{1/2} mihl. Den 15 till Stade, 3 mihl. Den 22 till biskoplige residenzen Bremerförde, 4 mihl. Den 21 till Rodenburgh, 3 mihl. Den 22 till Ottersbergh, 4 mihl. Den 29 till Langenwädl, 2 mihl.

STIFFT FÄRDEN

Dito till staden Färden, 2 mihl.

WÄSTPHALEN OCH STIFFT MINDEN

Denn 30 till staden och festningen Nyenborgh, 7 mihl. Den 31 till grefl. Schawenburgsche residenz Bickeborgh, 7 mihl, hwarest h. öfwersten hade fått sin frw, der och hans swärfader war boendes och war grefl. amptman. Den 6 majj till staden Minden wedh Wäserströmmen, 2 mihl. Den 9 till Bickeborgh igen, 2 mihl. Den 15 majj derifrån till Nyenborgh, 7 mihl.

ERTZSTIFFT BREHMEN OCH FÄRDEN

Den 16 öfwer Allerströmmen till staden Färden, 7 mihl. Denn 17 till Bremerförde, 4 mihl. Den 18 till Buchstehude, 4 mihl. Den 19 öfwer Älfströmmen till Hamburgh, 4^{1/2} mihl. Den 20 till Lubek, 10 mihl.

MÄKLENBURGH

Den 21 till Wissmar, 7 mihl. Den 22 till Rostock, 7 mihl. Den 23 och 24 till Demmin igen, 7 mihl.

Denn 2 iunij, effter som herr öfwersten befandt mig capabel gjorde hann mig till sin egen conducteur wedh pommerske, mäklenburgische, brehmische och wästfalische fästningarne och ordinerades mig af pommerske staten månadtlig 10 rdhrl till löhn, hwilke jagh iempte frij kost wedh herr öfwerstens eget bordh sampt fritt logemente hade att åthniuta.

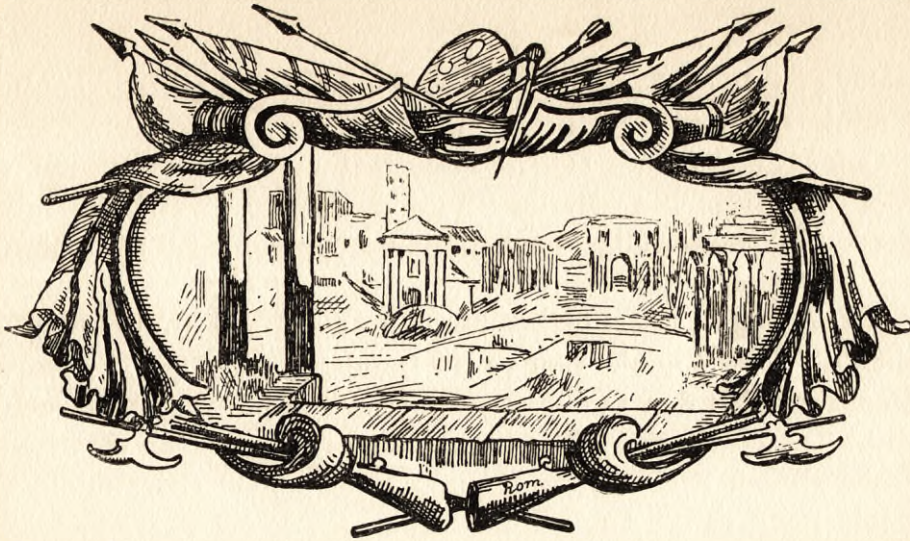

1647—1656

DAHLBERGH I "KUNGL. MAJESTÄTS KRIGSTJÄNST".
RESOR I ENSKILDA OCH OFFENTLIGA UPPDRAG.
FORTSATT UTBILDNING I OLIKA RIKTNINGAR UN-
DER VISTELSEN I SYD-EUROPA M. M. PLANERAD
PILGRIMSFÄRD TILL JERUSALEM, TRE GÅNGER PÅ-
BÖRJAD OCH AFBRUTEN.

TRÄDDE ALTSÅ FÖRSTA GÅNGEN I Kongl. Maj:z krigstjänst, och blef af een skrifware een soldat, hwartill denn allrhögste Gudh gifwe lycka och wälsignelse. Och gaf herr öfwersten mig då straxt alle afritningar, planter och desseigner under händer samtbt correspondencen medh ingenieurerne och conducteurerne opå hwarie orth.

Denn 14 augusti reste herr öfwersten till att bese festningarne i Pommern och ordinera, hwadh der byggias och förrettas skulle och reste först till Tribbseess, 5 mihl. Denn 15 till Dambgarten, hwarest jag i h. gen. majorn Arfwedh Forbusses närwaro gjorde mitt första prof och afstack den skantznen medh 4 halfwa bastioner, som der sedan bygdes och står i denne dagh, 4 mihl. Denn 16 derifrån till Gripswaldt, 5 mihl. Denn 18 till Wollgast, 4 mihl. Den 19 till Swijne Schantz 4 mihl. Den 20 till Wollin, 4 mihl. Den 21 till Difwenower Schantz, 4 mihl. Den 22 till Colbergh, 5 mihl. Den 24 till Bijtow, 11 mihl. Den 25 till Driesen, 10 mihl. Den 27 till Landzbergh, 5 mihl. Den 30 till Lippen, 5 mihl. Den 31 till Griffenhagen, 6 mihl. Denn 2 septemb:r till Bahn och Wildenbrook tillbaka, 6 mihl. Denn 4 till Marwitz Schantz och Gartz, 4 mihl. Den 5 till Stettin, 4 mihl. Den 10 till Lökenitz vthi Ykermark, 5 mihl. Den 11 till Pase-

walk, 4 mihl. Den 12 till Prenzlau, 4 mihl. Den 13 till Anklam, 6 mihl. Den 14 till Demmin, 5 mihl.

Och såsom Hennes Maj:tt änkedrottningen Maria Eleonora war wäntandes ifrån Berlin till Pommern, altså war heela ridderskapet iempte alla kongl. betiänte oppbudne till att mööta och ledsaga Hennes Maj:tt.

Altså reste och herr öfwersten den 11 octobris ifrån Demmin till Tribbsees, 5 mihl. Den 12 till Dambgarten, 4 mihl, hwarest Hennes Maj:tt den 13 annkomm; blef medh salve skiutande och slijkt honorerat och vndfången. Denn 14 gieck reesan till Rich-tenbergh och Fransburgh, 5 mihl. Denn 15 till Gripswaldh, 5 mihl. Denn 18 till Anklam, 3 mihl. Den 20 till Ykermynde, 5 mihl. Den 21 till Mützelborgh, 3 mihl. Den 22 annkomm Hen-nes Maj:tt till Stettin, 4 mihl. Den 28 reste öfwersten ifrån Stet-tin till Ykermynde, 7 mihl. Den 29 till Anklam, 4 mihl. Denn 1 novemb. till Demmin igen, 5 mihl. Denn 12 decemb. reste jag till Strålsundh och den 22 igen till Demmin igen, 12 mihl.

[A:o 1648] Denn 4 martij reste herr öfwersten åter ifrån Demmin till att besee fästningarne och hwadh i det förra åhret åhr wordet bygdt och fortsatte samma dag reesan till Gnöijen, 3 mihl.

MÄKLENBURGH

Dito till Bytzow, 6 mihl. Den 5 till Rostock, 4 mihl. Den 6 till Warnemynde, 2 mihl. Den 7 till Wissmar, 7 mihl. Den 8 till Hwalfisk Schantz och tillbaka, 2 mihl. Den 11 till Lubek, 7 mihl. Den 13 till Hamburgh, 10 mihl. Den 15 öfwer Älfströmmen till Buchstede, 3 mihl.

ERTZSTIFFT BREHMEN

Dito till Buchstehude, 1 mihl. Denn 17 till Stade, 3 mihl. Den 21 till Bremerförde, 4 mihl. Den 22 till Ottersbergh, 5 mihl. Denn 24 till Färden, 5 mihl.

STIFFT MINDEN

Denn 25 till Lyneburgische festningen Nyenborgh, 5 mihl. Denn 26 till Minden, 6 mihl. Den 30 till Byckeborgh, 2 mihl. Den 8

april till Nyenborgh tillbaka igen, 6 mihl. Den 9 öfwer Allerströmmen till Färden, 5 mihl. Den 10 till Bremerförde, 10 mihl. Den 11 till Buchstehude, 6 mihl. Den 12 öfwer älfwen och till Hamburg, 3 mihl. Den 13 till Lubek, 10 mihl. Den 14 till Wissmar, 7 mihl. Den 15 till Rostock, 7 mihl. Den 16 till Demin igen, 7 mihl.

Och så som Hans Förstl. Durchl., hertig Carl Gustaff, vthij iunij månadh som generalissimus komm uthur Sverige, förandes medh sig een stor renfort mycket folk och amonition till armeen och kom till Demin, hwarest Hans Durchl. hade satt rendez vous och i några dagar der förblef, till des alla troupparne sigh sambat hade, och såsom i medlertidh för gott funnit war, att det stora tornet, som kallas huus Demin, hwilket uthij konung Gustavij Adolphi tijdh medh 800 keijserlige knechtar war besatt, effter Hennes Maj:tt drottningens tilförende inkombne ordre skulle mineras och spregas, som hwilket staden och fästningen altför när lågh, altså och emedan herr öffwersten hade lärt mig minerare konsten, altså gjorde jag deropå mitt första proof.

Muuren af tornet war 8 alnar tiokt i grunden, och i cammaren lades elofwa tunnor kruut. Och emedan Hans Förstl. Durchl. medh heela generalitætet war tillstädes, blef minan uthij deras och alt frwentimbrets närwaro och påsyn påtåndt; gjorde och een sådan effect, att den kastade heela den sidan iempte 3 stoorä hwallf öfwer ända och öppnade tornet alldeles emot staden. Och som jag derigenom hoes Hans Förstl. Durchl. som hoes alla dee andra hade innlagt ähra, altså, och emedan Hans Durchl. behöfde några vnga karlar wedh armeen, som i fortificationer och andra scientier wore öfwade, så hölt Hans Dh. hoes öffwersten om min persohn ann. Menn som han eendels sig excuserade, att hann mig icke kunde mista och att jag ännu icke alle dee stycker, som sig borde, hade lärdt, vthan skulle frambedeles effterföllia, recommenderade hann i det stellet sin frws broor, Lutter Wilhelm Theophili benembdh, een vng, schickelig och käck persohn, som och något förstodh af fortificationen. Altså blef jag för denne gången qwar hoes herr öffwersten i Demmin.

Menn som samma hans swåger icke blef så ferdig, att han straxt kunde föllia till armeen, altså fölgde hann medh Hans Durchl:s bagage medh hoffmestaren Cometko, hwilke doch sedermera och een tijdh dereffter vthij Saxen wedh een stadh

Calbe ann der Saale benämndh vthaf ett keijserl. partie vnder een rittmestare, blinde Valentin wed nampn, blefwe slagne, hwarest samma Lutter Wilhelm Theophili och iempte andra komm om sitt lijf. Och såsom både herr öfwersten som hans frw högeligen deröfwer woro bekymbrade och så mycket mehr, som dee icke wiste, huru dee skulle få hans lijck neder till Demin, hwilket uthij bemelte Kalbe war innsatt i een kiörkia. Altså och som wij vthij hans lijfstijdh hade warit synnerlige gode wänner och cammerader, så förmådde herr öfwersten och hans frw migh dertill, att jag mig opå togh att reesa opp och föra hans lijck neder till Demin. Reste altså den 24 september ifrån Demin och kom

MÄKLENBURGH

till Malchin, 3 mihl. Denn 25 till Wahren, 6 mihl. Den 26 till Steernbergh, 4 mihl. Den 28 till Swerin, 4 mihl. Den 1 octobris till Wittenborgh, 4 mihl. Den 2 till Boitzenborgh, 4 mihl.

FÖRSTENDÖMET LYNENBORGH

Denn 3 octob. öfwer Älfströmmen till staden Luneborgh och besågh slåtett Kaltbergh sampt saltsiuderiet, 3 mihl. Den 4 till Yltzen vthij stoor faara för röfware, 5 mihl. Den 5 till Saltzwädl, een farlig wäg för skogsrofware, 5 mihl. Den 6 till Garrläben, icke mindre farlig än förra dagen, 5 mihl.

ERTZSTIFFT MAGDEBURGH

Denn 7 till staden Magdeburgh, 6 mihl. Den 9 till Langen Saltz, 2, och till Calbe ann der Saal, 4, 6 mihl, hwarest jag blef uthij 8 dagar; lätt kläda opå lijket dee mig af frw öfwerstinnan medh gifne swepekläder, så gott som man kunde, och lätt göra een dubbel lijkekista, och sedan alt war ferdigt, reste jag den 18 dito medh lijket till Langen Saltze, 4 mihl.

Och som det altför beswärligit skulle falla att föra lijket heela wägen till landz, dy begaf jag mig till een lijten stadh vthmedh Elfströmmen, Schönbäk benämndh, tingade mig een kaane, som skulle opå älfwen bringa mig till Magdeborgh.

Och uthij detta Schönbeek sågh jag een meniskia, som hade intedtdera af alla fem sinnerne, kunde hwarken see, höra, luffta,

tahla och slijkt, war een qwispersohn så födder och fiorton åhr gammal, hwilken man hælde soppa eller annan maat i munnen.

Denn 19 begaf jag mig ifrån Schönbeek och foro Elfströmmen vthföre till Magdeborgh, 2 mihl. Den 20 till een by Gulbek, 4 mihl. Den 21 Älfströmmen vthföre till Arneborgh, 4 mihl. Den 22 Sandow och Hawelbergh förbij, så och Wårben till Wittenborgh, dijt iagh den 23 ankkomm, 6 mihl. Den 25 ankkomm jag till festningen Dömitz, sedan jag opå den schöne och edle Älfströmmen vthij någre dagar hade hafft een öfwermåttön lustig och beqwem reesa, 8 mihl, hwarest jag steeg till landz och hyrde en wagn,

MÄKLENBURGH

som iag lät beklåda medh swart klåde och reste altså den 28 derifrån till Grabow, 4 mihl. Den 29 gick reesan till Parchim, 4 mihl. Den 30 till Lubitz, 2 mihl. Den 31 till Plauwen, 2 mihl. Den 1 novemb. öfwer fergan och till Waren, 6 mihl. Den 2 dito till Malchin, 4 mihl. Den 3 till Dargun igenom Nyen Cahlen, 3 mihl. Den 4 kottm jag medh lijket till Demmin igen, 2 mihl.

Begynnelsen af detta åhret blefwe wij effter fredzslutet [A:o 1649] mästedeeleu hemma vthij Demin, förutan att herr öfwersten gjorde een lijten reesa att beseu pommerske festningsbygningarne, huru dee fortsattes.

Reste altså den 16 aprilis till Anklamb, 5 mihl. Den 18 till Wollgast, 3 mihl. Den 19 och 20 till Wollin öfwer hafwet, 9 mihl. Den 21 och 22 till Camin och Colbergh, 10 mihl. Den 23 Bellgardt, 4 mihl. Den 24 till Calis, 9 mihl. Den 25 till festningen Driesen, 10 mihl. Den 26 till Landsbergh, 6 mihl. Den 27 till Lipeen och Piritz, 10 mihl. Den 28 igenom Damm till Stettin, 6 mihl. Den 29 till Ykermynde, 7 mihl. Den 30 till Anklamb, 5 mihl. Denn 2 majj ankkomme wij till Demmin igen, 6 mihl. Den 14 majj till Dambgarten igenom Tribbsees, 6 mihl. Den 15 dito till Warnemynde, 4 mihl. Den 16 till Wissmar, 7 mihl. Den 20 derifrån till Rostock, 7 mihl. Den 21 till Gnöijen, 5 mihl. Den 22 till Demmin, 3 mihl.

Och såsom herr öfwersten uthij sina privata något hade hoes Hans Förstl. Durchl., hertig Carl Gustaff, att förrätta, som då effter freden war stadder uthij general hufwudh qwarteeret och staden Erfurdt uthij Dyringen, altså anförtrodde han mig samma sijna ärender hoes höghbemelte Hans Durchl. att förrätta. Jag reste altdere före den 2 ifrån Demin till Gripwaldh, 4 mihl. Den 3 dito till Anklamb, 5 mihl. Den 4 till Ykermynde, 4 mihl. Den 5 till Stettin, 7 mihl. Den 8 ifrån Stettin till Penkun, 4 mihl. Den 9 till Angermynde, 5 mihl.

MARK BRANDENBURGH

Den 10 till Bernow, 7 mihl. Den 11 till churförstl. residenzen Berlin, 4 mihl. Den 14 till Trewen Britzen, 4 mihl.

SAXEN

Den 15 till Wittenbergh, 5 mihl. Den 16 derifrån och till Leibzigh, 10 mihl. Den 18 derifrån och till Hall, 5 mihl. Denn 19 derifrån till Eissleben, hwarest D. Martinus Luththerus ähr födder, 4 mihl. Den 20 till staden och slåtett Mansfeldt, 2 mihl.

TYRINGEN

Den 21 dito till Sangerhausen, 2 mihl. Den 22 till Frankenhäusen, 3 mihl. Den 23 till Saxburgh, 2 mihl. Denn 24 öfwer strömmen Vnstrudt till Bieklingen, 1 mihl. Den 25 till Edelhausen, 3 mihl. Den 26 till stora staden Erfurdt, 3 mihl. Och såsom Hans Förstl. Durchl. generalissimus icke då för tiden war i Erfurt vthan begifwit sigh till Sweinfurt och ärnat derifrån till Nurenberg till executionstractaten, altså måste jag föllia effter och reeste den 30 ifrån Erfurt till grefl. schöna slottet och staden Arnstadt, 2 mihl.

Den 27 till een by Geera, vnder Dyringer Waldt, 2 mihl. Den 28 till Soula mitt opå Dyringer Waldt, 2 mihl, dito fyllest öfwer stora skogen Dyringer Waldt, een elak och faarlig wägh för röfware, till Meinungen, 2 mihl.

Den 29 dito till Mellerstadt, 2 mihl. Den 30 till staden och fästningen Schweinfurt, 6 mihl, hwarest Hans Förstl. Durchl. sigh då för tiden opphölt iempte feldtmarskalken Wrangell sampt heela generalitætet och een stor deel förstlige personer.

FRANKEN

Och alldenstundh churförsten utaff Maintz, herr Johan Philipp von Schonborn, som tillijka war biskopp i Wurtzburg och hertig i Franken, hade igenom sina legater låtitt invitera och till sigh biuda Hans Förstl. Durchl. sambt heela generalitætet, altså bröth Hans Durchl. den opp ifrån Sweinfurt; och som jag war couriös att see sådant, som der förelöpa kunde, altså reste jag medh i samma suite, som war wedh pass fempton hundrade persohner stark, bestående af största deelen af generalitætet och 10 förstlige persohner. Och komme samma affton, sedan wij hade giort een öfvermåttan lustig reesa igenom idell wijnbergh, åker och äng, planterade medh fruchtbare trää som mandler, apricoser, pfersiger, plommon, äpple, körssbär och pärun till den schöna och lustige ertzbiskoflige residensstaden Wurtzburgh, 5 mihl, hwarest och een godh halff mihl ifrån staden Hans Fl. Durchl. kom churfurstens carosse jempte 30 andra så och des legater medh twenne compaignie ryttare och heela ridderskapet emot att inhempta. Wedh ankomsten i staden stode 14 compaignie wäl uthstoferade borgare sambt 11 compaignie soldater iempte een dehl rytterij i gewehr, hwilke jempte stykkerne af stadz wal-larne och slåttet Hans Durchl. med een tree dubbel salva bene-venterade, och wardt högbemelte Hans Durchl. vthij Bischoffs-hoff, hwarest churfursten sielf logerade och Hans Durchl. vthan-för porten mötte, beledsagadt. Men alle förstl. och generals persohner wore hoes de fornembste borgare inquarterade och myket wäl fägnade och tracterade. Hans Durchl. hertigen förblef uthij Wurtzburg vthij 4 dagar och blef iempte sitt heela medföllie vt-aff churförsten öfwer alla måtton herrlig tracteradt både medh musiker, commedier och annat slijkt, som iesuiterne och andra ordens persohner och munkar rätt mästerligen wetta bringa till-wäga. Och blef Hans Durchl. bracht och tracterat opå slåttet, som ähr een trefflig fästningh. Och sedan i churfurstens öfwer måtton schöna trögårdh och ibland andra raara saker blef Hans Durchl. om fredagen, som dee chatolisches fastedagh, iblandh annat om middagen tracterat medh sextijo slagh fisk, den eena icke af det slaget som den andra, derigenom churförsten wijste sin stora magnificenz och ortens förtreffligheet. Och sedan desse

begge herrar hade gjort medh hwar andra een mycket stoor för-
trooligheet och wännskap, reste Hans Förstl. Durchl. den åter
ifrån Wurtzburg medh samma ståat och pracht, som hann war
inhemtatt, beledsagat af churforsten sielff opå een godh halff
mihl medh alt sitt hoff, och efter tagit wännligit afskeedh komme
wij samma affton, ehuru wäl wij hade wijn i sporarne, som man
plägar seija, seent till Sweinfurt igen, 5 mihl. Och som jag kort
der effter hade hoes Hans Förstl. Durchl. hertigen wäl utbrättat
dee ärender, som jag war förskickat uthij, altså begaf jag mig
opå heem reesa och reste den ifrån Sweinfurt till staden och
festningen Königshoefen, 5 mihl. Föllande dagen den reste
jag till Meiningen, 4 mihl.

THYRINGEN

Den till Arnstadt öfwer Dyringer Waldt tillbaka, 6 mihl.
Den till Erfurdt igen, 2 mihl. Den ifrån Erfurt till Wei-
mar, 3 mihl.

MEISEN

Denn till Naumburgh, 6 mihl. Den till Weisenfels, 3 mihl.
Den dito till Leibtzigh, 4 mihl. Den till Dijken, 4 mihl.
Den till Wittenbergh öfwer Elfströmmen, 5 mihl. Den till
Brietzen, 6 mihl. Den till churfurstl. residenzen Berlin, 6
mihl. Den till Bernow, 4 mihl. Den igenom Neistadt och
Åderburgh, 5 mihl, hwarest jag frachtade een Oder Kaana och
reste altså Oderströmmen een lustig och beqwem reesa, så att
jag den ankom till Stettin, 12 mihl.

POMMERN

Den derifrån till Ykermynde medh posten, 7 mihl. Den
till Anklamb, 3, och dito till Demmin igen, 8 mihl.

[A:o 1650] Anno 1650 vthij månadh afferdigade åter herr öfwersten
Mardefelt mig uthij sine privata ärender till Hans Förstl. Durchl.
generalissimum, hertig Carl Gustaff, som då nyss war opbrutin
ifrån Nurnberg. Jag reste altderefore den ifrån Demmin till
Malchin, 4 mihl.

MARK BRANDENBURGH

Den till Bööke, 4 mihl. Den till Wittstock, hwarest slaget hafwer stått, 5 mihl. Den derifrån Hawelbergh, 7 mihl. Den öfwer Hawellströmmen till Sandow, 1 mihl. Denn till Tangermynde och Stendell förbij, 5 mihl. Och som jag her feck wissa tijender, att Hans Durchl. reda war opbrutin uthur Dyringen och war wäntandes till Stiff Minden och till Wässerströmmen, dy ändrade jag min reesa och gick till Garleben, 6 mihl.

FÖRSTENDÖMET BRUNSWIJK

Den derifrån till Helmstedh, 5 mihl. Denn till Brunswijk stadh, 5 mihl.

STIFFT HILDESHEIM

Den till biskoplige staden Hildesheim, 7 mihl.

WÄSTFAHLEN

Denn till Oldendorp uthij grefweskapet Schawenb., 7 mihl. Den till staden Minden wedh Wässerströmmen, 5 mihl. Höghbemelte Hans Förstl. Durchl. komm några dagar dereffter opå Wässerströmmen ifrån staden Hameln. Och som Hans Durchl. hade een och annor gesandter men i synnerheet den brandenburgische, som war grefwen af Witgenstein, gifwit audienz och deres affärdning, altså reste höghbemelte Hans Förstl. Durchl. den ifrån Minden opå skiepp Wässerströmmen vthföre och komm samma dag till Stolzonow, 3 mihl, Petershagen och Schlusselforgh förbij; den gick reesan till grefl. slottet Hoije.

FÖRSTENDÖMET LUNEBORGH

Nyenborgh, hwarest Hans Förstl. Durchl. hertigh Christian Ludwich af Brunsswig och Luneborg sielf war och mötte Hans Durchl. een half mihl ifrån staden medh sin lijf garde och ett regemente till häst och tracterade Hans Durchl. dersammastädes medh heela fölliet öfwer alla måtton wäl. Och som jag af herr öfwersten war recommenderat till generalmajoren H. Lorentz von der Linde, som war i Hans Durchl. föllie, nööt jag och desse wälplägningar tillgoda, 2 mihl. Denn reste Hans Durchl. generalissimus ifrån Nyenborg och skildes i största förtrooligheet

ifrån hertigen af Lüneborg och reste samma dagh till det grefl. slottet Hoije, 3 mihl. Den giek reesan öfwer Allern till Verden, 2 mihl.

ERTZSTIFFT BREHMEN

Den dito till Rodenburgh, 3 mihl. Den till Brehmerförde, hwarest Hans Durchl. vtaff feldtmarskalken Wrangel blef tracterat, 4 mihl. Och här war och i medhler tijdh h. öfwersten Mardefeldt sielf ankommen, så och herr generalcammereraren Rehnschiöldh att opwachta Hans Förstl. Durchl. generalissimum. Denn reste Hans Durchl. till Stade, hwarest Hans Durchl. af general Königsmark wäl blef vndfången och tracterat, 3 mihl. Och alldenstundh både så wäl gen. cammereren som öfwersten Mardefelt hade deres affärdning och tagit af Hans Durchl. afskeedh, altså reeste dee begge den till Hamburgh, 6 mihl. Och såsom herr general cammereren hade iblandh annat fått af Hans Durchl. någre assignationer opå tyska satisfactions penningarne och i synnerhet opå reinsche och swäbische creiserne af sextijo femb tusende richs dhlr, som residenten i Frankfurt am Main, Georgh Snoltzki, skulle infordra och betahla, och herr legaten Salvius i lijka måtto opå samma resident hade fått assignation opå trettio två tusende riksdhlr, altså och emedan herr general cam. nogsamtb tillförende hade försport min troheet och flijt, resolverade hann i Hamburg medh herr öfwerstens förloff och gottfinnande mig till samma siu och nijotijo tusende richsdalers affordrande att bruka. Afferdigade migh fördenskuldh med bemelte assignationer, så och tilbörlich instruction och reesepass till bemelte Frankfurt am Mein. Och reste alt derföre den 7 septemb. ifrån Hamburgh och till Blankenäse och öfwer elfwen till Crantz, 2½ mihl.

DAS ERTZSTIFFT BREHMEN

Den 8 igenom Hornborgh öfwer Oosteströmmen och till Bremerförde, 6 mihl. Dito till Borgh öfwer Wummen till staden Bremen Verden, 7 mihl.

STIFFT VERDEN

Denn 9 till slotet Langenwädl, 3 mihl, och derifrån staden Verden förbij till een by Essell och der öfwer Allerströmmen, 8 mihl.

FÖRSTENDÖMET BRUNSSWIJK

Den 10 till förstl. brunsswiksche rezidenzstaden Hanower, 4 mihl.

STIFFT HILDESHEIMB

Dito till bishoffl. Collnische staden Hildesheimb, 2 mihl.

BRUNSSWIJK

Dito till Kannersheimb medh posthestar, 4 mihl, samma dagh till Nordtheimb, 2 mihl, och till Haszet, 3 mihl. Dito till Myn-den, hwarest begge strömmarne Werra och Fulda flyta tillsammans och göra Wässerströmmen, 2 mihl.

HESSEN

Den 12 dito öfwer Werra till förstl. residenzen Caszel, 2 mihl. Den 13 septemb. öfwer Fuldaströmmen till Gudensbergh, 2 mihl, dito till staden Fritzlär wedh Edderströmmen, 1 mihl.

GREFWESKAPET WALDEK

Dito öfwer Eddern till Wildungen, hwarest Suurbrunnen ähr mången siuk meniskia till hielp, liggiandes ett canon skott ifrån staden uthij een öfwermåttan lustig daal, 1 mihl.

HESSEN

Den 14 derifrån till fordom clostret Häina, hwarest nu för tiden galne, vrsinnige, rasande och besatte meniskior vnderhållas och skiötas, ett mycket christeligt och lofligit wärk, som wäl ähr wärdt att bese, 2 mihl, hwarest och een schön kiörkia och der-uthij ett æpithaphium S:tæ Elisabethæ som des stiftare ähr att see; dito derifrån till Gemund wedh strömmen Wour, 1 mihl; dito durch dass slättet Staufenbergh öfwer Ohm och Leijneströmmarne till staden Marpurgh, 3 mihl, hwarest man hafwer den kostelige och schöna kiörkan, Zum Teutschen hause benembdh, som af S. Elisabetha skall wara opbygdh jempte hennes graff och af sölfwer medh ädle stentar försatt lijkkista hafwer att see, så och landtgreffwernes af Hessen griffter jempte universitætet samt huset, der keijserlige feltmarskalken Holtzapfell blef bles-serat uthij, kann beskådas.

Den 15 sept. derifrån till förstl. residenzstaden samt festningen och universitætet Giessen, 3 mihl, och till förstl. residenzen Butzbach, 1 mihl, och samma dag igenom byen Langen Ginz, hwarest den schöna booken Johan Arendts Paradisgård af een keijserlig och chatolisch leutnant för någre åhr war kastadh i een brennande baakugn och deruthij wedh 2¹/₂ tijme legat och icke förbrändh blefwen. Huset och stället finnes änn i denne dagh. Komme samma dagh till rijksstadhen Fridbergh, 3 mihl. Här är ett raart judebadh att see, 94 stegh under jorden till vattnet, och seges det wara så diupt under wattnet. Herutih reena sig judarnes hustrur, sedan dee komma uthur barnsängh.

WÄTTEROW

Den 16 septemb. komm jag till den schöna och lustiga rijksstaden Frankfurt am Main, hwarest jag fann residenten Snoilski och öfwerlefwererade honom mine creditif, begynnandes solicitera betahlning, 3 mihl. Den 4 octob. reste jag ifrån Frankfurt Meinströmmen opføre till att besee grefl. Hanawsche residenzstaden och festningen Hanaw, 2 mihl. Den 8 dito igen tillbaka till Frankfurt, 2 mihl. Jag blef altså resten af detta åhret i Frankfurt och opå be:te assignationers betahlning fordrade; giorde och någre 1000 rdhrl per wexell öfwer till Hamburg. I medler tijdh excerserade jag mig hoes den förnembe ingenieuren Georg Andreas Bökler uthij mathesi som geometrian, perspectiva fortificationen och slijkt; så öfwade jag mig och hoes een förnemb prest, magister Mohr benembdh, uthij fransoise språket, lärde och spela opå mandor och teorberat luuta.

[A:o 1651] Effter det medh desse peningars infordrande gieck mycket långsamt till, dy blef jag detta heela åhret öfwer uthij Frankfurt am Main och öfwade mig uthij ofwanskrefne excercitier, lärde och hoes een berijdare fast heela sommaren rijda.

Och såsom emot hösten den unga grefwe Königsmark medh sin hoffmestare kom till Frankfurt att fortsettia sin peregrination och jag medh honom råkade i kundskap, altså reste jag den 17 octobris medh honom i föllie till churförstl.

CHURFÖRSTENDÖMET MEINTZ

Residentzstaden Meintz Meinstromen vthföre, 4 mihl, hwarest herr grefwen af Hans Churförstl. Nåde, hertig Johann Philipp sambt wij myket wäl blefwe vndfångne opå slåttet, logerade och wedh churförstens eget bordh spijsade. Hans Churförstl. Durchl. låt oss och besee festningenn Schweichartsburgh och tracterade oss medh wijn och confect. Föllande dagen lät churförsten med sine egne jagter föra oss öfwer Reenströmmen att besee Gustavusburgh, som konungh Gustaf Adolph den store hade låtit byggia opå en vdde, hwarest Mein och Renströmmen falla tillsammans. Han lät och få oss sijna egna hästar, hwarmedh wij reste till den orth, som piramiden står uth medh Renströmmen, som högbelte konung Gustaf Adolph ähr opsatt till ähra, der han satt öfwer Reinströmmen och slogh dee spanska och keijserlige, och bewijste Hans Churförstl. Nåde oss allehanda ähra. Och som wij den 20 octob. derifrån afskedh toge och staden Meintz wäl hade besett, i synnerheet doom kiörkan, af hwilken papisterne sig berömma, att dambet på weggiarne ähr äldre än lutterska religionen. Så reste wij samma dagh medh churförstens egen careth och hestar till staden Oppenheim, 3 mihl. Den 21 till rijksstaden Wormbs, 4 mihl. Den 22 till Frankenthal, 2 mihl.

CHURFÖRSTENDÖMET PFALTZ

Den 23 dito till fästningen Manheim och Öfwer Rein, 3 mihl. Dito öfwer Näckeströmmen till Ladeburgh, 2 mihl, den 24 till churförstl. residenzstaden Heidelbergh, 2 mihl, hwarest herr gref Königsmark och wij, som i hans föllie wore, af Hans Churförstl. Durchl. hertig och pfalzgreffw. Carl Ludwigh myket wäl och höfligen fågnades och opå slåttet af Hans Durchl. tracterades; vthan emedan som herr grefwen resolverade att blifwa för sine studier der een tijdh qwar, altså sedan jag hade besett staden, slåttet, det stora wijnfatett och den öfwer måttan schöne trögården, liufigste situation och hwadh elliest remarquabelt wahr, tog jagh af herr grefwen och hans gouverneur, mons. Eberhardt Graff, afskedh och reste den 28 octob. ifrån Heidelbergh och samma dagh igenom Berghstrasse till Beinsheimb, 4 mihl.

ÖFWER HESSEN

Den 29 dito till förstl. residenzen Darmstadt, 3 mihl. Heela wägen ifrån Heidelberg till Darmstadt warder kallat Berghstraasse och ähr den herrligaste och lustigste wägh, som man kan önska, dy heela wägen ähr opå begge sidor planterat medh wijnbergh, fruchtbahre trää som walnötter, mandlar, kiörssbär, plummon, äpple, pärun och slijkt, så att een reesande hafwer allahanda lust.

Den 3 november reste jag ifrån Darmstatt till Frankfurt am Main igen, hwarest jag detta åhret öfwer war stilla och jempte min solication afwachtade mine excersitier, 3 mihl.

[A:o 1652] Den 12 ianuarij reste jag till Hanaw till att stå fadder hoes grefl. rådet och ambtmannen, den edle och wälborne , 2 mihl, opå hwilket barnssöhl och grefwen af Hanaw sielf stodh fadder. Jag blef icke allena så förtrohligh medh honom, att wij bytte hattar, vthan han badh mig opp på slåttet, hwarest jag af honom sambt hans förstinna blef mycket wähl tracterat, ähtrat och fägnat som och i någre dagar fördh af honom på jagt, så och i hans trögårdh medh ringrännande och annan lust entretterat.

Den 22 reste jag tillbaka till Frankfurt igen, 2 mihl. Den 16 majj reste jag till Hanaw igen 2 mihl. Den 17 derifrån till Steinhemb, een stadh och slått, som komm churförsten af Meintz till, som tillijka war bischop af Wurtzburg och hertig i Franken. Och war jag af churforstens kellner eller förwaltare edle och wälborne h. buden till fadder, 1 mihl.

Opå samma barnssöhl war churförstens egen broder, herr von Schönborn jempte frw och twenne döttrar. Och emedan alt opå denn orten wahr argt chatolisch, så måste jag mig deres ceremonier behaga låta. Effter barnssöhlet, som påstodh uthij 4 samfelte dagar, blef jagh och af herr Scönborn mycket wäl tracterat.

Den 24 reste jag till Hanaw igen och besökte grefwen, 1 mihl.

Den 30 jan. reste jag till Frankfurt igen opå Meinströmmen, een schönen och lustig wegh, 2 mihl.

Denn 29 jullij reste jag till Wisbaden, hwarest åthskillige war-

ma och siudande heeta badh ähre, 4 mihl. Den 4 julij derifrån till dee högtberömbde suurbrunnarna i Langen-Schwalbach, hwarest den tijden fans een confluenz af 4 förstlige och 23 greflige persohner och öfwer tijo tusende meniskior, som brukade cuurn och druke suurbrunn till deres hälsa, 2 mihl. Och sedan jag och suurbrunnen hade brukat, reste jagh tillbaka till Wissbaden och Frankfurt igen, 6 mihl. Blef och så resten af detta åhret qwar i Frankfurt. Samma åhr emot hösten kom herr grefwe Bengt Oxenstiärna som kongl. ambassadeur till Frankfurt.

Begynnelsen af detta åhret war jag sammaledes stadigt uthij [A:o 1653] Frankfurt am Main. Den 12 junij reste jag till Wisbaden, 4 mihl. Den 16 till Swalbach, hwarest jag brukade suurbrunnens chur, och då war churförsten af Maintz sambt 14 förstlige och 23 greflige persohner iempte några tusende meniskior widh brunnen, 2 mihl.

Den 12 julij reste jag till Wissbaden tillbaka, 2 mihl, och den 13 till Frankfurt am Main igen, 4 mihl. Och såsom romerske kejsaren Ferdinandus tertius wedh samma tijdh hade låtit vtskrifwa een riksdag till Regensburgh och wille medh det samma låta crööna sin son till romersk konung, altså bleff residenten Snoilski af Kongl. Maij. pålagdt att föfoga sig till Rägenssburgh och iempte Kongl. Maij:z gesandter, som wore herr Mathias Biörnklou och herr Friedrich Bohl, att taga Kongl. Maij:z intresse i acht, hwilket hann och effterkomm och sin reesa vthij majo ifrån Frankfurt till Rägenssburgh fortsatte. Den 2 augusti reste jag ifrån Frankfurt am Mein att begifwa mig till Regensburg och fullföllia min solicitatur hoes herr Snoilski, emedan jag uthij des frånwaro i Frankfurt intedt kunde uträtta och lijkwäl een stoor deel af dee för assignerade peningarne tilbakastodo; reste denne dag till Hanaw, 2 mihl.

HERTIGDÖMET FRANKEN

Den 3 derifrån till staden och det schöna slåtet Aschaffenburgh, 4 mihl. Den 4 dito Klingenberg till Miltenburgh, 4 mihl. Den 5 öfwer Meinströmmen till Bischofsheim, 4 mihl. Dito till

Groessfeldt öfwer Tauberströmmen, 2 mihl. Den 6 dito till Uffenheimb, 5 mihl. Den 7 till rijks staden Winssheimb, 2 mihl. Den 8 till , 4 mihl. Den 9 dito till keijserl. rijks staden Nurnbergh, 4 mihl. Den 14 augusti till Fischbach, 2 mihl.

HERTIGDÖMET BAYERN ELLER ÖFWER PFALTZ

Den 15 till Newmark, 4 mihl. Den 16 till Degerndorff, 4 mihl. Den 17 till riks staden Regensburgh, 5 mihl, hwarest romerske keijsaren Ferdinandus tertius så och keijserinnan Maria Gonzaga sampt medh konungen i Ungern och Behmen Ferdinandus quartus jempte churförstarne af Meintz, Trier, Cölln, Saxen, Beijern och Heidelbergh jempte åtskillige många förstl. persohner sambt alla romerske rijksens ständer wore församblade på rijksdagen. Den begaf sigh keijsaren medh alla churförstarne, förstarne till staden Augsburgh att låta crööna sin son Ferdinandum, som war konung i Ungern och Behmen, till römsch konungh. Och fölgde jag den dito medh wåre gesandter till Abensbergh, 4 mihl. Den till Pfaffenhowen, 5 mihl.

SCHWABEN

Den till Aicha, 4 mihl. Den till den schöna och prechtige staden Augsburgh, 3 mihl, hwarest höghbemelte Ferdinandus den dito medh öfwer alla måtton stoor ståt och prähl blef kröönt till romersk konung. Och som Hans Keijserl. Maj:tt någre få dagar dereffter reste iempte alla förstlige persohner och ständer till Regenssburg igen, men jagh

BAYERN

reste den till den schöne churförstl. residens staden Munchen, hwarest jag besågh det förträfflige schöna slättet sambt anti-quarium och hwadh som mehr kunde wara wärt att bese, 8 mihl. Den tilbakars till Dachaw, 3 mihl.

SCHWABEN

Den dito tilbakars till Augsburgh igen, 6 mihl. Den reste jag ifrån Augssburg till Sussmarshausen, 3 mihl. Den dito till rijks staden och treflige festningen Ulm, 6 mihl. Den

satte jag, sedan jag både festningen, tyghuset samt Furtenbachs huus och annat notabl't hade beset, mig opå ett Donawskipp och reste Donawströmmen uthföre till Eszlingen, 2 mihl. Dito till Laiba, 1 mihl. Den dito till Lauwingen, 3 mihl, dito till Dillingen, 2 mihl. Den till Donawerth, staden och festningen Rain förbij, hwarest Lechströmmen faller uthij Donaw, 4 mihl. Den till förstl. residenz staden Newburgh, 4 mihl. Den dito till stadhen och festningen Ingolstadt, hwarest wij besåge een schönen kiörka samt festningen och uthij tyghuset den hästen, som blef skutin under konung Gustavo Adolpho och der för ett stoort raritæt hålles och vthstoppat ähr, 3 mihl. Den till Toringh, 4 mihl.

BAIJERN

Den dito till Kählhaimb, 2 mihl, dito till Rägensburgh igen, 4 mihl, hwarest Hans Keijserl. Maj:tt iempte alla chur- och förstarne allareda igen wore ankombne. Jag blef och till detta åhrets ända aldeles stilla uthij Regenssburg, fullföljde min sollicitatur, så bäst jag kunde och observerade, hwadh i ett och annat wedh rijks dagen passerade.

Och aldenstundh jag af förberörde siu och nijotijo tuusende [A:o 1654] ricksdaler uthij all den tijden af residenten Snolski fast icke halparten kunde erhålla, hwilke jag effter wälb:ne herr generalcammererarens ordre per wexell till hans factorer i Hamburg öfwergiordt hade, och dee medlen, som inkommo till våra gesanters tractamente, employerades så, att intedt stort hopp mehr war något att erhålla; altså och emedan jagh alt sådant herr generalcammerern hade remonstrerat och om all min förättning giordt een nöijachtigh relation, gaf han mig omsider förloff att begifwa mig dedan. Menn som jag lijkwäl gärna tillförende hade besedt keijserl. residensstaden Wien, altså reste jag den 15 martij ifrån Regenssburg opå skiepp till wattns Donaströmmen uthföre till Donastauff, 1 mihl. Den 16 dito till Straubingen, 5 mihl, dito till Däckendorff, hwarest Iserströmmen faller i Donau, 5 mihl, dito till Filtzhoewen, 4 mihl. Den 17 dito till Passow, hwarest wij det schöna clostret och wahlfarten, som ligger opå barget Ma-

rienhulf ben:dh, besågo. Här faller Saltza strömmen uthij Donaw, 4 mihl.

Så faller och denn snella Innströmmen her uthij Donaw.

Dito till een lijten fleck Engels Zell, 3 mihl.

ÄRKIE HERTIGDÖMET ÖSTERIJE

Den 18 martij till den wakre och nätta staden Lintz, 9 mihl. Dito till Matthausen, 3 mihl. Den 19 till det herrlige och schöna clostret och staden Crain, 3 mihl; dito igenom dee twenne farlige orterne Studl och Wurbel, hwarigenom Donaschieppen medh största faara ibland klipporne och stora forsen nederfalla i synnerhet igenom Strudln. Dito till Mälk, Yps och Weisskirchen, 5 mihl. Den 20 dito staden Crembs, slotet Stein så och Cornewburgh förbij till Closternewburgh och så sedan till keijserl. hufwudh och residens staden Wien, 14 mihl.

Hade altså aflagdt een herrlig, liufig och lustigh reesa ifrån Regenssburg och hijt, så lustig, som jag troor denn uthij Tysklandh kan göras, dy Donaströmmen ähr opå begge sidorne medh dee schönste städer, slått, closter och byar tätt besatt, så att man sin stora lust hafwer; dertill går Donau så snäll och fort, att man reesan myket hastigt och medh stoor commoditæt kann afleggia. Jag blef altså i någre dagar i Wien och besågh alt hwad remarquabelt war att see. Menn som uthij samma herberge logerade een fransösk adelsman, hwilkens fader mons. de la Haij war konungen i Frankrijkes ambassadeur uthij Constantinopel, och denne medh någre angelegne bref och ärender ärnade medh det första att begifwa sigh till Constantinopel, altså resolverade jagh, sedan jagh derom notificerade herr generalcammereraren och honom derhoes berettade, hwarest han hade 700 rdhrl. att anamma, som jag aldrasidst af Snoltzki hade bekommit, att i Herrens namn begifwa mig i hans föllie till Constantinopel. 11

Och emedan för een ung persohn intedt berömmeligare ähr än att i ungdomen reesa och besee wården, satte jag migh före att sedan wijdare derifrån reesa till Jerusalem igenom Natolien, Syrien och Arabien. Och ehuru wäl jag till een sådan lång och farlig reesa fast inga peningemedel hade, tog jag Gudh och lyckan tillhielp, hållandes före wara ädlare och berömmeligare att lijda ont på fremmande orter än att sitta hemma i soopvråån, som

sombliga göra. Dertill hade jag af munkarne i Wien, som samma reesa hade gjort, förnumit, att man igenom heele Turkiett alt in till Jerusalem som pelegriner sig fram tiggia kunde, och turkarne sådane persohner gärna och willigt gofwe att underhålla sig medh. War och een carmeliter munk, pater Ambrosius del Vedo, een portugaleser och åldrig from mann, som då ärnade samma reesa att göra. Wij toge altså af munkarne till clostren i Constantinopel och Asien åthskillige recommendationer och reste altså i Herrens Jesu nampn

KONUNGERIJKET UNGERN

den 23 martij till Edenburgh, 8 mihl. Den 27 till Newsidl och ungrisch Altenburgh, 8 mihl. Den 28 dito till staden och grentz festningen Raab, 4 mihl. Den 29 till Gomarra, 5 mihl. Den dito sände M:r de la Haij een trummetare herifrån till den turkiske basha i Buda och lätt vår ankombst notificera medh begiäran, han oss opå grentzen wille låta emottaga. Wij reste i medler tijdh den 31 till yttersta grentzfestningen Newheusell, 2 mihl. Den 7 aprill kom trummetaren igen medh Bashas pass och förloff, att wij, enär oss behagade, kunde reesan fortsettia och hade gjort befallning oss opå grentzen att emottaga. Wij reste altså medh trummetaren och 12 hussarer till confoij. Den 9 aprill ifrån Newheusell till en christlig by, 2 mihl.

TURKIET

Den 10 till grentzen, hwarest opå den christlige sidan stå twenne colonner medh dubbelde flechte örnar. Opå bröstet ett hwitt schiöld och deruthij ett rött kors medh den öfwerskrifft: In hoc vinces. Ett pistohl skått derifrån stå twenne andre pelare på turkiske sidan medh halfwe månar och någre turkiske bokstäfwer, som skole betyda så myket som: Donec totum impleat orbem. Emellan desse pelare lefwererade trumpetaren oss till een turkisk trummetare. Och wedh dee turkiske pelarne hölt een chiaus medh 24 turkar, som oss medh bäckande och hufwudslagande emottogh, och vårt pass, som war myket lijtet, fäste han fram öfwer pannan opå sin mössa eller turban. Valdicerade wij altså medh tårar christenheetene och fortsatte vår reesa in i Turkiet till een liten by och krogh Nagaisko, 3 mihl.

Den 11 kommo wij till turkiske staden och festningen Strigonium eller Graan, som ifrån Javarin eller Raab hålles wara 15 mihl, 8 mihl. Her hade wij den frijheeten, att wij blefwe förste natten inlogerade hoes christne, och andra dagen hade wij audienz hoes Begen eller gubernatoren, een rett wacker och höflig man, som oss medh een slags drick cherobeth sambt allehanda confect tracterade. Men sedan blefwe wij hoes turkar inquarterade och hade hwar natt een ny wärdh, så lenge wij wore i Graan. Och ehuruwäl wij åstundade att fortsettia wår reesa, så lät doch gubernatoren oss wetta, att bassa af Istria och Bosnia wore i antogh emot Themiswar och Vngern medh 40000 mann att revangera den affront, som dem af grefwen Esterhasj och hussarerne för kort tijdh war wederfaren. Stelte oss fritt, om wij wille reesa. Men emedan osäkerheeten opå sådant fall war mycket stoor och turkarne för ofwanskrefne orsaker wore emot de christne mycket förbittrade, så wille han wara enskyllat, om oss någon olycka tilstöta skulle. Wore det, att wij antreffade något streifande partij, hwarhues någon officerare wore, så respecterades stora Herrens pass wäl, men wore olykan att wij komme för gemene schurkar, då wore wij alla om halsen. Opå hwilken warning wij ännu någre dagar qwar förbidde. Men som faaran och osäkerheeten dageligen blef större, så att oss omöijeligen wille falla wår reesa att kunna fortsettia, måste wij twungne wår deseing förändra och reesan tillbaka fortsättia. Och sedan wi af begen hade tagit afskedh igen och honom af M:r la Haij någre præserter blefwe förährade, gaf hann oss een aga medh 40 turkar till confoij och sände sin trummetare till Raab att låta wår återkombst notificera, att man oss på grentzen igenn kunde emottaga. Wij reste altså den 18 ifrån Graan tillbaka till een by Sokazzou benembdh, som räknas ifrån Gran 5 stora mihl, 5 mihl.

Den 19 lågo wij der stilla att wänta turkske trummetarens igenkombst. Blefwe i medler tijdh aff casi eller lenssmannenn sambt bönderne, som tillförende hade warit christne, mycket wäl tracterade, så och af turkarne, som sig medh oss mycket lustige ertedde, till dess den 21 trummetaren igenkomm. Den 22 bittida bröte wij opp och kommo till dee 4 pelare opå grentzen, hwar-est een christlig trummetare ifrån Raab iempte een officerare medh 24 hussarer oss emottogh och kommo samma affton till

een christlig by Lanicza be:d, 6 mihl. Den 23 komme wij till Gomorra igen, 4 mihl. Den 24 reste wij opå öön Skyth benembdh till een by Doroziokalosch be:d, 5 mihl. Den 25 till kongl. ungerske residenz staden Pressburgh, 8 mihl.

ÖSTERIJSKE

Den 27 öfwer Donawströmmen igen till Wien, 12 mihl, hwarest jag, sedan jag nogsambt hade beklagat, att min hierosolimitanske reesa så snart sig hade ändat, af mine reese cammerader tog afskedh, som äfwenfals nogsambt betygade, huru okiärt dem war att mista migh uthur deres sällskaph. Reste altså den 2 maj

MÄHREN

medh postilionen ifrån Wien och utmedh Cornewburgh till Heillbrunn, 8 mihl; dito medh postilionen till Schlabini, 10 mihl.

KONUNGERIKET BÖHEMEN

Den 3 maj igenom Newhaus och öfwer behmische bergen till Tabor igenom Hutzebaba. Den 4 maj till kongl. behmische residenz staden Praag, 20 mihl. Och effter jag mig opå sådan hastig reesa befandh något opasslig, altså förblef jag wedh 14 dagar der sammastädes och blef af een deel stora herrar, som jag i Rägenssburg hade lärt kiänna, i synnerheet af h. gref Carl von Wall[e]nstein wäl tracterat. Denn 20 maj reste jag ifrån Praagh igenom Welpern och Melnik till Buddin, 5 mihl. Den 21 igenom Labachitz, staden Leuchtmaritz förbij till Aussigh, 7 mihl.

MEISSEN

Den 22 festningarne Pirna så och Königstein förbij till churförstl. residenz staden Dresen, 3 mihl. Och sedan jag hade besett fästningen, slättet, churförstens trögårdh och lusthuus Newgebew, så och stallet, konst och rust kammaren sambt anatomi cammaren, jägerij och hwadh elliest der mehr remarquabelt ähr att i acht taga, reste jag den 26 maj ifrån Dressden igenom staden Meisen till Oschitz, 7 mihl. Den 27 igenom Wurtzen till Leibzigh, 6 mihl. Den 28 igenom Duben, 4, till Wittenbergh, 6, 10 mihl, dito nach Writzen, 3 mihl.

MARK BRANDENBURGH

Den 29 till churfurstl. residenz staden Berlin, 6 mihl. Den 30 till Freijenwalde, 6 mihl. Her satte jagh migh opå een Oderkahna och reste Odern vthföre till Oderburg och derifrån till Bährenkasten, som ähr ett slått i Odern straxt derhoes, och sedan blef jag om natten i een by, 6 mihl.

POMMERN

Den 31 reste jag opå Oderströmmen Gartz och Gripenhagen förbij och ankomm samma affton till Stetin, 13 mihl. Den 1 junij till Ykermynde, 7 mihl. Den 2 igenom Anklamb till Demin, 8 mihl. Den 3 derifrån till Strålsund, 6 mihl. Den 6 junij gieck jag i Herrens namnpn till skieps att fortsettia reesan till Swerige, och samma affton komme wij till Palmerort, 2 mihl. Den 7 ginge wij under segell till Bornholm, 24 mihl.

SWERIGE

Den 9 junij till Calmar, 26 mihl. Den 10 dito från Calmar fortsatte jag reesan innan skiärs till wattns till een hambn Strupe benembd, 16 mihl. Den 12 till Idesundh och Jungfruhampn, 8 mihl. Den 13 igenom Bookö, Håska, Calsö till Årekien, 11 mihl. Den 14 och 15 öfwer Bråwijken, 4 mihl. och igenom Säwesundh till Söder Telge, 10 mihl. Den 16 dito till Stockholm, 4 mihl, hwarest jag fann herr generalcammereraren för mig, och blef altså een tijdh i Stockholm och clarerade hoes honom min räkning för undfångne pening:r, lefwererade honom een post peningar, som jag ifrån Pragh skref på Hamburg, att dee derifrån till migh till Stockholm dresse-ras skulle. Och sedan räkningen blef innlefwererat i kongl. räkne cammaren, reste herr general cammereraren sidst in julio till Tysklandh igen, men jag blef qwar i Stockholm.

Den 10 augustj reste jag till min k. syster Sara, som då bodde wedh Enkiöpingh opå Booda gårdh, 7 mihl. Den 13 till Ubbsala, 4 mihl. Den 16 reste jag till Gambla Ubsala och Moora steen, 3 mihl. Den 18 till Ubbsala igen, 4 mihl. Den 26 till Booda, 4 mihl. Den 26 till Enkiöpingh och den 27 till Stockholm, 7 mihl. Den 3 septemb. reste jag till feldt-

marschall Wrangels gårdh Schogkloster, 6 mihl. Den 8 till Stockholm igen, 6 mihl. Och aldenstundh Hennes Maj:tt Drottning Christina in junio hade abdicerat riket och gifwit cronan till konungh Carl Gustaff, hwilket förorsakade, att jag reesan uthur Vngern till Sverige så hastigt fortsatte, i den mening jag skulle få see een sådan raar och sällsam act, hwilket mig doch slog feelt. Altså wardt jag till Hans Kongl. Maj:tt recommenderat; Hans Maj:tt och lofwade och igenom general adjutanten Wirtz mig lät försäkra, att jagh skulle få ett compagnie vnder des garde. Men som allehanda förhinder i vägen fölle i synnerheet Hans Kongl. Maj:z gifftermåhl medh holsteenske princessinnan Hedwigh Eleonora, som då dageligen medh swenska gesanterne wäntades ifrån Holsteen till Sverige; altså och emedan i medler tijd dee begge unga frijherrarne Cronstiernorne, som låge i samma logemente som jag, ärnade fortsettia sin peregrination till Italien och Frankrijke och mig ehesomofftast offererade att, så frambt jag wille, föllia medh i deres sällskap, de mig icke allenast heela reesan wille frij hålla, uthann det mig den ringaste pening skulle kåsta, uthan dee wille mig och uthan dess åhrligen een wiss summa peningar till kläder och slijkt gifwa, allena jag wille dem deremot uthij fortificationen underwijsa. Och effter som jag vthan dess hade öfwer alla måtton stoor lust till att reesa uthij långt aflägne landh och lära fremmande språk, jag och tyckte att medh min befordring i Sverige i desse fredelige tijder skulle till äwentyrs myket långsambt tillgå, i anseende att så många stoor herrebarn framm i vägen wore, af hwilke och någre stode effter det compagnie, som mig lofwades. Altså och emedan desse begge Chronstiärnorne wore af myket gode medell, resolverade jag i Herrens namn att acceptera vnder wissa conditioner deres tilbodh och togh opå mig att wara deres gouverneur och sökia igenom sådane medel och fremmandes peningar att giöra mig qualificerat att i dag eller morgon desto bättre kunna tiäna fädernesslanddet och komma frambdeles till lycka och ähra. Och sedan wij hade opprättat een skriftelig contract, reste wij uthij den alsswäldiges namn ifrån Stokholm den 12 octob. till Dalerhampn, 4 mihl, hwarest Hans Kongl. Maj:tt då medh

heela hofwet wistades och wäntade princessinans, sin k. bruds lycklige ankomst.

HOLLSTEIN

Den 15 ginge wij i Herrans namn till segels och kommo den 21 wäl och lyckligen till Trawemynde, 120 mihl. Den 16 till Lubek, 2 mihl. Den 23 reste wij till Hamburgh, 10 mihl. Den 8 novemb. reste wij ifrån Hamburg widh Bargdorff och Tollnspiker öfwer Elfströmmen, 3 mihl.

FÖRSTENDÖMET LUNEBORGH

Den 9 till staden Luneborgh, 6 mihl. Den 10 till Ultzen, 6 mihl. Den 11 till een by och den 13 till Gardeleben, 12 mihl. Den 14 till Wolmerstädt, 4 mihl.

STIFFT MAGDEBURGH

Den 15 till stadhen Magdeburgh, 2 mihl. Den 16 till Saltze, 2 mihl. Den 17 till Köhten, 6 mihl.

MEISZEN

Den 18 till Landsbergh, 5 mihl. Den 19 till Leibzigh, 3 mihl. Den 24 till Wurtzen, 3 mihl. Den 25 till Meisen, 6 mihl. Den 26 till churfurstl. residens staden Dressden, 3 mihl. Den 30 novemb. ifrån Dressden till een by, 5 mihl. Den 31 noch till een by, 6 mihl.

KONUNGERIKET BÖHEMEN

Dito till staden Ausigh, 2 mihl. Den 1 decemb. till kongl. residens staden Praaga, 8 mihl. Den 4 decemb. ifrån Praag till Pilsen, 8 mihl. Den 5 öfwer Behmerwaldt een elak wäg till Waidn, 8 mihl. Den 6 till förstlige residenzen och ober pfaltzische

ÖFWER PFALZ

staden och slättet Sultzbach, 5 mihl. Den 7 till Hersbruck, 4, och samma dag till Nurnbergh, 8 mihl. Den 10 decemb. ifrån Nurnberg till Roth, 4 mihl, dito till Weisenburgh, 3 mihl. Den 11 till Donawerth, 6 mihl.

SCHWABEN

Den 12 till den schöna staden Augsburg, 5 mihl. Den 15 medh victorinen, som oss till Venetien skulle öfverbringa, till den schöne och herrliga churfl.

BEYERN

residenz staden Munchen, 10 mihl. Och sedan wij hade passerat dee chatoliskas julehelg uthij Munchen, så och besett hwadh som i staden sambt deromkring war remarquabelt, i synnerheet det schöna churfurstl. lusthuset, reste wij den 21 decemb. ifrån Munchen till Beurbergh, 5 mihl. Den 22 till Mittwalde, 6 mihl.

TIROLL

Den 23 begynte wij reesa oppför dee stoor och höga Alpes eller tirolische bergen och hade i dag een Alp, som war een stoor mihl oppføre, komme igenom een lijten tirolisch schantz till Zuel, 2, och sedan till tirolische residenz staden Insbruck, 6 mihl. Den 24 reste wij een alph, som war 2½ mihl i högd och nembnas der Brenner, till Matara, 2½ mihl, och derifrån till Stertzingen, 4, 6½ mihl. Den 25 decemb. på juhledagen till Brixen, 3 mihl. Den 26 decemb. till Colman, 3, och till Bozano, 8 mihl. Den 27 till Salourno, 3, och till Triento, 2, eller Trident, hwarest det tridentinske consilium ähr hållit, 5 mihl. Den 27 till den vnderlige och vthij steenklippan och alpen gjorde festninge Köbell till Burgo, 3, och samma dag till Primolano, 3, 6 mihl. Den 28 dito till Bassano, 2 mihl.

ITALIEN

MARCA TREVISANA

Uthij Bassano såge wij det schööna Italien fram för oss, begynte och gå alt bergen och Alpes vthføre. Och som wij uthij dee förra dagarne hade reest uthij wintern och öfwer snööbergen, altså komm oss nu een warm, liufig och wälufftande lufft emot, så att wij wäl kunne seija, wij hade winter och sommar opå een dagh. Wij reste altså till Castel Franco, 4 mihl. Den 29 till Treviso, hwarest wij funne blomster och alla slags gröna krud-

der, som i fulkomblige sommar, 2 mihl. Den 30 komme wij till Mestre, 1 mihl, och så öfwer siö till den stora och i världen witberömbde staden Venetia, 3 mihl.

[A:o 1655] Begynnelsen af detta åhret blefwe wij stadigt uthij Venedigh och besåge der alt, hwadh raart och remarquabelt war att see, både den widhberömbde carnavaln, som och dee härrlige opera eller siungande commedierna. I medler tijdh komm och Hans Förstl. Durchl. Hertigh Adolph Johann, Kongl. Majj:z herr broder till Venedig och blef af hertigen sambt hela Signoria wäl fägnat så och regalerat, så att honom sedan blef wijst det stora och schöna arsenalet, skatt kammaren, armamentarium, mynttett och slijkt, hwilket wij och alt nuto till goda. Och öfwede oss flitigt uthij italianiske språket, och jag migh uthij rijtande vthij accademierne, hwarest man rijtar eller teknar effter lefwandes och nakna personer. Christij himmelferds såge wij den ceremonie, som århliggen skieer, i det hertigen af Venedig uthij ett stort förgylt skiepp, som de kalla Buccentoro, begifwer sig uthij hafwet och kastar een kostbahr ring i hafwet, hwarmedh han sig det troolofwar och tager hafwett altså till sin hustru, hwilket sin serdeles betydning hafwer. Vthij begynnelsen af hösten reste wij ifrån Venetien

KONUNGERIKET PADUA

till wattens till den gamla Giöta konungars residenz stadh och konunge säte så och nu för denne tijdh berömbde academia Padua, 4 mihl, derifrån till Vinzenza, 4 mihl, och derifrån till det lustige Verona, 7 mihl, och så tilbakars till Venetia igen, 15 mihl. Straxt dereffter blef jag befallen af een hefftig siukdoom, som italianerne kalla la Punta och tyskarne Herzstechen, menn på swänska rätteligen kallatt håll, hwilken siukdoom opå desse orter ähr så farlig, att denn gemeenlig effter 3 eller högst 4 dagars förlopp legger den siuka på båhr. Doch sedan der höltz af 3 italianische och 1 tysk doctare ett consilium medicorum, och jag wedh pass i 6 weckors tijdh hade hållit wedh sängen i stoor swagheet, så att hwar man

despererade om mitt lijf, kom jag lijkwäl på sidlychtan, des Gudi ware ährat, igen till min förra hälsa igen. I medler tijdh och effter som Hans Kongl. Maj:tt hade begynt det polnische kriget, reste Hans Förstl. Durchl. hertig Adolph ifrån Venedigh och gjorde mig den stora nåden och kom wed afreesan till mig för min sängh och i min stora siukdoom besökte mig; gaf lijkwäl till förstå att, emedan jag hade så mycket hwitt i ögonen, att wij swåriligen skulle mehra talas wedh i detta lifwet, hwilket hög-bemelte Hans Durchl., emedan han mig mycket älskade, storligen regretterade och beklagade. Denn öfrige tijden af året förblefwe wij qwar i Venetia.

Begynnelsen af detta året war något sellsam, dy i det mina [A:o 1656] cammerader Chronstiernorne begynte att föra ett ellakt och förargeligt lefwerne, så att man derigenom i största lifs och siäls fara råka kunde; inga förmaningar eij heller hoes dem wille gälla, bröderna och sin emellan altijdh wore oenige, så att der war altijdh kiff och trätör. Att derföre sökte jag lägenheet att komma vthur deres compagnia.

Resolverade altså andra gången att företaga een reesa till Hierusalem. Och så som denn lilla uthij Albanien liggiande respubliquen Ragusa åhrligen måste medh een carravana och confoij sända sin tribut till stor turken till Constantinopel, altså kann man medh sådan lägenheet mycket wäl och säkert fortkomma. Och emedan i Venedig fants een deel judar och turkar, som ärnade sig medh samma carravana till Constantino-^{b[e]}l, och een deel munkar och andra peregriner, som sig ärnade till Hierusalem, dy lätt jag förfärdiga mig een peregrims klädning af swart läreff, staaf och hatt sambt bälte medh musslor besatt sambt skoo och 6 grofwa skiortor och begaf migh i Herrens Jesu namn medh een galeija, benembd la Croce della Chiesa, ifrån Venedigh och kom den 3 febr. till Malamocko och Chiozza, 6 mihl. Den 4 febr. ginge wij till siöss och medh godh windh och årarne ginge wij denn och fölliande dagen mycket fort igenom Mare Adriatico, så att wij den 6 febr. komme

DALMATIEN

till venetianische festningen uthij Dalmatien Trawn, 50 mihl.

Wij ärnade fortsettia reesan till Ragusa och så fort till Constantinopel, men som någre dagar tillförende turkische armeen hade lägrat sig kringom Clissa, Sebenigo och Spalato, som rett lågh i vår wägh och hade slagit venetianerne och någre tusende morlacker, war osäkerheeten så stoor, att det syntes omöijeligen kunna komma till Ragusa. Vthan som då äfwen een annan galeija låg ferdig, som skulle till Venedig effter provision, Madonna del Rosario benembdh, resolverade wij sambtl. att gienast gå åth Venetia tillbaka igen.

Galeijan lade den 8 vthur hambnen och till siöös och effter hoen war medh 300 man besatt, hwar iblandh öfwer 200 sclaver af turkar och andra, som rodde, giek reesan fast äwen så snart igenom Mare Mediterraneo eller Golfo di Venetia tillbaka, så att wij den 11 dito komme till Chioza igen, 4 mihl. Den 12 till Venetia igen medh een piotte, 4 mihl,

ITALIEN

hwarest jag sambt andra nogsamtb beklagade, att min hierosolimitaniske reesa nu andra gången war tillbaka gången. Och effter som förbe:te Cronstiernorne ärnade fortsettia sin reesa till Room, altså i det dee lofwade willia wara lydige och före ett annat lefwerne, dy tog jag mig å nyo opå att wara i deres sällskap. Wij reste alt derföre den 19 febr. ifrån Ven[e]tien til wattns medh een piotte till Malalbergo och derifrån till Chiozza, 30 italianische mihl eller 6 mihl. Den samma natten till Malalbergo, 4 mihl.

PATRIMONIUM S:T PETRI eller IL STADO DELLA CHIESA

Her begynnes romerske påfwens landh och territorium, som på italianische kallas Stado della Chiesa eller kiörkones staat, hwarest wij toge een annan farkost och reste strömmen Poo eller Padus opföre till Ponte di lago scuro, 3 mihl. Den 21 till staden Ferrara, 1 mihl. Den 23 åter till wattns till Mal Albergo, 5 mihl. Den 24 till den lustige och schöna staden Bolonien, 4 mihl. Den 26 satte wij oss till häst och reste medh victorinen igenom

E. H. Dahlbergh
Kia.

Castel S:t Pedro till Imola 4 mihl. Den 27 till det gamla giötische konunga sätett Ravenna, hwarest Theodorici Giöta konungens graff ähr att see, 4 mihl. Den 28 igenom Castel Bolognese till Faenza, 2 mihl.

ROMAGNA

Den 1 martij igenom Forli till Cessena, 3 mihl, dito till Savignano, 3 mihl. Den 23 till Rimini, hwarest man seer een schön broo, som ähr bygdh af keijser Augusto, 2 mihl.

Her finge wij kundskap, att wägen war mycket osäker utaf banditer eller skogsröfware och mördare, som intedt skona någon till lijfwett. Alt derföre skyndade wij vår reesa desto mehr och reste wijdare till een lustig orth Chatolica, 3 mihl. Och derifrån till Pesaro, 2 mihl. Och wijdare vth medh hafwet till Fano, 1 mihl. Den 3 dito reste wij wijdare till S:t Singallia, 3 mihl, och sedan fast heela wägen igenom stegell och galgar till den herrlige siöo staden Ancona, 4 mihl.

Her hade wij ett gott herberge och lustig wärdh, som emot italianernes natur och waana lätt oss conversera och omgåås medh sin hustru, så att wij medh music och andra höfligheeter heela natten wore lustige och blefwe wäl tracterade. Orsaken af wärdens civilität war, att han länge hade tiänt i Flandern och Tysklandh under dee keijserlige emot dee swänske för een officerare.

Den 4 reste wij till det heliga Loretto, hwarest det huset ähr, deruthij engelen Gabriel skall hafwa bebodat den allerheligaste Jungfrw Maria Christij aflese; till hwilken orth ähr den störste walfarth i heela Europa och een öfwer alla måtton stor skatt, så att sölfwer wräkes under bänkiarne, 3 mihl. Den 5 derifrån till Reccanati, 1 mihl; dito till Macerata, 2 mihl, och wijdare till Tolentino, 2 mihl.

UMBRIA

Den 6 till Fuligno, 4 mihl; dito till Asisio, hwarest S:tus Franciscus ähr begrafen, 4 mihl. Den 7 öfwer Trevi till Spoleto, hwarest wij passerade strömmen Clitunno, derom Plinius förmähler, att all hwijt boskap, som deraf driker, blifwer swart, det sig och i sanning befinner. Och wed samma ström

eij långt ifrån Trevi finnes ett gammalt Veneris afgude tempell, 2 mihl. Samma dag kommo wij till Strittura, 3 mihl. Den 8 till Terni öfwer strömmen Negra, 2 mihl; samma dagh till Narni, hwarest sammaledes een gammal broo ähr att see, 1 mihl, och så öfwer Tijber strömmen till Civita Castellana, 3 mihl. Den 9 martij kommo wij till Rooma, 5½ mihl.

Hwadh uthij Room och deromkring ähr att see, hafwe wij medh flijt i acht taget, och wore alt för widhlöfftigt her att förmähla. Men som wij funne Hennes Maj:tt Drottning Christinam her för oss, altså hade wij så mycket bättre lägenheet att iblandh hennes medhöllie få see många helgedomar och raritæter, iblandh hwilke och detta fast ähr det förnembste: att kyssa apostlernes Petri och Pauli hufwudhskallar, som vthij kiörkorne S:t Pietro och Maria Maggiore uthij alltaren finnes förwarade och mycket sellan framwijses.

Effter påskahelgen resolverade jag åter tredie gången att fortsettia min hierosolimitanische reesa och icke komma igen till Sverige, för än jag hade sedt Hierusalem och Ægypten, derifrån jagh förmeente kunna komma igenom Syrien inn uthij Persien och så igenom Rysslandh heem till Sverige igen. Menn våra tankar ähre icke Gudz tankar, och som skrifften säger: meniskian sätter sigh wäl een wägh före, men att den fortgår, det kommer af Herran. Jag reste altså den 16 aprill medh ett gott compagnie af 40 personer ifrån Room till den gamla staden Alba, hwarest mann ännu i denne dag seer de Curiatiers graff, som stridde medh dee romerske Horatij om desse begge städers härrewälde. Så ähr och heela wägen emellan Room och Alba full med griffter och andra rudera och antiquitæter, 1 mihl; dito till den öfwer alla måtton kostlige, lustige och herlige orten Frascati och besåge Ciceronis Tusculanum, 2 mihl. Den 17 till Velletri, hwarest keijser Octavianus Augustus ähr född, 4 mihl. Den 18 till Sermoneta, 2 mihl; dito till Terracina, 3 mihl. Den 19 till Fondi — een skelmisch ort, 4 mihl.

KONUNGERIKET NEAPOLI

Dito till Mola, 3 mihl. Den 20 till Capua, hwarest Hani-bal, de chartaginensers höfwidsman ähr blefwen slagen på flychten, 5 mihl. Den 21 till den förtreffliga staden Neapoli, 2 mihl.

Her besåge wij dee öfwer alla måtton sköna kiörkorne och casteelen sambt Virgili graff, grotta Luculli sambt den berömbde italianische poetens Sannizari graff, hwilket alt wäl meriterar att see. Wij begofwe oss och till det brinnande berget Vesuvium, hwarest Plinius feck sin ända. Besåge sådant medh stoor förundran och mycket större faara, i det wij icke långt ifrån Torre Greco af 16 stycken mördare eller banditer blefwe öfwerfallne, affklädde, uthplundrade och iemmerlig illa slagne, så att wij så när hade måst settia lifwet till och medh knapp nödh till foots komme in i Neapolis igen, 2 mihl. Wij begofwe oss lijkwäl andra dagen igenom grotta Luculli till det undersame antrum canuum, hwarest hundar eller andre creatur gienast blifwa döda, och enär man dem i den nest derhoes warande siöön kastar, få dee åter lijf igen. Derifrån reste wij till åthskillige warma badh under jorden, hwilke kallas Sudatoria, och sedan till det mycket underwärde Sulfatara, Balneum Ciceronis, och så till Putzuolo, som elliest kallas ad Puteolos, hwarest apostelen S:t Paulus först stegh i landh uthij Europa, som af Apostlagierningarnes capittel ähr att see. Her besåge wij många vndersame och selsame ting och iblandh annat een antique kiörkia, af keijser Augusto oppbygdh. Derifrån giek reesan till laco Lucrino och mare Mortuum, laco Inferno, hwarest Charon effter poeternes dicht förer siälarne till helwititt. Och så besåge wij templum Apollinis, campos Eliseos sampt mons Missenum, der Vlisses offrade sin trumpettare sambt alt annat, som af Homero, Virgilio och andra poeterne om desse orter fabuleras och man af des skriffter hafwer att see. Wij besåge och antrum Sibillae Camanae, som ähr ett långt håll och gång in i berget och deruthij een cammare, säng och brunn inhuggit, deruthij bemelte Sibilla sine revelationer och oppnarelser hafwer hafft. Sedan besåge wij keijserinnan Agrippinæ, Neronis moders graff, item Cento Camerelle, som ähr een vnderlig bygning under jordh, Piscina mirabilis eller Neronis fiskedamm, som står opå 40 hwälfda pelare. Wij besåge rudera uthaf staden Cuma och så till slätett Baija. Sedan såge wij den stora steenbryggia, som keijser Claudius hafwer begynt att byggia vthöfwer stoorra hafwet. Derifrån reste wij till templum Divi Januarij och så till Putzuolo igen. Och sedan fortsatte wij reesan vth medh hafwett och stranden,

hwarest dee store herrar, borgmestare och keijsare i Room hafwa hafft deres lusthuus, som ruinerne ännu vthwijsa, tilbakars till Neapolis igen, 8 mihl. Den 26 embarquerade wij oss vthij een tartane och ginge i Herrens nambn ifrån Neapoli till siös i den mening att fortsettia reesan åth Cicilien och derifrån öfwer åth Malta och Joppen eller Alexandria uthij Ægypten. Och wore 25 man oppå farkosten af italianer och spanier, hwariblandh wore 2 tyskar, medh hwilke jag hade giort compagnie att reesa till den heeliga grafwen till Hierusalem. Och ehuruwäl begynnelsen af vår reesa gieck för mootwäder skuldh något beswärligit, doch lijkwäl gaf Gudh gott wäder och windh, så att wij, sedan wij hade förbij gått Il promontorio de li Capri, den 28 martij ginge dee brinnande siöö klipporne, Stromboli benembde, förbij, så att wij den 30 dito komme om denn fahrlige och alla gramatici wäl bekante klippan Scilla och samma dagh passerade wattwirbeln Carybdin och kommo den 1 aprill medh godh hälsa uthan fara

KONUNGERIKET CICILIEN

vthij hambnen för Messina an och sedan in i staden, 48 mihl. Och sedan wij dersammastädes alt wäl hade besedt, reste wij den 3 aprill till Patta, 6 mihl. Den 4 till Mestrena, 7 mihl. Den 5 till Palermo, 10 mihl, hwarest wij funne een ny och schön galeija, som sig till Malta ärnade och achtade allena opå god windh. På denne förtingade jag och mina 2 tyskar oss och ginge den 7 medh een treffelig godh windh uthur hampnen och till siöss och ginge samma dag Capo del Imperador förbij och fortsatte vår cours medh något motwäder och een skarp bijliggiare den heela natten. Men andra morgonen blefwe wij 7 segel warse, kommandes ifrån afrikanische costen, hwilke, så snart dee oss blefwe warse, rectå på oss löös ginge. Och som capitainen (som elliest war een behiärtatt man) såg det wara corsari eller turkische siöö röfware ifrån Aligiens, Thunis eller Tripoli uthij Barbarie, altså fann han sig icke bastant att fächta medh dem alla tillijka, mycket mindre att settia skiepet i hazard och så många siälar i fängelse och trældom. Och sedan han hade lagdt råd medh proveditorn och andra officerare, wände wij platt om och ginge medh een halff storm tilbaka och komme samma affton, ehuruwäl dee oss hefftigt förfölgede, lyckligen till

Palermo igen, sedan wij framm och tillbaka vngefehr hade seglat 28 mihl.

PALERMO

Och effter jag skinbahrlig sågh, att Gudh icke wille, att min reesa till Hierusalem skulle gå för sig, vthan jag nu tredie gången måst tillbaka, dy lät jag mig och dens Allerhögstes disposition behaga och traktade att medh all flijt reesa till Room igen och sökia begifwa mig till Kongl. Maj:tt eller fädernesslandet igen. Och som till all min lycka vthij Palermo lågh een lijten pinass ferdig, som ärnade sig till Neapoli, så, ehuruwäl wägen af siööröfware fuller war mycket osäker, icke desto mindre, emedan farkosten war lijten och kunde gåå vth med landet, wågade wij oss fort och ginge den 11 i Herrens namn till siös och komme den 14 lycklig och wäl uthan någon anfechtning igen till Neapolis, 60 mihl.

Jag lembnade mine twenne tyskar qwar och reste i föllie medh twenne neapolitanische adelsmän sielf siuende starke den 16 ifrån Neapoli till Capua, 2, och samma dagh till Mola, 7 mihl. Den 17 till spansche festningen Gaetta öfwer siön, hwarest dux Carolus Bourbonius, som i stormen för Room vnder keijser Carolo quinto blef skutin, opå sine fötter står obegräfwen, som den som aff påfwarne ähr excomunicerat; så synes icke långt ifrån festningen ett rembnatt berg, som säges wedh Christi lijddande wara spruckit och deruthij ett capell. Wij reste till Mola igen, 1 mihl, och samma dagh till Fondi, 3 mihl.

IL STADO DELLA CHIESA

Den 18 wedh een gammal triumphport öfwer neapolitanische grentzen in uthij påfwens eller romerske kiörkans territorium, då wij straxt af 40 banditer mitt opå wägen icke långt ifrån grentzen blefwe angrepne och medh spente bössor och opsatte haner hootade att mista lifwet eller gifwa peningar. Wij köpte oss likwäl igenom wår Victorins underhandling medh 10 doppier eller 36 rdhrl. och reste till Terracina, 4 mihl.

Den 19 reste wij till Sermoneta, hwarest wij icke långt ifrån ett torn åter blefwe af banditer annfallne, men förmedelst wåra goda hästar lyckligen vndsluppe, 3 mihl. Dito till Tre Taveren,

ett gammalt och ruinerat wärdshus, hwarest den christlige församlingen ifrån Room mötte apostelen S:t Paulum, som aff Apostlagiärningarnas 28 capitell ähr att see, och sedan till Velletri, 3 mihl. Den 20 komme wij, den Högste ware ähratt, lyckligen och wäl till Room igen, 6 mihl. Jag ärnade fuller blifwa mestedeelen af sommaren i Room till att fortsettia allehanda excercitier, som jag hade begynt, i synnerheet att teckna effter lefwandes och nakna figurer i academierne så och att afmäta antiquische bygningar, men eenkannerligen att fullföllia architectura civili. Menn som jagh dermedh som bäst war i wärket, becomm jag bref af generalmajoren och generalquartermestaren Mardefelt, som och af h. feldtmarskalcken Wittenbergh, som medh armeen war ingången i Påhlandh, att jagh skulle skynda mig till armeen och settia alt annat tillbaka, effter som feldtmarschalln hade lofwat wedh min ankombst willia accomodera migh på det bästa. Jag försummade altså denne goda occasion icke, uthan, sedan jag alle mina saker hade giort richtige, reste jag den 18 juni i een öfvermåtton stoor heta ifrån det ädle Room till Ronciglion, 4 mihl.

Den 19 till Viterbo och besåge een ort uthij ett berg, som altijdh blåser eldh ifrån sigh och kallas Bocca del Inferno, 2 mihl. Dito till det (*propter est est, Dominus meus Johan Fugg mortuus est*) för det goda wijnet berömbde Monte fiasco, 2 mihl. Dito igenom Bolzena, S:t Lorenzo till Aqua pendente, 3 mihl.

STORHERTIGDÖMET TOSCANA

Den 20 juni till Ree di Cofani, een bergfestning, 3 mihl. Dito till Torre Pietri, 3 mihl. Den 21 till Siena, 5 mihl. Den 22 till Barberino, 5 mihl. Den dito till det vnderschöne och lustige Fiorenzza, hwarest wij besåge storhertigens konst cammare och gallerie sambt den stoora diamanten, som i hela wärlden icke hafwer sin lijke, item dee rara perlorne så och Palatium Piti och storhertigens trögårdh iempte det schöna capellet eller storhertigernes graff, som mästedeelen ähr bygdh af ädle steenar och som jag troor i wärlden icke hafwer sin lijke. Föllliande dagen reste wij vth till storhertigens schöna lusthuus Poggio Reale benembdh, hwarest jag iempte mine andra reese cammerader hade den nåden att kyssa storhertigen

och unge printzens handh. Och som storhertigen samma affton reste in till staden, så regalerade Hans Kongl. Högheet oss i vårt herberge al Cupido medh 6 flaskor Verdea, som ähr ett raart slags wijn iempte een stoor korgh full medh frucht, allehanda slaggh, som miloner, apricoser, mandlar, fijkon och slijkt, så och medh wildbrådh: calkoner, höns, dufwor och andra steker och maatwaror, hwilket wij gladeligen förtärde. Och detta skedde mäst för min skuldh, som een swänsk, dy enär storhertigens broder printz Mathias, som hade tiänt under romerske kejsaren emot dee swänske och öfwermaßton estimerade wår nation, feck uthij Poggio Reale, der hann och war tillstädes, wetta, att jag war swänsk, carresserade han mig framför alla andra och gaf medh mångom ordh den store estim, som han hade för dee swänska, tillkiänna och frågade effter störste deelen af wåra generaler och officerare och förde mig till storhertigen. Enär wij nu staden Florentz sambt alt, hwadh som wärdt kunde wara, nogsambt hade besedt, reste wij den 25 derifrån till Fiorenzola, 5 mihl. Den 26 besåge wij den lilla holmen emellan de begge strömmarne Lavinio och Reno, hwaropå keijser Octavianus Augustus, Marcus Antonius och Lepidus, som alla tre den tiden borgmestare i Room hölle sitt triumvirat och deelade heela wärlden emellan sigh i 3 deelar och samma dagh till Bolonien, 6 mihl, 27 dito till Mal Albergo, 18, och dito till Ferrara, 9 mihl. Den 28 derifrån till wattns opå Poo och Adice strömmarne till Venedigh, 16 mihl. Den 29 ifrån Venetien till Mestre, 1, och Castel Franco, 4, 5 mihl; dito till Bassano, 2, och till Primolano, 3, 5 mihl.

TIROLL

Den 30 igenom den vnderlige festningen Kobell till Burgo, 3, och till Triento, 2, och till Salaurno, 3, 8 mihl. Den 31 till Boozen, 4, och till Collman, 3, så och wijdare till Brixen, 3, 10 mihl. Den 1 julij till Sterzingen, 4, Matara, 3, och till ärkiehertigen af Österikes residenz Insbruk, 2, 9 mihl. Den 2 till Zuel, 2, och Mittwalde, 4, till Swånge, 12, 18 mihl.

ROMERSCHE RIJKET

BÄIJERN

Den 3 julij till Landsbergh, 5 mihl.

SCHWABEN

Dito medh postilionen till Augsburgh, 6 mihl.

FRANKEN

Den 4 dito till Nurenbergh, 18 mihl. Den 5 derifrån till Beijersdorff, 4, och så wijdare igenom Forcheimb till Bambergh, 6, 10 mihl.

Alt ifrån Venetien och hijt hade jag een öfwer alla måtton beswärlig reesa, dy det continuerligen dag och natt regnade, som himmelen hade warit oppen, så att jag i desse 8 dagar måste köpa fem nya hattar, hwilke af det continuerlige rägnett förderfwades och, i det lijmet flööt af dem, blefue blööta och aldeles obrukelige. Och effter som nu wäderleken war godh, dy fortsatte jag min resa medh posthästar igenom dag och natt på det fortaste.

SAXEN

Den 6 julij till Coburgh, 5, och dito till Sahlfelt, 6, öfwer Saalströmmen till Ullstedt, 3, 14 mihl. Den 7 till Jähna, 6, Naumburgh, 4 och Weisenfels, 2, 12 mihl. Den 8 till Lutzen, 2, Leibzigh, 2, Duben, 3, och samma natt in till Wittenbergh, 7, 14 mihl. Den 9 derifrån till Writzen, 3 mihl.

BRANDENBURGH

Dito till churfurstl. residenzen Berlin, 9 mihl. Den 10 till Angermynde, 10 mihl.

POMMERN

Och samma natt hart under staden Stettin, 8 mihl.

Här tänkte jag fuller opå min giorde strenga och beswärlige reesa några dagar att hwijla. Menn som wedh min ankombst äwen lågh een galliott lastadh medh amonition ferdig, som skulle till Preusen, så kunde jag samma öfwer måtton goda legenheet icke försumma, så frambt jag icke femb eller sex

weckors tijdh uthij Stetin wille förblifwa. Jag satte mig altså samma dagh opå ber:te galiott och giek reesan samma dagh medh een extra ordinarie windh Oderströmmen uthföre och öfwer friska hafwet in till Swine, 12 mihl. Den 12 ginge wij till siöss och samma dag Colberg och Reesehöfft förbij vnder Dantziger heel, 24 mihl. Den 13 lupe wij in vthij Pillow, 15 mihl. Och samma dag reste jag till Elbingh, 6 mihl.

PRYSSEN

Den 14 derifrån till Marienburgh, 4 mihl. Her fant jag een major Wussow benembdh, som ärnade sigh till Kongl. Maj:tt, som då medh armeen war gången att entsettia Warsow, i hwilkens föllie jag reste samma dagh till Stumm, 2, och Marienwarder, 5 mihl, och samma natt till Graudenz, 4 mihl. Den 15 fortsatte wij reesan så hastigt som möijeligit wahr till staden och festningen Tohrn, 8 mihl, och samma affton derifrån medh friska hestar till Gollup och der öfwer Drebbnitz strömmen, 5 mihl. Den 16 till Plonsko, 5 mihl.

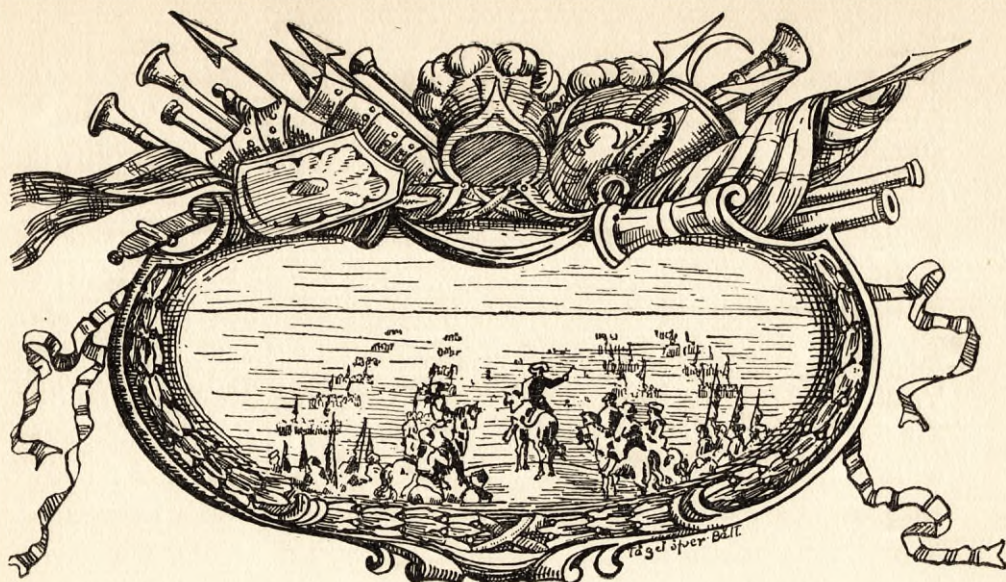

1656—1660

DAHLBERGH PESTSJUK. TILLFRISKNAR OMSIDER
OCH ÅTERINTRÄDER I TJÄNST. POLSKA FÄLT-
TÅGET. UPPBROTT MOT DANMARK. FRIEDRICHS-
ODDE. TÅGET ÖFVER STORA OCH LILLA BÄLT
M. M. FREDEN I ROESKILDE. DET ANDRA DANSKA
KRIGET. KARL X GUSTAFS DÖD.

DEN 17 JULIJ TILL SERWINSKI OCH samma affton vthij lägret wedh Nowodwor eller Buggs läger, 5 mihl,

KONUNGERIJKET PÅLANDH

hwarest Hans Kongl. Maij:tt medh heela armeen och generalitætet sambt churförsten af Brandenburg och hertig Adolph wore församblade i gott tillståndh. Och som någre få dagar tillförende staden Warsow war till konungen i Påhlandh öfvergången, feldtmarskalken Wittenberg sambt flere generalspersohner fångne bortförde, altså gieck Hans Kongl. Maij:t dagen der effter, som war den 17, medh heela armeen öfwer Buggströmmen och föll-iande dagen, som var den 18 julij, in under fiendens läger wedh staden Warsow, 4 mihl.

Och skiedde samma dagh begynnelsen af det blodiga och förskräcklige slaget, hwilket den 19 och 20 julij continuerade, hwarest fiendens armee, bestående af pålackar, littower, cossaker och tartarer, ett hundrade och siuttijo tusende mann starke, som dee sielf bekiände, af Hans Kongl. Maij:z armee, som medh churförstens trouppar vngefehr aderton tusende mann stark war, vthij deres starka, förskantzade och medh styker wäl försedde läger

blefwe angrepne, vthjagade, slagne och ruinerade, sedan slaget på tredie dagen hade warat, effter sig lembnandes stycker och all amonition. Och sedan konungen i Pählandh hade gifwit fluchten och lembnat och förlåtitt staden Warsow, begaf Hans Kongl. Maij:tt sig till Warsow, hwarest h. greffwe Bengt Oxenstiärna fands siuker qwar lembnat. Och sedan Kongl. Maij:tt hade låtitt förföllia fienden och besättia Warsow, gieck heela armeen den 24 Julij igenom Warsow till lusthuset Wiasdowa, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 29 bröt Hans Maij:tt opp till Öfwer Pählandh att ännu wijdare see, hwart uth fienden medh sin stora macht wille wända sigh. Men effter jag icke ännu hade egne hästar eller annan equippage, begaf jag mig derifrån och reste den 2 septemb. medh ett partij till Sacrozin, 4 mihl. Den 3 derifrån till Plotzkou, 5 mihl. Den 5 augusti till Gollup, 5 mihl.

PRYSSEN

Den 7 augusti derifrån till Tohrn, 5 mihl, hwarest då för tijden herr general majorn Mardefelt war gouverneur, hwarest jag mig een tijdh opphölt, ehuruwäl medh stoor faara i det pestilentzian grasserade dersammastädes så stark, att några tusende meniskior, borgare och soldater, blefwe döde.

Och som Hans Kongl. Maij:tt i medler tijdh sig hade begifwit till Elbingen och wijdare för pestilentzien skuldh till Frawenburg, hwarest Hennes Maij:tt Drottningen och för tijden uthur Swerige war ankommen, resolverade jag att begifwa mig till Kongl. Maij:tt och göra min persohn bekant. Begaf mig altså den septemb. ifrån Tohrn till herr cammarpræsidenten Rehnschiöldh, som då war på sitt godz Starigrod, 4 mihl. Den reste jag till Culm, 2 mihl. Den till Graudenz, hwarest Hans Högförstl. Durchl. hertig Adolph Johan, Kongl. Maij:tz herr broder, war. Och som Hans Durchl. uthij Italien hade kiänt min persohn och wiste mine qualiteter, altså gaf Hans Durchl. mig dess recommendationsbreff till Hans Kongl. Maij:tt i bästa form, 4 mihl, hwarmedh jag mig den 14 septb. derifrån begaff till Marienwärder, 3 mihl. Den 15 till Stumm och Marienburgh, 5 mihl. Den 16 dito till Elbingen, 4 mihl, och den 18 septemb. derifrån till Frawenburg, der jag Hans Kongl. Maij:tt recommendationsbrefwett

öfwerlefwererade och den nåden hade dess handh att kyssa. Och som af första anseendet Hans Maij:tt igenom Gudz schickelse straxt feck om min persohn een godh impression, altså gjorde Hans Maij:tt mig uthan någon widhlöfftigheet straxt till general quartermestarelieutnant wedh hufwudh armeen och gaf migh deropå des kongl. fullmacht, daterat den 24 septemberris 1656 vthij Frawenburg, 5 mihl.

Män som min lycka nu som altijdh tillförende war medh olycka beblandat, altså och i det allerhögstbe:te Hans Kongl. Maij:t mig försände att besee fästningsbygningarne i Elbing, Marienburg, Graudens så och Torn, att kunna giöra Hans Maij:tt derom relation och mitt betänkiande, och jag samma reesa i elofwa dagars tijdh fortsatte, så komm jag den 7 octobris till Frawenburg till Hans Maij:tt igen och hade rest, 50 mihl. Men aldenstundh jag hade rest igenom så många af den förgifftige pestilenzian besmittade orter, då befant jag mig straxt effter audiencen hoes Kongl. Maij:tt opassligh och dagen der effter af den ellaka siukdomen inficerat och anstucken, ehuruwäl den (den Allershögste ware ährat) Hans Kongl. Maij:tt, medh hwilken jag öfwer halff annan tijma talade, deraf icke den ringesta skada feck. Och som jag ärnade reesa ifrån Frawenburg till Elbingen, för än siukdomen tog öfwerhandh och för än någon skulle få wetta migh inficerat wara, så blef jag doch om natten emellan den 9 och 10 octobris vthij een by, 3 mihl ifrån Elbingh, Blomenhagen benembdh, så hefftigt angrepen, att jag då straxt begynte delilera och tahla i hufwudyrslen. Dock om morgonen i galnskapen sende jag min dreng ifrån migh till Frawenburgh tilbaka bahra för den orsaken, (som mig i hufwudyrslen tykte) att jag wille wara allena, föregifwandes mig hans återkombst der willia afwänta. Men så snart war han icke sin koos, att jag icke sielf sadlade min häst och då bant wätshorne (hwaruthij jag wedh pass 360 rdhlr hade) fast bakom sadlen. Dermedh redh jag derifrån till skogs och i hufwudyrslen een heel dag och 2 nätter willse i willande skogen, der hwarken meniskia eller wägh war till finna.

Och som fast alt mitt förståndh och minne mig war beröfwat, då kann jag mig icke alt påminna, huru mig alt hände eller hwadh jag alt bedreef, vthan det allena, att jag mina ögon icke

kunne opphålla af sömbn; giorde eij häller annat än soff på hästen, så att jag både medh hufwudet och kroppen fassnade i greener och buskar och offta war på wägen att falla aff hästen, effter jag hade slept tygeln och hästen gek fort. Jag stegh och otalige många gånger af hästen och lade migh på baara marken att sofwa, spennandes betzelltygeln om min handh. Men som sömbnen icke war naturlig, waknade iag mycket offta som förskräckt upp, och då war hästen offta ett långt stycke ifrån migh. Men icke weet jag, huru lenge iag hade sof Witt, och jag förmådde icke att gå så långt att fånga honom, så matt war kroppen, och så yrt och tungt war hufwudet, att jag icke kunde stå på föttren, vthan måste krypa på alla fyra, till dess att jag komm till min häst. Och största lykan war, att det stackars creaturet, vthan twifel mitt ynkelige tillståndh merkiandes eller snarare effter Gudz willia, altijdh stodh stilla och lätt sig af mig godwilleligen fånga, elliest hade jag i willande skogen dödt och twifwels uthan förderfwatt eller och aff snapphaner och slijke blefwen mördad, emedan skogarne wore fulla af flychtige polnische bönder, som dee swänске jämmerligen nedersloge, hwar de dem kunde mechtige blifwa. Men Gudz hand bewarade mig skinbarligen.

Sidst komm jag åter medh stoor möda igen på hästen och påminner mig som en dröm, att jag reedh een godh tijdh, till des jag feck see hafuet. Dijt wände jag migh, till dess jag fant opå een lijten gångh eller skogs wägh. Denn fölgde jag, till des jag komm neder till stranden, hwarest jag änteligh blef een lijten hytta warse. Dijt begaf jag mig och befann det wara een krogh, een half mihl ifrån Tolkernit uthmedh färska hafwett, 3 mihl ifrån Frawenburg och 3 mihl ifrån Elbingen. Och emedan denne min siukdom hafwer fört mycket underliga händelser medh sigh, hwaraf Gudz nådige och milderijke försyn och skickelse skinbarligen ähr att see, altså will jag denn något widlöfftigare beskrifwa.

Wedh denne krogh stegh jag af min häst, emedan det war på tredie dagen emot afftonen, att jag icke hade smakat någon maat eller sedt någon meniskia, begiärte jag låna huus, hwilket wården, som sågh mig wäl wara klädd och stofferat, giärna tillstadde, förändes min häst i stallet och bar

mina wädskor i stugun. Män mig war omöijeligit att kunna allena gå inn i huset, medh mindre jagh migh wedh giärssgårdarne och wäggiarne hålla måste, så att både wärdh och wärdinnan icke annorledes meente, än att jag war druken. Jag kastade migh straxt neder på bänken och somnade inn.

Men vngefehr effter een tijmas förlopp kom een persohn inn, som satte sigh neder widh bordet, begiärandes aff wärden ett stop öhl för peningar. Och som jag honom frågade, hwadan han kom och hwarest han war hemma, swarade hann mig sigh boo uthij Elbing och wara een fiskiare och komm nu ifrån hafwett och ärnade sigh i denna natt heem, wille allenast sig att wederqwekia dricka ett stoop öhl. Och efftersom han mig mycket beskedelig förekom, och jagh uthan dess af een skräckelig torst war öfwerfallen, lät jag och gifwa mig dricka och drak honom till. Männ enär han sitt öhl hade uthdrukit, lade han peningarne på bordet och wille gå sin wägh. Men som jag frågade, om han icke ännu wille dricka ett stoop, swarade hann, att hans medel icke wille tillstädia förtähra så mycket opå een gång. Men som jag badh honom sittia och giöra migh sällskap, jag wille wäl betahla alt, hwadh han förtärte, blef han hoes mig, till dess wärdinnan dukade bordet och gaf maat, då han åter bödh till att gå borth.

Men jag nödgade honom till bords att äta medh mig, hwilket hann och gjorde. Och som han iblandh annat och kom om sine små barn och stora fattigdom tilltahls, och att hans hustru wahr tiock hafwande, warkunnade jag mig således öfwer honom, att jag, i det han bödh fara wäl, skiänkte honom een specie rijksdahler, den han medh många tusende wälsignelser emottog och for sin wägh i den mening, att wij aldrig mehr skulle råkas.

Men jag lade mig neder till sömpns, menn omöijeligen, dy jagh kunde icke leggia heela natten ett öga igen, vthan uthij stoor ångst och ångslan kastade jag mig af och till i sängen, så att hwarken wärdh eller wärdinna, som medh deres barn låge i samma stugu, den natten icke finge sofwa een blundh, till des emot morgonen een sådan flygande hetta och hufwudhyrsell mig ankomm, så att jag af mattigheet icke förmätte tahla, då wärden först begynte märkia mig wara siuk, doch owisser af

hwadh siukdoom. Vthij sådan hufwudhyrslan och swagheet blef jagh heela dagen liggiandes, talandes myket i hufwudyrslen.

Männ som detta war een kroogh och wärden icke hade mehr änn een stugu, gieck åtskilligt folk uth och inn till att dricka, hwilke mig så sågo liggiandes, så att wärden andra dagen mig hwarken i sin stugu eller huus lijda wille, föregifwandes, att jag wist, som och i sanningh war, måste hafwa pestilentzian opå halsen. Och emedan hans huus war een kroogh, så afskars altså hans näring, i det folket för siukdomens och min skuldh skydde huuset. Wille altså intedt längre härbärgera mig. Jag wiste icke håller hwarken att tala eller swara, det som beskedeligitt war, vthan talte alt uthij hufvudyrslen; weet och icke håller alt herifrån och fast uthij dee fölliande 21 dagar, hwadh mig ähr händt eller wederfarit, så aldeles war mitt förståndh borta, och jagh af stor swagheet betagen. Männ wärden lätt taga een halmkärfe och lätt läggia den vnder några pihlar, som stodo widh siööstranden ett gott stycke ifrån krogen, och dijt hade dee lagdt mig och öfwertäckt mig medh min egen kappa, låtandes så liggia migh.

Men andra dagen dereffter kom samma elbingske fiskiare, som jag 2 dagar tillförende hade skänkt riksdalern, hwilkens nambn war Jacob Rosenkranz, effter sin waana vth att fiskia, till be:te kroogh kommandes till att dricka. Och som han blef warse något liggia wedh siöön, frågade han wärden, hwilken honom att jag det war till swars gaf, hwaropå hann icke allena straxt till migh komm och talade medh migh, vthan bannade wärden hårdeligen för det, som han emot mig hade giordt, påminnandes, att der konungen af Swerige finge weta, att han således hade hanteratt hans folk, låte han wist ophängia honom, att låte sättia elden på krogen, och att det icke war christeligen giort att således wräkia uth een meniskia opå een sådan ort, der man icke wore säker, att wargar och andra odiur icke skulle oppäta honom, och myket mehr de chatoliske och opproorske böndern skulle bryta halsen på honom, som dee dageligen gjorde på mången ährlig meniskia.

Här bewijste fiskiaren opå mig een barmhertigheetsgiärning (der jag mig sielf hwarken röra eller wända kunde, myket

mindre tala och swara, vthan war mine sinnen och förståndh aldeles beröfwat) mycket större, än som jag någonsinn af honom förtiänt hade. Och som han fann altför osäkert wara att låta liggia mig under bara himmelen wedh stranden ej heller mig till Elbingen bringa torde, hälst emedan det för guarnisonens skuldh war förbudt att inbringa någon siuk, så lade hann halm i sin båth och öfwertäkte denn medh sitt segell, bar mig dijt in och förde mig ett långt stycke uthij siöön in vthij tiocka hwassen eller röör, hwarest mig ingen finna kunde. Der stötte han bæsshaken neder i grunden och bant båten derwedh fast, rodde medh een lijten ökstäck till lands och gieck till foots till Elbingen igen att hembta mig maat och dricka, dy jag hade likkwäl uthij hufwudyrslen wijst honom wätskorne medh penningarne vthan fått någre stycken gull och ringar, som jag plögade bära hoes migh medh begiäran, han skulle, enär jag blefwe dödh, äntelig begrafwa mig under detta trää, wijsandes opå een stoor eek, som stodh wedh stranden opå een högh och brant vfwer och änteligen så laga, att lijkkistan icke blefwe för stackot, att det icke giorde ont i fötterne sambt sådane fantasier mehr.

Vthij samma båth lågh jagh uthij een och tiugu dagar, ynkelig och äländig siuker uthij mina kläder, stöflar och spårar, uthij hwilken tijdh fiskiaren mäst hwar annan dag mig uthur Elbingen brachte maat och dricka, ehuruwäl han sedan medh eedh bekräfftade, att iagh uthij elofwa dagars tijdh icke hade nutitt så stort brödh som een walnött stoor, men 10 in emot 11 stoop öhl hade jag druckitt hwart dygn.

Stoor lycka och dens allerhögstes skinbarlige och vnder samme nåde och beskiärm war hoes denne olycka, att jag icke uthij denne stoore swagheeten och starka hufwudyrslen och moder allena stadder icke sielf hafwer sprungit i siöön och dränkt mig eller elliest af swagheet oförmodeligen fallit i siöön, enär jag naturen hielpa skulle, i det jag öfwer 5 dagars tijdh war ganska allena opå båten. Menn Guds godheet haf:r oppehållit och Guds hellige änglar hafwa wist lägratt sig kring om mig, att hwarken satan eller onda meniskior hwarken dagh eller natt hafwa kunnat giöra mig någon skada. Och hafwer den store Gudhen herutinnan skinbarligen bewist

sin arms macht och starkheet, för hwilket Hans Gudommelige Maij:tt ewinnerligen ware prijs och ähra. Och som fiskiaren sågh swagheeten mehr och mehr tilltaga, brachte han sin son, een gässe af 13 in emot 14 åhr, uth medh sig, som och heela tijden sedan opå båten hoes mig blef. I medler tijdh satte sig een aposthema eller pestilentziarisk bolda opå högre sidan in uthij min hals rätt emot axelbenet, hwilken så tilltogh och så farligh blef, att den syntes aldeles willia taga anden af och strypa eller förqwäfia migh, hwarmedh jag mig i några dygn, och som han fiskiaren meente i 5 dagar plågade, in till dess att denn af sigh sielf oppbrööt och een stoor hoop materia ifrån sig gaf, att man derföre fasnäs skulle. Och war så myket afskyggeligare, som den in uthij halsen oppbrööt, så att all materia med gunst igenom munnen uthflööt vthij sådan mykenheet, så att man sigh deröfwer storligen måtte förundra, och myket mehr ändå förundra, att jag i warande tijdh icke den ringaste wärk eller sweda förmärkte, vthan legat i yrslen lijka som uthij een sömbn eller dwala, så att jagh fast dagh och natt sofw.

Menn effter 19 dagars förlopp kom mitt förståndh så småningom igen, så att jag först begynte kiänna mig sielf, och att jag war den samma, besinnade mig, hwem jag war, hwar jag war, och huru jag skulle hafwa kommit opå denne obekante orten, hwaröfwer jag mig icke litett förundrade. Och som mitt förståndh lijka som dräppewijs effter hwart annat begynte komma igen, och jag mig änteligen påminte att wara medh Hans Kongl. Maij:tt uthij Påhlandh och enär jag då wedh fiskiarens återkombst grundeligen feck wetta, hwar jagh war och om min siukdom, så och opå hwadh sätt jag war opå denne orten kommen, begiärde jag gienast af honom att blifwa förder till Elbingen, hwilket jag honom doch altijdh tillförende uthij hufwudh-yrslen strengeligen hade förbudit, hwilkett fiskiaren och giorde och mig deropå om nattetijdh op i sitt lilla huus, som lågh i förstaden uth medh åån, brachte, hwarest hans hustru låg i barnsäng, hafwandes uthan dess 2 småbarn och een piga, så att uthij desse 7 persohner hans huushöldh bestog. Bar mig altså fiskiaren, sonen och pigan uthur båaten, dy jag förmatte för swagheet skuldh ingalunda gå, leggiandes mig i hans stuga opå halm opå gälwet. Menn så snart jag så i wer-

men innkomm, begynte mina fötter således att värka, att jag hwarken roo eller lijsa hade, och enär stöflarne wore af föttren afskurne, befundes dee wara så sullne och så bruna som een kettelbottn, så att jag aldrig trodde kunna bringa dem igen tillrätta. Doch hafwer Gudh så nådeligen erhållit dem in till närwarande dagh. Jag ledh lijkwäl uthij 3 weckors tijdh een outhseijelig plåga och pijna, till dess Gudh mig igen till hälsan förhalp, att jag så småningom begynte att gå först oppe och sedan uth.

Då förde fiskiaren mig opå spettahls kiörkegården och wijste mig dödkistan, som han hade låtitt för mig förfärdiga så och sin grafplatz opå kiörkegården, hwarest han hade ärnatt låta migh begrafwa. Menn den alsswäldige Gudhen ware prijs och ähra, som mig för denne gången ifrån sådan äländigheet frälste.

Männ härhoes war förnämbiligast att förundra, att såsom uthij alla huus opå den gatan war pestilentzan och war intedt huus, hwaruthij icke några döde funnes, ja, det som mehr war, kunde wij uthij hans stugu, emedan weggiarne in till näste husen wore af baara leer, tunne sammanfogade, granneligen höra åthskillige af pestilentzan siuka agonicera och afsombna; i synnerheet een piga, som låg medh sitt hufwudh inn till mitt hufwudh, så att bara ett litet qwarteers wägg war emellan, kunde jag hennes sidste ordh och andedrächt granneligen förnima. Doch lijkwäl war uthij fiskiarens huus icke någon funnin, som något af det ringaste fingret giorde ondt, så att både han och hans hustru sade, att Gudh hade wissierligen fört migh dijt inn och att dee alle för min skuldh blefwe bewarade.

Hans Konungl. Maj:tt, som mig så myket hastigt mistade, jembte min k. broder, numehr sahlig hoes Gudh, Aron Jönson Dahlbergh, som då war hoff- och fäldtcammererare, jempte andra goda wänner iempte mine egne tjänare wiste aldrig, hwar jag hade tagit wägen, så hastigt, som jag mig förlorat hade, intedt twiflandes jag iu hade ridit halsen af mig eller elliest hade blifwit ihälslagen; således att högst bemelte Hans Kongl. Maj:tt lätt commendera största delen af sitt drabante garde opå alla wägar och i alla små städer och byar att sökia effter migh. På sidstone och wedh min fulla restitution, och som jag effter

Hans Kongl. Maj:z befallning mig till Marienburg begaff, 4 mihl, befann jag dy wärr det ordspråket *nulla calamitas sola* aldeles wara sandt, att nembligen een olycka icke gärna ähr allena, dy jag fann be:te min k. broder för mig siuk af een heftig och hitzig fläck fiebr opå sin sootesängh, hwilken och effter 7 eller 8 dagars förlopp förste adventssöndagen 1656 i Herranom sanfft och saligen afsombnade. Och lät Hans Kongl. Maj:tt honom uthij jesuiterkiörkan dersammastädes wäl och mycket hederligen begrafwa, som den, som Hans Maj:tt mycket älskade, gärna lijda kunde och i många importante ärender brukade. Miste jag altså min bäste wänn och allerkjäreste broder, hwilkens lijf jagh gärna medh mitt egit hade igenlööst, der min lycka hade warit så godh, hwarigenom jag mången olycka hade gått uthur wägen.

Och som Hans Kongl. Maj:tt då fann för rådsambt, att fortificationsarbetett i Tohrn medh all macht skulle fortsättias, hwarföre befalte Kongl. Maj:tt, jag migh dijt begifwa och wärket drifwa skulle, hwilket jag och straxt effterkomm, men kunde för innfallande juhlehögtijden dersammastädes fast ljtet utthrätta, uthan allena, att opå Kongl. Maj:z befallning nunnornas kiörkia uthmedh Weichselln neder reefs, hwarom staden Tohrn sedermera myken mootgångh hafft hafwer. Menn som Hans Kongl. Maj:t i medler tijdh ärnade occupera och intaga någre orter uthij Pomerelln att desto bättre kunna innesluta kongen af Pähländh, som då i persohn war i staden Danntzigh, altså fann Hans Maj:tt rådeligit att avocera min ringa persohn ifrån Tohrn igen till armeen; feck altså ordre att mööta armeen wedh Conitz, som Hans M:tt då hade belägrat.

POMERELLN

[A:o 1657] Jagh begaf mig altså den 4 januarij medh een leutnant och 30 hästar till confoij ifrån Tohrn till Cullm See, 4 mihl. Den 5 jgenom Culm och öfwer Weichseln till Swetz, 3 mihl, hwarest Hans Kongl. Maj:tt bådh komm, att Conitz sig nyårhs dagen hade i Hans Maj:z händer gifwit, så och ordre, att jag skulle

mööta Hans Maj:tt wedh Tauchel, hwilket Hans Maj:tt ärnade belägra.

Jag bröt altså den 6 opp ifrån Swetz recta på Tauchel, 5 mihl, männ fann Hans Maj:t wara oppbrutin att föllia polnische generalen Chernetzki, som hade gått öfwer Weichseln och åth Tohrn inn uthij Preusen. Jag fölgde altså marchen och armeen och kom den 8 januarij till Hans Maj:t uthi een by Schönou eller på polnsche Zinnou benembdh, 7 mihl.

PREUSEN

Den 9 jan. gick Kongl. Maj:t medh armeen opå isen öfwer Weichsellströmmen wedh Starogrod eller Althausen att föllia fienden, Culm när förbij, 3 mihl, till een bondeby Ribenze, 3 mihl, 6 mihl. Den 10 till Vlandowa och Räden, 4 mihl. Den 11 till byn Linovo, 3 mihl. Her gick Hans Kongl. Maj:tt ifrån oss åth Marienburg, lembnandes armeen under feldtmarskalkens h. Gustaff Otto Steenboks commando, hwilken hade befallning att föllia och gifwa acht opå Chzernetzki, så att hann intet skulle falla in i Preusen och göra skada. Den 12 marcherade wij till een by Plowonsk, 2 mihl, och den 13 igenom een by Liepienki, öfwer passet Ståå igenom Corozin, Schwazzenova till Hertzenwalde, 5 mihl. Den 14 Stradom förbij, på tysk Eilau, och Niclashagen, 5 mihl. Her gick Hans Förstl. Nåde Pfaltzgrafwe Philip af Sultzbach, så och greff Jacob de la Gardie medh några regementer till häst och foot ifrån armeen till Preusen igen. Menn wij lågo uthij Niclashagen till den 18, både för det wij ingen kundskap af fienden hade som och att afwänta een brandenburgsch succurs i stället för dee regementerne, som afginge.

Den 18 gick marchen till Lubmuhl och Osterode, 3 mihl. Den 19 conjungerade sig brandenburgsche feltygmestaren Sparr medh 5 regementer till häst och 3 regementer dragoner medh oss att desto bättre wara Chernezki bastant och tillijka entsettia och secundera festningen Tijkozin, som då af littowsche armeen under skattmestaren Gonzewski hårt war belägrat; gick altdere för marchen till een by Longize, 4 mihl.

FÖRSTENDÖMET MAZOVLEN eller MASUREN

Den 20 öfwer passet Putz och det elaka passet Schidlofka in uthij Masuren, slättet Soldoua förbij, till een by Jablanova, 5 mihl. Här finge wij tijender, att Chernezki hade satt sigh wedh Przasniz; ginge altså den 21 till een lijten och afbrändt stadh Mlava och sedan till Sidlufka, 5 mihl. Den 22 till Przasnitz, 3 mihl, hwarifrån fienden wedh wår ankombst war opbrutin och staden effter sigh i lius låga lembnade, hwilket wij, så myket möijeligit war, slächte och blefwe medh heela armeen dersammastädes ståendes in till den 2 februarij, då marchen gieck tilbaka emot Tykozin och denn dagen till een by Pienizki, 3 mihl, och sedan andra dagen till Czippnevo, 1 $\frac{1}{4}$ mihl, 4 $\frac{1}{4}$ mihl.

Den 4 gieck marchen tilbaka igen åth Przikutti, 3 mihl, och den 5 till staden Ostrolenka, 4 mihl.

Den 6 emot littowsch grentzen till staden Lomse, 5 mihl.

Den 7 till Colno, hwarest wij finge tijender, att Tykozin war sprengdt i lufften, öfwersten och commendanten Roosen sambt heela guarnisonen derigenom döde, och att wedh 400 pålackar, som då tillijka hade stormat, wore medh oppflugne, och att Gonzewski hade dragit sig till Littowen igen, 4 mihl.

Blef altså wår march igen ändrat och bröte den 8 febr. opp emot Preusen igen till een by Geiodni, 3 mihl.

Den 9 igenom brandenburgsche festningen Johannesburg eller på polnsche Pisdri öfwer passet Piss till Niconze, 3 mihl.

Den 10 åter tilbaka emot Podlaschien, effter tijender komme om fiendens antåggh till staden Arisa, 2 mihl.

Den 11 igenom Wansusa, Grziki och till Suidri, 4 mihl.

Den 17 gieck Sparrn medh brandenburgsche regementerne ifrån oss, och wij fortsatte marchen till Czucki, 3 mihl.

Den 18 ginge wij åter igenom Johannesburg till Snopki, 4 mihl.

PRYDZEN

Den 19 igenom stora Wildtnuss öfwer passet Crotiene till Nidda och Colosunie, 3 mihl.

Den 20 till Peiserndorf, hwarest Wildtnis eller den stora skogen tager ända och till Zwirzuki, 3 mihl.

Den 21 igenom Menschguth till Purden, 3 mihl.

Den 23 till Gluwki öfwer Allerströmmen till Dorotowa, 3 mihl.

Den 24 till Gembini förbij staden Hohenstein till Geijerswalde, 4 mihl.

Den 26 till Petersswalde, 1½, och wijdare till Kasenize, 2, 3½ mihl.

Den 27 till slåtett Bratiau, 2, och till Niclasdorf, 1, 3 mihl.

Den 28 igenom Longorzi, Ostrowiz, Lembark till Kruschina, 3 mihl.

Denn 1 martij kommo wij till Tohrn, 3 mihl, hwarest Hans Kongl. Majj:tt i persohn war stadd. Och des armee, som medh Hans Majjt war kommen, wore reda öfwer Weichseln marcherade; derföre ginge och dee regementerne, som medh oss i Masuren warit hade, samma affton och öfwer bryggian och satte sig wedh Pottgurse, 1/8 mihl ifrån Tohrn.

STOOR PÅLANDT

Den 3 martij brööt hela armeen opp ifrån Pottgurse under herr feldtmarschall Douglas commando och gick samma dagh åth Slusiewo, hwilken jag effter Kongl. Majj:z befallning fölgde, emedan generalquartermestaren Gorgas blef hoes Steenbocken i Pryssen qwar, 3 mihl. Den 7 dito feck jag Kongl. Majj:tz ordre att komma tillbaka till Hans Majj:tt igen till Tohrn, 3 mihl, hwarifrån Hans Majj:tt mig affärdigade att bese det fasta slåttet Kruswixa, och om jag det fant capabel, att det grundleggia och een ny fortification att afsticka och anordna och derhoes förmana commendanten att hålla sig wäl, emedan Hans Majj:tt ärnade sig åth Crakow emot försten i Sibenbürgen Rakozzi och honom icke så snart kunde secondera, och att jag skulle mööta Hans Majj:tt wedh Brisch i Cujawien.

CUIAWIEN

Jag reste altså samma natt medh een confoy af 70 ryttare och kom den 8 till Krusewixz, 6 mihl, förfärdigade een Grundt-riss af slåttet och anordnade een pentagon eller femäck iempte ett hornwärk. Och sedan jag hade informerät commendanten, hwadh hann opå een och annan händelse hade att iacht taga och honom Hans Majj:tz willie notificerat, tog jag een major,

som stogh uthij Inovrotslaw medh 100 ryttare opå förwacht, effter ordre till mig och gick den 13 ifrån Krusewitz och kom den 14 till Hans Kongl. Maj:tt wedh Briszie Kujawski, 11 mihl.

Den 15 gek Kongl. Maj:tt medh armeen på Covale, 4 mihl.

Den 7 till Lanionta, 5 mihl.

Herifrån afferdade Hans Maj:tt mig till slätet Costenin medh den ordre, att, så frambt jag skulle finna slätett wara så fast och af så godh situation, att jag trodde, att man skulle kunna weria sikh deruthur och wara för alt fientligit anfall säker, då skulle jag låta stå major Mejer, som jag medh 120 dragoner och rittmester Palm medh 50 ryttare der lærer för migh finna qwar, och gifwa dem anledning att förbygga sig, så och ordre att providera sikh, men hwar och eij skulle jag taga dem medh mig till armeen igen. Jag gaf migh altså medh een confoij af 50 hästar dijt, 6 mihl. Och som jag icke befann orten så capabel, att den skulle kunna tiäna till correspondens linia eller att kunna hazardera der något folk, dy tog jag, sedan jag uthaf orten hade gjort een delineation, majoren iempte dee 170 mann till migh och treffade Hans Maj:tt ann wedh Kuttno uthij marchen, 5 mihl.

Herhoes kann jag icke obemält låta, att jag fann opå slotz porten i Costenin anspijkat een klossa eller tossa, som war sielfwa corpus 3½ qwarter långt och brett, och wedh 6 qwarter emellan begge baakfötterne, ehuruwäl dee icke wore rätt uthspänte, ett hessligit och faasligit diur, hwilket wij alla icke uthan största förundran åskådade. Pålakarne berettade den wara funin uthij ett diupt hohl tohrn, hwarest den hade dödat och oppätitt siu meniskior, som hade setatt fångne, warandes igenom ett hohl uthur nestliggiande moraset inkommen.

Samma dagh gick marchen till Sicclina, 2 mihl.

Den 19 till Sobotta öfwer ett elakt pass, 5 mihl.

Den 20 till Gluwna, 3 mihl.

Den 21 till Briesini, 5 mihl.

Den 22 till Biscopawola, 3 mihl, och den 23 till Piöterkow, hwaruthij 400 pålackar under een major benembdh Lonski låge, som sikh samma dagh effter få ceremonier gåfwo, 4 mihl.

Den 24 till Milowo och Przedborz 3 mihl.

Den 25 till Przedbors till Vloschowo och Jendzewo, 4 mihl.

Den 30 till Pinschowa, som intogs, 3, och till Chmielniki, 5 mihl.

Den 31 till Scidlowa, 2, och samma dag till Racovo, 1 $\frac{1}{2}$, hwarest pålackarne hade 400 cossaker för 5 dagar nederhuggit, som alla ännu på gatorne lågo, för utan hwadh swijnen hade opätitt, war een mycket elak stank, 3 $\frac{1}{2}$ mihl.

Den 1 aprill till Ivaniski, 3 mihl. Och her i een by icke långt ifrån staden fant jag een half död pålack liggiandes, den jag befalte fyllest hielpa af lijfwet. Men sedan på honom öfwer 10 skått skiedde och 5 eller 6 stijng igenom lifwet och hufwudet aldeles bortskutit, så att bara strupen syntes, måste wij ändå låta honom liggia, wijsandes medh händer och fötter sig mehr lefwandes än död.

Samma dag till Moidelbosize, 4 mihl. Her feck Hans Maij:tt, i det Hans Maij:tt det schöna och fasta slättet Chrzistopora en passant besågh, kundskap, att försten af Siebenburgen, Rakoz, war å färde att komma och kyssa Hans Maij:z handh, hwilket då Hans Maij:tt förnamm och gen. major Wurtz i det samma sielf ankomm, begaf Hans Maij:tt sigh till hufwudhqwarteret Moidlbosize, lätt ställa armeen i battaile och undfängnade försten, som medh een confoij af 3000 ungrar och 2000 cosaker ankomm, mycket wäl och höfflig och blef försten samma natt i Kongl. Maij:z cammartält mycket wäl tracterat.

Andra dagen höltz krigsråd och beslöts, att begge armeerne sig skulle coniungera och wedh Savigost gå öfwer Weichseln och recta gå på Samoisse, att det belägra och altså befrija feldmarschalln Wittenberg och andra fångar, som der såte. Marchen gick samma dagh till Mesegors, 3 mihl. Den 3 till Savigost, 4 mihl.

Den 4 komm ungrische feltherrn Kemini Janus och effter middagen den casakische feltherrn Antonio Sdanowix till Hans Maij:tt och hölts de novo krigsråd, och det förra confirmerades. Emot afftonen komm och försten sielf, men reste samma affton bort. Och som Hans Maij:tt åstundade att wetta, hwadh för orter funnes wedh Weichseln, som kunne finnas capable att besättias för correspondenz linian skuldh, och om inge pass i Weichseln funnes att kunna igenom rijda, så och att förderfwa alla Weichsell caaner, alt derföre commenderade Hans Maij:tt mig detta ärendet att förätta, doch att först reesa till försten Ra-

kozi och medh honom så wäl om detta som andra inportanta ärender att conferera.

Jagh feck altså 100 ryttare till confoy; och enär jag mine wärf hoes försten hade uthrättadt, gaf han mig och 100 ungrar och 100 cosacker under twenne capitanei till confoy, hwarmedh jag Weichselströmmen uthføre gick och besåg Solix. Och som mig det icke behagade, gick jag wijdare till slättet Janowiz, och sedan wände jag mig tillbaka opför Weichseln, lätt igenom båra, sönderhugga, oppbränna och ruinera alla Weichsellcaner och annat faartygh, som mig förekomm, till dess jag åter den 5 till Hans Maj:tt till Sawigost ankkomm, och om ett och annat nöijachtigh relation gjorde, sedan jag 14 mihl framm och åter aflagdt hade, 14 mihl.

Den 6 aprill effter skiedd invitation begaf Hans Maj:tt sigh till försten Rakozzi till giäst, som då hade sitt hufwudqwarteer wedh slätet Smielowa, hwarest Hans Maj:tt een godh half mihl derifrån blef af försten sielf sambt des generaler och tijo tusende hästar mött, beneventerat och igenom begge armeerne, som opå begge sidor om vägen uthij bataille wore stälte och rangerade, medh stort frögde och jubel skrij sambt stykers och allahanda fremmande instrumenters klang in till hufwudqwarteret led-sagat. Och sedan Hans Maj:tt hade ätitt middags måltidh, blef Hans Maj:tt opå samma sätt beledsagat een half mihl på vägen och reste sedan samma affton till sitt generalhufwudqwarteer Savigost igen. Fram och tillbaka ähre 4 mihl.

Och som Hans Kongl. Maj:tt åstundade att wetta, huru det medh staden och slätet Sandomirs war beskaffat, och om det effter sidste sprengningen icke kunde så wijda stå att reparera, att man för correspondenz linian emellan Crakow der skulle kunna fatta någon post, altså afferdigade högstbe:te, Kongl. Maj:t mig den 7 ifrån Savigost Weichseln oppføre. Jagh gick altså, emedan det war mycket osäkert, medh een stark confoy till Sandomirs och der förmedelst någre cosakers anledning igenom ett pass, hwarest man kunde rijda igenom Weichseln på andra sidan. Och som jag alt hade wäl recognoserat, begaf jag mig den 9 tillbaka till Savigost och gjorde relation, 10 mihl, menn treffade Hans Maj:t icke för än i Vrsendowa,

PODLASCHIEN

emedan Hans Maij:tt dagen tillförende medh sin armee hade öfwer skieps bryggian wedh Savigost paszerat Weichseln och begifwit sig in uthij Podlachien, 3 mihl. Samma dag, så och den 10 och 11 aprill giek försten medh ungerske armeen, som war 24000 mann, så och medh den cosakische, som war 35000 man, öfwer Weichseln och skiepsbryggian och skiedde conjunctionen medh Hans Maij:tt och desse 3 mechtige armeer, som då till hoopa bestode uthij 72000 wärhafftige mann.

Den 14 aprill brööt Hans Kongl. Maij:tt medh alle 3 armeerne opp emot Lublin och Samoize till Pelzize, 4 mihl. Menn som Hans Maij:tt fek tijender, att pestilentzien starkt graserade opå begge orterne, altså ändrade Hans Maij:tt sin march och wände sig emot Littauwen, hwarest fäldtherrn Podotzki samblade en stoor armee. Marchen giek altså den 15 till Lissabika och der öfwer Wieprsströmmen och till Seraicombla, 5 mihl.

Och aldenstundh Hans Maij:tt åthskillige gångor hade sendt mig till försten Ragozzi uthij många wichtige förättningar, dem jag till Hans Maij:tz nådigste behagh hade förättat, och Hans Maij: märkte, att jag det latinsche språket war tämmelig mächtig och medh ungrarne wäl tahla kunde, altså brukade Hans Kongl. Maij:tt heela den tijden, som försten war medh oss conjungerat, mig som generaladjutant till att dageligen bringa honom ordre och upptäckia honom Hans Maij:z willie och mening i alt det, som företagas och förättas skulle, iempte att hwar gång inhembta både förstens sambt begge feldtherrarnes råd och betänkiande uthij dee allerwichtigste rådhslag och företagande.

Och effter ingen generalquarttermästere war medh armeen, och den ungersche icke häller fands capabel till ett sådant stort wärk, hade jag heela tijden allena den ähran, att Hans Maij:tt mig förtrodde att campera och logera så wäl i fält som i byar desse 3 stoore och mechtige armeer, således att och försten Rakozzi sielf befalte sin generalquarttermästare hempta ordre och quartereller hoes mig. War och så myket wäl tillfredz, huru jag både opå ungersche och cosakiske armeerne quartieren och

hufwudquarteren jempte dagelige rendesvous designerade och anordnade, som och försten sielf iempte åthskillige complimenter och tesmoignanzer wedh separationen och aftåget mig een hono- rabel föräring gjorde.

Jag hade altdere före denne heela tiden öfwer alla måtton myket att göra och rijda, i synnerheet medh dee mångfåldige ordres af och till hoes försten, effter hans hufwudhquarter offta een och stundom 2 mihl ifrån Hans Maij:tt generalquarter war aafäget, hwarföre jag hwarken dagh eller natt hade roo.

Den 16 aprill gick marchen till Okrzk, 4 mihl, och den 19 till Catowixen öfwer passet, 5 mihl. Den 20 till Minsko, 4 mihl. Här finge wij kundskap, att Podozki hade separerat sina trouppar, och att Czernetzki gick medh een stor deel till Warsou, ärnandes sig der öfwer Weichseln till Czenstochowa att conjungera sig medh konungen af Pählandh. Men Podozki togh sin march emott littawsch Brisch.

Fortsatte altså Hans Maij:tt marchen den 21 till Liewu och Waingrowa, 4 mihl. Och emedan Hans Kongl. Maij:tt hade i sinnet att då oförmodeligen gå Podozki i flanquen och komma honom, för än han wiste, på halsen, altså och derföre högt nödigt war att wetta, huru strömmen Bugk war beskaffat, om der icke någorstends skulle finnas ett pass att kunna rijda igenom; altså och som detta war ett ärende af consequenz, anförtrodde Hans Kongl. Maij:tt mig sådant medh den befallningh att göra härutinnan mitt bästa.

Och aldenstundh jag så till seijandes redh fienden rätt i munnen, i det att Podozki stodh medh 12000 hästar uth medh Buggen, åthwarnade Hans Maij:tt mig att taga mig wäl tillwara. Och ehuruwäl Hans Maij:tt wille gifwa migh ett gott partij medh, doch likwäl, der någon olycka skulle hända, att fienden mig blefwe för mächtig eller jag råkade på hans heela armee, skulle jagh sökia att salvera min persohn, fastän heela partiet ginge förlohra, först jag man komme tillbaka, och att Hans Maij:tt finge kundskap, han skulle wäl få revange. Och opå det jag desto bättre skulle wara bereden, och der det trängde kunna komma undan och salvera mig, förährade Hans Maij:tt twenne schööna hästar, een engeländer och een tartarisk bakmatt, hwilken sidste Hans Maij:tt sade mig wäl, der det trängde, skulle

kunna bära mig uthur fältett. Doch wille Hans Maij:tt medh armeerne föllia mig effter, att jag opå alt nödfall skulle hafwa godh ryggstöd.

Jag gieck altså om afftonen medh Kongl. Maij:z lijfgarde, som kallades swartrockarne, 120 man stark jempte 100 ryt-tare, 200 ungrar och 200 cossaker under Ispahan Ferenz fort recta åth Bugken. Marcherade heela natten i all tystheet, och som jag emot morgonen fek kundskap, att ett compagnie af Podozkis förwacht stogh opå denne sidan om Bugken och 5 compagnier gient öfwer på andra sidan, skyndade jag mig och komm rett i det begynte gry uthij byn Crzemin och lätt alt, hwadh i hastigheet antreffades, nederhugga. Een stoor deel sprungo i strömmen, somblige komme öfwer, men störste delen blefwo nederskutne och resten drunknade. 12 polniska adelss-män feck jag till fånga jempte een hwijt faana, hwilke jag Hans Maij:t öfwer lefwererade. Och såsom jag sielf sedan medh partiet recognoszerade Buggen och fann honom passabel, så att jag redh öfwer honom, gieck jag medh samma kundskap tillbaka och mötte Hans Maij:tt i marchen, som och samma affton togh sitt hufwudqwarteer uthij be:te by Crzemin, 6 mihl.

Och som Podozki wedh sådan Hans Maij:z anmarch feck alarm, altså skyndade han sigh åth Briczie Litepski eller lit-tawsch Brisch, men qwijterade det och straxt deropå, sedan han det medh stark guarnison hade försedt och drogh sigh långt in uthij Wolhinien; hwarföre och Hans Maij:t ärnade det att belägra och commenderade fördenskuldh brandenburgische generalen grefwen af Waldeck, gref Jacob de la Gardie medh någre 1000 hästar och dragoner sambt ungersche generalen Peter Hussar medh någre 1000 ungrer och cossaker det att berenna. Befalte och mig att medhföllia och ortens situation och fortification wäl att recognoscera och komma tillbaka och giöra Hans Maij:tt relation.

Bröt altså Hans Maij:tt den 7 maij opp till Semiatitze och herifrån gieck grefwen aff Waldek fort, att wij den 9 maij emot afftonen kommo för littawsch Brisch, hwarest man wedh wår ankombst som uthur een trefflig och stark besatt fästning heff-tigt medh styke och mussqwete kuhlör kring om sigh spättade, ähr 10 mihl.

Och sedan jag, doch medh stoor lifs fara, wäl hade besedt och recognoscerat orten och des contenance och deraf giort een delineation, begaf jag mig samma natt tillbaka till Hans Maij:tt och giorde fullkomblig relation. Dy som Hans Maij:t af alla hade förnummit littawsch Brisch wara een öfwermåttan godh, stark och wäl situerat och numehr af Podozki medh stark garnison försedd fästning, så war Hans Maij:tt icke sinnadt den igenom någon real belägring att angripa och derigenom förspilla tijden, helst emedan Hans Maij:tt då uthaf konungen i Danmarks ruptur och infall i Brehmen alreda hade advis, uthan Hans Maij:tts intention hade allena warit att sökia Podozki.

Menn om jag wille Hans Maij:tt dertill råda och meente, att Hans Maij:tt uthan stor förlust och tijds spillan deraf skulle kunna blifwa mestare, wille Hans Maij:t begifwa sig dijt i persohn och försökia, det Hans Maij:tt icke ärnade giöra, uthan för sin konglige persohn blifwa tillbaka, så frambt det icke lyckas skulle. Menn som jag Hans Maij:tt ortens continue så wäl remonstrerade deriempte den macht Hans Maij:tt hoes sigh hade, så och att det skulle falla neesligitt och encouragera fienderne, om man skulle, sedan man orten hade låtitt beränna, åter gå tillbaka, hwarigenom tijden och sommaren uthan någon remarquabel action, som fruchten af denne conjungtion, förbij gå, och altså armeen sin esclatt förlohra skulle, altså lätt Hans Maij:tt sig, doch myket trögt, öfwertahla, och detta skiedde i Wisoki, som war ifrån littawsch Brisch 6 mihl.

Deropå åffärdade Hans Maij:tt mig gienast tillbaka igen och commenderade våra dragoner sambt det ungerske infanteriet och heela artolleriet att gå fort och medh all macht angripa orten, som och straxt wedh min ankombst skiedde, 6 mihl. Den 11 maj, sedan infanteriet och styckerne ankommo, begynte man spela medh styckerne, af hwillket castellanen blef så förskräckt, att han effter middagen sende uth een trummslagare, begiärandes willia uthsända några officerare och att man af wår sida wille några igen insända, hwillket och af begge herrar grefwarne Walldeck och de la Gardie blef belef watt, och opå wår sida generalmajor Niemriz och öfwersten Puttkammer iempte een capitain dertill nominerade.

MARIS BALTI PARS

Auctor et Corrector Tabula Chorographica
REGNI POLONIAE,
 Vicinarumque Regionum, ubi itinera, quae Seren.
 Rex Sueciae
CAROLUS GUSTAVUS
 una cum Exercitibus suis ab initio usque ad finem belli fecit
 numeris denotantur; per supr. Castr. Metat. loc. Et Dahlberg.
 Stationes et loca ubi Sereniss. Rex ipsemet fuit Corona indicantur;
 reliqua vero itinera per Euclidum Generalem sume confecta.

Menn som jag detta fiendens förslag hölt för ett skelmerij och icke kunde troo, att een sådan festning, besatt medh 3000 mann, sig så snart skulle accommodera, dy begiärte jag af generalerne att få i capitainens stelle och under dess nambn få föllia inn i festningen, opå det jag orten, des grafvar och slijkt desto bättre måtte kunna i acht taga och observera, opå det att, om dee sig icke accommodera wille, jag om så mycket bättre dess beshaffenheet och, hwarest den bäst angripas kunde, wetta måtte, hwilket sambt andre mina skiähl dee begge opå sidlychtan sig låta behaga och dertill bewilliade.

Wij begofwo oss alt derföre samma dag in i staden, och commendanten, Woina benembdh, sambt öfwersten Bogislafski och major Lange deremoth uth till lägret. Och blefwo wij af castelanan mycket wäl fängnade och tracterade. Och emedan commendanten och majoren samma affton kommo tillbaka, men öfwersten Bogislafski uthe hoes Hans Kongl. Maj:tt, som äwen då medh armeen war ankommen, förblef, altså slep-tes Niemriz och Puttkammer uth, män mig behölle dee i Bogislafskis ställe i stadhen för gisslare.

Men dagen der effter blefwe wij emot middagen uthwexlade, och då feck jag aff Hans Maj:tt öfwer måttan bannor, att jag hade warit så näässwijs och begifwit mig in i fiendens fästning, der jag doch wiste, att Hans Maj:tt icke hade någon ingenieur eller annan wedh armeen att lijta opå, som kunde dirigera och anleggia någon aproche.

Och som dee i fästningen låta märkia sig icke willia accordera, altså befaltes mig att samma natt byggia ett wärk opå andra sidan om strömmen Muchawitz, hwilket och skedde, så att, ehuru kort natten war, wij doch lijkwäl een tenaille sambt batterie hade förfärdigatt, hwilket Hans Kongl. Maj:t och om morgonen sielf besågh; gieck medh mig allena, hafwandes Hans Maj:tt, emedan det något regnade, min kappa och hatt opå sigh, och jag Hans Maj:ttz hatt medh een stoor swart fiäderbuska (hwilket Hans Maj:tt i gemeen baar) opå migh. Och sågh Hans Maj:tt, kommandes i tenaillen, igenom min arm, huru när wij wore fiendens wärk sambt hwadh dee förhänder hade. Men Gudh gaf lyckan, att då intedt skått skiedde, som skada giorde.

Och emedan jag af een jude förnam, att icke långt ifrån slåtet skulle wara ett pass att kunna rijda igenom strömmen Bugk, begaf jag mig medh 12 ryttare dijt, fann och opå samma pass och redh öfwer strömmen, men miste lijkwäl der öfwer igenom ett styckeskott 3 ryttare af Uplands regementet.

Och som Hans Maj:t, som jempte försten Rakozzi war när wedh aprocherne, det hefftiga skiutande af slåttet förnummo och intedt wiste, hwadh å färde war, lätt Hans Maj:t mig igenom åthskillige tillbaka fordra. Iblandh andra komm och grefwens af Waldeck trumpetare, deraf jag tog occasion, i det jag redh tillbaka, fästningen förbij, att låta honom stöta uthij trummetan och blåsa ann och rijda så sacht till porten att see, hwadh dee wille taga sig före och om de wille gifwa fyr. Jag redh altså och fölgde effter honom foot för foot.

Och som jagh sågh, att dee intedt wille skiuta effter oss, lätt jag igenom trummetaren ropa öfwer till dem, att Hans Kongl. Maj:tt af Sverige hade een officerare affärdigat, som medh dem tahla wille. Och som dee åtskilligt frågade, hwadh han wille, och att det icke wore maneer att komma festningen så näär och slijkt, men jag i medler tijdh kom så när, att jag kom rett in till een arm af Muchavitz strömmen, som flöth kring om deres wärk i stelle för grafwen, kunde altså, emedan ufweren war något högh, see både huru bredh och diup strömmen war. Och ehuruwäl dee begynte att ropa, jag skulle rijda min wägh, eller dee wille rätt nu gifwa mig confoij, så giorde jag lickwäl allehanda discourser, till dess officererne begynte befalla och ropa: ge fyhr; hwaropå jag sade: »Tross, att I skiuten ett skott! I skolen wetta, att konungen i Sverige har 80000 ungrar och cosaker hoes sigh. Och innom een tijma skall icke een lefwandes siähl wara af eder i Brieschie, om I hafwen det jarta att skiuta effter mig, som konungen till eder i godh mening sendt hafwer.» Jag reedh lijkwäl min wägh så sachteligen, och skiedde icke ett skått.

Men enär jag kom till Hans Maj:tt, som detta alt sielf hade ansedt, wankade det åter för mig öfwer alla måtton bannor, doch icke desto mindre, effter jag hade så wäl recognoscerat och war uthan skada derifrån kommen och wiste att berätta, att Muchavitz icke på den orten war synnerlig diup och stadzmuhren allena för pallisaderat förutan synnerlige wärk, att der

Hans Maj:tt wille och så frambt orten sigh oppiniatrera skulle, kunde man uthan stor hazard dersammastädes storma. Men emedan jag hade tahlat medh tyskt ordespråk och dem på tyska förmaant att icke låta komma till extremitæt, altså hoppas jag, dee mitt tahl hafwa aprehenderat, hälst emedan dee mig på tyska hade swarat, hwilket och deropå fölgde, dy så snart wij begynte att canonera, sände dee uth att accordera.

Och blef accorden samma dagh giordh, och castellanen kom emot afftonen uth och kyste Hans Maj:z handh och marche-rade den 13 uth medh guarnisonen, som bestodh af tu tusend och tree hundrade hälbregda knechtar, förutan mehr än 1000 borgare och judar, som i staden qwar förblefwe, hwilken effter tractatens lydelse inrymbdes sambt slåtett försten Ragozi att besättia.

Den 14 brööt Hans Maj:tt medh armeen opp och tillbaka till Semiatize igen och gaf mig ordre att begifwa mig tillbaka igen, förfärdiga een grundriss och giöra deröfwer een desseing, huru det kunde på bästa sätt realiter fortificeras, sambt öfwerläggia medh försten, om han trodde, att medh sina ungrar och cossaker orten skulle kunna förswaras. Hwar och icke wille Hans Maj:tt giöra mig till commendant deruthij och gifwa mig 400 swänska, om försten wille dertill commendera 1000 ungrar och 1000 cosaker dertill, som Hans Kongl. Maj:z bref till mig uthur hufwudqwarteeret Ostrosana och des post scriptum af den 14 majj wijdare uthwijser. Menn som orten war försten innrymbder, så tyckte honom fuller wara neesligit, att een swänsk commendant skulle förordnas uthij hans fästning. Giorde altså sin öfwerste, Gaudi benembdh, till commendant, hwilken effter Kongl. Maj:z senare resolution och effter det medh försten giorde aftahl, jag, hwadh han i ett och annat provisionaliter skulle byggia, anwijste och mig sedan den 17 majj derifrån begaff till Semiatize, 3 mihl, och den 18 till Crzemin, hwarest Kongl. Maj:tt hade tagit sitt hufwudhqwarteer, 4 mihl. Men som Hans Kongl. Maj:tt hade opå någre dagar låtit affordra des resident Stärnbach ifrån försten att om ett och annat medh honom conferera, dy blef jag åter samma dag medh bref och creditif till försten afferdigat att förblifwa hoes honom i Sternbacks stelle, till dess hann kom tillbaka igen.

Reste altså till försten, som då hade sitt quarter i Melniki, 5 mihl. Blef af högbemelte förste icke allenaste mycket höflig fengnat, uthan och för min herres skuldh hållen uthij stoor wyrndnat. Som Hans Durchl. mig icke allenast öfwer bordet altijdh gaf högre handen och lätt sittia i högsätett uthan och trefflig tracterade och iblandh annat een dagh, han war lustig, måste så wäl den ungerske som cosakische feldtherren sambt stoor marskalken och alla hans generaler ståå och opwacha, men för migh sattes stohl, hwaropå jag iempte försten migh settia och lustigt omkring dricka måste. Och som han iblandh annat lätt frambära den sabbel, som honom till detta fäldt-tåget af turkiske keijsaren war tillskickatt och förährat och medh stora rubiner, turcoser och smaragder war besatt, altså nödgades jag, sedan wij hade druckit Hans Kongl. Maj:z och romerske keijsarens skåhl, och att dricka turkiske keijsarens skåhl, hwilket jag aldrig förr eller sedan giort hafwer.

Den 23 kom residenten Sternbach tillbaka igen, då jag effter tagit afskeedh begaf mig till Hans Maj:tt till Crzemin igen, 5 mihl. I medler tijdh och som Hans Maj:tt om konungen i Danmarks innfall och ruptur iu mehr och mehr hade fått kundskap och i förstone icke war sinnat för sin persohn att qvitera Påhlandh och gå till Dannmark, som lickwäl sedermehra skiedde, uthan ärnade sända fäldtmarskalken Wrangel dijt medh een ny armee, menn som Hans Maj:tt befann sikh något swagh att aggera i Påhlandh och tillijka taga emot een ny, mächtig och stoor fiende, altså och emedan Hans Maj:tt wiste, att jag både hoes ungrarne och cossakerne war mycket wäl bekant, lijden och afhållin, som den som ifrån första conjunctionen dageligen hade wistas hoes dem, altså trodde Hans Maj:tt, att jag i effterföllande wichtige ärende något gott skulle kunna uthrätta.

Affärdigade migh altså samma dagh till försten tillbaka, att jag honom Hans Maj:tz intention skulle föredraga och att Hans Maj:t ingalunda war sinnadh att förlåta honom, men som Hans Maj:tt war temmelig förswagat af folk och hans nya fiende deremot heel, stark och medh friskt och wäl uthwijlat folk war försedd, altså och opå det Hans Maj:tt iempte sina swänkska och något hade att stödia sig opå, dy lätt Hans Maj:tt begiära att få wärfwa ett par tusende ungrar och ett par tusende cosaker, hwilket, ehuru-

wäl försten det i begynnelsen tog i betänkiande och deröfwer både medh sin feldtherre Kemini Janus som och medh cosakiske feldtherrn Sdanowix communicerade och icke till ungrarne condesendera wille, men som jag i medler tijdh mig till cossakische generalerne Trazferens, Kritzki och turkische generalen Solimann adresserade, brachte jag hoes dem tillwäga, att fäldtherrn Sdanowix derhän sig förklarade, att, om Hans Kongl. Majj:tt wille hafwa tijo tusende cosaker medh sig, skulle det giärna effterlåtas. Och presenterade generaln Trazferens sig sielf willia gå medh och commendera dem, ehuruwäl att dee alle sin emellan begynte att trääta att willia hwar och een hafwa den ähran och wara medh Hans Majj:tt, i synnerheet Solimann, turken, som sigh den ähran ingalunda wille ifrântaga låta. Hwaropå och enär försten det förnamm, bewilliade han och consenterade tillijka 2000 af sina ungrar.

Och effter ett och annat giort aftahl både medh försten och feldtherrarne om ett och annat, i synnerheet att ungerske generalen Bakos Gabor, som een myket godh swänsk och ewangelisch herre och gammal soldat, skulle commendera ungrarne, reste jag den 24 dito till Hans Kongl. Majj:tt till Crzemin, giörandes Hans Majj:tt derom relation medh Hans Majj:ttz största förnöijelse.

Men att detta sedan icke wann någon effect, och Hans Majj:tt dem icke sedan medh sig togh åth Danmark, war förnembste orsaken, att Hans Majj:tt icke wille beswära dee christlige förstar och des undersätare medh sådane indisciplinerade och barbariske trouppar, hwarutaf een stoor deel wore turkar, tartare och hedningar, förhoppandes Hans Majj:tt uthan des igenom Gudz hielp och förmedelst des rättfärdige saak att få seger och victoria öfwer sina fiender, som och änteligen skiedde.

Hans Kongl. Majj:tt brööt altså den 25 opp ifrån armeen emot Pryden, och feldtmarskalken Steenbock komm att commendera, hwilken och medh alla 3 armeerne den 25 majj ifrån Osnofka och Crzemin oppbrööt, tagandes marchen till Nurr och Brock, hwarest Bugkströmmen passerades till Piarne, 6 mil.

Den 27 till Poltowsko, 5 mihl.

Den 28 öfwer skiepps broon och Narewströmmen till Niestampoua, 4 mihl.

Den 29 dito till Kunari och Roskofsko, 3 mihl.

Denn 5 junij till Pomnikowo wedh Sacrozin, 1 mihl.

Och effter försten medh ungrarne och cosakerne dagarne tillförende hade passerat Weichselströmmen, altså ginge wij den 6 öfwer skieps broon wedh Sacrozin till een by Grukolle, 1½ mihl.

Den 7 bröte wij opp att secondera Ragozzi, som då hade begynt belägra hufwudhstaden Warsou och igenom ett uthfall hade lidit skada. Komme och samma affton wedh Warsou ann, då commendanten wedh vår ankombst sig accomoderade och sielff till swänske lägret ankomm, heter Lonski och war äwen den samme, som för i Piöterkow lågh, 4 mihl.

Och som Ragozzi lade sin guarnison i Warsow, altså satte wij oss iempte ungrarne och cosakerne opå een stoor angh uthmedh Weichseln wedh det kongl. lusthuset Wiasdowa, ½ mihl.

Och emedan Hans Kongl. Maj:tt hade resolverat medh sin heela armmee att gå åth Danmark till een tijdh förlåta Påhlandh, altså hade feldtmarschalln Steenbock af Kongl. Maj:tt fått ordre att separera sigh ifrån försten och föllia Kongl. Maj:tt åth Preusen, hwilket enär han sådant igenom försten af Anhalt, som då war öfwerste öfwer drottningens lijffregemente till häst, sambt generalmajorn Fabian Berends blef förständigat, af een sådan consternation och perplexitæt blef betagen, att han begynte gråta, præsađerandes den stora olycka altså föruth, som hann och hans heela armee sedan råkade uthij. Men största konsten war wäl att komma ifrån desse 2 mächtige armeer, hwilke, så frambt dem sådant hade witterligt warit, dee aldrigh hade tillstadt, uthan som barbarer wisseligen giort af medh oss.

Altderföre tog försten Ragozzi medh feldtmarschalken det aftahl att hålla sådant i synnerheet för cosakerne hemblig och fördålt, som och försten lofwade willia låta dem taga avantgarden och gå föruth och föllia så deropå medh ungrarne, så att wij skulle wara dee sidste och altså kunna wända om, hwart uth wij wille.

Skiedde altså den 13 heela opbrotett af alle 3 armeerne. Och som wij effter aftahlet hade arriergarde och wore dee sidste, altså fölgde wij dem een halff mihl opå wägen, hülle så stilla, till des de wore uthur ögonsichtett, då wij twärt om wände och den dagen 5 mihl tilbaka till een by Dembowka wedh staden Blonie

marcherade. Och som dee 4 mihl fram ginge, altså skiedde separationen uthan något buller, dy den natten stoge wij 9 mihl ifrån hwarandra, 5 mihl. Den 14 till Sacrozin, 5 mihl. Den 15 till Sochazewo och Gosmolin, 4 mihl. Den 16 till staden Gostenin, 4 mihl. Herifrån afferdigades gen. maj. Arnson att taga guarnisonen uthur Lowix och det förbränna. Men armeen giek den 17 öfwer passet wedh Gostenin, sedan staden och slåttet wore förbrände, emedan som pestilentzian war deruthij, på andra sidan. Den 18 giek marchen till Smielowa, 3 mihl.

CUIAWIEN

Den 19 Bristzie Cujawski förbij till Swiniars, 3 mihl. Her giek feldtmarskalken Steenbock aldeles ifrån armeen till Preussen och åth Sverige och greff Jacob de la Gardie anträdde commando. Den 21 till Nerr wedh Krusewitz. Och blef jagh medh ett partij schickat att afhembta guarnisonen, som och skiedde, män slåttet lätt jag om minnadztijdh sticka i brandh. Deriblandh war det tornet, hwarutinnan, som skrifwes, mössen hafwa opätitt een konung i Pählandh. Samma natt giek jag medh guarnisonen och partiet till armeen igen, 5 mihl. Den 22 till Innowratzlaw, 2 mihl.

POMERELLEN

Den 23 till Brombergh, 3 mihl. Och samma dagh komm Hans Kongl. Maij:tt iempte hertigh Adolph ifrån Tohrn till Brombergh.

Den 26 junij, sedan Hans Maij:tt hade valedicerat sinn herr broder och gifwit honom heela gouverno uthij Preusen, brööt Hans Maij:tt medh heela armeen opp ifrån Brombergh åth Holsteen och Danmark, och giek marchen till een by Lubsinsa, 4 mihl. Den 27 till slåttet och fästningen Flato, 3 mihl, hwilket, sedan det blef berändt och någre canoonskått deropå giorde, accorderade commendanten och marcherade andra dagen deruth medh 500 helbregda knechtar. Men jag hade i warande belegring så när twenne reesor blefwet skutin, der den allershögste Guden icke olyckan hade afwänt. Sedan guarnisonen war uthmarcherat, befalte Hans Maij:tt mig att blifwa qwar

och settia slåtett i brand, hwilket och skiedde, och det aldeles lagdt i aska.

Den 18 gick marchen till Tempelburgh, 3 mihl. Herifrån afferdade Hans Maj:tt mig till det fasta och emellan 2 siöoar liggiande slåttet Draheim, som alt sedan af dee swänka hade warit medh guarnisoon besatt, att feldtmarskalken Wittenberg först gieck inn uthij Påhlandh medh den befallning att, der jag det fant capabel att resistera någon stoor macht, jag då den deruthij commenderande capitainen skule anwisa, huru hann sigh förbyggia skulle och någre wärk afsticka. Men hwar och icke, skulle jag guarnisonen uth taga och orten i brandh settia, hwilket och skiedde. Och sedan alla stykerne sprengdes, sattes elden i slåtet och förbrändes, men guarnisonen, bestående af 80 knechtar wässgiötar, togh jag medh mig till armeen, den jag den 29 fant wedh Hansburgh, 5 mihl, och marchen gick samma dagh till Jastrou, 3 mihl.

CASSUBEN

Den 30 gick marchen till en caszubish by Neiden, 4 mihl. Den 1 julij gieck marchen till een by, 3 mihl.

POMMERN

Den 2 Stargardt förbij igenom Damm till Stettin, 6 mihl. Ändades altså för denne gången det polniske kriget, der Hans Maj:tt war i persohn tillstädes, och kunne wij, som undsluppe, icke nogsambt och tillfyllest tacka den allswåldige och store Guden, som oss igenom så stora och förskräckelige faarligheeter så nådeligen hafwer frelst och befrijat. I synnerheet hafwer jagh Gudz godheet och Providenz beskydd och beskiärm så fullkombligen och skinbahrligen förstådt och försport, att jag Hans Gudommelige Maj:tt aldrig och i ewigheet tillfyllest derföre tacka kann.

Den 3 och 4 marcherade armeen igenom Stettin och till Jasenitz, 3 mihl. Den 5 till Ykermynde, 4 mihl. Den 6 till Gytzkow till een by, 3 mihl. Den 7 igenom Demin och satte sig $\frac{1}{4}$ mihl derifrån, 2 mihl. Den 8 kamm Hans Kongl. Maj:tt till Demin så och feldtmarshalken Wrangel ifrån Stråhl-sundh. Ankomme och några regementer till foot och häst,

och höltz den 10 generalrendezvous, och den 13 bröt Hans Kongl. Maj:tt sambt heela armeen op ifrån Demin, och gieck Hans Maj:tt för sin persohn åth Wismar.

MÄKLENBURGH

Menn armeen gieck samma dag icke långt ifrån Teszin, ehuruwål att regementerne deelte sig i åthskillige trouppar, opå det hertigen af Meklenburg landh desto mehr förskonas skulle, 3 mihl. Den 14 öfwer passet wedh Swaan, 3 mihl. Den 15 gieck marchen Bytzow förbij inn emot Nienkloster, 4 mihl. Den 16 till en by icke långt från Gripsmöhlen staden Wismar förbij, 4 mihl. Den 17 kom Hans Maj:tt igen till armeen, och gieck marchen till Grossen Eichen, 4 mihl. Den 18 till een by Dutzou, 3 mihl, hwarest alla regementerne både till häst och foot sambt artolleriet coniungerade. Och sedan Hans M:t alt hade ordinerat och formerat battailen, huru den opå all händelse sigh emot fienden skulle præsentera,

NEDER SAXEN

brööt Hans Maj:tt den 21 julij medh heela armeen opp och gieck wedh staden Molln öfwer passet, der wij wist hade trodt den danske armeen sig skulle hafua præsenterat, till Plantin, een saxish by, 3 mihl. Her finge wij tiender, att fienden sig wedh Oldesloh skulle hafwa satt.

HOLSTEIN

Den 22 julij avancerade Hans Maj:tt till holstensche slåtett Trittow, gieck öfwer passet till Römssdorf, 3 mihl. Den 23 till Fuhlssbyttell, hwarest det första danska partiet af 400 hästar under öfwersten Ahlfeldt blef slagit, öfwerstleut. Korber sambt fleera fångne, och resten in under Pinneberg föriagat. Hwaropå Hans Maj:tt sig wände på wänstra handen och gieck samma affton till Ottensen $\frac{1}{4}$ mihl ifrån Hamburgh, 4 mihl. Den 26 kom alarm, som skulle fiendens hela armee stå wedh Pinneberg, hwilket förorsakade, att Hans M:t brööt opp, dirigerandes marchen emot Pinnebergh. Men som Hans Maj:tt fek kundskap, att samma tijender wore af intedt wärde, gieck Hans Maj:tt samma dag tillbaka till Ottensen igen, hwarest

Hans Maij:tt till den 28 subsisterade. Och i medler tijdh blef armeen medh gewähr, amonition och all annor nödtorfft försedd, och samma dag gieck marchen till Wädell uthmedh Elffströmmen, 3 mihl. Den 3 augusti brööt Hans Maij:t opp ifrån Wädell, och gieck marchen öfwer clostret Yttersen till Elmsshorn, een osäker wägh för snapphaner, 2 mihl. Och samma affton wedh Hans Maij:tz ankombst förlupe 400 danske knechtar kruth schantzen uthmedh Elmsshorn, öfwerstl. Wackerbart medh störste deelen både offic. och knechtar fången. Och som öfwersten Benefelt dem medh 120 dragoner wille komma tillhielp ifrån Krempe, icke wettandes, att skantzen war öfwer, blef hann sambt dee sammaledes alla fångne, hwilket under juuten gaf een sådan schreck, så att dee samma dag förlupo Niendorper och Moor schantzerne, hwilke alle dagen der effter blefwe demollerade.

Den 5 dito brööt Hans Maij:tt opp till Kelinghausen, 3 mihl, och den 6 ruckte Hans Maij:tt för Itzehoe, hwarutinnan een capitain medh 300 knechtar commenderade, hwilken icke den accord, som Kongl. Maij:t honom lätt an præsentera, wille acceptera, hwarföre den medh alfwar angreps medh styker heftig canonerad. Och som danska feldtherrn Anders Bille sielf kom in i staden till succurs, oppiniatrerade han sig mehr och mehr, så att Hans Maij:tt nödgades att skiuta medh glödande kuhlor eld i staden och kasta fyhr kuhlor och granater, hwilket och altså reuserade, att staden komm i brandh och innan kort tijdh iempte förstäderne lades i aska, så att dee danska den aldeles quitera och förlåta måste. Her för denne orten hade jag så när twenne gånger mist mitt lijf, först igenom een stykekuhla, som mig så när hade drabbat, och sedan af een stor fyrmörsare, i det Hans Maij:tt mig hade befalt att blifwa hoes denn. Och emedan dee glödande kulorne ginge, skulle jag flitigt låta kasta in fyhrkulor, hwilket icke bättre lyckades, än att een fyhrkuhla af 280 £, i det brandtrören war falsk, i det den antändes, sprang i mörsaren, slog den i några stycken, och som jag, sielf 14, stogh hårdt der derhoes, blefwe 3 stycken döde, fyrwerkaren blesserat, och den, som tände på granaten, föll neder till jorden, och bloden rann igenom munn, näsa, ögon, och öron, doch beskyddade den Högstes mechtige arm mig och

denne gången för olycka. Den 8 gieck Hans Maij:tt medh een cavalcade till Heiligen städer bryggia och schantz, Creutzschantze benembdh, hwilken iempte Krummdyker schantz samma dag af dee danske war förlupne, som sig till Cremppe hade retirerat, 2 mihl.

Den 9 och 10 wardt jag befalt att aldeles demollera och öfwer ända kasta ravelinerne kring om Itzehoe sambt det retrenchement, som fienden hade giort att settia sigh der uthij ett läger och disputerat oss Slesswijk och Juthlandh, hwilket jag och medh heela armeens tillhielp i be:te 2 dagar förätade. I medler tijdh begaf Hans Maij:tt sig till Kelinghusen. Den 11 geck heela armeen åth Langenwerder, 4 mihl, och den 12 wijdare till Getorp, 4 mihl. Herifrån sende Hans Kongl. Maij:tt mig medh ett starkt partij till Kijhl och sedan till den af konungen Christiano IV i Danmark opbygde och sedan demollerade fästning Christianprijs, liggiandes wedh Kijhler hambn, att jag den skulle besichtiga, om den icke skulle ståå uthan någon stor tijdz och medels förspillan igen att reparera och i esse bringa. Men som sådant icke war att practicera, begaf jag mig tillbaka igen till Getorp, 10 mihl. Den 14 bröth Hans Maij:tt opp för dess persohn till det förstl. holsteenske residens slättet Gottorp, hwarest Hans Maij:tt af des herr swärfader mykett prechtigt blef innhemptatt, men armeen satte sigh wedh Arnholtz $\frac{1}{2}$ mihl derifrån fast äwen på samma ort, som feldtmarshalln Torstenson för 13 åhr hade stått.

Den 15 kamm Hans Maij:tt sambt hertigen, förstinnan och prinzer och princeszer att besee armeen, hwilken sig för dem i bataille præsenterade och blef medh många salvor uthur stycken, mussqweter och pistoler saluterat och sedan uthij Hans Maij:z paulun iempte een stoor mykenheet af adell och frwentimber herrligen tracterade och woro öfwer alla måtton glade. Cavalleriet gieck samma dagh föruth till Stenderup, men infanterie och artolletiet blefwe ståendes till den 16, då det sig och till Stenderup begaf, 2 mihl, och den 17 gieck marchen till Baw, 3 mihl. Den 18 Flensborgh förbij till Boldersleben, 3 mihl. Den 19 igenom Apenrade till Beuftoft, 3 mihl. Och som Hans Maij:tt den 21 kom till armeen igen, och man hade wiss kundskap, att fienden sig uthij Fridrichsodde hade sammandragit, altså

brööt Hans Maij:tt den 22 opp, gieck Hadersleben förbij till Tustrup, 3 mihl; herifrån sände Hans Maij:tt mig föruth till Coldingen att der giöra generalhufwudhquarteret, emedan Hans Maij:tt ärnade der något att subsistera, 2 mihl, och fölgde Hans Maij:tt den 23 effter. Men aldenstundh den kundskap nu aldeles war förwissat, att fienden stodh medh all sin macht i Fridrichsodde, hwilken ort Hans Maij:t war beskrefwen, som skulle det allena wara ett retrencherat läger, altså commenderades samma dag generalmajoren Böddeker medh några regementer ryttare och dragoner det att berenna och innesluta. Feck och jag af Hans Maij:tt sielf befallning att begifwa mig effter och medh all flijt recognossera orten, giöra deraf een delineation och wetta Hans Maij:tt des conteneue medh allerförsta att berätta. Begaf mig altså samma affton opå wägen och fan gen. maj. Bödcker för Fridrichsodde, 3 mihl.

Den 24 om morgonen komm konungen i Danmark iempte drottningen i persohn ifrån Fyhn öfwer till Fridrichsodde. Altså kommo öfwersten Seestedt och öfwerst. leut. Rantzow medh 400 hästar emot afftonen uthur festningen, anfölle wår förwacht och pouszerade denn fast inn uthij hufwudhwachten, hwarutaf wij finge alarm rykte medh troupperne emot dem i fältet, sloge dem och jagade dem in uthij grafwen tillbaka för Friedrichsodde, så att minsta deelen blefwe lefwandes inbrachte, lembnandes rittmestaren Rumoor iempte een stoor deel fångar effter sigh i sticket. Uthij denne actionen secunderade jag generalmajoren Böddeker emot öfwersten Seestädt, som sielf tredie medh honom hade anbunnit. Doch hade både hann och jag så när blifwit, hade jag icke blefwet warse, att Sestedh hade twenne skyttar medh stora hollsteenske haakar effter sig rijdandes opå skiuthästar, hwilke dee kunde låta stå stilla, enär dee wille, att kunna hafwa desto wissare skått. Men deres anslagh gieck icke ann, dy jag blef dem warse, doch blef min häst af denn eene skutin twärt igenom nääsan, den han som een polnisch häst bar något högt, och jag, dess Gudi ware äratt, som det war ärnatt, befrijat. Denne ranconter sågh konungen i Danmark sielf till, ståendes medh drottningen opå wallen.

Den 25 augusti kom Hans Kongl. Maj:tt medh heela armeen opp ifrån Coldingen, sedan jag mig om natten dijt hade begifwit och hwarh paszerat relaterat, så och till nöije Hans Maj:tt ortens läger och förträfflige situation och lägenheet iempte att det icke, som berättades, war ett blått trenchement, uthan een stoor real festning, hwaropå konungen i Danmark alla reda 7 åhr hade arbetatt, medh starka och höga wallar och diupa grafwar försedd, berettat och delineationen framwijst. Marcherade så Hans Maj:t medh armeen i full bataille och satte sigh icke långt ifrån Galgeberget i een dahl medh heela armeen. Samma natt förfärdigades effter Hans Maj:z befallning twenne batterier, det eena af generalquartermestaren Gorgas i Rackarekuhlan, det andra af mig på Galgeberget, sannerligen opå 2 hederlige orter. Och ehuruwål wij andra dagen, som war den 26, begynte derutaf att spela, så kunde doch dermedh ingen effect göras, effter dee utaf 7 royal bastioner oss continuerlig swarade. I synnerheet war för mig och mine medhhafwande opå Galgeberget een heet dagh, i det batteriet lågh högt och kunde af alla fiendens poster besees, så att dee oss af toloff batterier canonerade, våra stycken på sidstone alldeles förlamade och myket folk och constabler dödade och till skamm skute. I medler tijdh hölt Hans Kongl. Maj:tt krigs råd, om man orten igenom een formell belägring eller igenom storm skulle angripa. Män ehuruwål konungen i Danmark sig för sin persohn begaf till bakars till Fyhn igen, aldenstundh dageligen een stor succurs af folk uthur Fyhn i Friedrichsodde infördes, så att man hade kundskap, att 7000 man till foot och 1200 hästar effective deruthij wore, blef i krigs rådet icke för rådsambt funnit, orten par force eller medh ceremonier för denne gången att angripa, uthan syntes bäst, sådant till een beqwemligare tijdh att uthsättia. Wart alt derföre resolverat att settia sigh uthij ett läger att innesluta fienden och honom ifrån Juthlandh afskiära och oss heela landet till nyttia göra. Blef altså gen.-quart.-mestaren Gorgas och mig anbefallat ett läger att afsticka, som och wedh een by Bredhstrupp benembdh, $\frac{1}{2}$ mihl ifrån Friedrichsodde, skiedde, hwilket och skiedde, och satte sig heela armeen deruthij. Och som Hans Maj:tt för mångahanda förättningar skuldh reste för sin persohn till Wiss-

mar och lemnade commando öfwer armeen uthij Wrangels händer, som då war blefwen lieutenant general, altså passzerade uthij detta lägret allehanda, hwilket doch för widlöfftigheet skuldh utelåtes. Menn som man såg, att fienden icke war till att bringa till någon real action, uthan gieck defensive, altså war Hans Maij:tt betänkt att angripa Fyhn. Och som man förmeente det bäst kunna skiee utaff ööen Alsens, som ändå war neutral och af dee swänske icke besatt, för hertiginnans af Holsten skuldh, som deropå residerade, altså blefwe några trouppar dijt commenderade öön att intaga. Och gaf lieutenant general mig ordre att begifwa mig dijt och till ortens och hambnens försäkring afsticka någre wärk och skantzar. Jag reste altså den 8 septemb. uthur lägret till Coldingen, 3 mihl. Den 9 till Hadersleben 3 och till Apenrade 3, 6 mihl. Den 10 till Sönderborgh opå öön Alsens, 3 mihl, hwarest jag afstack någre wärk så och een skantz opå Jutlanske sidan wedh innlopet för hambnen, emedan Hans Maij:tt ärnade senda några skiepp dijt, som och sedan skiedde.

Och som jag mitt ärende hade förättat, reste jag den 15 samma wägh tillbaka och kom den 16 uthij lägret igen, 12 mihl. Denn 6 octob. brööt lieutenant general Wrangel medh någre regementer till häst och foot opp uthur lägret att gå till Sönderborgh och der draga fleera trouppar uthur Holsteen till sigh och dermedh sökia giööra een desente och angrepp till siöös opå Fyhn, och gieck marchen samma dag igenom Coldingen och inn emot Hadersleben, 6 mihl. Men som om natten utaf Kongl. Maij:tt komm ett contramando, dy begåfwe wij oss tillbaka till Coldingen, 3 mihl, och dedan ifrån emot lägret. Men träffade sig äwen, att fienden, som hade fått kundskap af wår afmarch, äwen då hade fallit uth både till häst och foot och war i wärk att pouszera hufwudwachten, äwen enär wij wore $\frac{1}{4}$ mihl när lägret ankombne, då wij wedh undfångne alarm oss skyndade och kommo dem i flanquer, då dee blefwe aldeles slagne, öfwersten Steen Billes regemente mestedeels ruinerat och inn uthij grafen för Friedrichsodde förföljde och jagade, 3 mihl.

Och aldenstundh Hans Kongl. Maij:tt altijdh hade haft i sinne att per entreprise något emot Friedrichsodde att företaga

och af denn orsaken ehesomofftast skrifftteligen communi-
cerat medh lieut. generaln Wrangel och inhemptatt dess betänki-
ande, altså giordes een rumm tijdh dertill underhanden allehanda
præparatorier, i synnerheet blef orten både wedh dagh och natt
flitigt recognoscerat, hwarutaf man fuller mäste deelen des
contenance och beskaffenheet kunde judicera och fullkombligen
weta, att festningen icke hade någon wattungraf, hwilket och
alle öfwerlöpare nogsampt confirmerade. Men som ingen
rätt wissheet war att bekomma, om den war för pallisaderat
eller eij — hwaropå doch lijkwäl öfwer alla måtton myket war
geleget — i det den een öfwerlöpare det neekade, men den
andra bekrefftade, altså kunde och ingen wiss resolution fattas,
förän man derom aldeles wore förwissadt, hwarföre leut. gen.
igenom åthskillige capitainer och andra officerare lätt om
nattetijdh ehesomofftast recognosera, men kunde doch lijkwäl
icke få den wissheet, hwaropå man säkerligen kunde foota opå.
Blef altså på sidlychtan mig opålagdt dett att förätta, hwilket
och uthij åthskillige nätter skiedde, att jagh någre gångor krööp
på händer och fötter inn uthij fiendens graff, medh hwadh lifs
fahra ähr lätteligen att tänkia, och alt wäl observerade och
det om så myket mehr, som jag wäl wiste, huru högt Kongl.
Maij:tz och fädernesslandzens intresze och armeens wälfärdh
herutinnan verserade, så att leut. general deraf all den effter-
rettelse becomm, som han åstundade och till ett sådant viktigt
anslagh af nöden war, hwaropå han och resolverade orten
par force och medh gewalt att angripa.

Och aldenstundh generalmajor Fersen den 22 octob. i lägret
ankom medh dee 3 regementer, som hade legat i Crakow, altså
bestormades festningen den 24 octob. bittigt om morgonen och
gieck igenom Gudz hielp effter ett blodigt fechtande öfwer uthij
dee swänskes wäldh och händer, hwarest den danske feltherrn
Anders Bille sambt rijks rådet Mogens Höög sambt wedh 300
officerare och 5000 gemeene blefwe fångne och 2500 man i
första furie nederhuggne.

Och kann jag mig i denne actionen berömma, att jagh
förde cavalleriet och uppleningarne till häst under öfwer-
steleut. Erich Plantingh aldra först kring om pallisaderne
i siöön in uthij fästningen. Och som wedh 3000 man sambt

meste delen af officererne sig hade uthij den innerste och lilla schantzen retirerat och deruthur någre skott gjorde medh styker och den af leut. gen. dem tillsände trumpetare icke wille attendera, redh jag moder allena, ehuruwål leut. gen. migh för olycka sielf warnade, in till dem i skantzen och medh een och annan discours och promeszer dem persvaderade, att dee alle tillsammans fölgde mig uthur schantzen och lade neder deres gewehr.

Och kom altså denne förtrefflige och medh sex tusende man wål besatte fästning uthan någon synnerlig förlust i K. Maj:z wåldh, alt igenom dens Allershögstes milde hielp, emedan wij icke hade öfwer 4000 mann till foot och altså ware mycket swagare der uthe än dee derinne. Och wart altdereföre lägret quiterat, och armeen logerades inn uthij Friedrichsodde, hwarest wij denne winter mehrendeels förblefwe.

[A:o 1658] Det hade Hans Kongl. Maj:tt sedan Friedrichsoddes eröfrande altijdh haftt dee tankar och åhoga att angripa ööen Fyhn, hwaropå konungen i Danmark för denne tijden hade sin största macht, af hwadh orsack medh Wrangell een och annan communication ähr skiedt. Men emedan såsom det syntes, som wille den strenga wintern i begynnelsen af detta åhret dertill gifwa godh anledning, altså reste Hans Maj:tt ifrån Wissmar till Kijhl i Holsten, förskrifwandes till sigh lieut. generaln Wrangell, margrefwen af Baden, pfaltzgrafwen af Sultzbach sambt andra generalspersohner och hölt der generalkrigs rådth om alt, hwadh företagas skulle.

Och emedan wintern icke allena continuerade uthan och blef alt strengare och heftigare, dy blef deszeignen på Fyhn aldeles confirmerat, af hwadh orsak Wrangel, som Hans Maj:tt uthij Kijhl hade gjort till rijksadmiral, den 19 januarij kom föruth till Friedrichsodde och gjorde icke allena emot tillstundande attaque allehanda godh anställning uthan beordrade alla regementerne att wara den 22 uthij byen Heilsen opå rendesvous, hwilket och skiedde. Och begaf han sig, samma dag i persohn sielf dijt och wij alla medh, 5 mihl.

OCCENJ

PARS

WEN

SINUS

CODANU

DANIA

IUTIA SEPTENTRIONALIS

TRIONALIS REGIA

IUTIA SEPTENTRIONALIS

TRIONALIS REGIA

SUECICA

TRIONALIS REGIA

TRIONALIS REGIA

TRIONALIS REGIA

MARIS GERMANICI

PARS

Oldenburg Comita

Cordier sculp.

Iutscha Riff

vulgo t'Schage

Sanfoö

GROSSE SEELAND

LANGELAND

LAALAND

Femern

Wagern

LUBER

M-E-K

Buhlberg

Mörs

Gording

Lindberg

Lindknud

Blawgsand

Fyredrup

Heiligelandt

Weyer Fluvius

Oldenburg

Comita

Hartkint

Mörs

Tidum

Lindberg

Lindknud

Blawgsand

Fyredrup

Heiligelandt

Weyer Fluvius

Oldenburg

Comita

Ree

Mörs

Tidum

Lindberg

Lindknud

Blawgsand

Fyredrup

Heiligelandt

Weyer Fluvius

Oldenburg

Comita

Ree

Mörs

Tidum

Lindberg

Lindknud

Blawgsand

Fyredrup

Heiligelandt

Weyer Fluvius

Oldenburg

Comita

Ree

Mörs

Tidum

Lindberg

Lindknud

Blawgsand

Fyredrup

Heiligelandt

Weyer Fluvius

Oldenburg

Comita

Ree

Mörs

Tidum

Lindberg

Lindknud

Blawgsand

Fyredrup

Heiligelandt

Weyer Fluvius

Oldenburg

Comita

Ree

Mörs

Tidum

Lindberg

Lindknud

Blawgsand

Fyredrup

Heiligelandt

Weyer Fluvius

Oldenburg

Comita

Ree

Mörs

Tidum

Lindberg

Lindknud

Blawgsand

Fyredrup

Heiligelandt

Weyer Fluvius

Oldenburg

Comita

Ree

Mörs

Tidum

Lindberg

Lindknud

Blawgsand

Fyredrup

Heiligelandt

Weyer Fluvius

Oldenburg

Comita

Ree

Mörs

Tidum

Lindberg

Lindknud

Blawgsand

Fyredrup

Heiligelandt

Weyer Fluvius

Oldenburg

Comita

Ree

Mörs

Tidum

Lindberg

Lindknud

Blawgsand

Fyredrup

Heiligelandt

Weyer Fluvius

Oldenburg

Comita

Ree

Mörs

Tidum

Lindberg

Lindknud

Blawgsand

Fyredrup

Heiligelandt

Weyer Fluvius

Oldenburg

Comita

Ree

Mörs

Tidum

Lindberg

Lindknud

Blawgsand

Fyredrup

Heiligelandt

Weyer Fluvius

Oldenburg

Comita

Föllande natten och dagen blef Lilla Bälten emellan Juthlandh och Fyhn flitigt recognoscerat, till dess emot aftonen Hans Kongl. Maj:tt sielf i persohn ankomm. Och ehuruwäl det sig befann, att Lilla Bälten war så stark frusin, att man kunde medh enselde persohner rijda öfwer, doch emedan fienden sig icke allena i full battaille opå andra sidan præsenterade uthan och hade låtitt kring om stranden oppisa och medh schanser och stycker försedt, så tyckte Hans Kongl. Maj:tt doch likwäl, att denne attaque skulle falla myket swår och blodig, hälst emedan Hans Kongl. Maj:tt, som sielf recognoserade isen, befann opå sielfwa strömmen mitt opå bälten wara twenne stora och breda råkar. Stogh altså Hans Maj:tt hoes sigh sielf ann, om han skulle hazardera opå denne orten eller låta opå någon bequemare ort recognoscera, dy som denne impresa war af myket stoor wichtigheet och låg så wäl Hans Kongl. Maj:ttz egen som fädernesslandsens och heela armeens wälfärdh deropå, altså wille Hans Maj:tt detta wärket wäl öfwerleggia, för än som någon præcepitant resolution exequera.

Och effter ett allment rådslag åfärdade Hans Maj:tt mig om afftonen tillbaka till Friedrichsodde medh den befallning, jag samma natt medh all flijt Medelfarsundh emellan be:te Friedrichsodde och Fyhn skulle recognosera och berätta Hans Maj:tt, om det skulle bära att kunna der medh armeen öfwergå. Då wille Hans Maj:tt göra mine och feinte wedh Heilsen och låta i medler tijdh infanteriet, som stodh två mihl tillbaka, sachteligen och tyste gå till be:te Friedrichsodde och om natten gå medh cavalieriet effter, och altså, emedan sundet icke war mehr än ett gott canonskott öfwer, innan fienden, som honom wedh Heilsen förwäntade, deraf wiste ett ordh, kunna wara hoes honom på Fyhn.

Jag gieck altså det fortaste jag förmåtte fort och komm emot minnatt till Friedrichsodde, tog af det der stående regemente finnar een leutnant medh 40 hästar, gieck öfwer på Fyhn uthan någon skada, slog deres macht och feck 3 fångar, hwarmedh jag mig gienast begaf tillbaka til Heilsen och giorde Hans Kongl. Maj:tt om allt godh relation, sedan jagh denne natt hade rijdit af och till 10 mihl.

Det war rätt i dagningen, enär jag komm tillbaka och fan Hans Maj:tt ej ännu wara aldeles klädder. Och som Hans

Maij:tt sådant mycket wäl behagade, så blef Hans Maij:tt wedh samma resolution och lät infanteriet stå uthij Ständerup 2 mihl närmare Friedrichsodde och gieck lijkwäl medh alt cavalleriet den 24 januarij om morgonen neder opå isen in opå een liten öö Brandssöö, att försökia, hwadh fienden wille taga sig före, hwilken drog sin heela macht uthij een skogs udd, som kallas Ifersnäs och begynte, i det Hans Maij:tt lätt avancera, starkt uthur sine schantzar att skiuta medh styken, hwarföre toge wij wänstre handen, komme igenom dens Allerhögstes mechtige och undersamme hielp opå Fyhn och sloge fienden, som hade satt sigh i bataille, finge heela öhn sambt alle deres officerare och heela deres macht, bestående uthij 24 esquadroner till häst och 700 knechtar iempte 5 danska rijks råd uthij Hans Kongl. Maij:z wäldh. Och war wägen, som Hans Maij:tt gieck öfwer isen ifrån fasta landet till Fyhn, 1½ mihl.

Effter slaget gieck marchen ännu till een by Kongh, 2 mihl.

FYHN

Och som Hans Kongl. Maij:tt wille prosequera sin victoria och spela plus ultra och änteligen wedh den starka frostens continuerande wille wetta, huru Stora Bälten war beskaffat, och om Hans Maij:tt icke wedh denne beskaffenheet skulle kunna besökia konungen i Dannmark opå Seelandh och altså igenom ett oförmodeligit streck bringa honom till een raisonabel fredh, uthij detta wichtige och inportanta ärendet afferdigade Hans Maij:tt mig samma natt ifrån be:te Kongh, att jag skulle gå öfwer Langelandh och öfwer Stora Bälten och flitigt den recognosera, om han skulle kunna bäara. Jag gieck altså samma natt fort medh een confoij af 80 hästar under rittmestaren Nijthoff af östgiötarne till Fooburgh, een lijten stadh, 4 mihl. Den 25 till Swennborgh, 3 mihl, och samma dagh öfwer öön Tasingh och dess sundh

LANGELANDH

till staden Rutkiöpingh opå Langelandh, 3 mihl. Derifrån gieck jag till laalandske färگان, 1, och sedan medh een tropp wälberedne ryttare af 40 hästar gieck jag öfwer Stoorä Bälten 4 mihl in opå Laaland till een härregårdh Grimstedt benembdh,

hwarest fiendens strandwacht sig till staden Nakschow retire-
rade, doch feck jag een ryttare och 2 bönder till fånga, 5 mihl.
Gieck altså medh slutin trop i fult traaf tillbaka och mätte alle-
städes, i synnerheet hwarest strömmen war starkast, isens tiock-
leek och komm samma affton till Rutkiöping tillbaka igen, 5 *2 febr.*
mihl.

Den 27 januarij begaf jag mig tillbaka, och som jag förnam, *3 febr.*
att ett heelt compagnie hade sig uthur slaget på Fyhn retire-
rat till een öö, Arröö be:d, gieck jagh en paszant dijt och fann
ännu wedh 70 gemeene ryttare och corporaler, men officererne
wore hembligen förra natten ifrån dem gångne åth Holsteen,
hwilke jag straxt lätt underställa och gieck tillbaka öfwer Ta-
singh till Swennborgh igen, 6 mihl,

FYHN

hwarest jag lembnade rittmestaren medh partiet och gieck den
28 fort och komm om afftonen klockan 9 till Hans Kongl. Maij:tt *7 febr.*
till Dalems kloster, 5 mihl.

Hans Kongl. Maij:tt satt äfwen öfwer afftonmåltijdh. Och
som jag öfwer mitt förättande gjorde een fullkomlig relation
och wijste Hans Maij:tt isens tiockleek opå åtskillige stellen
och derhøes försäkrade, det jag Hans Maij:tt igenom Gudz
hielp medh armeen uthan skada wille öfwerbringa på Laalandh,
blef Hans Maij:tt så öfwer måttan gladh, så Hans Maij:tt slogh
begge händren ihoop och sade: "Nu, broor Friedrich, skole wij
talas medh på godh swänka."

Lätt altså gienast spenna före sin vagn och befalte mig äta
af sitt bordh och föllia Hans Maij:tt sedan till Nyborg att öf-
werleggia detta wichtige ärendet medh rijksadmiralen, som war
föruth gången till Nyborg och beskiööt någre danska örlig-
skiepp, som der lågo innfrussne, hwilket Hans Maij:tt fortsatte,
och kom effter minnatten emot kläckan 2 till Nyborgh, 3 mihl.

Här hade jag een swår och mycket faarlig natt, ja så swår,
som jag någon sinn tillförende uthstått hade. Dy i det Hans
Kongl. Maij:tt medh rijks admiralen och danska rijks hoffme-
staren Corvitz Uhlefelt detta ärendet öfwerlade, och att Hans
Maij:tt opå min relation ärnade gå öfwer Stora Bälten på Laa-
landh och Seelandh, då wille desse begge ingalunda dertill conde-

sendera, förebärandes så många otalige farligheeter, som Bälten medh sig förde och andra inconvenientier, som Hans Maij:tt och armeen kunde råka uthij, och att det sig icke så kunde förhålla, som jag berättade och slijkt mehr, så att Hans Kongl. Maij:t mig i deres närvaro om ett och annat befrågade och befalte mig opå mitt samwete seija sanningen, hwilket jag och giorde medh den försäkran, jag igenom Gudz macht wille föra Hans Maij:tt öfwer uthan någon skada. Hans Maij:tt hade så när låtit sigh af dem öfwertahla och gieck dermedh till sängs och uthij sin cammare.

Men jag war hoes dem i een faarlig skoola, som den som styrkte igenom mine berettelser Hans Maij:tt att fatta sådanne selsame och, som dee sade, skadelige och fahrlige resolutioner, hwarmedh jag mig heem till mitt quarteer förfoogade, männ war icke wäl inkommen i stugun, för änn konungens bodh komm effter migh.

Fant altså Hans Maij:tt wedh min återkombst allareda wara till sängs gången. Då frågade Hans Kongl. Maij:tt migh iblandh många andra discourser på sidlychtone ännu een gång mig rätt alfwarligen och opå mitt samwett, att jag skulle berätta sanningen, om jag trodde, att Hans Maij:tt skulle kunna komma öfwer, och om jag Hans Maij:tt dertill råda wille. Jagh skulle intedt achta, hwadh rijksadmiralen och Uhlfeldt hade att inwända, Hans Maij:tt wiste uthan dem wäl, hwadh han ärnade giöra, allenaste Hans Maij:tt wore försäkrat, att isen kunde bära. Jagh swarade, att Hans Maij:tt wisserligen kunde komma öfwer och, ehuruwäl mitt lijf wore mycket för ringa att betahla, der någon olycka eller skada skiee skulle, doch icke desto mindre försäkrade jag Hans Maij:tt, att så frambt frosten continuerade, att jag igenom dens Alsswåldiges hielp wille uthan någon skada öfwerföra Hans Maij:tt, hade han och tree gånger hundrade tusende mann hoes sigh.

Deropå swarade Hans Maij:tt: "Nu, det ähr gott, I skolen och så giöra. Och jag will i Herrens nambn gå fort, Wrangell och Uhlfeldt måge seija, hwadh dee willia. Deres mening kan wara godh, men denne occasion ähr alt för kostelig att låta så förbijgå."

Sände altså Hans Maij:tt gienast effter secreteraren Frantz Joell, som sedan kallas Örnstedt, befalte honom, rijks admiralen

oåtsport, skrifwa ordres till alla regementerne att mööta Hans Maj:tt andre dagen i Swennborgh.

Och som Hans Maj:tt om morgonen brööt opp och rijks admiralen blef på sin förra mening, och Hans Maj:tt wedh min berettelse, war rijks admiralen opå mig mycket wredh och sade: "I skolen få skamm, I bringa kongen om cepter och crona." Men jag swarade af ett frist modh och gott samwett, det jag hade lofwat, wille jag näst Gudz hiälp hålla.

Och sedan brööt Hans Maj:tt opp och gieck samma dag till Swenn eller Swinnborg, 3 mihl. Den 29 brööt Hans Kongl. Maj:tt medh sitt heela cavallerie opp mycket bittida, gieck öfwer Tasingh till laalandske fergan opå Langelandh och åth der frukost, 3 mihl. Och straxt dereffter befalte Hans Maj:tt mig, att jag nu skulle rijda föråth och wijsa wägen, som jag och giorde medh den lycka, att emot klåckan 3 effter middagen hade Hans Kongl. Maj:tt medh sin heela armee uthan den aller ringaste skada, den Högste ware ähradt, paszerat Stora Bälten in till härregården Grimmstedt

LAALANDH

opå Laalandh, som war 4 mihl. Hwaropå Hans Maj:tt straxt sände generaladjutanten Lindeberg till rijks admiralen, lätt honom sådant wetta medh den ordre att föllia medh infanteriet och stykerne samma wägen effter. Men rijks admiralen hade wedh Lindebergs ankombst det icke welat troo, doch sigh omsider (som Lindeberg mig sedan sielf berettade) storligen förundrat och sagt: "Nu, ähr Hans Maj:tt öfwer, så hafwer Gudh wist hulpit honom."

Ehuruwäl nu alt herigenom wäl och lyckligen aflopp, och Gudh beskiärte een godh fredh, så blef doch rijks admiralen mig effter denn dagen aldrig godh, uthan mycket hädsch, hafwandes altijdh sedan förhindrat min lycka, i synnerheet i det påfölliande högstbeklagelige interregnum, att jagh, i det jag hade förtiänt tack, derföre blef hatatt och altså befann infra virtutem invidiam och har måst sedermera lijda många förföllielser och förtreet.

Hans Maj:tt blef samma natt uthij Grimmstedt herrgårdh och lätt igenom ett starkt partij berenna fästningen Nackschou,

som medh 1600 mann war besatt. Och fölliande dagen den 7 februarij avancerade Hans Maij:tt, görandes mine att willia det angripa. Men som det war hopp, att det sig accomodera skulle, bleff Hans Maij:tt ståendes den natten uthij een bondeby. Den 8 gick festningen Nackschow öfwer uthij Hans Kongl. Maij:z händer uthan något swärdsлагh, deropå Hans Maij:tt oppbrööt, besättiandes först Nakschou och tagandes det sielf i ögenskijn och continuerade dess march till Maribo, 3, och sedan till Saxkiöping, 5 mihl.

FALSTER

Den 9 febr. continuerades marchen öfwer Gullborger Fehr in opå Falster till een by icke långt ifrån Stubbkiöping och wedh Gröonsundh, Wollsiö benembdh, 5 mihl. Och sedan rijks admiralen den 11 febr. om afftonen sig medh infanteriet och styckerne i Wollsiö hade innfunit, brööt Hans Maij:tt den 12 opp och gick öfwer

SEELANDH

sundet och öfwer wedh Wordingborgs slått in på Seelandh, oachtandes att både så wäl den engliche ambaszadeurn Milord Medaw som och twenne danska rijks rådth som legater om afftonen tillförende ifrån Kiöpenhamn wore ankombne och bode om fredh. Marchen gick denne dag för stoor fallen snöo icke länger än till een lijten by Alsslöff, 2 mihl. Den 13 febr. gick marchen, Nestwed lembnandes opå wänstre, till Prästöo och sedan till Endelöff, 4 mihl. Den 14 tog Hans Maij:tt sitt hufwudhqwarteer och stog medh heela armeen uthij staden Köögh, 2 mihl.

Den 15 bröth Hans Maij:tt opp i den meening att gåå recta för Kiöpenhamn; continuerade och marchen in till Kiöger krogh, hwarest Hans Maij:tt åth fruukost. Sende mig i medler tijdh medh ett starkt partij föruth att see, hwarest Hans Maij:tt beqwemmast kunde stå. Så fann jag alla byarne opå een mihl när Kiöpenhamn af fienden wara uthtärde och ruinerade. Kunde icke häller iudicera wara reputerligit att avancera fiendens hufwudh post altför när och sedan till äwentyr, fienden till glädie och corage, draga oss tillbaka, begaf mig altså på wänstre handen och designerade Hans Maij:z hufwudh quarantine uthij een by Tosslanda Magle benembdh, hwarest Hans

Maij:tt, ehuruwäl medh någon wederwillia, effter Hans Maij:tt hade welat wara Kiöpenhambn närmare, fölliande natt förblef och armeen satte sig i näst liggiande byar, 2½, mihl.

Hijt komme dee engliche och danske legaterne och bode för Gudz skuldh Hans Maij:tt icke wille ryka närmare, lofwade att derhen cooperera att inom 24 tijmar skulle Hans Maij:tt hafwa een reputerligh fredh, hwilken och den 18 dito uthij den nästliggiande kiorkebyn Tastrupp blef sluten och afhandlatt, hwaropå Hans Kongl. Maij:tt den 19 gieck tillbaka och tog hufwudhqwarteeret uthij Kiögh igen, 2½, mihl.

Den 27 komm gen. Tramp medh dee 3000 ryttare, som konungen i Danmark förmedelst fredzfördraget till Hans Maij:tt öfwerlefwerera skulle. Så kom och hertigen af Holsteen Ernst Gynter uthur Kiöpenhambn att kyssa Hans Maij:tz handh och opå konungen i Danmarks wegnar invitera Hans Maij:tt till sigh. Och som danska ratificationen inkomm, så blef och freden publicerat och uthblåsin.

Den 28 bröt Hans Maij:tt medh heela armeen opp och togh sitt hufwudhqwarteer uthij Ringstädt, 3 mihl. Samma affton komm danska residenten Juhl, hade een och annan fördechtig proposition till freden, hwilkett gaf Kongl. Maij:tt orsak att gienast låta avancera markgrefwen af Baden medh 6 regementer igenom Rodschildt och emot Kiöpenhambn, som och samma natt skiedde till een by . Och gafs mig befallning föllia medh. Men som alt igen blef redreszerat, altså gieck marchen andra dagen tillbaka igen, 4 mihl.

Och som kong Friedrich i Danmark så offta hade inviterat Hans Maij:tt till sigh, altså resolverade Hans Maij:tt wedh dess förehafwande reesa åth Sverige enpaszant att möta honom i Friedrichsburg, doch medh ett ringa medhföllie. Jag feck lijkwäl af Kongl. Maij:tt befallningh att föllia medh. Hans Maij:tt begaf sig altså den 3 martij ifrån Ringstädt till Roschildt, 3 mihl, hwarest danska admiral Bielken iempte ännu ett rijks rådth, af konungen i Danmark afskickade, Hans Kongl. Maij:tt till möötes komme. Och effter middagsmåltijden begaf Hans Maij:tt sig igen på reesan och blef af konungen i Danmark een godh half mihl på denne sidan Friedrichsborgh iempte alle Danmarks rijkes rådth, een trefflig stoor mykenhet af adel

och andre persohner iempte 12 compagnier till häst opå det aller herlligste och prechtigste beneventerat och undfängen och till Friedrichsborgh beledsagat och medh salvor uthur stycker och mussqweter regalerat, 3 mihl.

Den fierde martij blef Hans Maij:tt qwar och blef i medler tijdh så wäl af konungen i Danmark sambt drottningen och unga printzen mycket höfligt tracterat, så att man emellan Deres Majesteteter een synnerlig inclination och förtrooligheet försporde, om Gudh hade behagat, att den längre hade warat.

Her måste jag, doch uthan vanitæt, förmåla, att i det begge konungarne öfwer bordet med hwarandra om kriget discurrede och i synnerheet den undersamme marchen öfwer Bälten, då Hans Kongl. Maij:tt sig omwände, pekandes opå mig, som stogh bakom Hans Maij:z stohl och sade: "Denne här har wijst mig wägen hijt in på Selandh", och logh derhooes, hwaropå Hans Maij:tt af Danmark räckte mig handen, hwilken jag medh tillbörligit underdånigt reverenz kyste. Men drottningen snedde ehesomofftast ögone opå mig och meente fuller till äwentys icke alt det som gott war.

Wedh Hans Kongl. Maij:tz afreesa ifrån Friedrichsborg, som den 5 martij för sigh gieck, befalte Hans Maij:tt mig föllia medh till Helsingborgh, hwilket jag och giorde och sågh denne stora konungen samma dagh hälsas uthij een tijma medh 80 danska stycker af Croneborgh och beneventeras af så många swänska stycker uthij Helsingeborgh; dy sedan Hans Maij:tt hade tagit afskeedh uthij Friedrichsborg, gieck reesan först till Helsingöör, och sedan stegh Hans Maij:tt uthij konungen i Danmarks jagt och foor öfwer sundet till Helsingborgh, 4 mihl.

SKÅÅNE

Och sågh man medh förundran, att Hans Maij:tz suite och bagage emellan Helsingöör och Hween gieck öfwer isen medh hästar och wagnar till Skååne.

Uthij Helsingborg blef Hans Maij:tt af biskopen Winstrupio, hela cleresiet sambt een stoor deel af skånske adeln beneventerat och blef den 6 martij qwar, befallandes mig i medler tijdh giöra af festningen een geometrisch plan och mina tankar, huru det bäst skulle fortificeras och settias i defension.

Den 7 reste Hans Maij:tt derifrån till Landscroona, 3 mihl, af hwilken ort jag och förfärdigade een geometrisch afritning och afstack någre nya wärk, som till ortens defension af Kongl. Maij:tt befalltes att byggia.

Den 9 martij gieck reesan wijdare till Malmö, 4 mihl, af hwilken ort jag sammaledes effter befallning gjorde een geometrisch delineation. Och som orten war af stoor inportans giordes deröfwer een fulkomblig deszeing och all godh förordning, att den fortsättias skulle.

I medler tijdh som Bodekulla hambn i Blekingen kom hoes Hans Maij:tt i stor consideration, altså att Hans Kongl. Maij:tt deraf desidererade een godh effterrettelse, alt derföre befallte högstbe:te Hans Maij:tt mig att begifwa mig först till Christianstadh och sedan dijt, flitigt af begge orterne förfärdiga pertinente delineationer och wara Hans Maij:tt i Christianstadh till möötes igen.

Jag reste altså den 13 ifrån Malmö igenom Lundh och till Giedinge broo, 4 mihl.

BLEKINGEN

Den 14 martij till Christianstadh, 6 mihl, hwarest jag gjorde een geometrisch planta och besågh det fasta huuset Lillö. Begaf mig sedan den 16 derifrån och till Silfwissborgh, 3 mihl, och samma dagh till Bodekulla, 4 mihl, hwarest jagh Hans Kongl. Maij:tz befallning utthrättade, och begaf mig den 17 tillbaka till Silfwitzborg, 4 mihl. Den 18 till Christianstadh, hwarest Hans Kongl. Maij:t den 20 martij ifrån Malmö annkom, 3 mihl. Den 21 bröt Hans Maij:t opp till Silwitzborgh, 3 mihl. Den 4 aprill till Bodekulla, 4 mihl. Den 6 bröth Hans Maij:tt opp ifrån Bodekulla, fortsatte sin reesa öfwer Christianstadh åth Giöteborgh, lembnandes mig qwar i Bodekulla att afsticka någre skanser så och een stadh, som der byggias och annleggiaskulle, hwilken och sedermera ähr bygdh och Carlshambn kallat. Och aldenstundh Hans Kongl. Maij:tt wedh des afreesa befallte mig, enär jag i Bodekulla war färdigh att föllia Hans Maij:tt effter till Giötheborgh, altså begaff jag mig den 26 martij derifrån till Christianstadh, 7 mihl. Den 27 igenom Skåne till Ängelholm, 9 mihl.

HALLANDH

Den 28 igenom Halmstadh, 6, till Warbergh, 7, 13 mihl.

WÄSTERGIÖTLAND

Den 29 igenom Kongsbaka till Giötheborgh, 7 mihl.

NORIE

Den 30 martij reste Hans Kongl. Maj:tt, som någre dagar tillförende war af sambtl. rijkens råd och ständer i Giöteborg inhembtadt, medh een tämmelig suite till slåtett Båhuus, som effter fredzfördraget war Sweriges crono öfwerlewereratt, och samma dagh tillbaka till Giötheborgh igen, 2 mihl.

Den 12 aprill reste Hans Maj:tt till wattns till Elfsborgh och sedan till den nya festningen Kiörgålssholmen, som sedan Nya Elfsborg blef kallat, och reste samma dag tillbaka till Giöteborg igen. Och war jag effter befallningh och medh i fölliet, 3 mihl.

Jag blef och så opå Kongl. Maj:z befallning een tijdh qwar uthij Giöteborg, hwarest jag i medler tijdh råkade i ett farligit slagsmåhl medh een rittmestare, som för sin öfwerdådighet skuldh kallades "denn gaalne Fandt", den sigh berömbde sigh hafwa både i Frankrijke, Holland, Tysklandh och annorstädes slagits 52 gångor medh wäria för handh för uthan den ringaste bleszure eller skada, hafwandes som een godh fächtare nederstött några och sargat många. Menn som wij opå torget i Giöteborgh råkade ihoop, lopp det så af, att han blef igenom högra bröstet diupt stucken, så att han sank till jorden och sade: "Nu har jagh nogh." Men mig halp den Allershögste, att jag blef uthan skada. Och som hans skada war mycket farligh, kunde jag märkia mig hafwa een nådig konung, i det Hans Maj:tt igenom sin cammarherre lätt seija mig, att jag mig af wägen hålla skulle, till dess man finge see, hwartuth det wille medh den skadde; och der jag inge peningemedel hade, wille Hans Kongl. Maj:tt låta lefwerera mig så många, som jagh kunde behöfwa, för hwilken högh nåde jag mig i alsom största underdånigheet betackade. Hölt mig och undan, till des hann begynte komma till sin hälsa igen.

Det hade Hans Kongl. Maj:tt mig altsedan jag komm till armeen i Påhlandh bruckat mig uthij mångehande högt angelegne saker och wichtige ärender, hwilke alle att opp repetera altför widlöfftigt falla skulle, hafwandes Hans Maj:tt försport min flijt, trooheet och oförtrutenheet och deraf ett gott nöije, hwilket uthan twifell förorsakade, att Hans Kongl. Maj:tt mig igenom secreteraren Philipson Ehrensteen lät lefwerera des konglige bref till kongl. räkninge cammaren af den 16 aprilis opå tw hundrade dahler silfwermynts ränta uthij jordegodz i Swerige. Och som jag andra dagen dereffter gjorde hoes Kongl. Maj:tt min allerunderdånigste tackseijelse, sade Hans Kongl. Maj:tt sådant icke allena framdeles willia förbättra, uthan wille och mitt ståndh meliorera och mig till adelssmann göra. Jag skulle alt derföre gifwa mig ann hoes secreteraren Ehrensten, som allareda befallning hade mitt diploma att förfärdiga. Men som Kongl. Maj:tt mig kort dereffter pålade att reesa i hastigheet till armeen i Seelandh, altså komm det denne gången till ingen fullkombligheet.

Dy aldenstundh Hans Kongl. Maj:tt begynte att märkia, huru falskeligen konungen af Danmark colluderade medh hollenderne, som till een deel wore uthur freden uthslutne, altså lät Hans Maj:tt mig den 18 april till sigh fordra och af högh konungzlig nåde optäckte mig des deseing och förehafwande att nembligen willia för ofwanskrefne orsaker igen föra sine wapen tillbaka och af nyo medh krich angripa konungen af Danmark, biudandes mig att hålla sådant hoes mig opå det allerhembligaste, som Hans Maj:tt och sade, ingen ännu aff rijksens rådih förutom rijks drotzeten grefwe Päder Brahe sådant wetta.

Befalte mig altdarföre opå det hastigste som skiee kunde att begifwa mig till Seelandh till rijks admiralen, optäckia honom Hans Maj:tz mening medh den befallning att, så frambt rijks admiralen, som då war i fult wärk begripen att öfwerföra armeen till Fyhn och Jutlandh och altså effter fredzfördraget quitera Seelandh, ännu wedh min ankombst stoge så stark opå Seelandh, att han dristade att emot taga all den macht, som honom uthur Kiöpenhamn öfwerkomma och opå all händelse anfalla kunde, han då Seeland ingalunda skulle för-

låta, uthan öfwerförslen effter all möijelighheet och, under hwadh prætext det hälst skiee kunde, sökia att tergiversera och studza. Män wore folket mästedeeleu öfwerfördt, att han detta icke prestera kunde, skulle han quitera Seelandh, opå det man icke hoes dee danska opwächte någon umbrage eller jalousie, tagandes opå detta sidsta fallet Fyhn myket wäl i acht sambt wäl besättia Friedrichsodde, Halss schantz och Wendsysell sambt Sonderborgh opå Alsens.

Och som Hans Maj:tt mig nu om dess nådigste willie nog-sambt hade informerät, gaf Hans Maj:tt mig ett bref eller creditif till rijksadmiralen, att han skulle settia troo till alt, det jag honom warder berättä, emedan Hans Maj:tt hade betänkiande sådant att förtroo pennan. Och effter som öfwersten Jacob Johann Taube då war i Kiöpenhamn och wärfwade, dy lätt Hans Maj:tt lefwerera mig 1000 ducater in specie medh befallning, jag mig dijt begifwa och honom peningarne öfwerlefrera och förmana skulle, wärfningen medh all flijt att fortsättia.

Och sedan Hans Kongl. Maj:tt mig af serdeles kongl. clemenz hade 500 riksdaler in specie till reeseponingar låtitt lefwerera och mig wedh afskedet een och annan öfwer alla måttan nådig contestation och försäkring giordt och ett reesepass medhela låtitt, reste jag den 19 aprill ifrån Giötheborgh till Kongsbaka, 4 mihl. Den dito till Wardbergh, 7 mihl. Den 20 igenom Halmstadh och till Laholm, 6 mihl.

HALLAND

Den dito igenom Engelholm, 3, till Helsingborgh, 7 mihl.

SEELANDH

Den 23 öfwer Öresundh till Helsingöör, hwarest jag effter Kongl. Maj:tz befallning, doch hembligen, besågh fästningen Croneborgh och opå kiörketornet deraf gjorde een afritning, som sedermehra myket wäl till pass kom, 1 mihl.

Den 24 aprill till Kiöpenhamn, hwarest jag Tauben dee 1000 ducater lefwererade, 4 mihl. Den 26 derifrån till Rodskildt, 4, Ringstedt, 3, Slagels, 3, och till Korsöör 2 mihl, ähr tillsammans 12 mihl.

Här fant jagh rijks admiralen, öfwerlefwererade honom mitt creditif och hoes honom Hans Kongl. Maj:tz willie och befallningh anbrachte, hwilket, ehuruwäl honom sådant mycket förunderlig förekom och Kongl. Maj:tz befallning effterlefwa wille; men effter som heela armeen war allareda fast öfwer på andra sijdan, så att han icke mehr än 2 compagnie finska ryttare, som doch och allareda wore skieps stegne, hoes sigh hade, så och sin egen baggage reda war embarquerat, altså fann hann icke rådeligit att stå lenger qwar på Seelandh och förorsaka derigenom hoes konungen i Danmark wederwärdige tankar, uthan gieck andra dagen dereffter öfwer Stora Bälten och till

FYHN

Nyborgh opå Fyhn, hwarmedh Seelandh då för denne gången blef ifrån den swänska machten befrijatt, 4 mihl. Den 4 majj reste wij ifrån Nyborgh till Odensee, 5 mihl. Den 7 derifrån till Medelfar, hwarest rijks admiraln designerade sitt hufwudh-qwarteer, 5 mihl.

Menn som Hans Kongl. Maj:tt uthij Giötheborgh mig allernådigst befallt att medh all flijtt afmäta alla hambner, innlop, anlendingar och advenuer opå Fyhn, opå det mann i Swerige om een och annan orts beskaffenheet nu wedh desse coniuncturer kunde hafwa godh effterrettelse, emedan till äwäntysr dee swänske näppligen sådan occasion igen skulle bekomma, altså till att fullgiöra allerhögstbe:te Kongl. Maj:tz befallning begaf jag mig den 14 junij till Bowens och tog be:te hambn sambt öön Ebelöö i ögenskijs, 3 mihl. Denn 17 dito till , 3 mihl. Den 18 till Kartemynde, 3 mihl. Den 20 junij till Nyborgh, 3 mihl. Den 21 till Swinnborgh och Tasingh, 5 mihl. Den 23 till Fooborgh, 3 mihl. Den 28 till Aggernäs och Hällenas, 3 mihl. Den 29 dito till Medelfart och afmätte dess sundh, 5 mihl, hwilke orters delineationer sambt beskrifningar hoes Hans Kongl. Maj:tt sedan innlefwererades.

Och som rijks admiralen i medler tijdh hade fått kundskap, att Hans Kongl. Maj:tt wille komma till siöös ifrån Giöteborgh och till Medelfarsundh, befalte han mig att begifwa mig till Friedrichsodde och gifwa acht opå stranden och enär

Hans Maij:tt skulle ankomma, hwarest jag och till Hans Maij:tz ankombst förblef. Och som Hans Maij:tt fortsatte sin reesa till Flenssborgh, tagandes rijks admiralen medh sigh, så begaf jag mig igen till Friedrichsodde. Denn 20 julij komm rijks admiralen ifrån Hans Maij:tt ifrån Kijhl tillbaka till Medelfart och lätt den 21 hempta mig ifrån Friedrichsodde till Medelfahrt till sigh och opptäckte mig aldeles Hans Kongl. Maij:tz deszeing, att Hans Maij:tt medh det första ärnade ifrån Kijhl gå till segels åth Seelandh igen. Och som Hans Maij:tt då gienast ärnade per force angriipa Kiöpenhambn, altså åstundade Hans Maij:tt att weta dess beskaffenheet och fortification. Hade altså Hans Maij:tt befalt, jag mig dijt begifwa skulle och sökia opå alt sätt och wijs om möijeligen wore att giöra deraf een delineation. Jag skulle och reesa öfwer till Skååne och iempte ett Hans Maij:tz creditif brev låta feldtmarschalken Gustaf Otto Steenbok wetta Hans Kongl. Maij:tz intention medh befallning, han sigh dereffter rätta och wäl till wara taga skulle. Jag skulle migh och i Kiöpenhambn hoes dee swänkska legaterne herr Steen Biälke och Coiett angifwa, dem Kongl. Maij:z bref öfwerlefwerera medh optäckande af Hans Maij:z fattade resolution emot Danmark, och att h. Steen skulle blifwa qwar i Kiöpenhambn, men Coiett skulle komma till Hans Maij:tt medh allerförsta.

Och sedan jag hade emot tagit kongl. creditiff brefwen och fått rijks admiralens reese pass, reste jag den 22 julij ifrån Medelfart till Odensee, 5 mihl. Den 24 till Nyborgh, 5 mihl. Den 25 öfwer Stoora Bälten och till Corsöör, 4 mihl.

SEELANDH

Dito igenom Slagels och till Ringstädh, 5 mihl. Den 26 till Rotschildt, 4, och dito till Kiöpenhambn, 7 mihl. Den 27 blef jagh qwar och besågh wallarne och fästningen, lembnade twenne ingenieurer, som jagh hade, lijka som wore dee mina drengar, medh mig tagit, den eena een swänsk adelssman Abraham Falkengreen, den andra Gideon Barendijk een tysk, qwar att taga alt noga i ögenskiijn. Och jag begaf mig öfwer till Malmö, sedan jag hade gifwit legaterne creditif brefwen och all annor effterrettelse, 4 mihl.

SKÅÅNE

Uthij Malmö öfwerlefwererade jag sammaledes Hans Kongl. Maj:tz bref, hwilket så wäl hoes general gouverneuren Steenboken som och dee twenne der tillstädes warande rijksens råd, h. Christer Bonde och Johan Gyllenstiärna mycket fremmande förekom. Och hade min ankombst iblandh annat och denne stoorä nytta medh sigh, att twenne danska skutor, som hade inlastadt dee danske stykerne, som hade warit uthij dee skåånske och blekingske fästningarne och allena opå feldtmarshallens pass wäntade blefwe oppehåldne, capitainen af artolleriet, som derhoes war, medh höfligheet entrettinerat och wedh påföll-iande ruptur iempte 50 sköne och grofwa metallstycken af dee swänske qwar hollne. Jag reste effter förättade ärender och tagit afskeedh den 30 julij ifrån Malmö och kamm samma affton

SEELANDH

till Kiöpenhamn igen, 4 mihl. Och ehuruwäl jag begynte att förfärdiga een afriktning af staden och castelet, men så kunde jagh doch i anseende af dee många danska officerare, som hoes oss i förra kriget hade warit fångne och mig kiände, altså att det, ehuru hembligen jag mig hålla wille, blef aldeles ryktbahr, att jag war i staden och af een och annan visiterad och till giäst budin. I synnerheet wille general lieutenanten Gyl-denlew, konung Christiern den fiärdes naturlige son, mig fram för alla fångna, i det han mig till ett banquet inviterade, till hwilket han dee förnembste cavallieri i staden hade budit men förnembbligast h. gen. lieutenanten Hans von Ahlefeldt, Friedrich von Ahlefeldt, den der war gouverneur i Kiöpenhamn, öfwersten Bertram Ranzou och öfwerstl. Eilerholke sambt fleere, som mästedeele woro mine sworne bröder och synnerlige wänner.

Och ehuruwäl jag både hoes honom sambt fleere i några dagar öfwer alla måttan wäl och höfligh blef tracterat och mästedeele medh goda ruus måste gåå till sängs, icke desto mindre togh jag morgonstunderne, för än någon war oppe, således i acht och mina ärender så förättade, att jag uthij 4 dagars tijdh hade giordt een temmelig godh delineation och grund-

ritning af Kiöpenhamn, hwilken oss sedan mycket wäl till pass komm; doch skiedde sådant icke uthan stoor faara.

I warande tidh blef jag medh general majoren och gouverneuren h. Friedrich von Ahlefeldt uthij så stoor förtrooligheet, att han mig openbarade sigh wara hoes drottningen i Danmark råkat i disgrace, och som hoen war mycket mächtig hoes konungen, befruchtade han derigenom och att komma i konungens onåde. Badh mig alt derföre att i stillheet anpräntera hoes Hans Kongl. Maj:tt hans tjänst medh dee willkor, att, der han kunde accomoderas, wille han wärfwa ett regemente af tusende norbaggar, effter han tillförende hade warit commendant i Bååhuus och i Norie all godh beskedh wiste, hwilket jag honom medh handh och munn förtrooligen att uthrätta lofwade. Igenom sådan wänskap och förtrooligit omgiänge wedersfors mig sedan den ähran, som jag näppligen troor wara tillförende någon swänsk particulier persohn wedersfarit, mykett mindre warder det her effter skiee. Dy såsom mann märkte winden ifrån Kijhl åth Seelandh wara godh, och jag effter aftahl med legaten Coiett i ett selskap ärnade emot Hans Maj:tt afreesa, blef jag doch i mitt eget logemente af be:te h. Friedrich von Ahlefeldt sambt andra förnehme officerare emot min willie medh dryk oppehållen, så att Coiett fortsatte reesan, men jag, som wäl wiste hwadh heropå hända kunde, skyndade mig ehesomofftast till mine wagnar, som hela dagen hade stått för dörren, men blef doch alt oppehållin, så att jag begynte få underlige tankar, alfwarligen seijandes mig ingalunda willia blifwa natten qwar.

Men som han mig opå cavalliers paroll tillswor att willia släppa mig uth, fast det än wore minnats tijdh, altså blefwe portarna igänläste om afftonen, män nyklarne burne uthij mitt logemente. Wij giorde oss så heela natten lustige, till des kläckan hade slagit ett. Då ledsagade han sielf migh till stadz porten, hwilken han lätt öppna, och då drucke wij sidst mitt opå togbryggian konungen i Danmarks skåål opå knää, hwarmedh jag, enär kläckan war halfgångs tw effter midnatt, fortsatte min reesa.

Männ hade man wist, hwad jag förde i hjärtatt och elliest hoos mig fördält, wisseligen hade jag fått annat härbärge.

Doch förmeener jag, att dee nu hereffter näppligen släppa någon swänsk uth eller inn midnats tijdh, som mig skiedde; troor och, att jag ähr den endesta, som det någon sinn ähr wederfaritt.

Jag reste altså den 5 augusti, det fortaste jagh kunde, igenom Rotschildt, 4, Ringstedt, 3, Slagels, 3, och till Korsöör 12 mihl. Den 6 augusti öfwer Stora Bälten till Nyborgh opå Fyhn, 4 mihl.

Och i det jag wijdare ärnade fortsettia reesan till Medelfart, finge wij alarm, att heela swänska flottan kom in i Bälten, hwilket och sant war. Dy sedan de swänska emot afftonen hade tagit bort ett wacht skiepp, som för Nyborgh lågh, kom Hans Kongl. Maj:tt sielf wedh Corssöör opå Seelandh samma affton i landh, och giordes till det andra bellum punicum een begynnelse. Jag skyndade mig samma affton tillbaka öfwer Bälten, kom till Hans Maj:tt och gjorde om mitt förättandee een nöijachtig relation, 4 mihl.

Tre dagar ginge förbij, innan armeen kunde landh stiga, hwaropå marchen den 9 aug. gieck opå Slagels; den 10 till Ringstedt, hwarest twenne danska rijks rådth till Hans Kongl. Maj:tt komme och kriget depresenterade, 3 mihl. Den 11 augusti igenom Rotschildt och till Kiöpenhamn, 7 mihl.

Och ehuruwäl Hans Kongl. Maj:tt aldeles war resolverat det per force att angripa och gienast, för än fienden kunde komma i postur, det bestorma, stödiandes sigh opå min gjorde afriktning och relation, hwarigenom jag Hans Maj:tt försäkrade victorian, som den, som war förwissad, att wedh min afreesa heela guarnisonen bestodh bara utaf 400 dragoner, som wore ny wärfuade, borgerskapet myket mal content och oexercerat, wallarne icke uthij någon perfection och opå åtskillige orter icke een foot diupt wattn i grafwerne, förutan att opå heela wallen icke wedh min afreesa funnes mehr än 6 stycken liggia på laveter, och i summa heela staden i ett slätt tillståndh och uthan twifwell nu uthij största consternation och räddhoga. Och hade Hans Kongl. Maj:tt uthan twifwell och effter dee danskes egen sedermehra gjorde bekännelse orten wisseligen fått uthij sitt wäldh, der det hade warit dens Allerhögstes willie och alwijse beslut, och der Hans Maj:tt icke

hade annorledes blifwit intaalt och afrådder, hwilket alt ställes opå sin ort och dem till försvar. Männ jag lofwade Hans Maij:tt i alles deres närwaro att willia sättia mig på een wagn och kiöra öfwer grafwen och walln inn i Kiöpenhambn medh wagn och hästar och således föra dem ann, som storma skulle.

Menn Hans Maij:tt lät länka sig opå een annan meening, hwilket Hans Maij:tt lickwäl sedermera någre gångor ångrade. Och som Hans Maij:tt war persvaderat att angripa orten igenom een real och formell belägring, altså giordes dertill begynelse och fattades samma affton uthij wästre förstaden sambt annorstädes posto, och afstack jag straxt opå åtskillige orter redouter, batterier och aprocher.

Men huru såsom denne blodige och fatale belägringen i längden aflopp, görs icke behoeff her att beskrifwa, emedan historierne deraf ähre fulle. Doch war det eij under, emedan wij fast uthij 6 wekors tijdh medh våra mussqweter uthij swaga opkastade aprocher och löparegrafwer måste disputerade emot fiendens 40 swåra canoner, planterade bakom starka wallar och muhrar. Ett sådant stort förseende comitterade denne gången vårt generalitæt, som öfwertalte Hans Kongl. Maij:tt att angripa een konungh och consequenter heela konungerijket uthij sitt näste och fästning och icke hafwa ett ensigt stycke, som kunde skiuta mehr än 3 £ järn medh sigh, hwarigenom Sweriges rijke och Hans Maij:tz wapen een obotelig skada togh.

Och som rijks admiralen i medler tijdh hårdt deropå dref, att Croneborgh skulle belägras, altså jakade Hans Maij:tt äntelig dertill, så att rijks admiralen medh någre regementer sigh dijt förfoga skulle. Och feck och jag befallning att förfoga mig medh dijt att dirigera attacken eller aprocherne. Wij begofwe oss altså den 15 augusti opå wägen, och den 16 om natten intogs staden Helsingöör och fattades posto emot slåt-tet, 4 mihl. Männ emedan hwarken general quartermestaren Gorgas, som då war i Holsteen, eij heller någon annan war förhanden, som kunde aprocherne för Kiöpenhambn dirigera, altså måste jag een runn tijdh hwarannan dagh rijda af och till och opå begge orterne arbetett annordna, in till des Gorgas äntelig komm, hwilket mig gaf öfwer alla måttan stort beswär och arbete. Män wedh Gorgas ankombst blef han för

Kiöpenhambn och jag för Croneborgh, hwilken belägring så häfftigt, som någon sin skiee kunde, continuerades, till dess commendanten på Croneborgh blef twungen att accordera och orten öfwergifwa, som och den 6 septembris skiedde, i det jag blef befalt att emot taga den eena porten, som jag och förättade medh åtta rootar knechtar, och war altså den första swänkska commendant opå Croneborgs slått.

Någre få dagar dereffter komm Hans Kongl. Maij:tt sielf dijt och besågh alt. I medler tijdh demollerades våra giorde wärk och aprocher, hwaropå jag mig igen till Kiöpenhambns belägring begaf.

Och aldenstundh rijks admiralen måste min flijt och oförtrutenheet hoes Kongl. Maij:tt berömma, altså sände Hans Maij:tt igenom secreteraren Örnstädt Joell mig des nådigste bref af den 14 septembris, daterat i hufwudhqwarteret Ibbstrup, opå een åhrlig pension af 400 richsdaler uthur öresundiske tull intraderne att anama och undfånga, hwaropå doch intedt föll, ehuruwäl Hans Maij:tt det samma igenom des bref af den 21 decemb. 1659 reitererade.

I medler tijdh continuerades belägringen för Kiöpenhambn öfwer alla måtto starkt, till des siöschlachten i Sundet den 29 skiedde medh hollenderne, då staden blef entsatt och wij oss tillbaka till een by Brönsshöij droge, hwarest jag opå Hans Kongl. Maij:z nådigste befallning afstack och anordnade det renomerade lägret, deruthij armeen sig satte och Kongl. residenz staden Kiöpenhambn iempte konungen uthij ett år, sex månader och siu och tiugu dagar hölt inneslutin, så att de fast icke komme uthan stads porten.

I medler tijd gaf Hans Kongl. Maij:tt af innfödd nådh mig des donations breef af den 16 novembris och ett hypothek opå 16000 rdhlr och Werpinge gårdh i Skååne iempte 33 bönder i underpant, hwilket doch regeringen straxt effter Hans Maij:z högstbeklagelige frånfelle A:o 1660 utan något wederslag ifrån mig togo.

Och som Hans Kongl. Maij:tt den her på fölliande wintern mästedeele uthij lägret subsisterade förutan någon förelupen real action och såg, att konungen i Danmark, som medh den hollendske succursen sin militie, borgerskap och siööfolk war

wedh 13000 mann stark i staden och icke hade det courage och modh at præsentera sig een gång uthan stads porten i fältett. Hwarföre begynte Hans Kongl. Maij:tt derhenn att inclinera att willia bestorma staden och wijsa, att Hans Maij:tt hade det moodet att angrija honom medh sin mykenheet uthij hans fördeel inom sina fasta wallar och muurar med den ringa hoopen, Hans Maij:tt hoes sig hade, hwilket Hans Maij:t och den 11 febr. 1659 effectuerade och i wärket stälte, ehuruwäl med tämmelig förlust och afsaknat, som mestedeelen sig deraf förorsakade, att folket twenne nätter effter hwarandra i diupa snöön blefwe hart när under staden och åter i lägret en mycket lång wäg framm och tillbaka förde, så att dee, som der af mycket wore afmattade och uthan des af kiöldh och hunger lede stoor nödh, den tredie natten icke förmåtte, som dee gärna hade welat, angrija fienden, som stod frisk och froodig och 3 gångor starkare in om sina fasta wallar och muurar.

Och som Hans Kongl. Maij:t mig befalte i denne actionen att blifwa hoes Hans Maij:tt och taga waara på hans persohn, så sende Hans Maij:tt mig doch likwäl, effter som tijden det krafde, någre gångor ifrån sigh in till dee trouppar, som allareda wore i fiendens graaf och afhögge pallisaderne medh een och annan ordre af det, dee göra skulle, så att jag, seendes våra trouppar komma i confusion tillbaka, måste wara den förste, doch oigärna, att frambära för Hans Maij:tt dee olyklike tijenderne, att våra blefwe repouszerade. Jag hafwer och sedermera af höga persohner måst förnimma, att een deel hafwa gifwitt mig skuldh, som skulle jag allena hafwa innrådt Hans Maij:tt till denne storm. Menn Gudh ähr mitt wittne, att jag deruthinnan ähr alldeles oskyldig. Fuller rådde jag Hans Maij:tt till att storma den 11 augustij nestledne, då jag för få dagar war kommen uthur Kiöpenhamn och des slätta tillstånd wäl wiste och på mig tog willia settia mig i min wagn och kiöra framm för dem, som storma skulle, både öfwer graaf och wall in i staden, då Hans Maij:tt det och wisserligen hade emporterat. Men denne gången war det mig emot, som dee wäl weta skole, hwadh jag i krigsrådet voterade, som då tillstädes wore. Doch war skadan eij så stoor, som roopet derom

giek, och måste fienden sielf bekänna, att dee swänka som leijon uthij dans och siungande dem frijmodeligen hafwa angripit och stått på isen fast som een muur och intedt achtatt deras häfftige sprutande och spåttande uthur stycker, mussqweter och granater.

Efftter denne olyklige action war Hans Maij:tt betänkt att settia sig i Danmark och i synnerheet i Seelandh så fast och i sådan positur, så att ingen honom så lätteligen depossedera skulle, af hwilken orsak Hans Maij:tt någre orter wille låta i een real defension komma och fortificera, eenkannerligen staden Köögh och Corsöör på Seelandh, Rutkiöping på Langelandh, Nyköping på Falster och Nyborg på Fyhn, men förnembligast Croneborg, som den considerabelste, hwilken som een hufwudh post syntes wara för lijten och altså högeligen af nöden uthij ett större real wärk att inneslutas. Och sedan öfwer een och annan ort förfärdigades wisse deseigner och af Hans Maij:tt resolverade, begaf jag mig till Kiöögh och wärken afstack, som öfwersten Stahl under händern wore gifne. Men mig anförtrodde Hans Kongl. Maij:tt Croneborgs befästning som den inportanteste att oppbyggia, som des nådigste bref och instruction af den uthwijser.

Och som H. K. M. fant för heelt nödigt att låta recognosera och afmäta alle hambner, innlopp och annlendningar på Seeland, fek jag K. M:ts breef och befallning af den sådant att förätta, så att jag den reeste ifrån Kiöögh till Ringstädt, 3 mihl. Den derifrån till Hollbeek, 4 mihl. Den derifrån till Dragsholm, Nykiöping på Oddes häradh, så tillbaka till Selands Odde. Besågh altså heela Isefiordh, Tutzenäas och dee deromkring liggjande öijar och holmar sampt heela den tracten in till Rörwijksgaab, helst emedan Hans Maij:t ärnade läggia een flåtta uthij Isefiordh, om hwilke sambt alla dee andra orter på Seeland jag een underdånig skrifftelig relation iempte bijfogade afritningar wed min tilbakakombst Hans Maij:tt lefwererade. Reste altså den ifrån Hollbeek till Calundborg, 5 mihl. Den till Corsöör, 5 mihl. Den till Schelssöör, 3 mihl. Den till Nästwedh, 4 mihl. Den till Wordingborg, 4 mihl. Den till Prästöö, 3 mihl. Den till Stäfwens klint och mitt quartiere Siöholm, hwarest

frw Sophia Rantzou bodde, 5 mihl. Derifrån till Rönnebeksholm, mitt andra quarter, hwarest admiralen Proszmuntz', som 1644 i siöslaget på skeppet Patientia, effterlåtne änkefrw bodde, emedan jag störste deelen af mitt folk och hästar der hade, 5 mihl. Den derifrån till Kiöögh, 5 mihl, och den till lägret igen, gifwandes Hans Maij:tt all nöijachtig effterättelse, 3 mihl.

Deropå begaf jag mig till Helsingöör och begynte att låta arbeta opå Croneborgs nya befästning, hwilken jag då sielf afstack, 4 mihl. Den reste jag effter Hans Maij:z breef till Landscroona, hwarest Hans Maij:tt då wistades, 4 mihl, och den igenom Helsingborg öfwer Sundet till Helsingör igen, 4 mihl.

Jag blef mästedels heela detta åhret uthij Helsingöör och fortsatte arbetett medh all macht effter möijeligheeten. Och ehuruwäl Hans Maij:tt lät ordinera 1200 man dageligen till arbete, så bestode dee mästedeelen af seelandske bönder och qwinfolk, som både för swagheet och hunger icke stort arbete förätta kunde. Doch war Hans Kongl. Maij:tt, som detta åhret ehesomofftast war på Croneborgh, medh mitt arbete wäl tillfreds, så att Hans Maij:tt wärket icke allena högeligen berömbde, uthan sade sig willia min flijt medh all konungl. nåde erkiänna. Som Hans Kongl: Maij:tt och wedh dess sidsta reesa till Giöteborgh det samma reitererade, hwarest då dy wärr skedde och fölgde Hans Kongl. Maij:tz aldrig tillfyllest beklagelige dödh och frånfälle, hwilket, ehuruwäl det heela christenheeten och fädernässlandet sambt mången ährligh swänsk mann till största skada och afsaknadtt treffade, så hafwer i synnerheet jag befunit mig hafwa alt för myket och min heela wälfärdh förlohrat och borttappat och hafwer sedermera ehesomofftast måst lijda persecutioner och förföllielser för den orsak skuldh, att Hans Sahl. Kongl. Maij:tt mig wäl lijda kunde och offta i sådane wiktige förättningar brukade, som hoes een deel af dee, som sig tyckte förmeer och af höga slächter wara, jalousie och afwundh opwächte, i det jag altijdh gieck in till Hans Maij:tt i cammaren, enär een deel andra måste stå uthe. Doch hafwer den Allerhögste mig doch likwäl, mine fiender till förtreet, altijdh nådeligen erhållit. Jag war altså stedze uthij Helsingöör detta heela åhret som

och een deel af det fölliande — 1660 — året och fortsatte [A:o 1660] arbetett an så mycket flitigare och ifrigare, som tidernes förwandling och coniungturene så och dee många tillwäxande fienderne och vår stora konungs och capitains affgång det an så mycket mehr krafde och fordrade.

Denn 4 jan. reste jag till Fridrichsborg, Nöteboo och Abrahamstrup att beställa om ekewärke till festningen, och dagen effter till Helsingör. Den 27 dito till Kiögh och till lägret att tahla med H. Durchl. Pfaltzgrefen, 16 mihl. Den 29 skiedde utwexlingen af fångarne, och då talte jag på paroll medh min gambla reesecammerat öfw. Gyldenlew, konung Friedrichs oächta son, sambt öf. Korber, Elerholk, öf. Tott och Tzerning.

Den 30 reste jag igen till Helsingöör, 4 mihl. Den 2 feb. reste öfwer Sundet till min nya gårdh Werpinge, 6 mihl. Den 6 till Malmö, 1 $\frac{1}{4}$, tillbaka, 1 $\frac{1}{4}$, den 9 till Landzcrona, 3, och Helsingör, 4, 9 $\frac{1}{2}$ mihl.

Och som förmedelst dens Alwäldiges miskundsamheet freden emellan Swerige och Danmark den 27 maj emellan swänka fäldtlägret underskrefs, altså komm pfaltzgraf Philipp af Sultzbach, som då war feldtmarskalk och hade commando i lägret, den 25 till Helsingöör, bringandes oss den wissa effteretelse, och att fästningen kort deropå evacueras och konungen i Dannmarks händer igen lefwereras skulle uthij det tillståndh, som den befanns den tijdh, fredz subscriptionen skedde, hwilket jag observerade och sade det wara altför stoor ynka om dee skiöne metall stykerne, hwilke wore 74, skulle opå Croneborgh blifwa beståendes, i synnerheet emedan der wore een deel swänka styker, som konungarne i Danmark hade af dee swänske tagit och sedan låtitt sättia een hoop förtreetlige och scoptische inscriptioner opå. Men som be:te pfaltzgrafwe det icke synnerligen wille aprehendera, föregifwandes tijden wara för kort och stykerne stoor och största deelen heela och halfwa chartauwer, ja ett par, som skiöte 64 £ järn, hwartill ett stort manskap requirerades, så hölt han det för omöijeligen kunna skiee. Men jag replicerade, att så frambt Hans Förstl. Durchl. förlofwe och tillstädie och mig det anförtroo wille, obligerade jag mig innan andra afftonen der effter hafwa bracht dem in till wattnet, om Hans Durchl. wille skaffa skiepp, som dem innlasta

skulle, hwaropå han mig befalte giöra mitt bästa, hwilket och så skiedde, att jag medh alt arbetzfolket den dagen och natten sambt fölliande dagen således arbetade, att icke allena alla stykerne uthan och twenne stora kläckor för än andra afftonen uthij twänne swänksa skiepp, som i Sundett till all lycka låge och dertill beordrades, blefwe innlastade och igen uth på strömmen lades.

Men jag begaf mig samma natt till lägret att wara tillstädes och see, enär fredz subscriptionen skedde, som och samma dag emot afftonen klockan 5 skiedde, 4 mihl.

Hade altså till äwentyrs bemelte sköne stycken, som nu bepryda Stockholms tyghuus sambt klockorne, af hwilka den eena till S:t Chatarina kiörkia opå Söder malm blef föräradt, blefwet qwar på Croneborgh, så frambt jag icke så hefftigt deropå drifwit hade, och woro skieppens nambn, som dem bortförde, Månan och Johannes.

Och som nu förmedelst fredzfördraget lägret för Kiöpenhambn skulle oppbryta och armeen uth marchera, alltså war Hans Förstl. Durchl. Pfaltzgrafwen så nådig, att han igenom sitt öpne bref af den förunte mig heela lägret sambt alt hwadh utaf materialier deruthij war, effter mig, som det hade afstuckit, effter gammal wana och rättigheet tillkomm. Lät altså Hans Kongl. Maj:tt af Danmark medh mig derom accordera och sände mig igenom artollerie majoren 500 specie gullcronor uthur Kiöpenhambn, ehuruwäl det war 4 gångor mehr wärdt; hwaropå armeen den 2 junij uthur lägret marcherade och till Rotschildt, hwarest jag den maaij tillförende hade designerat fredzhufwudqwarteret och war i lägret tillbaka, ähr åter och framm 12 mihl.

Den 16 junij begaf jag mig igen till Croneborgh att giöra all anställning, till dess fästningen skulle evacueras. Och aldenstundh konungen af Danmark åstundade att see den deszeing, som opå Croneborgh war affattadt, altså lät Hans Maj:tt igenom greffwe Holke mig derom annmoda, den jag och i vnderdånigheet öfwersände, hwaropå h. legaten Steen Biälke mig straxt dereffter gaf till att förstå, huruledes konungen i Danmark igenom sine ambassadörer hade hoes de swänksa legaterne giort anwerfning om min persohn i så måtto, att, der jag wille blifwa

qwar i Danmark och tillfyllest uthbyggia Croneborgs befästning, då wille konungen wäl förskylla mitt omak, och opå sådant fall jag dertill wore att förmåå, wille hann sielf Hans Kongl. Maj:tt af Swerige derom tillskrifwa och mig förloff förskaffa. Menn som mig sådant icke allena vnderlig förekomm, uthan herr Steen och hade promitterat att willia min resolution wedh första conferenz inbringa, altså gaf jag till swars, att jag det ingalunda giöra kunde, i det jag aldrig hade hafft något gott härta till Danmark. Och der så wore, att Hans Kongl. Maj:tt, min allernådigste herre, min vnderdånigste persohn och tjänst icke skulle wedh desse fredelige tijder behöfwa, då wille jag sökia mig een annan herre, den jagh medh större affection kunde tiäna än som konungen i Danmark. Betackade mig i medler tijdh emot Hans Kongl. Maj:tt af Danmark opå det vnderdånigste för den stora ähra och concept Hans Maj:tt hade fattat om min ringa persohn, dy, emedan jag mig een annan deszeing hade föresatt, hoppades jag Hans Maj:tt sådant icke uthij onåder warde förmärkiandes, icke twiflandes Hans Maj:tt hafwa någon mangell opå sådane qualificerade persohner, som detta wärkett bättre än jagh skulle kunna fullgiöra. Badh och herr legaten, han förebyggia wille, att, der konungen skulle wijdare hoes Hans Kongl. Maj:tt derom någon ansökningh giöra, mig sådant icke måtte emot min willie opåbördas, hwarwidh det och förblef. Men som konungen i Danmark lijkwäl om detta wärket gärna hade hafft någon effterrettelse, altså lät Hans Maj:tt 3 åtskillige gångor af mig begiära, att jag till Kiöpenhamn skulle inkomma, som först igenom grefwe Holke, sedan igenom krigsrådet och generalauditeurn Czerningh och sidst igenom Hans Förstl. Nåde hertigh Ernst Günter af Hollsteen, som komm uth att besökia pfaltzgrafwen af Sultzbach. Och alla hade dee promesser, att Hans Maj:tt wille medh ett honorarium förskylla mitt omack. Men som iag igenom een och annan orsak dertill hade stort betänkiande, så blef och föräringen uthe. Doch lijkwäl, emedan jag wedh Croneborgs evacuerande effter mig lemnade een mycken stoor quantitæt materialier, så lofwade Hans Maj:tt af Danmark igenom wåre legaters interposition fuller att låta förähra migh 1000 ducater, män der fölgde intedt opå, ehuruwäl der lemnades allehande machiner, wattukonster och slijkt.

Altså, effter jag afslogh att opbyggia wärket och komma till Kiöpenhambn, blef der intedt utaf.

Och aldenstundh kort dereffter Croneborgh blef dem danskom igen i händer lefwererat och armeen till een stoor deel uthij Kongl. Majj:ttz namn igenom feldtmarschalln Gustaf Otto Steenbok och grefwen af Dona afdankat, ärnade jag, som ännu war ungh, sökia min lycka och fortun under någon fremmande potentat, hälst emedan jag effter Hans Sahl. Majj:tz dödh mig ingen synnerlig lycka i Swerige prognosticerade, som min prognosticon sedermera ähr sann blefwen. Men som då bref ifrån Hans Majj:t till fäldtmarskalken ankomm, att jag mig till Swerige skulle förfoga, medh försäkran, Hans Majj:tt migh wäl wille accommodera, altså drog kiärleeken till fädernesslandet och skyldigheeten emot min konungh mig för denne gången in i riket igen. Och sedan affdankningen mäst war skiedd och een deel af militien fördh öfwer Sundet in i Skååne, medhelte sambtliche afdanknings commiszariene mig deres recommendationsbref af den till Kongl. Majj:tt, hwarmedh jag den 20 julij reste ifrån Helsingöör öfwer Sundet till Helsingborgh, 1 mihl.

SKÅÅNE

Den 21 dito till Landsrona, 3 mihl. Den 22 till Lundh och min gårdh Wärringe, 2 mihl, hwarest jag lembnade mitt fälk, hästar och bagage, effter jag ärnade reesa åth Swerige. Männ som gården mig straxt deropå blef aftagen, då disziperades och förskingrades i min frånwaro mitt folk och hästar, så att jag komm om alt det jag hade och mistade öfwer 36 schöne hästar.

Jag begaf mig den 27 julij till Malmö att taga afskedh, 2 mihl. Och som örlig skieppet Mercurius låg segelfärdigt att gå åth Stockholm, altså gjorde jag sälskap medh general majoren Johan von Essen och ginge den 29 julij till segels. Och som den högste Gudh gaf oss godh och favorabel windh, kommo wij den 5 augustij uthij Daleröhampn, 100 mihl.

SWERIGE

Och den 6 dito komm jag lykligen och wäl till Stockholm igen, 4 mihl. Och sedan jag hade mine recommendations till rikhsens rådth öfwerlefwererat, blef jag kort dereffter förmedelst

Hennes Maj:tz änkedrottningens och sambtlige rijkens råds fullmacht af den förordnat och constituerat till öfwerste lieutenant öfwer Södermannlands regemente till foot, hwaropå jag wedh general mönstringen, som skiedde den 20 septemb. uthij Nykiöping, blef af fältdtmarskalken grefwe Axell Lillie regementet förestäldt. Giorde och samma åhr wedh Hans Sahl. Kongl. Maj:tz glorwördigst i åminnelse lijkprocesz och jordefärdh den 3 novembris medh det då hemmawarande footfolket tjänst och wacht.

Jag reeste den 22 till Stockholm, 12 mihl. Och som Hennes Maj:tt änkedrottningen Hedwig Eleonora sambt dee andra då opå riksdagen constituerade rijkens förmyndare, och regeringh och sambtlige senaten sigh nogsamtb kunde de gode och trogne tjänster, som jag alt hijt intill giordt och bewijst, påminna samtb den estime, som högstbete Sahl. Kongl. Maj:tt af min ringa persohn giordt hade, och jämwäl att Hans Maj:tt hade hafft i sinne att meliorera och förbättra mitt ståndh, altså blef jagh förmedelst ett adeligit diploma af den 9 novemb. 1660 nobiliterat och mig een adelig torneerhiälm, skiöldh och wapn samtb alle mine ächte effterkommande arfwingar gifwit och medheelt till ewärdeliga tijder, derföre den allsmechtige och store Gudhen och himmelens konungh ewinnerligen ware ährat. Han hielpe och mig samtb alle mine effterkommande sådant ståndh medh heder och ähra bekläda, Hans heliga namn till loff och prijs, fädernässlandet till tjänst och försvar samtb hwar ährlig mann till tjänst och behagh och sidst mig och dem allom till een ewig frögdh, glädie och saaligheet, för Jesu Christi förtjänst och förskyllan skuldh. Amen.

Jagh blef deropå den 12 novembris allena uthij Riddarhuset intagen och uthij adelens och ridderskapets matricull till alla privilegier och imunitæter inskrefwen. Förblef altså till ändan opå detta åhret i Stockholm.

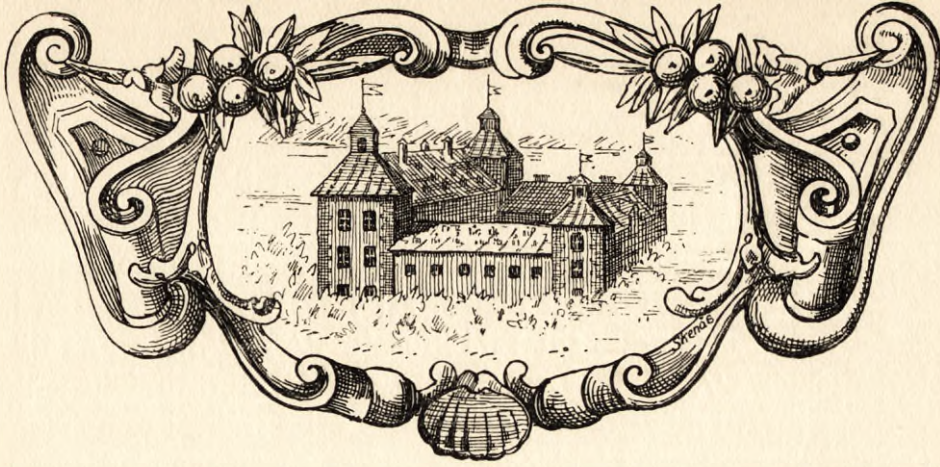

1661—1667

DAHLBERGH ÖFVERSTELÖJTNANT VID SÖDERMAN-
LANDS INFANTERIREGEMENTE. BOSÄTTNING VID
SKENÄS OCH GIFTE MED MARIA ELEONORA DRA-
KENHIELM. TECKNINGAR TILL KARL X GUSTAFS
HISTORIA OCH "SVECIA ANTIQUA ET HODIERNA".
INHEMSKA RESOR M. M.

F MEDAN AF DEN MYKNA SNÖÖ OCH [A:o 1661] is sambt regn een så stoor floodh i Mälaren förorsakades, att Stockholms norre och södre broer sambt slysen stode i största faara, dy wart jag af kongl. regeringen befalt medh Södermanlands hemmawarande esquadron sambt åthskillige härader i Södermanlandh att opprymma Tellie graaf till Mälarens aflopp. Reeste altså den 8 maj till Tellie och begyntes arbetett medh flijt, 4 mihl. Den 20 dito war grafwen reda så diup, att Hans Excell. fält-herrn grefwe Lars Kagge, jag och een corporal droge medh een lijten båt uthur Mälaren i Saltsiöön.

Och aldenstundh kongl. regeringen hade giort den förordning, att commendanterne af regementerne hwar och een sigh hoes sitt regemente skulle oppehålla, hwilken ordre mig och tillkomm, altderefore begaf jag migh den 1 junij ifrån Stokholm att inrätta min heemwist och booställe uthij Nykiöping och fortsatte reesan till wattns och komm den 3 dito till Tellie, 4 mihl. Den 5 derifrån och den 7 till siöös till Nykiöpingh, 8 mihl, hwarest jag till ändan af detta åhret mig opphölt.

Denn Högste ware ähran.

[A:o 1663] Denn 2 januarij reste jag till Boda till min k. syster, 7 mihl. Denn 9 till Stokholm igen, 7 mihl.

Den 16 febr. reste jag opå begiäran medh Hans Excell:s riksmarskalken grefwe Gabriell Oxenstiärna till Rooserssbergh, 3 mihl. Den 18 till Stokholm igen, 3 mihl. Den 21 dito reste jag ifrån Stokholm att effter Hans Kongl. Majj:z ordres iempte landzhöfdingen herr Erich Sparre att förätta uthskrifningen i Södermannelandh; dito till Pihl kroogh, 5½ mihl. Den 22 till Nykiöpingh, 6½ mihl. Den dito skedde uthskrifningen.

Den 2 martij mönstrade jag på kongl. krigs collegij ordre cap. Grönings compagnie i Nykiöping och den 10 dito capit. Mårten Haanes compag.; den 4 martij reeste jag till h. Erich Sparre till Stäringe, 3 mihl. Den 9 dito mönstrade jag mitt compag. uthij Årdala s:n, 1 mihl. Den 12 mönstrade jag cap. Philipsons comp. dersammastäd. och reste till Stäringe tillbaka, 1 mihl. Den 13 mönstrade jag cap. Johan Carlsons comp. i Fröstuna, 3 mihl. Den 14 till Nykiöpingh, 4 mihl. Den 17 martij till Stäringe, 3 mihl. Den 18 reste jag jempte landzhöfdingen baron herr Erich Sparre att effter Hans Kongl. Majj:z ordre tillijka förätta uthskrifningen uthij Hennes Majj:z lijfgedinge och Reekarne och reeste till Sparrelundh i Hyltinge s:n, 3 mihl.

Denn 19 martij till Lilla Mallma, der vthskrifningen stodh, 2 mihl. Den 20 dito till Räckelsta till herr Johan Stuardt, 1½ mihl. Den 21 till Steringe igen, 1 mihl. Den 23 reste jag till Nykiöpingh igen, 3 mihl. Den 25 dito till Axala, 3 mihl. Den 26 till Ynnersta i Biörlunda sokn, hwarest wij förrättade uthskrifningen öfwer Gripzholms lähn, ½ mihl. Den 27 reste wij till Ekehoff till herr general lieutenanten herr Erich Kruise, ½ mihl. Den 28 till Nykiöpingh, 5 mihl. Den 6, 7 och 8 aprill förrättade wij uthskrifningen uthij Nykiöpingh.

Den 27 aprill reeste jag medh Hans Excell:s riksjägmestaren herr Axell Sparre på tiäder- och orreleek och den 1 majj neder i skiärgården att fugla. Den 20 majj reeste jag ifrån Nykiöpingh till Ääs uthij Juleta sokn, 7 mihl. Den 21 öfwer Jelmersundh till herr Axell Sparre till Sundby, 2 mihl. Den 22 till Strengnäs, 5 mihl; dito derifrån till siös och den 23 till Stokholm, 7 mihl. Den 25 medh Hans Excell. feldtmarskalken herr Gustaff Baneer till des gårdh Tuuna, 3 mihl. Den 27 til-

C. G. Wrangel
1664

baka till Stockholm igen, 3 mihl. Den 29 till Tuuna igen och då företogs reguleringen, 3 mihl. Den 3 juni till Stockholm igen, 3 mihl. Den 6 dito medh Hans Excell. riksrådet herr Swante Baneer till des gårdh Diursshholm, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 9 till Tuuna, 3 mihl. Denn 11 juni till Diursshholm, 3 mihl. Den 20 till Stokholm igen, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 23 till Ekebyhoff, 3 mihl. Den 24 till Malmawijk, 1 mihl. Den 28 till Dronningholm, 1 mihl. Den 30 till Stockholm igen, 1 mihl.

Den 15 julij ifrån Stockholm till siöös. Den 16 till Strengnäs, 7 mihl, dito till Gripsholm, 2 mihl. Den 17 till Nykiöpingh, 7 mihl. Den 8 augusti reste jag till Torp att hielpa leggja sahl. riksrådet herr Skäring Roosenhaane i lijkkista, 2 mihl. Den 9 derifrån till Moritzbergh wedh Bråawijken, 4 mihl. Den 12 dito till Nykiöpingh igen, 4 mihl. Den 20 aug. reste jag till Marieberg i Biörkwijk sokn till gen. lieut. herr Carl Sparre, 2 mihl. Den 22 medh honom till Qwarsebo wed Bråawijken, 4 mihl. Den 23 öfwer Bråawijken till Söderkiöpingh, 3 mihl, dito till krogen Kumbla, 2 mihl. Den 24 till Lindkiöpingh, 1 $\frac{1}{2}$ mihl, dito till clostret Wreeta, 1, och till Vlfåsa, hwarest S:ta Brijta och sedermehra h. Hogenschiöld Bielke hafwa bodt, 3 mihl. Den 27 till S. Brijtas Nääs och ruinerne af hennes capell, $\frac{1}{4}$ mihl. Den 28 ifrån Vlfåsa igenom Wreeta och Lindkiöping till krogen Brink, 7 mihl. Den 29 igenom Norrkiöping öfwer Kollmårn till Nykiöpingh, 7 mihl. Den 1 septemb. till Moritzbergh till frw Ebba Grijp, 5 mihl. Den 8 septemb. öfwer Bråawijken tillbaka till Nykiöping, 5 mihl. Den 15 dito till Ynnersta, 4 mihl. Den 16 till Strängnäs, 4 mihl. Den 17, 18 och 19 sept. stodh general mönstringen af Södermannlands regemente af riksrådet och generaln herr Arfwedh Forbus. Den 21 reste jag derifrån till Nora bruuk, 3 mihl. Den 22 till Stäringe, 3 mihl. Den 26 till Nykiöpingh, 3 mihl. Den 10 octob. till Stäringe, 3 mihl. Den 11 till Marieberg till herr Carl Sparre i Biörkwijk, 4 mihl. Den 12 till Malms prästegårdh, 2 mihl. Den 13 hölt jag mööte medh mitt compagnie; dito till Snåre i Wingåker sokn, 1 $\frac{1}{2}$ mihl.

Den 14 till herr riksrådet Gustaf Sparre opå Säfwestaholm, 1 mihl. Den 16 till Marsiöö, hwarest jag begynte opprätta det förfallne torpet Plogstorp. Den 17 till Hwittorp och tilbakars

till Marsiöö, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 18 till Wingåkers kiörkia, 1 mihl. Den 19 ifrån prästgården till min gårdh Waadh, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 20 igenom Barksäter och Lastorp till een gård Holm, som mig bödhs till köps, 2 mihl; dito till Hwaalsta wedh Bettna kiörkia, 3 mihl. Den 21 till Nykiöping igen, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 6 novemb. budin till hoffcantzlern Tungell till Nässby, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 till Nykiöping igen, $1\frac{1}{2}$ mihl. Denn 11 novemb. effter Kongl. Maij:z ordre till herr Peter Durells gårdh Sneesta att hålla ransakning om een jegarebacke, 2 mihl.

Den 12 till Nykiöping igen, 2 mihl. Den 15 novemb. till Swälbroo, 2 mihl. Den 16 till Pihlkrog, 5 mihl. Den 17 till Stockholm, 5 mihl. Den 28 ifrån Stokholm till Tellge, 4 mihl. Den 29 till Swälbroo i Swartå sokn, 6 mihl. Den 30 till Nykiöping igen, 2 mihl.

Altså ähr igenom Guds nåde detta åhret wäl till ända gångit, denn Högste ware derföre ähran.

[A:o 1665] Den 9 januarij reeste jag ifrån Nykiöping till Pihl krogh, 6 mihl. Den 10 uthij Stockholm, 6 mihl. Den 12 till Hall i Gars sokn, 5 mihl. Den 13 till Norr Tellie och Biörnöö, hwarest Hans Excell. h. felldtmarskalken Gustaff Baneer wistades, 3 mihl. Den 15 till Peningeby och tilbaka, 2 mihl. Den 16 reste jag till Tuuna, 5 mihl. Den 18 till Stockholm, 3 mihl.

Den 8 februarij ifrån Stokholm till Ytterseela och Mellsåker till Hans Excell.:s h. rijksrådet Gustaff Soop, 6 mihl. Den 9 öfwer Aspöön till Ängsöö till rijksrådet h. Per Sparre, 3 mihl. Den 10 till Brunnsholm och tilbaka till Ängsöö. Den 11 till Hesslebyholm på Fogdöön, 2, och till Hanemyra, $\frac{1}{2}$, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 12 igenom Strengnäs till Malmby, 1 mihl. Den 13 derifrån till Ynnersta, 4 mihl. Den 14 till Nykiöpingh, 4 mihl.

Den 29 junij ifrån Wida wedh Nykiöping till Bettna, 3 mihl. Den 30 hölt jag mööte medh regementett.

Den 1 julij reste jag derifrån till Åhlsätter, 3 mihl. Och samma dagh brann Nykiöpings stadh fast aldeles af.

Den 2 till Wingåkers prästegårdh, 1 mihl. Den 3 till Skeenäs,

$\frac{1}{2}$ mihl. Den 4 till Marsiöö, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 5 till Skeenäs, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 6 till Wida, 7 mihl.

Den 30 ifrån Nykiöping till siöss till Kiällwijk, 5 mihl. Den 31 till Söder Tellie, 5 mihl.

Den 1 augusti till Stockholm, 4 mihl. Den 7 august till Tuuna, 3 mihl.

Den 2 septemb. till Stockholm igen, 3 mihl.

Den 5 till Tuuna, 3 mihl. Den 16 sept. ifrån Tuuna till Ubbsala, 6 mihl. Den 17 till Örby till Hans Excell:ce riksrådet herr Gustaf Carlson Baneer, 4 mihl. Den 20 till Ubbsala, 4 mihl. Den 21 till Tuuna igen, 6 mihl. Den 22 till Stockholm, 4 mihl. Den 24 sept. medh Hans Excell:ce riksrådet och admiralen herr Clas Stiernschiöldh till Ornöön till siös, 7 mihl. Den 27 till Skrafwenberg, 3 mihl. Den 28 till Stockholm, 4 mihl. Den 30 till Tuuna, 3 mihl. Den 2 octob. till Stockholm igen, 3 mihl. Den 27 dito til wattns till krogen Rostock, 1 mihl. Den 28 till Afwerhulta till herr Erich Sparre, 1 mihl. Den 29 till härregården Sättra, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 30 octob. uthi een förskräckelig storm och lifsfara strandat på Långhäll och igenom dens Allershögstes nådefulla beskärm kommit uthan skada till lands. Den 31 igenom Tellie til Påhlsundh, 4 mihl.

Den 1 novemb. till Hasslöö schantz, 7 mihl. Den 2, Nykiöping förbij till Wijda, mitt capitenshemman, 1 mihl. Den 13 ifrån Wijda till Flooda, 5 mihl. Den 15 till Åhlsätter, 2 mihl. Den 16 till Skeenäs, 1 mihl. Den 18 till Lännäs, 3, och Skillersta i Närke, 4 mihl. Den 19 novemb. till Säby, till herr Carl Sparre, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 20 till Blacksta kroog i Cumbla s:n, $\frac{3}{4}$ mihl. Den 21 till Askersundh och Stiernsundh till grefwinnann frw Christina Soop, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 22 till Askersundh, $\frac{1}{4}$, Halsebergh, $2\frac{1}{2}$, $2\frac{3}{4}$ mihl. Den 24 till Skillersta, Lennes och Säfwestaholm, 7 mihl. Den 25 till Steensöö i Malm sokn, 3 mihl. Den 26 till Wijda, 4 mihl. Den 30 decemb. ifrån Wijda till Ådöön, 3 mihl. Den 31 till Biby hoes Hans Excell:ce herr Stiernschiöldh, 6 mihl.

Denn allershögste Guden ware ährat.

[A:o 1666] Denn 9 januarij reeste jag ifrån Bijby till Äskilstuna, 1 mihl. Den 10, 11, 12 förättade jag iempte gouverneuren hög-wälb:ne grefwe Johan Stenbock effter Kongl. Maij:z ordre och instruction som kongl. commissarier uthskrifningen öfwer Hennes Maij:z lijfgeding och Strömsholms lähn i Äskilstuna.

Den 13 reste wij igenom Strengnäs till Gripsholm, 5 mihl. Den 15, 16 och 17 jan. förrättade wij i lijka måtto uthi Grips-holm uthskrifningen öfwer Gripsholms lähn. Den 18 reeste jag till Räfsnäas, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 19 till Strängnäs och Ellsundh, 2 mihl. Den 20 till Sundbyholm, Äskilstuna och Bijby, 4 mihl. Den 22 medh Hans Excell:ce herr Stiärnschiöld till Strömsholm och tillbaka till Bijby, 6 mihl. Den 29 ifrån Biby till Stäringe till herr Erich Sparre, 5 mihl.

Den 4 febr. medh herr landzhöfdingen till Fiälskär, 3 mihl. Den 5 till Sticktompta ting och till Wijda, 1 mihl. Den 9 medh herr landzhöfdingen till Sticktompta, Haakwarp och så till des gårdh Fiälskär, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 11 till Stora Malms prästegårdh, 3 mihl. Den 13 förrättade herr landshöfdingen och jag effter kongl. instruction dersammastädes uthskrifningen af Nykiöpings lähn. Den 14 reeste wij till Hans Excell. rijks-rådet herr Gustaff Påsse till Hogsta, $1\frac{1}{2}$, och derifrån till fru Ebba Grijp till Tärna, $1\frac{1}{2}$, 3 mihl. Den 15 till Wijda, $1\frac{1}{2}$ mihl.

Den 1 martij ifrån Wijda till Lundby, 3 mihl. Den 2 till Skeenäs, 4 mihl. Den 3 martij till Leerbäak, 8 mihl. Den 4 igenom Askersundh till Stiärnsundh till Hans Excell. rijksrådet herr Gustaff Soop, $2\frac{1}{2}$ mihl, hwarest jag giorde desseinen på Askersundhs grafcoor. Den 17 ifrån Stiärnsundh medh herr Gustaff Soop till Gräflinge, 4 mihl. Den 18 igenom Örebro till Glanzhammars krogh, 3 mihl. Den 19 till cammeråd Appel-bohms gård Sörby, 2 mihl. Den 20 till Finnacker, herr Gustaf Soops gårdh, 1 mihl. Den 23 reste jag genom Arboga till Toof-hulta, 4 mihl. Den 24 öfwer Jelmersundh till Skeenäs, 5 mihl. Den 26 till Lundby giestgifwaregårdh, 4 mihl. Den 27 martij till Wijda igen, 3 mihl.

Och emedan Hans Kongl. Maij:tt mig tillstädt att för mine a:o 166 donerade skattehemman i Wingåker mig få till-byta någre militiæ hemman, och jagh reda begynt byggia

begge Skeenäsgårdarne till säterij, dy boflytte jag medh alla ifrån Wijda och dit.

Den 7 aprill reste jag altså till Skeenäs, 7 mihl. Den 14 öfwer Jelmersundh till Biby till h. Stiernschöldh, 6 mihl. Den 21 till Hans Excell:ce herr Axell Sparre till Sundby och sedan till Ääs, 3 mihl. Den 22 till Skeenäs igen, 3 mihl. Den 25 till Fuula lenssmansgårdh, 3 mihl. Den 26, 27 och 28 hölt Hans Excell:ce riksrådet och feldt marskalken Hindrich Horn general mönstringh medh Södermannlands reg:te uthi Fuula. Den 30 reste jag till Juhlforsa till herr Hindrich Horn, 3 mihl.

Den 1 maj till min gårdh Skeenäs, 3 mihl. Den 21 förrättade häradsfogden Jonas Nilsson immissionen, lefwererandes mig på Kongl. Maj:z wegnar Skeenäs, Sundh, Björkenäs, Skorssnäs och Wintergata gårdar till ewärdelig egendom i förmågo af det gjorde bytet med Cronan och Konung Caroli Gustavi donation i Giöteborg 1658.

Den 12 junij reste jag till Nykiöping, 8 mihl. Den 13 till Stockholm, 12 mihl. Den 18 medh herr generaltullförvaltaren Drakenhielm till Tuuna, 5 mihl. Den 20 till Waxholm 2 mihl. Den 21 till Stockholm, 3 mihl. Den 31 junij till Tuuna, 5 mihl.

Den 1 julij troolofwade jag migh uthij den allerheligste Tre-enigheets nambn general tullförvaltaren wälborne herr Wilhelm Drakenhielms dotter af det första giffet, wälborne jungfrw Maria Eleonora Drakenhielm opå Tuuna; den allerhelligste, odödelige, stoor, alssmechtige Gudhen gifwe dertill sin wälsignelse och låte det wara skiedt uthi een lyksaligh stundh.

Den 3 julij reeste wij deropå till Stockholm, 5 mihl. Den 19 reeste jag tillijka med föräldrarne och henne till herr Drakenhielms gårdh i Turinge sokn Stroppsta, 5 mihl. Den 20 till Ynnersta, 3 mihl. Den 21 till h. gen. tullförwaltarens gård Malma, 3 mihl, och så till Ludgonäas, h. Drakenhielms broders h. stats secreteraren Gyllenkrantzets gårdh, ½ mihl. Den 23 till Malma igen. Den 24 dito till herr Peter Durells, som war herr Drakenhielms swåger, och fru Helena Silfwerstiärnas gårdh Sneesta, 2 mihl. Den 29 julij reste wij till herr general tullförwaltarens gårdh Stiernholm, 2 mihl.

Den 1 aug. till Sneesta, 3 mihl. Den 3 till Mallma, 1 mihl. Den 6 bekomm jag kongl. krigs collegij ordres att medh een

esquadron af Södermannlands regemente gåå öfwer åth Pommern.

Den 16 augusti stodh i Herrens Jesu namn mitt bröllopp opå Stiernholm medh förbemelte herr Drakenhielms yngsta dotter af förra gifftet, wälborne jungfru Maria Eleonora Drakenhielm. Copulationen förrättade probsten och kiörkioheerden i Nykiöping, ährewyrd. magister Andreas Julinus. Guds gudomelige barmhertigheet förläne der till sin nådh och wälsignelse, för Jesu Christi skuldh. Amen.

Den 19 aug. brööt jag opp medh esquadronen ifrån Nykiöping, marcherandes med största hast och kom den 20 dermedh inn till Stockhlohm, 12 mihl; hwilken embarquerades och gick till segels, men doch omsider effter någre wekors uthständen storm och mootwindh kom tillbaka till Sverige igen. Men effter kongl. regeringen mig förlofwade på 6 wekors tijdh att blifwa effter i Sverige att förätta mine privat ärender, reeste jag den 1 september ifrån Stockholm till Malma, der för tiden min h. swärfader och min k. hustru wistades, 10 mihl. Den 2 dito till Stiernholm, 3 mihl. Den 8 reste jag medh min k. hustru till Wijda, och min herr swärfader reeste till sin gårdh Strömssrumm uthi Smålandh, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 10 reste jag medh min k. hustru ifrån Wijda till Stensöö, 5 mihl. Den 11 kommo wij till Skeenäs, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 11 octob. reste wij ifrån Skeenäs i den mening att begifwa oss till Stokholm och derifrån till Pommern, effter esquadronen hinte den dagen till Stora Malm, 3 mihl. Den 12 till Wijda, 5 mihl. Den 14 till Mallma att taga afskedh af min h. swärfader, 3 mihl. Den 18 derifrån till Åby, 3 mihl. Den 19 till Tellie, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 20 till Stockholm, hwarest tijender kommo, att esquadronen war tillbaka kommen i skiären, 4 mihl. Bleaf altså jag resten af åhret qwar uthi Stockholm.

Soli Deo Gloria.

[A:o 1667] Aldenstundh Hans Kongl. Maj:tt Carl Gustaff gloorwärdigst och odödeligh i åminnelse först wedh min ankomst till armeen i Påländh, som och åtskillige gångor sedan i Dann-

mark mig anbefallat, att jag medh all flijt alt hwadh notabelt uthij kriget förefalla kunde flitigt anteckna, så och dee actioner, som under Hans Maij:tz gloriose conduite passerade, deliniera och afrijta skulle, opå det sådant framdeles icke allena des historia uthan och tilijka fädernesslandet illusstrera, men förnembliqast för des unge Printz, som Sweriges rijkes Arf-förste och tillkommande konung lijka såsom een speijell tiäna kunde, hwarigenom han till allehanda heroische dygder sambt tapperheet och genereuse actioner låckas och ledas, och sedan derigenom till sin sahl. herr faders och andre berömmelige konungars footspår anwijsas kunde. Som allerhögstb:te Hans sahl. Kongl. Maij:tt icke een uthan åtskillige gångor sade, sin oföränderlige mening och willie wara, att jag wedh höghbemelte des Printzs opfödelse och education opwachta och honom lijka af ungdomen fortificationen och andra mathematische scientier lära och informera skulle, hwilket Hans sahl. Maij:tt ännu wedh sin sidsta afreesa i Croneborgh någre gångor reiterade, men som tijderne sig sedermera hefftigt hafwa förändrat, så ähr sådant Hans Maij:tz oppsåth tillbaka satt. Menn dock lijkwäl emedan som Hennes Maij:tt änkedrottningen sambt rijksens regering och råd h skattade sådant mitt arbete wara af det värde, att det bijbehållas och förwahras och framdeles Hans Maij:tz historia anfogas skulle, så afgieck Hans Kongl. Maij:tz bref till mig af den 5 junij 1663, att jag sådane emot ett gott recompens skulle uthij cantzliet innlefwerera. Men som sådan meening sedan blef ändrat och resolverat, att dee uthij min lijfstijdh uthij koppar stickas och aldeles till perfection bringas skulle, och man för desse tijder dee bäste kopparstickare i Frankrijke finna kunde, altså blef jag anmodat den mödan opå mig taga, een reesa till Paris att göra och sådant wärk under sådane konstenerers handh att förtinga, som dem medh all flijt kunde förfärdiga. Och sedan som mig nödige peningar dertill anskaffades och Hans Maij:tt migh medh dess reesepass försedt, reste jag i Herrens namn den 19 januarij ifrån Stockholm i föllie medh herr rijksrådet Gustaff Soop till hans gårdh Mälsåker, 6 mihl.

Den 22 derifrån igenom Strängnäs 2 till Äskilstuna, 7 mihl.
Den 23 till Sundby till herr rijks rådet h. Axell Sparre, 3 mihl.

Den 25 öfwer Jeltersundh heem till Skenäs, 3 mihl, hwarest jag kort effter min heemkombst blef medh ett hefftigt fiebr och miältesiuka behäfftat, som hölt mig een rumm tijdh ifrån min reesa, så att jag denn af mattigheet icke kunde fortsättia för än som den 11 junij, då jag lembnade min k. hustru på Skenäs, 19 mihl, och fortsatte samma dag min reesa till Lännes krogh, 3 mihl,

NÄRIKE

och samma dagh till Asker, 1 mihl. Den 12 till Askersundh, hwarest jag om kiörkie och graff corets bygning gjorde een och annan anordning, 5 mihl. Den 14 derifrån till Stjärnsundh och till båats till krogen Råå, 3 mihl.

ÖSTERGIÖTLANDH

Den 15 igenom Wadstena till Åhmebergh, 8 mihl.

SMÅLANDH

Den 16 till Gränna, 4, och besågh medh detsamma Brahehus och derifrån till Wisingsborgh, 5 mihl, och reste samma natt derifrån till båats opå Wättern, så att jag den 17 om morgonen war i Jönkiöpingh, 5 mihl. Dito till krogen Tiäre, 2, Unnarid, 2, Orre, $1\frac{1}{4}$, $5\frac{1}{4}$ mihl. Den 18 till Gisslawij, $2\frac{1}{2}$, Bölarid, $2\frac{1}{4}$, Nissarid, $1\frac{1}{4}$, till

HALLANDH

Ramnås, $1\frac{1}{4}$ och Draarid, 2, $7\frac{1}{4}$ mihl. Den 19 junij till Halmstadh, 2, och samma dagh till min swåger, landzdomaren herr Peter Durells gårdh Stjärnerup, 3 mihl. Den 20 till min k. hustrus faderbroders gårdh Skedala och tillbaka till Stjärnerup, 2 mihl. Den 22 till Laaholm, 2, Pramholms Sundh, 2, och samma natt öfwer Hallands åås, 3, 7 mihl.

SKÅÅNE

Denn 23 igenom Engelholm till Flemminge, 2, och samma dagh till Helsingborgh, 1, och wijdare till Lands crona, 6 mihl. Den 24 junij, medsommarsdagen, till Malmö, 4 mihl.

Ehuruwäl jag hade Kongl. Maj:z befallnings bref till feldtmarschalken och general gouverneurn h. Gustaf Baneer att skaffa mig een egen farkost, så fann jag doch een skuta som fast war tillreds att gåå till Lübeck, medh hwilken jag och den 29 junij gieck i Herrens nampn till segels, men komme uthij ett myket hårdt wäder på sandh på Saltholmen om natten att ståendes, så att wij, der Gudh det icke hade afwänt, så när hade hafft een stoor olycka, 2 mihl. Menn den 30 ginge wij Kiöpenhambn förbij, men för contrarie windh satte wij för Dragör, 4 mihl. Men denne natten ginge wij igen till segels och denn 1 julij till Mööns Klint och den förbij, 14 mihl.

1667—1679

TILL HOLLAND, FRANKRIKE OCH ENGLAND. KONUNG KARL II ERBJUDER DAHLBERGH TJÄNST UNDER ENGLANDS KRONA. KOMMENDANT I MALMÖ. DELTAGANDE I DANSKA KRIGET. SLAGEN VID HALMSTAD OCH LUND M. M.

EN 2 JULIJ GIECK REESAN MEDH EEN
önskelig windh

ROMERSKE RIJKET

till Trafwemynde, 22 mihl, och samma affton
till staden Lübek, 24 mihl. Den 3 julij till
Hamburgh, 10 mihl. Den 6 dito medh emb-
der posten till Blankenäåse, 2 mihl.

HERTIGDÖMET BRÄMEN

Dito öfwer Älfströmmen till Crantz, $\frac{1}{2}$, till Hornborg, 2, till
Brehmerförde, 2 mihl, och heela natten igenom till Borgh och
den 7 dito till stadhen Bremen 7, $11\frac{1}{2}$ mihl.

GREFWESKAPEN DELMENHORST OCH OLDBENBURGH

Dito till Delmenhorst, 1, och Oldenburgh, 4, 5 mihl. Denn 8
till Ambthuset Apen, 4, Detern, 1, Lyhr, 1, och wedh Huisten
Ort eller Lier Ort öfwer Embseströmmen till Nyschantz uthij
Ost Frieslandh, 2, 8 mihl.

OOST FRIESLANDH

Den 8 derifrån till Winshoten, 1 mihl.

GRÖNINGER LANDH

Dito till staden och fästningen Gröningen, 3 mihl. Den 9 medh Treckscheut till wattns till Strobusk, 2 mihl.

WÄST FRIESLANDH

Samma dagh till Dockum, 1½, och till Löewarden, 1½, 3 mihl. Den 10 julij till Franiker, 2, och till Harlingen, 2½, 4½ mihl.

NORDT HOLLANDT

Dito öfwer Suder See till Enkhuisen, 7 mihl. Den 11 julij öfwer Pampus till det berömbde och hoes kiöpmännen wäl bekante Ambstelredam, 7 mihl.

GREFWESKAPET HOLLANDH

Sedan jag Ambsterdam wäl både uthan och innantill sambt alt, hwadh deruthij remarquabelt war, hade besedt och beskådat, men i synnerheet Statt Heus, die Nieuwe Kerk och admiral von Galens sepultur, Ost indische huset, Prinsenhoff eller Admiralitætet, Admiralitætetets magazin, Spinnhus, Kinderhuis, Rasphuis, Man och Oude Frouwenhuis, Den Dohl, het Pand, Salomonis tempel hoes judarne och deres hufwudhsynagoge, dat Huis van Heer Tripp, så och herr Bleaus, Jansonij och Elsevirs wärk, och annat mehr couriost, som dem fremmandom plägar wijsas, reste jag den 15 julij medh Treckscheut till Harlem, 2, och samma dagh wijdare till staden och det berömbde universitætet Leijden, hwarest jag och alt hwadh, som man håller för raart och notabelt besågh, i synnerheet academien och dess trögårdh, Gallerie von Rariteiten, Anatomien, die Burgh, hwilken Julius Cæsar hafwer opbygdt, sambt Kattwik op See, de la Pla myket sköne trögård och annat mehr. Den 16 till den Haagh, prinzernes af Oranien sambt General Staternes ordinarie residenz, 1½ mihl, hwarest jag alt, hwadh som för couriost hålles, besågh, som förnembbligast den stora audienzsaalen, der alla eröfrade fanor och estandarter hängia, printz Moritz palais, staten van Hollandt Cammer, het hoff van Hollandt eller Prinsens Palatium, Nya Ost Indische huuset. Sedan begaf jag mig till Schewelingen, så och till Riss-

wijk samt den Hagischen Bosch, twenne schöna lusthuus och trågårdar, Vnslardeik, samt admiral Oppdams nya och schöna graaff.

Den 17 julij reste jag derifrån till Delft, 1 mihl, hwarest princernes af Oranien graff wijses, så och i kiörkan många eröfrade fanor och standarter, så och admiral Tromps graf. Samma dagh begaff jag mig till Rotterdam och besåg Erasmi Roterdami huus samt annat, som för widlöfftigt faller att förmähla, 1 mihl.

Den 19 reste jag ifrån Rotterdam i den mening att gå geradeste vägen åth Flandern och igenom Brabant åth Frankrike och reste samma dag till wattens öfwer den Dollaert och komm den 20 till Willemstadt, 6 mihl. Den 21 bittida om morgonen om een söndag komm

FLANDERN

jag till staden och fästningen Breda, 3 mihl, hwarest då förtijden een stoor deel ambassadörer och legater uthur christenheeten wore församblade. Och utaf Hans Kongl. Maj:tt af Sverige wore fullmyndige legater och mediatorer att sluta fredh emellan Engelandh och Hollandh rijksrådet herr Jöran Flemmingh och grefwen af Dona, och war jag så lycklig, att freden samma dag opå castelet underskrefs och fölgde wåre legater medh och sågh samma ceremonie. Samma affton der effter wore francoische ambassadeurerne, h. grefwen D'Estrades och monsieur Courtin, samt danske gesandten h. Carisius hoes dee swänske mediatorerne till giäst. Och som h. Jöran Flemming öfwer måltijden min intention att reesa till Frankrike förebrachte medh begiäran, dee wille mig medh deres passborter försee, wore dee dertill myket willige, drucke mig öfwer bordet bonne voyage ehesomeffast till, lofwandes att emedan dee dagen dereffter wille een minister medh fredzfördraget till konungen i Frankrike öfwersända, att jag medh honom wäl och säkert skulle öfwerkomma.

Och som be:te minister, benembdh monsieur Pelletier, den 23 dito deropå medh fredzinstrumentet bortreeste, altså, sedan jag af legaterne hade tagitt pass och afskedh, reste jag medh honom medh een stark hollandisch confoij samma dag till den

öfwerschööna staden och förtrefflige spanske fästningen Antwerpen, 6 mihl.

Och ehuruwäl jag nu hade ärnat reesan wijdare till landz igenom Brabant att fortsettia in i Frankrike, menn aldenstundh konungen i Frankrike i persohn medh sin heela armee, förandes krich emot Spanien, war samma affton kommen för Dendermonde, 2 mihl ifrån Andtwerpen, som een öfwer alla måtton stor osäkerheet förorsakade, altså dristade jag icke fortsättia min reesa till landz den wägen, befruchtandes att råka något roof partij under händerne, hwarigenom jag alle afritningar, ja, mitt eget lijf skulle kunna förlohra. Resolverade altså till een annan wägh och reste den 27 julij, sedan jagh wäl hade besedt Antwerpen, medh ordinarie hollandsche Scheuten till Lellö, 1½ mihl, och sedan öfwer Hollands Diep och

SEELANDH

ankommo den 28 till fästningen Ramties på Seland, 7 mihl, och samma dag till staden Middelburgh, ½, 9 mihl. Den 29 till Vlissingen, ½ mihl. Den 3 augusti derifrån medh een fransk pinass till siööss, hwarest wij igenom instigande natten, af een ostendisch caper, som oss änteligen ambort wille, blefwe befrijade, så att wij vår cours medh temmelig hårt wäder fortsatte, och be:te Ostende, Dünkerken, Mardeik och Gravelingen förbij ginge och den 4 augusti

DET KONUNGERIJKET FRANKRIJKE

PIKARDIE

lykligen och wäl till Calais ankommo, 18 mihl. Den 6 augusti medh messagern till häst derifrån och till Boulogne, 3 mihl. Den 7 till Monstreuil, 3, och dito till Abbeville, 3, 6 mihl. Den 8 dito till Poix, 3 mihl. Den 9 till Beauwais, 4, och till Krikous, 1½, 5½ mihl. Den 10 augusti till Beaumont, och

ISLE DE FRANCE

öfwer Reviern, 3 mihl, S:t Denis, 2, och till det store folkrike, herlige och igenom hela wården berömbde Paris, 1, 6 mihl. Denn allsmechtige Gudh ware loff, ähra och tack, som mig hijt

in till så wähl och nådeligen hafwer bewarat och uthij så många farligheeter beskyddat. Han hielpe och wijdare och medh godh hälsa och wälförättade saker heem igen.

Jag fant här min swåger Magnus Drakenhielm, så och Carl Bonde, rijksskattmestarens son, jembte deres præceptor eller gouverneur Agrikonius i gott tillståndh. Och begynte jag gienast mitt anförtrodde ärende att förätta och arbetett till kopparstickare att förtinga. Men blef kort dereffter af een hefftig siukdoom och miältefeiber befallen, så att jagh wed 10 weckors tijdh medh stoor lifsfara måste hålla sängen.

Imedlertijdh som min k. hustru war reest till Stockholm och war hoes fadren i huset, beskiärde och hungnade den allerrögste Gudh oss medh een ungh son, i det min älskelige, käre och förste sonn WILHELM DAHLBERGH dersammastädes den 17 septembris opå een tijsdagh om afftonen emellan 9 och 10 hijt till wärlden ähr född, och den 29 dito, S:t Michaelis dagh, ähr hann igenom det heliga döpelsens sacramente Frelsarens Jesu Christi och dess christelige församlings ledemoth worden och af högährwärdige doctor Nils Rudbeckio döpt och effter sin morfader kallat worden.

Gudz guddommelige Maij:tt låte honom få sin helga wälsignelse, att han må blifwa opfostrat Hans Guddommelige Maij:t till loff, prijs och ähra, sigh och sine föräldrar till timmelig frögdh och effter detta lijfwet till een ewigh glädie och saligheet för Christij schuldh. Amen.

Manns faddrar wore desse:

Den höghwälborne herre, herr Gustaff Person Baneer, frijherre till Gamble Carlby, Sweriges rijkes råd, fältd marskalk och general gouverneur i Skååne.

Denn höghwälborne herre, herr Gustaff Baneer Carlson, frijherre till Gamble Carlby, Sweriges rijkes råd och rijks cameråd, hwilken sigh sielf till fadder bödh.

Wälborne herr Wilhelm Drakenhielm, Kongl. Maij:tz wälförordnat general tullförwaltare öfwer stora siöötullen uthij Swerige, storförstendömet Finnlandh och des incorporerade provincier som min högtähr. k. herr swärfader.

Wälborne herr Jonas Gyldenrantz, Kongl. Maij:tz wälförordnat secretarius status, min k. hustrus faderbroder.

Wälborne herr Franciscus Joell Örnstädt, Kongl. Maj:tz förordnat secretarius status af Tyska Staten.

Wälborne herr Prys, wälförordnat borgmestare i Stockholm. Qwinnfolks faddrar.

Denn höghwälborne grefwinna frw Christina Soop, herr rijks rådets och general gouverneuren h. Gustaff Soops elskelige k. fru.

Wälborne frw, frw Chatharina Wallnstädt, hoffrådets wälborne herr Ehrensteens k. elskelige frw.

Wälborne fru Helena Silfwerstiärna, wälb:ne herr Peter Durells landzdomares i Hallandh k. frw, min k. hustrus moster.

Wälborne frw Anna Maria Gyldenklow, rijks räntmästarens wälb. Börie Cronebergs k. frw.

Wälb. fr. Maria Böös, herr borgmestarens i Stokholm S:r Jean de Lavalles k. hustru.

Uthij warande tijdh jag war i Paris, giorde jag åthskillige små spatzeer reesor och besågh dee förträfflige, schöne, kostbahre, och öfwer alla måtton raare kongl. lusthusen eller slätten iempte deres trågårdar, alleer, plantager, promenader, grotter och wattkonster, som nembl. S:t Clou, Fontaine Belleau, Melun, Veaux, Maison, Ruell, Issi, Meudon, Versailles, Vincennes, kongl. griffterne i S:t Denis och des skatt, S:t Germain en Lay, hwarest jag sågh Dauphin eller konungens eldste son, een Printz af 8 åhr, medh öfwer alle måtton stoor pomp och herligheet dööpas.

Sedan besågh jagh Rinci, Madritt, Conflans, Essone sambt andre lustige och förtrefflige orter kringh om Paris, sannerlig orter utaf stor kostbarheet och schönheet, så att den, som dem jempte Italien och des deliciose orter hafwer besett, den kan wäl berömma sigh hafwe störste deelen af dee herlighheet, som i Europa finnes, i ögenskijn tagit. Kunne altså desse små resorne uthdraga wedh pass 24 mihl.

Jag opphölt mig altså den öfrige tijden uthij Paris. Och som mine andra ämbetes sysslor icke wille tillåta mig längre opå desse orter att oppehålla, jag och wedh min närwaro een temmelig deel aff arbetett hade låtitt förfärdiga och rästen hoes gode mästare förtingat och fått Kongl. Maj:tz ordre att residenten Puffendorf wijdare derom försorg skulle draga, altså

reste jagh anno 1668 den 11 septemb. ifrån Paris, ledsagat uthaf alle dee unge swänske cavallieri, som den tijden sigh dersammastädes oppehölle, till S:t Denis, 2 mihl.

PIKARDIE

Dito effter tagit afskedh af alle goda wenner, fortsatte jag reesan till Beaumont, 2 mihl. Den 12 dito till Beauvais, 4, till Poix, 3, och sedan till Abbeville, 3, 10 mihl. Den 13 till Monstreuil, 3, och till Boulogne, 3, 6 mihl. Den 14 till Calais igen, 3 mihl. Och aldenstundh jag stor lust hade att bese konungerijket Engelandh, altså och emedan jag nu war så när, resolverade jag att gå öfwer canalen. Reste altså

KONUNGERIJKET ENGELAND

den 16 septemb. medh een jagt öfwer till Douvern, 2 mihl, och medh posthästar samma dag till Canterbury, 3 mihl, hwar est den store och berömbde erkiebiskoplige kiörkan sambt många antiquitæter ähre att see. Den 17 till Sittinghamm, 3, och wijdare till Rochester, 2½, och samma affton till Gravesend, 2, 7½ mihl; och her stege wij till skieps och reste Temsen opføre och komme samma natt till den store och widherömde konunglige residensstaden London, 4 mihl. Uthij London hade jag den nåden att kyssa Hans Kongl. Maj:tz konungens sambt drottningens och duc de Jorks händer, igenom swänska residenten mons. Leijonbergs adresse, hwilken hoes konungen war i godh estime.

Och som Hans Maj:tt feck wetta, att jag war ingenieur och att jag hade dee saker afriktat, som skulle till vår sahl. nådigste konungs historia, längtade han sådane myket att see, och sedan någre fåå dagar der effter Hans Maj:tt hade dem tagit i ögenskijn, och dee Hans Maj:tt myket behagade, fattade Hans Maj:tt till min ringa persohn sådant behag, att Hans Maj:tt gaf mig 3 åthskillige gångor particulier audiencz, discurerandes hwar gång om fortificationen och slijkt, medh tesmoignance af een särdeles nåde och wälbehagligheet, wjtsandes mig afritningarne af åthskillige sine fästningar och begiärte mitt råd och betänkiande, oppå hwadh sätt han dem skulle kunne förbättra.

Gaf och så der hoes att förstå, att han mycket illa medh sådane männ, som förstoge fortificationen, wore försedd, i det han fuller twenne hade i sin tjänst, män kunde dem mycket ljtet förtroo, i det den eene wore een franssos och den andre een hollender, den eena een bedragare och den andra een skielm, som Hans Maij:tz egne ordh på francoische lydde. Önskade fördenskuldh att hafwa den lyckan att kunna få någon ährlig mann. Han wille honom så wäl recompensera som någon potentat giöra skulle, slog mig på sidstone på axlen medh handen och sade: »Vous seriez un homme pour moy», »I wore min rätta mann». Jag blef sannerligen öfwer sådant oförmodeligt tahl häpen, betackade mig medh diupestre reverenz på det aller underdånigste, mig skattandes för den högsta lycka och ähra att kunna i någon måtto bewijsa någon underdånig tjänst. Men som jag icke war löös och min egen, altså torde jag uthan min nådigste konungs willie och behag mig till intedt uthlåta. Jag togh så för denne gången ett underdånigt afskiedh och ärnade fölliande dagen fortsettia min reesa, helst emedan war reda seent opå hösten.

Men som Hans Kongl. Maij:tt igenom een adelssman lät seija residenten, han mig förmåå wille att icke fortsättia min reesa, för änn Hans Maij:tt först hade ännu een gång taalt medh mig, altså kom jag dagen der effter till sidste audienzen uthij Printz Robberts närwaro. Och sedan Hans Maij:tt een rumm tijdh hade om sine fästningar discurerat, gaf Hans Maij:tt mig på sidlychtan att förstå, att han i blandh andre inportante orter och Pleymout med all flijt lätt fortificera, och emedan medh mig ett och annat hade att rådföra, begiärte Hans Maij:t, som innan fåå dagar sielf ärnade reese dijt, att jag Hans Maij:tt dijt wille fölliachtig wara, hwilket jag icke kunde afslå, helst emedan Hans Maij:tt ett särdeles förtroende och estime för min ringa persohn lätt påblicka och elliest nogsamtb gaf att förstå, huru högt den swänkska nationen hoes honom war schattadt. Ehuruwål nu Hans Maij:tt ärnade fortsettia reesan, så blef denn doch igenom drottningens opassligheet insteldt.

Jag reste i medler tijdh till Hamptoncourt och till Windsor, hwilke begge orter wäl meritera att see, och sedan till London igen. Men som drottningens opassligheet wedh min igenkombst mehr syntes till änn aftaga och jag betrachtade min långa

reesa och tillstundande wintern, lätt jag igenom residenten i största underdånighet ansökia, om Hans Kongl. Maj:tt af ofwan sagde skiähl icke allernådigst wille permittera, att jag heemreesan åth fädernesslandet måtte fortställa, hwilket Hans Maj:tt iempte försäkring om sin Kongl. nåde änteligen bewilliade.

Jag reste alt derföre, ehuruwäl konungen af Engelandh gärna hade sett, att jag ännu något hade blifwit qwar; ja, om det hade gått effter hans willie, hade jag näppeligen kommit till Sverige igen den 29 septembris, Mickelsmessa dag, till wattns ifrån London, Tensen uthföre till Grenwitz, drottningens lusthuus, Blackwall, Wolleintz och till Grawesend, 20 engliche mihl, 5 mihl. Den 1 octob. medh ett lübeskt skiepp Tensen uthföre, 12 mihl, och samma affton till siöös. Men reesan gieck så beswärligh, att wij uthij 13 dagars tijdh medh största flygande stormen och mothwäder måste hålla siöön således, att wij snart wore under Neus i Norie, snart under Engelandh igen, snart under hollendske cousten och för Elfweströmmen, ja snart under Juthlandh, till dess Gudh oss lijkwäl på sidlychten den 12 Skagen förbij och den 13 uthij Sundet undher Helsingör förhalp, sedan wij uthij rätt cosa hade seglat 120 mihl.

SWERIGE

SKÅÅNE

Samma dagh reste jag öfwer Öresundh till Helsingborgh, 1 mihl. Den 15 septemb. till Engelholm, 3 mihl, och samma affton till Laholm, 3 mihl.

HALLANDH

Den 16 till min swåger h. Peter Durells gårdh Stjärnerup, 2 mihl. Den 20 till herr Gyllenkrantz gårdh Skeedala, 1 mihl. Den 24 öfwer Nissan wedh Spånsta och till Draarid, 1 mihl. Dito till Rammnås, 2 mihl. Den 25 till Nissare, $1\frac{3}{4}$, Bölarid, $1\frac{1}{4}$ och Gisslawedh, $1\frac{3}{4}$, 5 mihl. Den 26 septemb. till Öör, $2\frac{1}{2}$ och till Unnaridh, $1\frac{1}{4}$, $3\frac{3}{4}$ mihl.

SMÅLANDH

Den 29 till Järna, 2, Jönköping, $1\frac{3}{4}$ och Såna, $1\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 30 till Rååby, $1\frac{1}{2}$, Gränna, $1\frac{3}{4}$, Narbeek och Herkelberg, $1\frac{1}{4}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 31 till Ösiöökrogh, $1\frac{1}{2}$, Hessleby, $1\frac{3}{4}$, och Wadstena, 1, $4\frac{1}{4}$ mihl.

ÖSTERGIÖTLANDH

Denn 1 novemb. till Lårstadh, $\frac{3}{4}$, Husbyfiöhl, $1\frac{3}{4}$ och till Enssbergh i Kiällmoo sokn, $1\frac{3}{4}$, $4\frac{1}{4}$ mihl. Den 2 till Ynne krogh, 2, Swijnewadh, $1\frac{1}{2}$, Skillersta, 1, och Lännes krogh, $1\frac{1}{2}$, 6 mihl.

SÖDERMANNLANDH

Dito om natten till Giödzlinge, och den 3 novembris, den Högste ware ähradt, mädh hälsa heem till min gårdh Skeenäs, 3 mihl, hwarest jag fann min k. hustru wedh gott tillståndh. Jag blef och heele denne hööst och ett stycke opå winteren hemma opå gården förutan någre små reesor, som jag een och annorständs giorde, som icke af stort värde kunne wara.

[A:o 1669] Den 13 januarii reste jag medh min k. hustru ifrån min gårdh Skieenäs att besökia min h. swärfader, som då war stadd på sin gårdh Stiärnholm, och Malma till Steenssiö i Malm sokn, 3 mihl. Den 14 till Lagmanssö, 1, Åhlspångabroo, $\frac{1}{2}$, Hussby, 1, och så till Lijdh och Runtuna sokner, till Malma, 4 mihl. Den 16 reste wij medh min h. swärfad. till Stiärnholm, 3 mihl.

Den 6 februarij till Malma igen, 3 mihl. Den 14 reste jag till Wijbyholm, 2 mihl. Den 15 till Lilla Malm, 2, och till Hollsta, 2, 4 mihl. Den 16 till Strömssholm att möta h. Gustaf Soop, 3 mihl. Den 20 derifrån till Kungsöör, $1\frac{1}{2}$ mihl. Dito till Hielmarsundh, $2\frac{1}{2}$, Juleta, 1, och Skeenäs, $1\frac{1}{2}$, 4 mihl. Den 24 febr. reste jag och hölt regementzmööte i Bettna, 5 mihl. Den 25 till Stäringe till herr landzhöfdingen, 1 mihl. Den 26 till Tärna, 1 mihl. Den 27 till Skeenäs igen, 6 mihl.

Den 5 martij reste jag ifrån Skeenäs till Steenssö, 3, Lagmansö, 1, Åhlspångabroo, 1, Steringe, 1 och Wijbyholms krogh,

7 mihl. Den 6 till Jälunda, $1\frac{1}{2}$, Elghammar, 1, Biörlunda kiörkia, $\frac{1}{4}$, Ekehoff, $\frac{1}{4}$, åth Ströppsta i Turinge sokn, 7 mihl. Den 7 till Stokholm igenom Tellie, 6 mihl. Den 12 martij till feldtmarschall Baners gårdh Tuna, 3 mihl. Den 13 till Stokholm igen, 3 mihl.

Den 3 aprill effter Kongl. Maj:tz ordre skulle det gamla huset på Strömsholm nederbrytas och ett nytt igen oppbyggas, hwilket Kongl. Maj:tt mig anbefalte. Jag reeste alt derföre ofwanskrefne dagh medh herr Gustaf Soop tillijka ifrån Stokholm till Mälssåker, 5 mihl. Den 4 till Strängnäs, $1\frac{1}{2}$ mihl. Dito till Biörsundh, 2, och till Strömssholm, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 5 till Kungs Öör, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 6 till Hielmarsundh, $2\frac{1}{2}$, och heem till Skeenäs, $5\frac{1}{2}$ mihl. Och som herr riksrådet Gustaf Soop hade inviterat mig till sin gårdh i Närikie, Stiärnsundh, altså reste jag och min k. hustru den 8 aprill ifrån Skeenäs till Lännäs, 3, och samma dag till Schillersta, 2, 5 mihl. Den 9 igenom Kumbla sokn till , 3 mihl. Den 10 till Askersundh och Stiärnsundh, 3 mihl. Denn 19 derifrån igen till Marke, 4 mihl. Den 20 igen heem till Skeenäs, 7 mihl. Och som Kongl. Maj:tt förmedels dess bref mig och i detta åhr allernådigst anbefalt att bijwista uthskrifningen i Södermannelandh jempte landzhöfdingen h. Erich Sparre och ståthållaren Utermark, altså reste jag den 22 aprill åth liffgedinget och först öfwer Hielmarsundh och till Öija, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 23 till Äskilsstuna, hwarest uthskrifningen stogh, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 26 till Gripsholm, hwarest och skrifningen stodh, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 29 derifrån till Länna hambrar, $1\frac{1}{2}$, till Wassbro i Dunker sokn, 2, och till Wijk i Mälösa sokn, 2, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 30 till Flooda kiörkia, $1\frac{1}{2}$, och heem till Skeenäs, $2\frac{1}{2}$ mihl.

Den 6 junij till regementzmöötett i Blacksta, $2\frac{1}{4}$ mihl. Den 7 till Leerbooting och Nafwesta, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 dito till Blacksta, $1\frac{1}{2}$ mihl. Dito till herr landzhöfdingen till Stäringe, $\frac{1}{2}$, och derifrån till Tärna, $\frac{1}{2}$, 1 mihl. Den 10 öfwer Iländabroo heem till Skeenäs, 5 mihl. Och såsom, som förr åhr förmält, een ny kiörkia och ett schöönt graf capell, effter min deröfwer gjorde desseing wedh Askersundh bygdes, altså att desto bättre fortsettia arbetett, reste jag den 21 junij ifrån Skeenäs till Lännäs, $3\frac{1}{2}$, till Asker, $\frac{1}{2}$, till Skillerstadh, $1\frac{1}{2}$, och

till Marka, 1, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 22 till Askersundh, $3\frac{1}{2}$ mihl. Och sedan jag som snarest ett och annat hade ordinerat, reste jag samma dagh tillbaka till Ählsta i Halsberg, $3\frac{1}{2}$ mihl, och den 23 till Skeenäs heem igen, $6\frac{1}{2}$ mihl.

Och såsom jag af Kongl. Maj:tt och krigscollegio af den hade fått ordre att begifwa migh medh 300 Södermanlands knechtar neder till Skååne och Malmö, att der blifwa comendant och hafwa directionen öfwer skånische, hallandsche och bleekingske fortificationerne och fästningsbygningarne, altså och sedan jag hade gifwit capitainerne ordre att mööta mig medh folket den 31 junij wedh Stora Malms kiörkia, begaf jagh och min k. hustru oss i Herrens namn samma dagh ifrån vår gårdh Skeenäs och till Store Malm, 3 mihl. Och sedan jag folket hade öfwersedt och all ordre stält, brööt jag medh esquadronen opp den 1 julij och fortsatte marchen till Walla i Biörkewijks sokn, 2 mihl. Den 2 till Ählbärga, 2 mihl.

ÖSTERGIÖTLANDH

Denn 3 till Krookeek, $2\frac{1}{4}$, och öfwer Kåhlmården till Åby kroogh, $2\frac{1}{4}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 4 marcherade jag igenom Norrkiöping, 1, och till krogen Brink, $1\frac{1}{4}$, $2\frac{1}{4}$ mihl. Den 5 igenom Norsshholm, $\frac{1}{2}$, till krogen Biörsshholm, $1\frac{1}{2}$, 2 mihl. Den 6 iigenom Lindkiöping, 1, till Bankeberga, 1, 2 mihl. Den 7 till Möhlby, 2 mihl. Den 8 till Rijkelsby, $1\frac{1}{4}$ mihl.

SMÅLANDH JÖNKIÖP. LÄHN

Den 10 till Tissmetorp, $2\frac{1}{4}$, och till Säby kiörkia, $1\frac{3}{4}$, 4 mihl. Den 11 till Bredsta kiörkia, $2\frac{1}{4}$, och till Hägersiöö, $1\frac{1}{2}$, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 12 till Ekésiöö, $\frac{1}{2}$, och till Ekenääs, 2, $2\frac{1}{2}$ mihl.

CROONEBERGS LÄHN

Den 13 till Hwijtlanda, $\frac{3}{4}$ mihl. Den 14 till Löneberga, $2\frac{1}{2}$, och till Nibble, $1\frac{1}{2}$, 4 mihl. Den 15 till Däsiöö, $1\frac{1}{2}$, och till Åreda, 1, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 17 till Wäxiö, $1\frac{1}{2}$, och till Toresåhs, $1\frac{1}{2}$, 3 mihl. Den 19 till Qwarnemåhle, 2, Marsslijke i Tingsåhs socken, $2\frac{3}{4}$ mihl.

BLEKINGEN

Den 20 öfwer gamla gräntzen till Åhs, 2, och samma dagh till Yhre, $\frac{1}{2}$, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 21 till Asserum, $2\frac{1}{2}$, och till Mör-rum, $\frac{1}{2}$, 3 mihl. Den 22 till Ysane, $1\frac{3}{4}$, och till Guhalöff, $1\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{4}$ mihl. Den 23 till Balsby, 1 mihl. Den 24 till Biarrle, $\frac{1}{2}$, Ströö och Wingsslöff, 1 mihl. Den 26 till Sounagre, $\frac{1}{4}$, Mählby och Siössdahl, 2 mihl. Den 27 till Qwesarum, $\frac{1}{2}$, och till Häggenäs, 1 mihl.

SKÅÅNE

Den 28 till Pijnan, $1\frac{1}{4}$, och till Huarre, $1\frac{3}{4}$ mihl. Den 29 till Gietingebroo, $\frac{3}{4}$, och till , 3 mihl. Den 30 till Lomma pråhm, 1 mihl. Denn 1 augusti marcherade jag medh folket inn uthij Malmö och hade opå marchen icke förlohrat een meniskia, 1 mihl.

Och såsom herr feldtmarschalln och general gouverneuren i Skåne, Hallandh och Blekingen, högwälborne Gustaff Baneer, då åstundade, att jag gienast skulle anträda commendantskapet, i anseende att Hans Excell:s icke allena hade een commission opå någon tijdh till Lundh, uthan och största deehlen wistades opå sine godz, jemnväl och att general lieutnanten och vice gouverneurn Class Dankwart Lillieströhm skulle reesa till Swerige, altså tillträdde jag den 6 augusti uthij dens Högstes nambn com-mendantskapet i Malmö och blef af högbe:te herr feldtmarschaln förestält, hwaropå begge herrarne kort der effter afreeste, så att jag mestedelen af detta och ett styke af fölliande åhret war allena i Malmö.

Och emedan mig och directionen af fortificationerne war oppdragen, reste jag den till Landzcrona och den till Helsingborg och ordinerade, hwadh ingenieurer och conducteurer skulle arbeta och sedan till Malmö igen, 14 mihl. Den reste jag åter till Landzcrona, 4 mihl. Den till Helsingborg och den till Malmö igen, 10 mihl.

Den fierde decemb. reste jag till Lundh till feltmarschalln, som der i några månader hade warit, och tillbaka, 4 mihl. Resten af åhret blef jag aldeles qwar i Malmö.

[A:o 1670] Anno 1670 den 28 januarij opå een fredags morgonen bitida emellan klåckan 2 och 3 föddes min älskelige käre dotter DOROTHEA BEATA DAHLBERGH, uthij Malmö stadh, och den 3 februarij wardt hoen opå Malmö rådhuus, uthij swänka församlingen igenom det heliga döpelsens bandh sinom Frelsare Jesu Christo och des församling innympat af kiörkieherden wyrdige och wällärde h. Nicolao Klintino och kallat effter min sahl. k. moder Dorothea Beata. Den alsswäldige, ewige Gudh låte henne upwächsa sig till loff, prijs och ähra och henne till timmelig och ewig wälfärdh, för Jesu Christi schuldh. Amen.

Manns faddrar wore fölliande.

Den höghwälborne frijherre, herr Johan Gyldenstiärna, Sweriges rijkes råd, præsidet i Kongl. Hoffrätten i Stockholm och för denne tijdh Kongl. Majj:tz commissarius till Skååne.

Denn wälborne herre, h. baron Augustin Leijonschiöldh, frijherre till Dahlaborg, Kongl. Majj:tz wälförordnat landzhöfdinge i Skååne.

Denn wälborne herre, h. Ulff Bonde, Kongl. Majj:tz wälförordnat landzdomare i Skååne.

Denn edle och wälb:ne h. Christer Carlson Lillienberg, Kongl. Majj:tz wälförordnat öffwerste af artolleriet.

Den edle och wälb. herr Balthasar Strýwe, Kongl. Majj:tz wälförordnat öffwer krigs commissarius uthij Skååne, Blee-kingen och Hallandh.

Qwinfolks faddrar wore desse effterfölliande, nembl.:

Den höghwälborne jungfrw, jungfr. Ebba Baner, frijherrinna till Gamble Carlby, Hans Excell:s herr feldtmarschallns och general gouverneurens k. syster.

Denn wälborne frw, frw Maria von Pfuhl, wälb. herr general lieutenanten och vice gouverneurens Lillieströms k. frw.

Den wälborne frw, frw Anna Maria Silfwerstiärna, som min högtährade frw swärmoder.

Den wälborne frw, fr. Ingrid Appelbohm, herr Jeronimi Lindebergs, Kongl. Majj:tz förordnadt öffwerste och commendants på Helsingborgh, käre frw.

Den wälborne jungfrw, Christina Drakenhielm, min högtähr. k. swägerska.

Denn edle och dygdesame hustru, Elsa Johanssdotter Hon-

tera, hans högwyrdigheets mag. Joh. Baasij, biskops i Wägsiöö, kiärälskelige hustru.

Denn edle och dygdesame hustru Helena Dubergh, Kongl. Maij:tz förordnat öfwerinspectors öfwer lilla tulln i Skåne, Hallandh och Blekingen, h. Nils Arfwedson Weinheims k. hustru.

Den 23 februarij confirmerade hans Kongl. Maij:t mig på commendantskapet i Malmö effter des brefs lydelse, dock så att jag skulle boo och residera opå Malmö slått och casteel, dijt jag och den 28 apr. wedh gen. lieutenantens heemkombst flytte.

Den 19 aprilis reste jag att ordinera och uthwijsa, hwadh wedh fästningerne arbetas skulle, till Landzcrona, 4 mihl.

Den 20 till Helsingborgh, 3 mihl. Den 24 till Landzcrona tillbaka, 3 mihl, och samma dag afstack jag Wästre Ravelinen dersammastädes. Dito till Malmö igen, 4 mihl. Och som dee södermannläningar effter ordre den 4 juniij till een deel ginge åth Pommern, een deel åt Sverige och det förnamms, att een godh deel arbetzfolk till festningarne war ankommit, altså reste jag den 5 dito ifrån Malmö till Landzcrona, 4 mihl. Den 6 till Helsingborgh, och afstaks någre wärk, 3 mihl. Den 7 till Landscrona, 3, och den 8 till Malmö igen, 4, 7 mihl. Den 30 juniij reste jag åter att see, huru arbetett fortgiek, till Landscrona, 4 mihl.

Den 1 julij till Helsingborgh, 3 mihl. Dito till Landzcrona, 3, och den 2 till Malmö igen, 7 mihl. Den 29 augusti reste jag till Landscrona att mönstra, 4 mihl. Den 31 till Helsingborg, hwarest jag den 1 sept. mönstrade, 3 mihl.

Den 2 sept. till Landscrona, 3, och den 3 till Malmö igen, 4, 7 mihl. Den 16 sept. till öfwer-commis. Strywens brölopp till Landscrona, 4 mihl. Den 20 till Malmö igen, 4 mihl. Den 2 decemb. ifrån Malmö att stå fadder hoes herr öfwersten Lindebergh till Landscrona, 4 mihl. Den 6 dito till Malmö igen, 4 mihl.

Soli Deo Gloria.

Anno 1671 den 2 aprilis opå söndagen Lætare om affto- [A:o 1671]
nen ett qwarteer effter klåckan 10 föddes min älskelige k.

dotter ANNA MARIA DAHLBERGH, opå Malmö slått; och den 11 aprilis blef hoen igenom döpelsens helige sacramente den helige och högtlofwade Treufaldigheet oppoffratt uthij slotz kiörkian af kiörkieheerden ährewyrd. och wällärde h. Nicolao Klintino. Gudz gudomelige Maij:tt låte henne tiltaga i ålder och förstånd sambt nåder hoes Gudh och meniskior, och att hoen så må lefwa, att hoen må blifwa Jesu Christi medharfwinge till ett ewinnerligit lijf.

Mans faddrar wore desse.

Den edle och wälborne herr Gustaff Lilliecroona, Kongl. Maij:tz förordnat resident i Kiöpenhamn. Edle och wälborne h. Magnus Drakenhielm, förordnat cornett under schånske cavalleriet som min k. swåger.

Den ähreborne och wälachtade h. Lars Koofoot, wälförordnat rådman i Malmö.

Qwinnfolks faddrar woro desse.

Den edle och wälborne frw, frw Ingri Ehrenbergh, Kongl. Maij:tz secretarij status asistenz råds i Skåne och burgrefwes i Malmö k. frw.

Den edle och wälborne jungfrw Chatharina Drakenhielm, min k. swägerska.

Den edle och dygdesame hustru Elisabeta,

herr Jacob Barkmans, Kongl. Maij:tz förordnat öfwerinspector öfwer Stora Siöötullen i Skååne, Hallandh och Blekingen, k. hustru.

Noch frånwarande.

Mine högtährade k. systrar, edle och dygdesame matroner, Saara Jönssdotter Dahlbergh och Ingrij Gråå.

Den ähreborne och dygdesame hustru Elisabeta Hogg, ährewyrdige och wällärde magister Årland Broomans, prost och pastoris i Wingåker, k. hustru.

Den 30 junij reste jag ifrån Malmö till att mönstra arbetzfolket, som till skånske fortificationerne war ankommit, och samma dag till Landzcroona, 4 mihl. Den 3 reste jag i samma ärende till Helsingborgh, 3 mihl. Den 4 reste jag till Andelöf, 4 mihl. Den 5 till Malmö, 3 mihl.

Och som feldtherrn Carl Gustaff Wrangell, som denn 26 julij war ifrån Sverige till Malmö ankommen, den 6 augusti

reste derifrån till Landzcrona, altså reste jag effter befallning medh att göra effterrettelse om festningsarbetett, 4 mihl. Den 12 dito till Helsingborgh, 3 mihl. Den 19 reste jag tillbaka till Landzcrona igen, 3 mihl. Den 20 till Malmö, 4 mihl.

Och aldenstundh jag war råkat medh mine skattebönder i Bossenberga uthij een rättegångs process och war till den 10 octob. citerat för hoffrätten i Stokholm, och feldtherrn hade mig förlofwatt att reesa på 6 weckors tijdh åth Sverige, altså reeste jag den 16 octobris medh min k. hustru ifrån Malmö till Landzcrona, 4 mihl. Den 18 till Mörarp, 2 mihl. Den 19 till Åsstorp 1, Eket, 2, Åsliunga, 1, Fagerhult, $1\frac{1}{4}$, och till Markarö, $1\frac{1}{2}$, $5\frac{3}{4}$ mihl. Denna dito till Kijhlhult, $1\frac{1}{2}$, Hambna, 2, Liungby, $1\frac{1}{2}$, och

SMÅLANDH

till Dörarp 2, ähr 7 mihl. Denna 21 till Wårnemoo, $2\frac{1}{2}$, Glefshult, 2, Byrum, $2\frac{1}{4}$, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 22 till Ousbysiöö, 2, Jönkiöping, 1, Såna, $\frac{1}{2}$, Råby, $1\frac{1}{2}$, 5 mihl. Den 23 till Grånna, $1\frac{3}{4}$, Markbäk, $1\frac{1}{4}$, Össiö krogh, $1\frac{1}{2}$,

ÖSTERGIÖTLANDH

och till Hässleby, $1\frac{3}{4}$, $6\frac{1}{4}$ mihl. Denna 24 till Wastena, 1, Larsta, $\frac{3}{4}$, och Hussbyfiöhl, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 25 till Finstorp i Kiällmo sokn, till krog, 2, till Swijnewadh och Söörby, $2\frac{3}{4}$.

NÄRIKIE

Den 26 igenom Asker sokn till Lännäs krogh, 3 mihl.

SÖDERMANNLANDH

Dito till min gårdh Skeenäs, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 2 octobris ifrån Skeenäs till Bondeby. Den 3 till Swälbroo. Den 4 till Pihl krogh. Den 5 till Stockholm.

Denna 3 januarij reste jag till feldtmarschalln Baneerens gårdh [A:o 1672] Tuna, $3\frac{1}{4}$ mihl. Den 5 till Stockholm igen, $3\frac{1}{4}$ mihl.

Den 11 jan. reste jag ifrån Stockholm igenom Tellie till min h. swärfaders gårdh Stroppsta, 5 mihl. Den 12 till

min swärfaders gårdh Mallma, 4 mihl. Dito till Ramsta i Hussby sokn, 2 mihl. Den 13 till Tärna till herr landzhöfdingen Sparre, 1 mihl. Den 16 till Lundby, $2\frac{1}{2}$, Steensöö, $1\frac{1}{2}$, Åhlsätter, $1\frac{1}{2}$ och heem till Skeepäs, $\frac{1}{2}$, 5 mihl. Den 25 komm herr landzhöfdingen och hans frw till mig på Skeepäs och besökte mig, och den 27 reste wij tillsammans till Forsby till herr Ehrnsteen. Den 29 reste jag ifrån Skeepäs.

NÄRIKE

Samma dag till Lännäs krogh, 3, Asker, $\frac{1}{2}$, och till Söörby i Skillerstadh sokn, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 30 till Marka, 1, Leerbeek, 2, Askersundh, 1, och till Stjärnsundh, $\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Och sedan jag om körke och capells bygningen hade gjort all godh anstalt och alt, hwadh företagas skulle, anordnat, reste jag den 2 februarij derifrån till Råå, $1\frac{1}{2}$, till Kalfsiöö, $\frac{3}{4}$, Mothala körka, $1\frac{1}{4}$, och till Nykelby, $\frac{1}{2}$, 4 mihl. Den 3 till Wastena, $\frac{3}{4}$, Hessleby, 1, Alwastra, 1, och Ösiöö krogh.

ÖSTERGIÖTLAND

Den 4 till Holkerberg, $1\frac{1}{2}$, och till Gränna, $1\frac{1}{4}$, $3\frac{1}{4}$ mihl.

SMÅÅLANDH

Den 5 till Råby, $1\frac{3}{4}$, Sånna, $1\frac{1}{2}$, Jönkiöping, $\frac{1}{2}$, Jära, 2, och Bosarp, $1\frac{1}{2}$, $7\frac{1}{4}$ mihl. Den 6 förbij Unnaridh till Öör, 2, till Gisslawedh, $2\frac{1}{2}$, Bölaredh, $2\frac{1}{4}$, till Nissaredh, $1\frac{1}{4}$, 8 mihl. Den 7 till Ramnåås, $1\frac{3}{4}$, Drageredh, 2, Halmstadh, 2, och

HALLANDH

till min swågerskas, frw Helena Silfwerstiärnas gårdh Stjärnerupp, 1, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 10 febr. till min k. hustrus faderbroders herr hoffrådth Gyllencrantzes gårdh Scheedala och samma dag till Stjärnerup igen, 2 mihl. Den 13 till Laholm, 2, till Wägstorp, 3, 5 mihl. Den 14 förbij Walln, öfwer Hallands åhs till Ryssiöholm, 2, till Arps wadh, 2, och till Mörarp, 2, 6 mihl.

SKÅÅNE

Den 15 febr. till Andelöff, 3, och heem till Malmö igen, 3, 6 mihl. Den 30 aprill reste jag till Landzcrona att afsticka

contregarden och Öster Ravelinen för castelet, 4 mihl. Den 2 maj, sedan det war förättat, till Malmö igen, 4 mihl. Den 11 dito reste jag till att besökia herr rijksrådet greff Pontus Delagardie till Lundh och Skarholdt, 3½ mihl. Den 13 tillbaka till Lundh, 1½, och till Malmö igen, 2, 3½ mihl. Den 31 maj till Lundh, 2, och till öffwerste Buchwalt till Juleridh, 5 mihl. Den 1 junij derifrån till Landzcrona för fortificat[ionens] skuldh, 5 mihl. Den 3 till Helsingborgh, 3 mihl, och samma dag till Landzcrona igen, 3 mihl. Den 5 till Malmö tillbaka igen, 4 mihl.

Anno 1673 den 5 januarij, Trättonde dags affton, som war [A:o 1673] opå een söndagh emellan 7 och 8, föddes min älskelige k. son CARL GUSTAF DAHLBERG, opå Malmö slått, hijt till världen, och den 12 dito blef han igenom det heliga doopet innympat uthij sinom Frelsare Jesu Christo och Hans församling uthij slotz kiörkan igenom ehrewyrd. och wällärde herr Peer Landelio, som regementz prest under östgiöta regementett och kiörkerherre af svenska guarnisonen. Denn store himmelens och jordenes Herre regiere hans hiarta och låte honom opwächsa sitt guddommelige Maj:tt till ähra, oss föräldrar till frögdh och honom till timmeligh wälfärdh och sedan till een ewigh glädie och sahlighet, för Christij skuldh. Amen.

Manns faddrar wore desse.

Den wälborne herre Clas Dankwart Lillieström, Kongl. Maj:tz wälförordnat general lieutenant aff infanteriet och vice gouverneur i Skååne, Hallandh och Bleekingens etc.

Denn edle och wälb:ne Peter Makelier, wälförordnat majeur under östgiöta regementett till foot.

Den edle och wälb:de Nils Arfwedson Weinheim, Kongl. Maj:tz förordnat öfwer inspecteur öfwer Lille Tullen i Skååne, Hallandh och Blekingens.

Qwinfolks faddrar wore desse.

Denn edle och wälborne frw, fr. Dorothea von Anndersen, hans edle höghwyrdigheets, doctor Peter Wijnstrupes, biskops i Lundh, k. frw.

Den edle och wälb. frw Sophia Poolman wälb. herr öfwer krigs commissar. Strywens k. frw.

Den ähreborne och dygdesame

Den ähreborne, wälachtade och wälwijse Lars Törnskiärs, wälförordnat borgmästares i Malmö, k. hustru.

Denn 20 augusti komm Hans Kongl. Maj:tt Carolus XI medh sin frw moder, änkedrottningen Hedwigh Eleonora medh ett stort medhföllie af förstar, rijksens råd, grefwar och herrar sambt många fremmande potentaters ambassadeurer och seningebodh till Malmö. Och dagen dereffter besågh Hans Maj:tt staden sambt festningen och slättet, hölt deropå den 22 wedh Skreflinge, $\frac{1}{4}$ mihl ifrån staden, een skiämt battaille medh någre tusende mann till häst och foot, blef den 24 af borgmester och råd tracterat på Knuts sahlen och blef Knuts broder, besåg deropå den 26 fyrwärket opå slättet, som jag hade låtit förfärdiga, och reste den 27 aug. deropå wäl förnögdh ifrån Malmö.

Den 1 octob. reste jag medh h. öfwerståhällaren Rolamb till Lundh, 2 mihl. Den 4 dito till Malmö igen, 2 mihl. Den 28 nov. till Landzcrona att valedicera herr Rolamb, 4 mihl. Den 1 decemb. till Malmö igen, 4 mihl.

[A:o 1674] Anno 1674 reste jag ifrån Malmö att effter kongl. krigs collegij bref af den 15 aprilis afsticka den nya desseignen och wärken kring om Helsinborgs stadh och reste samma dagh till Landzcrona den 2 maj, 4 mihl. Den 3 dito till Helsingborgh, 3 mihl. Och sedan jag det hade förättat, reste jag medh min kiäre hustru till att besökia hennes moster wälb.

HALLANDH

frw Helena Silfwerstiärna, och komme samma dagh till Engelholm den 8 maj, 3 mihl. Den 9 dito öfwer Hallands åhs till Laholm, 3 mihl. Dito till hennes gårdh Stjärnerup, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 13 maj reste wij tillbaka till Laholm, $1\frac{1}{2}$, och samma dagh öfwer åhsen till Engelholm, 3 mihl.

SKÅÅNE

Den 14 till Helsingborgh, 3 mihl. Den 16 till Landzcrona, 3 mihl. Den 18 maj till Malmö, 4 mihl.

Denn 3 julij anno 1674, opå een freedagh om afftonen ett qwarteer för klåckan femm, föddes min älskelige k. son ERICH DAHLBERGH hijt till denne wärlden opå Malmö slått. Och effter han war något swagh, lätt jagh andra dagen der effter komma honom till det heliga döpelsens sacramente och blef af ähre-wyrdig och wällärde h. Peer Landelio innympat uthij Herranom Jesu Christo sinom Frelsare och Salighgiörare och des christelige församling uthij slotzkiörkan. Denn allerhögste Treefaldigheet låte honom så igenom gå denne onda och arga wärlden, att han måtte fåå timmelig och ewig wälfärdh och ärfwa effter detta lijfwet den ewiga glädien och sahligheeten, för Jesu Christi skuldh. Amen, amen.

Menn den 11 augusti blef bemelte min k. son Erich Dahlbergh medh waanlige christelige cerimonier christnadt uthij Malmö slotz kiörkia, och wore mans faddrar desse, nämligen:

Wälborne herr Hindrich Georg Lybeker, Kongl. Maj:tz wäl-förordnat öfwerste öfwer skåniske regementet till häst, min högtährade k. swåger.

Wälborne herr Gilius Ehrenbergh, Kongl. Maj:tz secret rådth och burgrefwe i Malmö.

Så och dee edle, ähreborne, wälachtade och wälförståndige borgmestare och rådth uthij Malmö, hwilke igenom des för-nähme deputerade, nembl. herr borgmester Aschenberg och herr borgmäster Törnskiäär så och herr rådmann Lars Koofot sig instälte och denne christelige act bijwistade.

Qwinnfolks faddrar wore desse.

Wälborne frw Maria von Pfuhrin, h. generallieutnant och öfwer commendeuren Lillieströms k. frw.

Wälborne frw Helena Ulfsparre, frijherrinna till Bråxwijk, wälb:ne herr öfwerste Gustaf Ulfsparres k. frw.

Wälb. fru Ingiäl Silfwerbrandh, h. capit. Lars Palmqwists k. frw.

Och såsom igenom rijks generalquarttermestaren och krigs-rådet, wälb:ne h. Johan Wärnschiölds dödellige afgang samma

charge blef vacant, så hafwer Hans Kongl. Maj:tt, doch mig owitterligen, kastatt dess nådigste tankar opå min persohn samma charge igenom mig att ersättia. Hans Maj:tt öfwer-sände mig altså, fast oförmodeligen och emot min willie, des nådigste fullmacht, daterat den 9 septembris, att wara rijks generalquarttermästare, och till min större heeder fölgde Hans Kongl. Maj:ts nådigste bref af den 19 dito, hwaruthinnan Högst-be:te Hans Kongl. Maj:tt mig deriempte öfwerste chargen aller nådigst confererar och till öfwerste förklarar.

Och som opå sådant sätt Hans Kongl. Maj:tt för förätt-ningarnes wichtig- och mykenheet skuldh, resolverade att af-fordra mig ifrån mitt commando i Malmö, dy afgiek des nådigste bref till mig af den 29 octobris, att jag skulle öfwerlefwerera fästningen och commando och begifwa mig forderligast till Stokholm, hwilket jag och i diupesta ödmiukheet effterkomm. Och sedan jag den 27 novembris hade öfwerlefwereratt staden och fästningen iempte des guarnisoon, bestående af 11 compagnier till foot iempte artolleriet och annat tilbehör uthij herr generallieutnanten Marten Schultz' händer, afträdt mitt com-mando och öfwerantwardat slättet och castelet uthij öfwerstl. Christoff Wärnstäts händer, reste jag den 2 decembris ifrån Malmö, beledsagat af förnämste officererne sambt h. bur-grefwen och heela magistraten iempte een stoor deel af borger-skapet een god half mihl uthan staden, under 12 skått af grofwa styken, medh deras frwar och hustrur, af hwilke sedan tagit af-skedh, jag fortsatte reesan samme dag till Lidkiöping, medh önskning af dem alla 1000 lyksaligheete, 2 mihl. Den 3 de-cemb. till Landzcrona, 2 mihl. Den 4 till Helsingborgh, 3 mihl. Den 5 till Engelholm, 3 mihl. Dito till Margretentorp, 1 mihl.

HALLANDH

Den 6 öfwer Hallands åhs till Karup, 1 mihl. Dito till Laholm, 1 mihl. Den 7 till Stjärnerup, 1½ mihl. Den 9 till Hallmstadh, 1 mihl. Dito till Drageridh, 2 mihl. Den 10 till Ramnås, 2 mihl.

SMÅLANDH

Dito till Nissaredh, $1\frac{3}{4}$ mihl. Dito till Bölaridh, $1\frac{1}{4}$ mihl. Den 11 till Gisslawedh, $2\frac{1}{4}$ mihl. Den 12 till Öhr, $2\frac{1}{2}$ mihl. Dito till Unnaridh, $1\frac{1}{4}$ mihl. Dito till Jähra, 2 mihl. Dito till Jönkiöping, $1\frac{3}{4}$ mihl, och till Sånna, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 14 till Råby, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 15 till Gränna, $1\frac{3}{4}$ mihl. Dito till Narbäk, $1\frac{1}{4}$ mihl. Den 16 till Ösiöö, $1\frac{1}{2}$ mihl. Dito igenom Siöstorp och Alfwashtra till Hesseleby, $1\frac{3}{4}$ mihl. Den 17 till Wasteena, 1 mihl. Den 20 medh herr Gustaf Soop till Motala, $1\frac{1}{4}$ mihl. Men min k. hustru reste medh barnen till min gårdh Skeenäs. Dito reste jag till h. rijksrådet Soopens gårdh Medwijk, $2\frac{3}{4}$ mihl. Den 21 till Stiärnsundh, $1\frac{1}{4}$ mihl.

NÄRIJKE

Den 23 reste jag till Lyby i Wiby sokn, 2 mihl. Den 24 till Marke, $1\frac{1}{4}$ mihl. Dito till Sörby i Skillersta sokn, 1 mihl. Dito till Lännes, $1\frac{1}{2}$ mihl, och samma dag till Skeenäs, $2\frac{1}{2}$ mihl.

SÖDERMANNLAND

Den 26 decemb. annan dag juhl till Ählsätter, 1 mihl, dito till Steenssöö, $1\frac{1}{2}$ mihl, till Lundby, $1\frac{1}{2}$ mihl, till Brooby, $1\frac{3}{4}$ mihl. Den 27 till Nykiöping, $1\frac{1}{2}$ mihl, till Swälbro, 2 mihl. Den 28 till Åby, 2 mihl. Dito till Pihl krogh, $1\frac{3}{4}$ mihl. Den 29 till Tellie, $1\frac{1}{4}$ mihl, till Fittia, 2 mihl. Dito till Stokholm i Herrens nambn, 2 mihl.

Den 22 januarij reste jag ifrån Stokholm till Södertellie, [A:o 1675] 4 mihl. Dito öfwer Mårssnan siöön till Hanstawijk, öfwer Långsiöön, Wällingen, Yngen, Siuunda förbij till Sundby i Wålinge sokn. Samma dag öfwer Fröstuna siöön till Biörlunda och giästgifwaregården Norby. Den 23 igenom Gryt sokn, in på Båwen in till Tuna i Hyltinge sokn. Dito till Råkelsta, 1 mihl, och till Berga i Helgesta sokn. Dito Skewie förbij till Fleen, Skålunda, Steensiö i Malm s., Ählsäter och till Skeenäs.

NÄRIKE

Den 27 till Lännäs, 2 $\frac{1}{2}$ mihl. Dito till Reesta i Stoora Mälösa s. Dito till Örebro, hwarest Hans Kongl. Maj:tt dagen effter ankomm att mönstra bergsregementet, och samma dag gaf Kongl. Maj:t mig des nådigste resolution om skåniske festningarne.

Och sedan Hans Maj:t den 31 afreste, reste jag samma dag till Slijte, till Arboga och till Kongsöör.

Den 1 februarij, sedan Hans Maj:tt mig hade afferdat, reste jag till Berga i Wästermo, 2 mihl. Dito om natten öfwer Hielmersundh, hwarest jag körde neder på isen, men igenom Gudz nåde blef reddat, till Råby uthij Juleta sokn. Dito till Skeenäs, 1 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 4 febr. till Åhlsäter, Stensöö, Lerboting till Dageholm och Hooby uthij Blaksta sokn. Dito till Berga i Helgesta sokn. Den 5 dito till Åttersta i Biörlunda, till Sundby i Wählinge.

Dito till Södertellie, Fittia och Stokholm. Den 28 aprilis reste jag opå Hans Kongl. Maj:tz allernådigste befallning tillijka medh rijks admiralen att bese siöskantzarne kring om Stokholm, som medh all flijt skulle igen opbyggias och repareras.

Dito till Baggestäket och tillbaka till Waxholm. Den 29 till Oxediupet och resolverades sådant att försänkia, dito till Kungzhambn, dito till Små Dalarne. Den 30 till Daleröön och Stokskiäär skantz och samma dag tillbaka till Stokholm igen. Den 5 majj reste jag ifrån Stokholm att bese och giöra förordning om Hörningsholms skanserne till Fittia, Tumbo qwarn, Grödinge kiörkia och Nääs skantzen.

Den 6 majj tillbaka till Stokholm igen.

Den 29 majj reste jag opå Hans Kongl. Maj:tz allernådigste befallning ifrån Stockholm att visitera fästningerne uthij rijkett och gifwa Hans Maj:tt om deres tillstånd och beskaffenheet een uthförlig relation, fortsatte altså reesan till wattns till Båkålsundh.

Den 30 öfwer Biörkfiähln till Hampeskiär, till Mälsåker, 1, Strengnäs, 1 $\frac{1}{2}$, och Kongsbärg, 1, ähr tillsamman .

Den dito till Kråkehambn, 1, Stallholmen wed Sundbyholm, 1, Torsillie hufwudh, 1, ähr . Den 31 till Qwecksundh, 1,

Kungsöör, 2, Arboga graf, 1, igenom slyserne in i Jelmarn, 1 mihl, ähr tillsammans .

Den 1 junij öfwer Hiälmarn till Forsabroo, 2 mihl, och till Skeenäs. Den 7 junij ifrån Skeenäs till Steenssöö, 1½ mihl. Den 8 till Lerbo ting och till Steenssöö igen, 1 mihl. Dito till Brooby, Wedby i Biörkwijk s., till Ählberga och Wreeta. Den 9 till Krookeek, Åby krog och Norrkiöping. Den 10 till Ällenöö till herr Gustaf Kurk. Den 13 till wattns till Löönö skantz. Den 14 till Grenssöö, Barsundh och till Toröö. Den 15 till Wästerwijk, till Spårsundh skantz och till Idöö. Den 16 till Strupe, Långöö, Furöön och Jungfrwn förbij till Rundöö och till Wallöö. Den 17 till Skäggenäas. Den 18 till Callmare. Den 20 öfwer sundet på Öhland till Borkholm. Den 21 junij till Callmare igen. Den 22 reste jag till Wasmenlöösa, Söderåker och till Brömsebroo.

Den 23 till Cristianobel, Abramsäng, Lykeby, Listerby och till Runneby, ähr . Den 24, Messommarsdag, till Hooby och till Carlsshambn. Den 29 dito, sedan jag om ett och annat hade giort godh anstalt, reste jag till Aserum, ½, Mörum, Norie, Silfwitzborg, Fielkinge och till Christianstadh.

Den 3 julij till min swägers öfwerste Lubekers gårdh Ströö.

Her finge wij dee olyklige tijenderne om nederlaget af vår armee wedh FärBällin uthij Mark Brandenburgh.

Den 5 julij reste jag till Wää och Mahlheim. Den 6 till Kijwijk, Simbersshambn och till Ystädh. Den 7 till Anderslöff, 3½, och samma dag till Malmö, som ähr 3½ mihl, 7 mihl. Den 11 till Landzcroona, 4 mihl. Den 13 till Helsingborg, 3 mihl. Den 16 till Ängelholm, 3 mihl, och dito till Laholm, Hallandh, 3 mihl. Den 17 till swåg. Durells gårdh Stiärneerup, 1½ mihl. Den 19 till Halmstadh och samma dag till Stiärnrup, 2 mihl. Den 20 till Halmstadh, 1, Gietinge. Den 21 till Falkenberg och Warberg. Den 22 till Roglunda, till Kungsbaka och till

WÄSTERGIÖTLANDH

Giöteborgh. Den 26 till Båhuus, 1¼, mihl.

BÅHUUS LÄHN

Den 27 till Tyfwekijhl och sedan till wattns till Marstrandh. Den 30 till Tyfwekijhl igen. Den 31 till Herrgussaridh och till Åhsen, der jag generalen Aschenberg antreffade och med honom om een och annan angelegenheet confererade.

Och såsom Hans Kongl. Majj:tt uthij des nådigste instruction mig hade anbefaldt att hembligen begifwa mig neder till Swijnesundh, besee Friedrichshall, norske fästningen, och den tracten, om icke någon läglig ort skulle finnas, der Hans Kongl. Majj:tt någon fästning skulle kunna annleggia, som Friedrichshall skulle kunna afskiära ifrån stora hafwet och betäkia Båhuus lähn ifrån norske sidan, dy reeste jag den 2 augusti till Groe, till Ammenäs och öfwer Uddewalla sundh till byn Staden be:dh och så till Qwistrum broo.

Den 3 aug. till Swarteborg, Rabalse, Heed, Wijk, Houg-dahl, öfwer Dynekijhl till Nohlby och Swijnesundh, hwarifrån, sedan jag alt wäl hade i ögenskeen tagit, jag samma affton igenom Swijnesundh till wattns reeste in under norske fästningen Friedrichshall och så till Knaråhs. Den 4 till Biörnstrandh, Hwijtlannabroo, till Wijk, Heedh, Raballse, Swarteborg och till Qwistrumm. Den 5 till Uddewalla, till Ryssåå och till Wänerssborgh, hwarest, och emedan man af konungen i Dannmarks förehafwande ruptur een och annan kundskap hade, jag om fortificationen och stadzens förpallisadering anstalt gjorde och den 6 reste till Trollhetta och tillbaka.

Den 7 besåg jag skantzarne wedh Raunum broo och gjorde till des reparation anordning. Dito reste jag till Rosshult,

WÄRMLANDS DAHL

till Hweena, Mälleröö. Den 8 öfwer Kiöpmannafiäll till Lundh, Torpane, Åhmohl,

WÄRMELANDH

till Afwellsätter, Giösta krog öfwer skogen Rasten och till Mallöije. Den 9 till Lilla Noor, Carlstadh, Bergh, Russberg och till Christinahambn. Den 10 till Carlskoga och Boo.

NÄRIKE

Dito till Lanna, Örebro och Sörby. Den 11 till Reesta, Lännes krog och Skeenäs. Den 17 augusti ifrån Skeenäs till Rååby.

SÖDERMANNLANDH

Dito till Hielmersundh, Berga, Allebro, Åskilsstuna och Hangesta. Den 18 till Kiöhlsta, Lunda, Eria, Taxinge, Kumbla och Sörby. Den 19 till Södertellie, Fittia och till Stokholm.

UPPLANDH

Den 21 till Rootebroo, 2 mihl. Den 22 till Märsta, till Tuna och Ubsala, hwarest Hans Kongl. Maj:tt då på rijksdagen wistades och jag min underdånige relation om mine förättningar aflade.

Den 23 reste jag tillbaka till Skolesta. Den 24 till Märsta och Stokholm. Den cröntes Hans Kongl. Maj:tt i Ubbsala. Den reste jag medh Hans Kongl. Maj:tt neder till Daleröö hambn att bese flåtten, som då under rijks admiralen Steenbok låg färdig att gåå till siöss.

Och aldenstundh Hans Kongl. Maj:tt siälf i persohn ärnade gåå i fält emot juten, afferdade Hans Maj:tt åthskillige ordres till regementernes afmarch att begifwa sig på wägen. I medler tijdh och den 5 septembris 1675 om natten emellan den 4 och 5 septb. sedan kläckan hade slagit tolff emellan lögerdagen och söndagen föddes i Stokholm min älskelige k. dotter ELSA CHRISTINA opå Södermalm, och den 10 dito blef hoen uthij S:tæ Mariæ kiörka af wyrdige herr Krååka, kappelan dersammastädes, döpt och Herranom Jesu Christo och des christelige försambling incorporeratt. Denn högstlofwade, hellige Trefalldigheet låte henne i Gudz fruchtan och alla dygder tillwäxa och förunne henne effter dette lijfwet een ewig glädie och saaligheet för Jesu Christi skuldh. Amen, amen.

Manns faddrar wore fölliande.

Denn högwälborne grefwe och herre, herr Pontus Friderich Delagardie, grefwe till Läcköö, Sweriges rijkes rådth och krigsrådth.

Denn wälborne herre, herr Erich Appellgreen, Kongl. Maij:tz förordnat commissarius i Sweriges rijkes ständers banco, min högtähr. k. swåger.

Edle och wälborne herr Jochim Stropp, K:l. Maij:tz förordnat krigs commissarius och asessor uthij kongl. krigscollegio.

Edle och wälb:ne herr Johan de la Walle, wälförordnat borgmestare i Stokholm och öfwer architectus.

Qwinnfolks faddrar wore.

Denn högwälborne grefwinna, frw Märta Oxenstiärna, herr rijksrådets och feldtmarskalken Baneers gemåhl.

Den högwälborne jungfrw, jungfrw Ebba Margreta Swantessdotter Baneer, frijherrinna till Wijnäas.

Denn wälborne frw, frw Chatharina Silfwerstiärna, wälborne herr Jonas Gyldenrantz, som min k. hustrus faderbroders huusfrw, så och moster.

Den wälborne frw Ängell Skytthielm.

Wälb:ne herr cammar secreteraren Lindehielms älskelige k. hustru.

Deropå affärdade Hans Kongl. Maij:tt mig till Jönkiöping att förordna alle dijt till rendez vous marcherande trouppar quarteer. Reste altså den 17 octob. ifrån Stokholm till Fittia, Tellie och Diupdahl wedh Haanstawijk. Denn 18 octob. till Kumbla, Ähleby i Turinge sokn, Leggestabroo, Blaksta i Gåsinge, Norrby i Biörlunda, till Kåta, till Grinna i Lille Malm s., ähr tillsammans . Den 19 till Fleen, till Skalunda i Skillinge till Ählsäter, till Skeenäs. Den 20 till Lännäs,

NÄRIKE

till Sörby i Skillersta s., Swijnewadh. Den 21 till Imma krog, Kiellmo krog, Hussby fiöhl,

ÖSTERGIÖTLANDH

till Lårsta, Wastena, Hessleby och till Ösiöö krogh. Den 22 till Örkelberg, Grenna och så till Råby och Jönkiöpingh.

SMÅLANDH

Den 29 octob. annkomm Hans Kongl. Maij. till Jönkiöpingh, och här nödgade Kongl. Maij:tt mig första gången till sitt bordh och taffell.

Och emedan som fienden uthur Norie under Gyldenlew hade brutitt inn uthij Båhuus lähn, skepsflåttan och uthan den ringaste förättning olykelig war heemkommen, dy giorde sådant sambt fleere olyklige händelser Hans Maj:tt myket perplex och turberat, så att Hans Maj:t äntelig wille gå fort på Gyllenlew, ehuruwäl Hans Maj:t icke mehr än sin garde till foot och lijfregemente till häst hoes sigh hade, så att herr generallieutenanten Hans Mörner och jagh, som då allena tillstädes wore, medh största möda Hans Kongl. Maj:t kunde öfwertala att fördröija, så lenge till des man af gen. Aschenberg, som då med någre trouppar stog wedh Qwistrum broo, kunde både om fiendens force och contenance få någon kundskap och effterrettelse, hwilket Hans Maj:t doch medh åthskillige efftertänklige ordh och expressioner doch på sidstone sig lät behaga, och jag opå mig tog, Hans Maj:tt igenom korte dagar all godh kundskap sambt Aschenbergs sentiment att förskaffa.

Iblandh andra hårda ordh wore och desse, att effter Hans Maj:t war innfördh i denne stora widlöfftigheet, då wille Hans Maj:tt gå stadh, skulle han och aldrig komma dedan, begierte icke annat än döo, och den som honom sådant wille afråda, den skulle smaka spitzten af hans weria. Huru swår och delicat detta war, kan hwar förnufftig efftertänkia, doch lofwade Kongl. Maj:tt på sidstone, min återkombst i Jönkiöping willia afbijda. Jag reste alt derföre samma affton emot minnatten ifrån Jönkiöping och den 30 till Kiärp, Sammen, Slätäng, Leaby, Falköping och till Giöökumm. Den 31 octob. till Algutztorp widh Biörnebroo, Lammerstorp, Olliöö, Butzlef och Wänersborgh.

Den 1 novemb. till Uddewalla och till Qwistrum broo, hwar est Aschenbergs läger war. Den 2 novemb. till Wänerssborg. Den 3 till Butzlef, Olnöö och till Ulfstorp, hwarest Hans Kongl. Maj:t allareda war ankommen. Den 4 nov. reste Hans Maj:tt till Wänerssborg. Den 5, sedan Hans Maj:tt hade resolverat att något tilbaka sättia sin marche in åth Norie, sende Hans Maj:t mig föruth till Giöteborgh och reste till strömmen Edh, Gammelösa, Båhuus och till Giöteborgh.

Den 7 dito ankomm Hans Kongl. Maj:tt i persohn till Giöteborgh, men regementerne förlades kringh på landet.

Den 23 novemb. bröth Hans Maj:tt opp ifrån Giöteborgh

till Rysieholm. Den 24 till Wänerssborgh. Den 26 reeste jag in uthij Sundahl och Nordals härader att innquartera regementerne opå Dahl, emedan Hans Maj:tt ärnade wedh godh winter tentera något opå Norie och för sin persohn een tijdh wille förblifwa i Wänerssborgh. Den 27 till Wenerssborg igen, 7 mihl.

[A:o 1676] Detta åhret begyntes för mig myket sårgeligt, i det den allerhögste Gudh effter sitt allwijse rådhd den 2 januarij om afftonen klåkan i Herranom hedankallade min numehra sahlige herr swärfader, den wälborne herre, herr Willhelm Drakenhielm till Stjärnholm, Stroppsta och Malma etc. i een sachta och sahlig stundh ifrån denne ussle wärlden, så och kort der effter min älskelige käreaste dotter, wälborne Elsa Christina Dahlbergh, hwilken effter någre dagars siukdoomb den 6 februarij om afftonen klåkan 6 uthij een sahlig stundh ifrån denne jemmerdahlen hedan skildes, hwilkes själar den alsswäldige, ewige Gudhen i himmelrijket ewinnerligen frögde, för Christi skuldh. Ammen.

Och som Hans Kongl. Maj:tt resolverade att företaga een expedition emot Norie och befant rådelig att både först låta recognossera Glåmman som Wingerskantz och sökia medh ett partie först att kunna alarmera fienden opå andre orter, dy blef mig sådant af Kongl. Maj:tt anbefalt, att jag skulle mig till Eda skantz först begifwa och hielpa settia den i defension och sedan gå medh ett partie inn i Norie. Jag reste altså den 21 januarij ifrån Wänerssborg till Rosshult, 1¹/₄,

DAHL

och sedan till Hweena, 1¹/₂, 2³/₄ mihl. Den 22 till Mällerö, 1¹/₂, krogen Kloon, ¹/₂, öfwer Kiöpmannefiäll till Lundh, 1¹/₄, och Torpane, 1¹/₂, 4¹/₂ mihl. Den 23 till Åmohl, 1¹/₄, och Afwelsäter, 1, 2¹/₄ mihl.

WÄRMELANDH

Tweeta kiörkia, ¹/₄, Edh i Kijla s., ³/₄, Ökna i Gilberga, ³/₄, öfwer Herrefiehn till Kijla kiörkia, ¹/₄, 2 mihl. Den 24 till Mag-

neby, $\frac{1}{2}$, Fiöhle, 1, Berga i Glafwe sokn, $\frac{1}{2}$, till Älgåås, $\frac{1}{2}$, Fröbohl, $\frac{1}{2}$, Ottebohl i Ny s., $\frac{3}{4}$, Strandh, $\frac{1}{2}$ och till Eda skantz, $\frac{1}{2}$, $4\frac{3}{4}$ mihl.

Och sedan jag medh gen. lieutenanten Otto Wilhelm von Fersen, som då der war stadder, så och medh öfwersten Gyllenspitz hade confererat, gick jag tillijka medh gen. lieut. medh 200 ryttare och 50 dragoner den 26 jan. derifrån till Morast skantz, $\frac{3}{4}$, till Mangele broo, $\frac{1}{4}$ och öfwer norrske grentzen till Magnoor, $\frac{1}{4}$, och så till Tranum, $\frac{1}{2}$, ähr tillsammans $1\frac{3}{4}$ mihl. Den samma natt ginge wij fort till Medskog, $1\frac{1}{2}$, Åklangeberg, 1, och hart inunder Winger skantz, dijt wij i dagningen ankommo, fiendens förwacht innjagade och någre fångar bekommo, oachtandes uthur festningen åthskillige skått medh styker doch uthan skada opå oss skedde, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 28, sedan jag till nöije hade recognoscerat, festningen delinierat, ginge wij till Eda skantz igen, $5\frac{1}{2}$ mihl. Och sedan Hans Kongl. Maj:tz bref och ordre mig tillkomm, reeste jag den 1 februarij tilbaka till Ökna, den 2 till Mällero och den 3 till Wänerssberg igen, $16\frac{1}{2}$ mihl. Och emedan åhrsens tijdh numehr war förflutin, så att Hans Maj:tt såg sig icke något realt emot Norie för denne gången kunna uthretta, och konungen af Danmark hootade willia med een stoor macht angripa Skååne, altdere före och som Hans Maj:tt fann rådeligit begifwa sig medh armeen dijt, dy afferdigade Hans Kongl. Maj:tt mig dijt föruth att tillijka med feldtmarskalken Fabian von Ferssen convocera ständerne till een landag och göra med dem den anstalt till armeens quarteer och underhåldh. Jag reste alt derföre denn 19 febr. ifrån Wänerssberg till Strömmen, $1\frac{1}{4}$, satte mig på båt, reeste till Eda, Slijsa, $1\frac{1}{2}$, $2\frac{3}{4}$ mihl, och samma natt till Gammelösa, 1, och Båhus, 2, 3 mihl. Den 20 till Giöteborg, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 21 till Kongsbaka, 2 mihl.

HALLANDH

Till Roglunda, 2, Åhs Closter, $1\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 22 till Warberg, $1\frac{1}{2}$, Falkenberg, 3, och Lundby, 2, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 23 till Qwibille, 1, Halmstad, $1\frac{1}{2}$, Stiernerup, $\frac{1}{2}$, 3 mihl. Denn 24 till Laholm, $1\frac{1}{2}$, Carup, $1\frac{1}{2}$, öfwer åhsen till Margretentorp, 1, och Engelholm, 1, 5 mihl,

SKÅÅNE

och samma dag till Ströfwelstorp, $1\frac{1}{4}$ mihl. Den 25 till Fleming, $\frac{3}{4}$, Helsingborg, 1, och Landzcrona, $3, 4\frac{3}{4}$ mihl. Den 26 till Mallmö, 4 mihl. Hwaropå skåniske, hallandske och blekingske ständerne convocerades och sig till landagen innställte och till Kongl. Maj:z sublevation och armeens underhåldh ett anseenligt bewilliade.

I medlertidh reste jag ifrån Malmö den 15 martij till att bese och designera quarteren för armeen och i synnerheet hufwudquarteren uthij städerne till Landzcrona, 4 mihl. Den 16 till Helsingborg, 3 mihl. Den 17 till Landzcrona igen, 3 mihl. Den 18 till Barsebek att anordna någre värk till defension wedh stranden, 2 mihl. Den 19 till Mallmö igen, 2 mihl. Och som Hans Kongl. Maj:tt fann nödigt att settia troupparne långst uth medh stranden att kunna på fiendens förehafwande hafwa ett wakande öga, dy reste jag effter befallning den 28 martij till Helsingborg, 7 mihl. Den 29 till Engelholm, 3 mihl. Dito till Torkow och tilbaka till Engelholm, 6, och samma dag till Jonstrup och Halse hambn, 2, 8 mihl. Den 30 till helge Arilds leije, $1\frac{1}{2}$, till Kullan och till Krapperup, 1, $2\frac{1}{2}$ mihl. Dito till Helsingborg, 3, och till Glumsslöff, 2, 5 mihl. Den 31 till Landzcrona, 1, och till Malmö, 4, 5 mihl.

Och effter som Hans Kongl. Maj:tt, som då för tiden war i Ståholm, åstundade att wetta både så wäl skånske landagens sluut som och huru armeen war logerat, dy bekom jag igenom Hans Kongl. Maj:tz nådigste bref af den ordre att per posta begifwa mig till Stokholm. Reste altså den 3 aprilis ifrån Malmö till Ystadh, hwarest jag anordnade een skantz, 7 mihl. Den 4 till Christianstadh, $6\frac{1}{2}$ mihl, och till Fiälkinge, 1 mihl. Den 5 till Silfwitzborg, $1\frac{1}{2}$, till Carlsshambn, $2\frac{1}{2}$, och till Runneby, 3, 7 mihl. Den 6 till Cristianobel, $5\frac{1}{2}$, till Söraker, 2, $7\frac{1}{2}$ mihl. Den 7 till Callmar, $3\frac{1}{2}$, dito till Slagmyre, 3, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 till Åhlem, 1, Hullssfredh, $7\frac{1}{2}$, $8\frac{1}{2}$ mihl. Den 9 till Wimmerby, 2, till Kijsa, 4, och till Rimforssa, $1\frac{3}{4}$, $7\frac{3}{4}$ mihl. Den 10 till Brookinn, $\frac{3}{4}$, Lindkiöping, 3, Norrkiöping, 4, och till Åbykrogh, $7\frac{3}{4}$ mihl. Den 11 till Nykiöping, 5, och Swälssbroo,

2, 7 mihl. Den 12 aprilis till Stokholm och gjorde Hans Kongl. Maj:tt tilbörlig relation, $8\frac{3}{4}$ mihl.

Och såsom Hans Kongl. Maj:tt sig ärnade begifwa sig till armeen åth Skååne, dy blef jag föruth att reesa anbefalt. Reste och ifrån Stokholm den 23 aprilis till Slemsby, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 24 till Tellie, $1\frac{1}{4}$, Hansta och Stroppsta, $1\frac{1}{4}$, till Taxinge och Leggstabroo, 2, till Eksåå, 3, $7\frac{1}{2}$ mihl. Den 25 till Kiuhla, Åhs och Eskillstuna, $2\frac{1}{4}$, och så igenom Gilberga och Öija till Hielmersundh, 3, öfwer sundet till Juleta, Råby och Skogen, $2\frac{1}{4}$, $7\frac{1}{2}$ mihl. Den 26 till Skeenäs, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 29 aprill fortsatte jag reesan till Stora Malm, $2\frac{1}{2}$, Hwalsta i Bettna s., 2, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 30 till Indöö och Qwarssboo, $3\frac{1}{2}$, öfwer Bråwijken till Hussby och Norrkiöping, $3\frac{1}{2}$, och så

ÖSTERGIÖTLANDH

till krogen Brink, $\frac{1}{2}$, $7\frac{1}{2}$ mihl. Den 1 maj till Lindkiöping, $2\frac{1}{2}$, och till Rimmforsa, $3\frac{1}{2}$, 6 mihl. Den 2 maj till Kijsa, $1\frac{3}{4}$, Skersta, 3, Hulssfreh, 3, $7\frac{3}{4}$ mihl.

SMÅLANDH

Den 3 till Mörlunda, 2, Råby, $2\frac{1}{2}$, Böterum, 1, och Ryssby, 3, $8\frac{1}{2}$ mihl. Den 4, Himmelfärdzdag, till Callmare, 2 mihl. Den 5 till Wassmelösa, $1\frac{1}{2}$, Söråker, $1\frac{3}{4}$, Brömsebroo, $1\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$ mihl.

BLEKINGH

Den 6 reste jag till Cristianobel, $\frac{1}{2}$, Lykeby, $2\frac{1}{2}$, Lysterby, 1, och till Runneby, $2\frac{1}{2}$, $6\frac{1}{2}$ mihl. Dito till Hooby, 2 mihl. Den 7 till Carlsshambn, 2, Mörum, $1\frac{1}{2}$, Silfwitzborg, 2, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 till Fielkinge, 2, Christianstadh, $\frac{1}{2}$, Wää, 1, Wramm, $1\frac{1}{2}$, Hörby, 2, 7 mihl. Den 9 till Lundh, 3, och Mallmöö, 2, 5 mihl. Den 12 maj reste jag ifrån Malmö emot Hans Maj:tt, som då war i antåg från Stokholm, och samma dag till Landzcrona, 4 mihl. Den 13 till Helsingborg, 3, och Engellholm, 3, 6 mihl. Den 14 till Laholm, hwarest Hans Maj:tt pingsdag affton war ankommen, 3 mihl.

Den 15 bröt Hans Maj:tt opp medh armeen, och jag reste till Båtsta, 2 mihl. Den 16 till Engelholm, $1\frac{1}{2}$ mihl, hwarest

regementerne ginge ifrån hwarandra till deres assignerade quar-
teer. Men Hans Maij:tt wille besichtiga stranden och reste den
18 till Jonstrup och samma dagh till Arilds leije, till lyctan på
Kullan och öfwer Krapperup till Helsingborgh, 6 mihl. Den
20 till Landzcroona, 3 mihl.

Den 22 kom Kongl. Maij:tt till Malmö, 4 mihl. Och effter
Hans Maij:tt hade effterrettelse att skiepsflottan under herr Lo-
rentz Creutz war uthlupin, dy reste Hans Maij:tt denn 25 majj
till Annersslöff, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 26 majj till Ystedh, hwarest
begge flottorne wore till hopa till slags, hafwandes wij på vår
sida den fördelen, att fienden måste förlåta siön, retirerandes
sig under Falsterbo, och skiedde combatten uthij vår åsyn.

Den 27 begaf Hans Maij:tt sig till Treilborg att wara vår
flotta så mycket närmare, 5 mihl. Den 30 luppe begge flottorne
till siöös igen, och sedan Hans Maij:tt hade sändt mig till Skå-
nöör och Falsterbo att recognoscera fiendens flotta, reste Hans
Maij:tt den 31 till Malmö igen, 3 mihl.

Den 1 junij skedde det olyklige slaget till siöös, deruthij
skieppet Cronan af 130 metall styker kullseglade och h. Lorentz
Creutz bleef, och Swärdet sambt Admiral Ugglä förbrändes.

Den 7 junij afsende Hans Maij:tt mig att uthleeta något wist
ståndh för armeen, hwarest den kunde stå tillsamman, emedan
kongen af Danmark effter denne victoria iu skulle sökia att
anfächta Skåne. Reste altså till Lundh, 2, och till Skarholt,
 $1\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$ mihl.

Den 8 dito till Nääs härregårdh, 1, och tillbaka till Malmö
igen, 4, 5 mihl.

Den 14 sände Hans Maij:tt mig i samma ärende till Anders-
löf, 3, och kom tillbaka till Malmö igen, 6 mihl. Den 16 försände
Hans Maij:tt mig tillijka medh general majoren Mortaigne att
låta opkasta skantzar och wärk wedh siööstrenderne, reste
samma dag till Lidkiöping, 2 mihl.

Den 17 dito till Barsebek och derifrån till Säby ladugårdh,
2 mihl. Den 18 till Helsingborg, 3 mihl. Den 19 till Kropp,
Fjärsta och tillbaka till Hilleshöij, 4 mihl. Den 20 till Malmö
igen, 4 mihl. Den 21 afsende Hans Maij:tt mig åter till att
uthwällia ett annat ståndh för armeen, emedan kongen af
Danmark samblade mycket faartygh gieent öfwer Landzcrona.

Reste altså till Görssleff, 1 mihl. Den 22 till Skaberssöö, Torup och tillbaka till Malmö igen, 3 mihl.

Och emedan fienden alt mehr och mehr drog sin force wedh Kiöpenhamn tillhopa, drog Hans Maij:t och armeen tillsammans kring Malmö, och till att hafwa så mycket bättre communication medh Landzcrona och Helsingborgh resolverade Hans Maij:tt, att jag uthij största hast skulle byggia twenne bryggior öfwer begge passen wedh Höij och Lomma, reste altså den 23 till Lomma och Höij, 2 mihl. Den 27 fek jag ordre att reesa till Malmö — och samma dag giorde Trompdesenten i Ystedh, 2 mihl. Den 28 junij reste jag till brobygningen till Höij, 2 mihl.

Men dagen derefter komm Hans Maij:z ordre, att, emedan fienden hade landstigit wid Ystedh och konungen i Danmark wore i fult arbete att landstiga emellan Landzcrona och Helsingborgh, jag mig till Hans Maij:tt skulle föfoga, som då sig medh armeen dijt dragit hade. Altså reste jag den 29 till Lundh, 2, och samma dag gick Hans Maij:tt medh armeen till Gietingebro, $1\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$ mihl.

Den 30 gick marchen till Hörby, 2 mihl. Den 1 julij till Wramm, 2 mihl. Den 2 till Christianstadh, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 4 befalte Hans Maij:tt mig att recognoscera passet Helligeåå och reste till Brooby, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 5 till Christianstadh tillbaka igen, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 16 julij afstack och anordnade jag ett läger, deruthij armeen stå skulle, så frambt fienden skulle på trängia, och begyntes den 17 deropå att arbeta.

Den 22 brööt Hans Maij:tt medh armeen op till Liungby, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 23 öfwer passet wedh Ammundzåå, igenom Silfwiesborg och till Norie, 2 mihl. Den 24 till Asserum, 2 mihl. Den 25 reste Hans Maij:tt till Carlsshambn, 1 mihl. Den 27 gick jag medh 100 hästar och dragoner

SMÅLANDH

föruth till Giäddewijks åhs, $2\frac{1}{4}$ mihl. Den 28 till Törnemåhla, $1\frac{1}{4}$, dito igenom Mårslyke och Tingsåhs till Qwarnemåhla, $1\frac{1}{4}$, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 29 till Wekelsång, $\frac{3}{4}$, Uhråhsa, $\frac{1}{2}$, Torssåhs och Ingelstadh, der kong Inge i een hög ligger begrafen, 2 mihl. Dito till Skijr, 1, och samma dag till Wexiöö, $\frac{1}{2}$, $1\frac{1}{2}$ mihl, hwar-

est jag medh landzhöfdingen Jacob Fleming confererade om underhåldh och quarteer för armeen, sig på någon tijdh att re-frechera. Den 5 augusti kom general lieutenanten Schultz medh infanteriet och artolleriet till Wexiö. Och jag gick den 6 dito medh dem till Öhr, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 7 reste jag till Hielms ängie, 3 mihl. Dito tillbaka till Ryholm, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 igen till Wexiö, 4 mihl.

Den 10 kom Hans Kongl. Maj:tt medh armeen till Wäxiö.

Och aldenstundh Hans Kongl. Maj:tt fek wiss effterrettelse, att konungen i Danmark war i fult antogh emot Christianstadh och hade igenom gen. maj. Dunkamb och 4000 mann låtitt belägra Halmstadh, dy resolverade Hans Maj:tt att i största hast och tystheet sökia att entsättia Halmstadh. Brööt altså den 11 aug. opp till Höösiö, $2\frac{1}{4}$ mihl. Den 12 till Borsne, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 13 till Tutare, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 14 till Horn, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 15 öfwer Laagan till Tonnerid, 2 mihl. Den 16 till Knäridh, $1\frac{1}{2}$ mihl. Och effter Hans Maj:tt fek kundskap, att fienden stog qwar, sände Hans Maj:tt ett partie och lätt afbränna Laholms broo och marcherade igenom natten till Elgztorp, $2\frac{1}{4}$, och till stora landzwägen.

Den 17 gick marchen åth Elssberga öfwer Geneve broo in emot Halmstadh, då Hans Maj:tt fann fienden wedh Fullebroo ståendes i full bataille, hwilken af Hans Maj:tt öfwer alla måttan tappert blef angripen och slagen, så att af dee 4000 man icke 30 undsluppe. Jag för min persohn har stoor orsak att tacka den allerrögste Gudh för ett nådigt beskiärm, i det jag tree gånger war mitt iblandh fienden, hafwandes fienden på alle sidor.

Effter denne lycklige action tog Hans Maj:tt sitt quarteer i Halmstadh, och armeen lades uthij quarteer kring om staden.

Och ehuruwäl Hans Maj:tt ärnade fatta posto wedh Nissa strömmen och Halmstadh, och jag iempte generalitætet den 21 dito recognoscerade Nissan in op mot Torup spång och samma dag till Halmstadh tillbaka igen, som ähr 3 mihl, icke desto mindre, emedan wiss kundskap innkom, att kongen i Danmark icke allena medh storm eröfrat Christianstadh, uthan medh 4000 man förstärkt war i anmarch, alt derföre och emedan Nissan igenom denn torra wäderleeken war så grundh, att man på många ställen medh slutna regementer till häst och foot

kunde gå derigenom, Hans Maj:tt ej håller så stark war, att han kunde fiendens force emot stå, dy wart resolverat att draga sig tillbaka. Hans Maj:tt bröt också den 23 aug. opp till Gietinge, 1½ mihl, hwadan den 24 dee i slaget eröfrade 13 metall stycken, 2 mörsare och 45 faanor sambt andra tropheer till Stokholm afsändes.

Den 25 blef general lieutenant Ferssen och jag af Hans Maj:tt befalte att begifwa oss till Falkenbergh att besee, om det passet icke så wore beskaffatt, att Hans Maj:tt der säker skulle kunna fatta posto. Reeste samma dagh till Falkenbergh, 2 mihl. Den 26 recognoscerade wij passet och befunne det wara mycket skadeligare änn det förra, 3 mihl. Den 27 becomm jag Hans Kongl. Maj:z bref att begifwa mig till Warberg och sedan besichtiga det passet, som löper wedh Åås Kloster, och om jag det befunne af den fördeel, skulle jag begynna anleggia och byggia skantzar och defensionswärk. Jag reste altså först till Hans Maj:tt till Gietinge och samma dag till Falkenberg igen, 4 mihl. Den 28 till Warberg, 3, och Closterbroo, 1¼, 4½ mihl. Och sedan jag den 29 wäl hade besett passet, begynte jag gienast att afsticka och anleggia förskansningen det snaraste, som skiee kunde, hwilket arbete och medh all flijt continuerades. Den 7 septemb. komm Hans Kongl. Maj:tt medh armeen effter, gick öfwer Closterbroo, tog sitt hufwudh-quarter i een by, Syllinge benembdh, men armeen lades i dee näst till åån belegne byar i quarter, hwarest Hans Kongl. Maj:tt befann dee af mig anlagde wärk och skantzar till sitt nådigste nöije wara bygde, resolverade och her att postera, till dess denn uthur Swerige och Finnlandh förwäntande succursen kunde ankomma.

Men som kongen af Danmark icke angrep Halmstadh, ehuruwäl hann till ½ mihl när medh sin heela armee hade avancerat, altså beslöt Hans Kongl. Maj:tt att låta beordra denn ankommande succursen, som bestodh af 5 à 6000 man, således och på een sådann orth och rendez vous, der Hans Maj:tt innom rijkens grentzer och för fienden förtäckt på det allerbembligaste sig medh dem kunde conjungera och sökia komma fienden uthij ryggen igenom Skåne och altså bringa honom ettdera till action eller quitera fältett, hwilken Hans Maj:z

så högwichtige desseing herr rijks rådet Johan Gyllenstiärna och migh blef anförtrodd att wärkstellig giöra, gifwandes Hans Kongl. Maj:tt oss icke allena sin instruction, hwareffter wij oss rätta skulle, uthan och plenipotens och myndigheet effter vårt gottfinnande att wällia een beqwemmelig ort till rendezvous, hwarest alle trouppar Hans Kongl. Maj:tt opå een wiss dag och orth emot grentzen kunde i största stillheet och uthan alarme wara tillmötes och uthan att fienden deraf någon kundskap finge, kunna bryta inn i Skååne, som Hans Maj:t och till den ända skriffteligen befalte dee herrar af rijksens råd, som defensionen i provincierne hade, jempte landzhöfdingarne och sielfwe öfwerstar och generalerne, att dee wåre ordres skulle effterlefwa. Der brediempte blef oss annbefalt att i tystheet opbiuda heela allmogen i Smålandh att kunna då tillijka medh inbryta i Bleking och Giödinge häradh och förgöra snapphanerne.

Wij reste alt derföre i hembligheet uthur lägrit den 20 septemb. och öfwer Öresteen åt Skiene, $3\frac{1}{4}$ mihl. Dito igenom Örby och till Hunnary, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 21 till Swennjunga, $1\frac{1}{2}$, och till Tranemoo, $1\frac{1}{2}$, 3 mihl. Denn 22 till Gisslawedh, $2\frac{3}{4}$, och till Bölaridh, $2\frac{1}{4}$, 5 mihl. Denn 23 till Nissaridh, $1\frac{1}{4}$, och till Kamambo att bese den skantz, som grefwe Gustaf Lillie der opå orten till grentzens defension hade annlagt, $\frac{1}{2}$, $1\frac{3}{4}$ mihl. Dito till Bölaridh igen, $1\frac{3}{4}$ mihl. Den 24 till Hwijhlsta, 1, Ölmesta, $1\frac{1}{4}$, och Forseda, $1\frac{1}{2}$, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 25 till Wärnemoo, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 27 till herregården Sörssiö, $\frac{1}{2}$ mihl.

Och såsom effter een och annan wår ordre troupparne och succursen igenom rijket an marcherade, wij och Hans Kongl. Maj:tt både termin till des opbrått medh armeen hade föreskrifwit, som och orten, hwarest Hans Kongl. Maj:tt sigh medh dee andre troupparne kunde coniungera, nominerat, funne wij för rådeligit imedler tijdh att giöra een reesa till sielfwe rendezvous platzen att ställa alting i desto bättre ordre. Giek altså reesan den 10 octobris till Tofftaholm, $2\frac{1}{4}$ mihl, och samma affton till Berga broo, $1\frac{1}{4}$ mihl. Den 11 till Ljungby, 1 mihl. Den 14, sedan wij hade medh herr rijks rådet grefwe Pontus Friederich Delagardie muntligen confererat och så wäl honom som herr rijksrådet Ebbe Uhlfeldt gifwit terminen att bryta inn

medh dee hoes sig hafwande troupper och allmoge uthij Blekingen och Skååne, reeste wij till Wårnemo, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Och effter nu terminen till general rendezvous annalkade och Hans Kongl. Maij:tt allareda war i annmarch, reste wij den 15 octob. till Ölmesta, hwarest Hans Maij:tt wij anntreffade och all wederbörlig, underdånig relation gjorde, $4\frac{1}{2}$ mihl. Dito om natten afferdade Hans Maij:tt oss tilbaka, och reeste wij till Hambra, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 16 till Wårnemoo, $2\frac{1}{4}$ mihl, dijt Hans Maij:tt samma dag medh armeen ankom, men herr Johann och jag reste till Tofftaholm, $2\frac{1}{4}$ mihl, och så till Liungby, 2 mihl. Dito till Killhult, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 17 till Markaridh, $1\frac{1}{2}$ mihl, hwarest wij effter Kongl. Maij:z befallningh gjorde een och annan godh anstalt wedh grentzen, att fienden, som $\frac{1}{2}$ mihl derifrån hade deres wacht och bråtte, icke skulle Hans Maij:z ankombst blifwa warse. Reeste altså och besåge fiendens bråte, $\frac{1}{2}$ mihl, och begofwe oss sedan till Uffsbekes prästegårdh, 1 mihl. Den 18 reste wij tilbaka till Killhult igen, $1\frac{1}{2}$ mihl.

Och aldenstundh coniungtionen medh Hans Maij:z armee och de andre troupparne den 21 octob. skulle ske wedh Hambra, altså och effter Hans Maij:tt wille formera battailen, dy ankom Kongl. Maij:z bref, att jag mig hoes Hans Maij:tt skulle infinna. Reste altså jagh den 20 till Liungby tilbaka, 3 mihl. Den 21 octob. gick marchen till Hambne, hwarest så wål den konungzl. armeen som alle dee andra trouppar och regementerne sig emot middagen innfunne, och war detta storligen att förundra, att detta war så secret och tyst tillgånget, att den eena icke wiste af den andra, förundrandes sig hwar och een, enär han såg ifrån alla wågar folk, nya faanor och estandarder så oförmodeligen sammanstöta, af hwilke ingen ibland officererne, som dem commenderade, sielfwe ingen kundskap hade. Och som då een macht af 12000 man effective her till samman kom, dy formerade Hans Maij:tt battailen och brööt sedan med heela forsen opp till Hoornsbroo. Men migh afferdigade Hans Maij:tt samma dag till Killhult, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 22 reste herr Johann och jag till Markary att giöra emot Hans Maij:z ankombst all anstalt, $1\frac{1}{2}$ mihl. Men samma natt tilbaka till Hans Maij:tt, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 23 tillijka medh Hans Maij:tt till Markary,

1 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 24 octob. brööt Hans Maij:tt opp medh heela armeen effter minnatt, och giek öfwer grentzen in i Skååne, först till Farholt, 1 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 25 giek marchen till Bälene, 1 $\frac{3}{4}$ mihl. Den 26 till Ebbarp, 1 $\frac{1}{2}$ mihl.

Och som Hans Maij:tt fuller medh armeen uthan det ringaste alarm komm till Markaridh, doch kunde man icke hålla alt så tyst, att icke fienden då fek kundskap, så att man wedh Ebbarp fek effterrettelse, det fienden medh sin heela macht stodh wedh Åby, bröt altså Hans Maij:tt den 28 opp ifrån Ebbarp och giek recta till Åby, 1 $\frac{1}{4}$ mihl. Men som fienden dagen tillförende derifrån war oppbruten, dy satte sig armeen uthij fiendens läger och giek andra morgonen öfwer Rööneå. Hans Maij:tt war först af dee tankar att gå effter fienden, men opå marchen blef det förandratt, och togs den vägen emot Helsingborg, och eröfrades samma dag een stoor deel af fiendens bagage, och togs een hoop fångar, men marchen giek samma dag till Fleminges, 2 mihl.

Den 30 octob. blef jag heelt bittida commenderat medh 200 ryttare och 100 dragoner under öff. leut. Hagedorn att berenna Helsingborg, det och på Landzcronische sidan skedde. Emot middagen komm Hans Maij:tt medh heela armeen effter, och blef staden effter middagen stormat och af vårt infanterie intagen och een stoor deel nederhuggne sambt resten af fiendens bagage, som icke i hastigheet öfwer Sundet kom, blef eröfrat och bortagit, men slåtett wärde sigh.

Den 31 war staden Helsingborg till största deelen uth-plundrat, och som wedh armeen fans stoor bräck på salt, blef h. gen. leut. Fersen med 4 esquadroner till häst och jag medh alla quarteer mestarne och 6 ryttare af hwart compag. af heela armeen commenderat att gåå in i staden och taga salt. Men Hans Maij:t giek i medler tijdh till Båesleff, sendandes oss ordre att draga oss geinast af, emedan Hans Maij:tt hade om fiendens antog fått kundskap, hwarföre wij i största hastigheet oss uthij ellak wäg och wäderleek om natten till Båesslöff förfogade, 1 mihl.

Denn 2 novemb. komm konungen af Danmark medh sin heela macht och satte sig på andra sijdan om åån, Råå benembdh, gient emot oss, skiööt medh styker danska löösen,

och honom swarades swänska löösen. Detta war ett mycket oreent och obeqwemt läger, hwarest folk och hästar mycket siuknade. Passerade emellan begge armeerne icke synnerligit, effter som åån war emellan, uthan hwadh medh småå partier skedde, och att kongen af Danmark uthan någon resguard på Hans Maij:z persohn den 4 novemb. medh styker hefftigt beskiööt prästegården, der Hans Maij:t hade sitt quartiere, gåendes någre styke loodh igenom taket af Hans Maij:z egen sänge kammare.

Den 8 novemb. brööt fienden först opp uthur sitt läger emot Landzcrona, derföre brööt och Hans Maij:t den 9 opp om natten till Toarp, 1½ mihl. Den 10 gick Hans Maij:tt och armeen öfwer bem:te åå wedh Sirkiöping och till Reeslöff. Men fienden, sådant förmerkiandes, hade om natten gått föruth öfwer Keglinge broo, 1½ mihl. Den 11 nov. continuerade Hans Maij:t sin march till Lilla Harie, hwarest armeen campe-rade. Men Kongl. Maij:tt tog hufwudquarteeret uthij een lijten by, Beenstrup, ¾ mihl.

Fienden satte sig på andra sidan om Lydde åå gient emot oss i nästa byarne, Stångby och Hoby. Och som fienden den 12 novemb. om een söndag canonerade Lilla Harie by, der vårt infanterie stog, dy lätt Hans Maij:t natten dereffter skiuta eldh uthij Hooby, der een stoor deel af fiendens wänstre flygel stogh, så att största deelen af byn afbrändes och fienden led stor skada. I medler tijdh blefwe begge konungarne så uthij deres läger emot hwarandra ståendes, hafwandes Lydde åå emellan sig, hwaröfwer, ehuru gärna Hans Maij:tt och åstundade, men förmedelst det fienden ett canon skott derifrån stodh i lägret och det förhindrade, icke komma kunde. Hans Maij:tt lätt åthskillige gånger igenom generalerne iempte migh recognoscera åån och fältett på andra sidan, när under fiendens läger, war och fullkombligen sinnat att om nattetijdh i möjligste stillheet att gå öfwer till fienden, till den ända Hans Maij:tt i persohn doch incognito och förklädd, allena sielf fierde, som war feltmarskalken Helmfelt, general Aschenberg och mig, begaf sig öfwer åån och besåg på andra sidan under fiendens läger fältett och all lägenheet.

Men som den aller högste Gudh lätt innfalla een stark winter, så att åån fröös till den och continuerade, altså resolverade Hans Majj:t i Herrens nampn att gå öfwer isen recta på fienden. Och sedan isens starkleek af h. gen. Aschenberg och mig på åthskillige rumm och stellen besichtigades, och jag proof af isens starkheet Hans Majj:tt framwijste, dy brööt Hans Majj:t, effter all godh giort anstalt opp uthur detta myket hårda lägret, hwarest heela armeen både af fråst, hunger och siukdoom hade lidit stor nödh och myket aftagit, emott minnatten emellan den 3 och 4 decemb. och marcherade wedh den anwijste orten medh heela armeen och styker uthan den ringaste olycka och skada, allenaste igenom Guds beledsagande öfwer isen, så att den fölliande morgonen, den 4 decemb., Hans Majj:t befand sig, för ån fienden det blef warse, i full slachtordning fortsettia sin march emot Lundh i den intention att afskiåra fienden ifrån Lundh och Mallmöö.

Då straxt deropå och emot klåkan g det stora, hefftiga och blodiga slaget wedh Lundh skiedde, hwarest allenaste igenom Guds miraculöse handh och skickelse och gjorde skeenbarlige underwårk fienden blef slagen på flychten.

Konungen i Danmark medh sin broder flydde åth Landzcrona, och Hans Kongl. Majj:tt behölt platzen och victorian, för hwilken nådh Hans gudommelige Majjestett ware ewinnerlig prijs och åhra. Och som jag medh sanning kan mig berömma, att jag heela dagen och så lenge slaget påstodh altijdh war hoos Hans Kongl. Majj:t, hwar Hans Majj:tt hälst war, föruthan då jag hijt och dijt medh ordres blef förskickatt och ehesomofftast medh Hans Majj:tt war i allsom största farligheet, så hafwer man orsak att tacka den högste Gudh, som Hans Majj:t så nådeligen bewarade, så och att Gudz godheet bewarade mig, att jag uthan skada derifrån kom, aldenstundh een musqwete kuula tog bort störste deelen af min saalknapp och gick igenom begge mijna lijfjackor när in wed nafweln, kommandes ifrån fiendens tyska dragoner.

Effter slaget tog Hans Majj:tt fölliande natten sitt quarter i Lundh, som åhr ifrån Harie 1½ mihl. Den 6 decemb. bröt Hans Majj:tt medh armeen opp och satte sig uthij fiendens läger, ½ mihl. Den 11 dito till Sönnervedinge, 1½ mihl. Den

12 till Wadensöö när in till Landzcrona, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 13 till Rågs, 2 mihl. Den 14 för Helsingborg, hwilket åter blef stormat och intaget, och armeen gek till Wähla, $1\frac{1}{2}$ mihl.

Men infanteriet blef under general lieutenanten Schultz qwar att belägra Helsingborgs slått.

Och alldenstundh Hans Kongl. Maj:tt hölt för mykett nödigt att låta uthhwijla sin armee, som icke allena detta heela åhret så stooer travailer hade uthstått, uthan och i desse twenne slagen sigh så tappert och mannigen förhållit, och förleggia den i quartiere, altså afsende Hans Maj:t den 16 dito herr rijks rådet Johan Gyllenstiärna och mig till Malmö att der tillijka medh general gouverneuren och feldtmarskalken Fersen uthdeela och giöra repartitionen om winter-quarteeren. Reste altså samma natt medh een confoy af 200 ryttare och 50 dragoner Landzcrona förbij och komme den 17 till Saxtorp, hwarest herr rijks rådet grefwe Pontus Delagardie medh wänstre flygeln stog och inneslöt Landzcrona, 4 mihl. Dito till Käflinge, hwarest h. Johan reeste föruth åth Malmö, 2 mihl.

Men jag recognoscerade orterne och byarne deromkring, hwarest Hans Maj:t ärnade taga sitt ståndquarteer medh armeen, och begaf mig den 18 igenom Lundh till Malmö, 3 mihl.

Samma dag afbrändes alla byarne på $\frac{1}{2}$ mihl kring Landzcrona effter dee ordres, som jag brachte gref Pontus ifrån Hans Maj:t, och sedan wij uthij Malmö all anstalt hade giort om quartiereen, reeste jag derifrån den 20 decemb. tillbaka till Lundh, 2 mihl. Den 21 dito till Bältebärga, hwarest Hans Kongl. Maj:tt då hade des hufwudquarteer, 3 mihl.

Den 23 decemb. affärdade Hans Maj:tt mig till Helsingborgh att gifwa gen. leutnant Schultz ordre, huru han sig medh belägringen [förhålla skulle] och taga information, huru wijda han war kommen, så och annordna minerne under slåttet, 2 mihl.

Den 26 dito, sedan jag Hans Maj:z befallning hade förättat, reste jag till Bälteberga igen, 2 mihl. Den 28 decemb. sände Hans Maj:tt mig till Lundh att designera dersammastädes hufwudquarteeret, emedan Hans Maj:t der medh armeen öfwer wintern wille förblifwa, 3 mihl. Den 30 decemb. geck Helsingborgs slått öfwer till oss igen uthur fiendens händer.

Och dermedh ändas detta åhret. Gudh ware ewinnerligen ähtrat, som mig i detta farlige åhret sambt många tillförende så nådeligen hafwer bewarat. Han hiälpe wijdare för Christij skuldh. Amen.

[A:o 1677] Gudh gifwe lyka till ett nytt åhr!

Den 2 januarij, sedan jag i Lundh hade uthdeelt winter hufwudhquarteeret, reste jag till Hans Maij:tt till Bältebärga, 3 mihl. Den 4 skedde dersammastädes tackseijelse för bataillen och victorian wedh Lundh. Armeen stältes i bataille, och skiöts frögde skått.

Och aldenstundh Hans Kongl. Maij:tt fann conjungturene af den beskaffenheet, att Christianstadh måste inslutas, hwar est danska gen. majoren Merheimb stodh medh 6 à 800 ryt-tare, dy resolverade Hans Maij:tt sielf i egen persohn att gå dijt och betäckia heela landet, efftersom fienden alt sitt caval-erie hade öfwerfört till Seelandh.

Den 7 jan. gick jag altdereföre föruth till Tårsta, 1, och den 8 dito Torrlösa, dijt och Hans Maij:tt den 9 medh armeen komm, 2 mihl. Den 10 igenom Näas till Steehag och öfwer Ringsiöön och igenom Bosiöö Kloster och till Höör, 2½ mihl. Den 11 jan. till Espinge, ½ mihl. Den 12 januarij till Wää, ½ mihl ifrån Christianstadh, 2½ mihl. Och hade samma dag danska öfwersten Bylow medh 200 ryttare så när kommit i våra händer.

Och såsom någre hade gifwitt Hans Kongl. Maij:tt det anslagh, att Helige åå, som löper uthmedh Christianstadh, nedre wedh Åhuus så skulle kunna oppdämmas, att fienden i Christianstadh deraf skulle lijda skada, och ehuruwäl des ogiörligheet nogsambt blef remonstrerat, så blef jag lijkwäl anbefalt samma dembning att förätta, och reeste alt derföre den 3 februarij medh 200 ryttare och 700 knechtar ifrån Wää igenom Wittsköfle till Ingsiöö, 2 mihl.

Den 4 febr. recongnoscerades orten kringom Åhuus och fatta-des posto opå Qwarnholmen, som låg mitt uthij Helge åå, hwarest det förfärdigade blokhuset opbygdes sambt een skantz

af spanske ryttare anlades och begyntes den 8 febr. att arbetas på demningen och fortsattes alt framgeent, doch utan någon synnerlig framgång för den obeqwemme årstijden och strijda strömmens skuld.

Den 27 kom danske öfwersten Bylow medh 120 ryttare för skantzen men blef igenom stykerne medh skada igen afwijst. Den 28 dito kom danska öfwersten Aderkass medh 150 dragoner och 50 ryttare för skantzen, ginge sammaledes medh oför rättadh saak tillbaka till Christianstadh.

Och aldenstundh den uthij skantzen grasserande hårda siukdomb, som bestodh i röösoota och brennsiuka, mig och begynte att angripa, dy måste jag, sedan Hans Kongl. Maj:tt hade i mitt stelle dijt förordnat gen. majoren Stahl, siukelig den 5 martij reesa ifrån skantzen till Wittsköfle, 1 mihl. Den 6 dito till Wää, 1½ mihl.

Och sedan jag både för min opassligheet skuldh som och för många mine andra förättningar hade af Hans Maj:tt fått förlof att reesa heem till Swerige, altså reste jag ifrån Wää den 15 martij till byn Färlöff, ¾ mihl. Den 16 till Brooby, 1½ mihl. Men emedan vägen till Losshult aldeles war osäker och aller broarne af snapphaner afkastade, måste wij förändra vår wäg, ginge altså tillbaka igenom Rye sokn till Sandby, 1 mihl. Den 17 till Stoby, ½, Wankijf, ½, Wissiöö, 1, Emmeiunga, ¼, och till Snärsshult, ¼, heela dagen igenom tiocka skogar och den allerfarligaste snapphanebygden, 2½ mihl.

Den 18, sedan wij heela natten för snapphanerne hade måst hålla wacht, fortsatte wij reesan i diup snöö och obaanat wägh igenom ett stoort kiärr i een skogh sambt een af snapphanerne fält bråte, Frijsholmen förbij, hwarest den förnämste skiälmen och snapphanen Ubbe bodde, till Yssnalt, ½, och så vidare till Kiöbalt och effter aflagdh stoor faarligheet, igenom Guds hiälp, till Markarid, ¾ mihl, och i alles 1¼ mihl. Dito till Kiellhult, 1½ mihl. Den 19 till Draeridh, ½, till Horn, 1, till Hambnada, ½, och Bekarid, ½, 2½ mihl. Den 20 till Liungby, 1, Berga, 1, Dörarp, 1, 3 mihl. Den 21 till Toffthalm, ½, Tonne, 1, Wärmemoo, 1, 2½ mihl. Den 22 Klefshult, 2, Byarumm, 2¼, 4¼ mihl. Den 23 martij till Onsöö, 2¼, och till Jönkiöping, ¾, 3 mihl. Den 24 dito till Råby, 2 mihl.

Den 25 till Gränna, $1\frac{3}{4}$, och Naarbäk, 1, $2\frac{3}{4}$ mihl. Den 26 till Ösiökrog, $1\frac{1}{2}$, Häsleby, $1\frac{3}{4}$, och Wadstena, 1, $4\frac{1}{4}$ mihl. Den 27 till Lårsta, 1, och Hussbyfiöhl, $1\frac{3}{4}$, $2\frac{3}{4}$ mihl. Den 28 till Kiällmoo krogh, $1\frac{3}{4}$, Immekrog, $1\frac{3}{4}$, och Swijnewad, $1\frac{1}{2}$, 5 mihl. Den 29 martij till Söörby, 1, Lännäs, $1\frac{1}{2}$, och till Dimba, $1\frac{1}{2}$, 4 mihl.

Den 30 dito till Skänäas, hwarest och samma dag min k. hustru ankomm, Gudi ware ähran, $1\frac{1}{2}$ mihl.

Den 3 majj reste wij ifrån Skeenäs till Råby, $1\frac{1}{2}$, Hiälmer Sundh, $1\frac{1}{2}$, och Bärga i Wästermoo sokn, $1\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 4 majj till Allebro, $1\frac{3}{4}$, Eskilstuna, $\frac{3}{4}$, Hangsta, $1\frac{1}{2}$, Tiulsta, $\frac{3}{4}$, 5 mihl. Den 5 till Skiälby, $1\frac{1}{2}$, Malmby, 1, Eria, $\frac{3}{4}$, Läggsstabroo, $\frac{1}{2}$, Taxinge kiörka, 1, Turinge kiörka, 1, och till min sahl. swärfaders gårdh, Stroppsta, $\frac{1}{4}$, 6 mihl. Den 7 majj till Stockholm, 5 mihl.

Och aldenstundh Hans Kongl. Majj:tt igenom dess till mig allernådigste bref af den 2 febr. 1677 förordnar migh till des krigs rådth, altså, sedan jag bemelte min fullmacht iempte ett annat Hans Majj:z bref till Kongl. krigs collegium hade öfwerlefwererat, blef jag uthij be:te krigs collegium den 28 junij af herr feldtmarskalken Gustaff Baneer introducerat. Och sedan jag krigs rådhs eeden hade aflagdt, tog jag min session. Den högste Gudh låte mig samma ämbete bekläda, sitt heliga nambn till ähra och mitt fädernässlandh till nyttia och tjänst.

Och som dywärr den olykan hände, att rijkens skieps flotta war aldeles slagen och under feldtmarskalken Hindrich Hoern till een deel i Dalerhambn inkombne, dy wart jag den 11 julij af Rijkens Senat till Daleröön afferdigat att medh feldtmarskalken öfwerleggia, huru Daleröhambn skulle i möijeligste defension settias, så frambt fiendens flåtta skulle effterträngia och opå Daleröön och våra skiepp något attendera, 5 mihl. Den 12 effter hållin deliberation medh alle admiralerne reste jag medh feltmarskalken till Stokholm igen, 5 mihl.

Den 11 augusti, effter faaran syntes wara stoor och fienden wedh Wästerwijk landstigit, blef jag af rijkssenaten förordnat att reesa medh herr Hindrich Horn och grefwe Gustaff Oxenstierna att besichtiga Waxholm och Oxediupet, hwilket seenare

skulle sänkias, men Waxholmen settias i godh defension, och fölliande dagen till Stokholm igen, 6 mihl.

Och emedan Hans Kongl. Maj:tt förmedelst des allernådigste bref af den mig anbefaller, att jag mig med det forderligaste till Hans Maj:tt i Skååne förfoga skall. Altså att effterkomma Hans Maj:z befallning, reste jag den 31 augusti ifrån Stokholm till wattns till Långholms tull, $\frac{1}{2}$ mihl.

Den 2 septemb. till Rostok, $\frac{3}{4}$, Röösteen, 1, och Båkollundh, 1, $\frac{2}{4}$ mihl. Den 5 öfwer Biörkfiähl till Hambneskiär, 2, och Kollundh, 1, 3 mihl. Den 6 till Stallerholmen, $\frac{1}{4}$ mihl. Den 7 till Strängnäs, 1 mihl. Den 8 till Kongsberg, 1, Krokhamn, 1, öfwer Granfiähl till Biörnsundh, 1, 3 mihl. Dito till Stråholmen, 1 mihl. Den 9 öfwer Blacken, Torsillia förbij, till Qwicksundh, 2 mihl. Den 10 till Kongsöör, 1, Arboga graff, 1, 2 mihl. Den 11 igenom slysarne till Nootholmen, 1 mihl. Den 12 öfwer Hielmaren till Dåwijken i Wingåker, 2, och dito till Skeenäs, $1\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$ mihl. Och lemnade min k. hustru och barn der qwar och reeste den 15 septemb. i Herrans namn till Marsiöö, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 16 till Regna, 1, Hällesta, 2, till Kiällmoo, $1\frac{1}{4}$, $4\frac{1}{4}$ mihl. Den 17 Hussbyfiöhl, $1\frac{3}{4}$, Lårsta, $1\frac{3}{4}$, Wadstena, 1, $4\frac{1}{4}$ mihl. Den 18 till Hessleby, 1, Ösiöökroog, $1\frac{1}{2}$, Orkelberg, $1\frac{1}{2}$, 4 mihl. Den 19 till Gränna, $1\frac{1}{4}$, Jönkiöping, $3\frac{3}{4}$, 5 mihl. Den 21 till Onsiöö, $\frac{3}{4}$, och Byarumm, 2, $2\frac{3}{4}$ mihl. Den 22 till Klefshult, 2, Wårnemoo, 2, 4 mihl, hwarest jag wäntade effter herr feltmarskall Banern, medh hwilken jag hade satt föllie. Den 27 till Tofftaholm, 2 mihl. Den 28 kom feldtmarskalken, och wij reste till Liungby, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 30 till Hambna, $1\frac{1}{2}$, och till Tårnhult i Draery sokn, $1\frac{3}{4}$, $3\frac{1}{4}$ mihl.

Denn 2 octobris till Göttery prästegårdh, 1 mihl. Denn 4 igenom Piättery s. till Stenbrohult, 2 mihl. Den 5 till Elmhult, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 derifrån öfwer gamla grentzen till Looshult, $\frac{1}{2}$, och sedan i stoor fara för snapphaner till Hönnerumm, 2, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 9 öfwer Hönnerums broo till Brooby, 1, och samma dag till Fielkesta, der Hans Maj:tt medh armeen stodh, $1\frac{1}{2}$, $2\frac{1}{2}$ mihl.

Den 10 octob. brööt Hans Maj:tt medh heela armeen opp att settia sig i winterquarteer, och tog Hans Maj:tt sitt huf-

wudqwarteer på Lyngby gårdh, 1, men feldtmarskalken och jag finge quarteer på härregården Beckskog, $\frac{1}{2}$, $1\frac{1}{2}$ mihl. Denn 22 novemb. reeste jag medh Hans Maij:tt till Carlshambn, 5 mihl. Den 23 reste Hans Maij:tt igen till lägret, och jag feck ordre att installera nya commendanten öfwerstl. Erich Giöös. Den 25 reste jag till lägret igen, 5 mihl.

Och aldenstundh den norske ståthållaren Gyldenlew hade aldeles infesterat Båhuus lähn och Hans Maij:t ärnade i största hembligheet falla in i Norie och om möijeligit afskiära honom passet och giöra, der wintern wille fooga, een hufwudh diversion, altså beslööt Hans Maij:t att bruka min persohn till detta inportante wärket, gifwandes mig een hemblig och secret instruction, daterat den decemb., sambt befallningar till störste deelen af öfwersterne öfwer regementerne och landzhöfdingerne i provincierne, att militien, bestående af 6000 mann till häst och foot, skulle sig till oprått ferdig hålla, att, enär dee finge min notification, dee alla tillijka till den sammelplatz marchera kunde, som jag dem då worde anwijsandes och Hans Maij:tt i mitt wahl och deiudication stelte, hafwandes jag och derhoes Hans Kongl. Maij:z universalia till landzhöfdingerne i Elfsborgs, Skaraborgs, Örebro, Wästerås, Wärmelandz och Daal lähner, att dee opå min notification medh all almoge och mann af huse sig till den dem af mig anviste sammelplatz instella skulle, som in emot trettijo tusende man uthdraga kunde. Som Hans Maij:tt och så wäl K:l cammar collegium som landzhöfdingarne anbefalte, det profwiant, som jag begiärte, att anskaffa, doch ingen wetandes till hwadh ända och intention, hafwandes Kongl. Maij:t mig högeligen förbudet, detta ärendet ingen hwarken högh äller lågh att communicera, förutan allenaste rijks admiralen grefwe Gustaff Otto Steenbock, som då hade defensionen wedh elfwen emot Norie, som sielfwa Kongl. Maij:z instruction lyder.

Jag reste altså den 10 decembris ifrån Lyngby och till Carlshambn, 5 mihl. Den 12 till Giedwijks ås öfwer gamble grentzen, 2, till Törnemåhla, $1\frac{1}{4}$, $3\frac{1}{4}$ mihl. Den 13 till Qwarne-måhla, $1\frac{1}{4}$, Uhråsa, $1\frac{1}{4}$ och Torssåhs, $\frac{1}{2}$, 3 mihl. Den 14 till Wäxiö, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 15 till Öhr, $1\frac{1}{2}$, Höösiöö, $1\frac{1}{2}$ och till Torp, 2, 5 mihl. Den 16 till Ljungby, $2\frac{3}{4}$, Skeen, 2, och till

Wråå, $1\frac{1}{4}$, 6 mihl. Den 17 till Seenshult, $\frac{3}{4}$, Brearedh, 2, och till Halmstadh, 2, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 19 till Falkenberg, 4 mihl. Den 20 decemb. till Warberg, 3, och till Roglunda, $2\frac{1}{2}$, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 21 till Kongsbaka, 2, och samma dag till Giöteborg, $2\frac{1}{4}$, $4\frac{1}{4}$ mihl. Och sedan jag mine ärender hade förättat, reeste jag den 27 dito till Leerum, $1\frac{3}{4}$, Yngare, $1\frac{1}{4}$, Allingsåås, 1, och till Beehn, $1\frac{3}{4}$, $5\frac{3}{4}$ mihl. Den 28 till Söfwede, $\frac{3}{4}$, Wedum, $1\frac{3}{4}$, Wånga, 2, och till Skara, $1\frac{1}{2}$, 6 mihl. Den 29 till Skiärf, 1, Timmersdala, $1\frac{3}{4}$, och Mariestadh, 2, $4\frac{3}{4}$ mihl.

Och dermedh hafwer jag igenom dens Allerhögstes nåderijke miskundh åter bracht ett mitt wandringsåhr till ända, för hwilket Hans gudommelige Maj:tt ewinnerligen ware ähtrat. Han hielpe wijdare för Jesu Christi skuldh. Ammen, amen.

Guds gudommelige mildheet förläne ett gått och lyksahligt [A:o 1678] nytt åhr. Amen.

Sedan jag medh landzhöfdingen Gabriell Kurk all annordning giort om magazinernes inrettande, reste jag den 5 januarij ifrån Mariestadh till Kiälkesta, $\frac{1}{2}$, till Timmerssdala, $1\frac{3}{4}$, till Wårnheems kiörkia, Höijentorp och Skiärf, $2\frac{1}{2}$, och så till Skaara, 1, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 6 till Wånga, $1\frac{1}{2}$, till Wedum, 2, till Söfwede, $1\frac{1}{4}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 7 till Allingsåhs, $1\frac{3}{4}$, Yngare, 1, Lerum, $1\frac{1}{4}$, Giöteborg, 2, 6 mihl. Och sedan jag rijks admiralen, som i medler tijdh dijt war ankommen, Hans Kongl. Maj:z desseing hade communicerat och både om march och rendezvous aftalt, reste jag den 13 januarij till Lerum, 2, 2 mihl. Den 14 till Yngare, $1\frac{1}{4}$, Allingsåhs, 1, och till Söfwede, $1\frac{3}{4}$, 4 mihl. Den 15 till Wedum, $1\frac{3}{4}$, Wånga, 2, och till länssemansgården Simonstorp wedh Skara, $1\frac{1}{4}$, 5 mihl, hwarest jag min k. hustru för mig fann, som ifrån Skeenäs dijt war ankommen.

Den 5 febr. reste min k. hustru till Skeenäs igen. Och aldenstundh fienden sig i medler tijdh aldeles hade dragit in i Norie tilbaka igen, wintern aldeles icke wille foga och ingen provision stodh att anskaffa, dy reste jag effter Hans Kongl.

Maij:z nådigste bref af den uthur Halmstadh ifrån Simons-
torp och till Torbiörnstorp den 28 februarij, 2 mihl.

Den 1 martij förbij Falkiöping till Karaby, $\frac{3}{4}$, till Giölaby,
 $\frac{1}{2}$, Timmele, $\frac{1}{2}$, Bogesundh, $\frac{1}{2}$, till Marbek, $\frac{5}{8}$, $5\frac{1}{4}$ mihl.
Den 2 martij till Julstorp i Nettarp s., $\frac{3}{4}$, Tranemoo, $\frac{1}{4}$,
Sweniunga, $\frac{1}{2}$, Ubo i Frölunda s., $\frac{1}{2}$, Hynnarp i Mårdeklef
s., 1, 7 mihl.

Den 3 till Gunnarp, $\frac{1}{4}$, Yhr i Krogzred s., $\frac{1}{2}$, Skönewad,
 $\frac{1}{4}$, Gietinge, 2, och till Halmstadh, 2, 8 mihl, hwarest Hans
Kongl. Maij:t tillijka medh ständerne på riksdagen war stadder.
Den 5 reste Hans Maij:tt ifrån Halmstadh till armeen igen.
Och sedan Hans Maij:tt mig hade beordrat att reesa till Stock-
holm och tillijka medh Kongl. krigs collegio, öfwerståhållaren
och andra deputerade öfwerleggia och förordna, huru Stock-
holms stadh kunde i desse swåre krigstijder emot alt fientligit
anlopp wara i någon säkerheet att bringa och fortificeras, så
och sedan recognoscera hela skiärgården och sökia wederbörande
inlopp att befästiga, reeste jagh den 9 martij ifrån Halmstadh
till Gietinge, 2, Skönewadh, 2, Yhr, $\frac{1}{2}$, och till Gunnarp, $\frac{1}{2}$,
7 mihl. Den 10 till Mårdeklef och Hynnarp, 1, Ubo, $\frac{1}{2}$,
Sweniunga, $\frac{1}{2}$, Sexrea, $\frac{1}{2}$, Lerieredh i Dantie s., $\frac{1}{2}$, 6 mihl.
Den 11 dito öfwer Brunsskogen till Brunn, $\frac{1}{2}$, Timmeledh,
 $\frac{1}{2}$, Borr, $\frac{1}{2}$, och till Leaby, $\frac{1}{2}$, 5 mihl. Den 12 till Ransta,
 $\frac{1}{2}$, Henne, 1, Sköfwede stadh, $\frac{1}{4}$, Walby, $\frac{3}{4}$, $4\frac{1}{2}$ mihl.
Den 13 till Walla, $\frac{1}{2}$, Frija krog på Fägremoo, $\frac{1}{2}$, Hofwa,
 $\frac{3}{4}$, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 14 till Bodarne på Tywegen, $2\frac{1}{4}$, och
Wrestrup, 2, $4\frac{1}{4}$ mihl. Den 15 till Marke, 2, Söörby, 1, och till
Lännäs, $\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 16 martij till Skeenäs, 3 mihl,
hwarest jag fann min k. hustru, som torssdagen tillförende,
som war den 14 martij om afftonen emellan 9 och 10 hade till
denne usle världen fött min elskelige, kiäre dotter CHARLOTTA
JULIANA; för hwilkett Guds gudommelige nåde och barmhertig-
heet ewinnerligen ware ähtrat, prijsat och welsignat i ewigheet.
Han låte henne så i denna världen lefwa, att det ländet Hans
allerheligste namn till ähra, oss föräldrar till hugnadh och
henne till een ewig glädie och sahligheet för Christij skull.
Amen, amen.

Den 21 martij blef bemelte vår lilla dotter opå Skenäs gårdh igenom det heligste döpelsens sacramente sijnom och alles vår återlösare Jesu Christo och des helige försambling incorporerat och af ährewyrdige probsten och kiörkiöheerden i Wingåker mag. Marcus Simming döpt och henne igenom christendomen ofwan skrefne nambn gifwit. Gudi ware ähtrat!

Manfolks faddrar wore fölliande:

Hoff cantzlern wälborne herr Edwart Ährensteen till Forssby gårdh etc.

Min k. swåger, wälborne herr Erick Appelgreen, commis. uthij rijksens ständers banco.

Så och ährewyrd. och höglärde kiörkeherden m. Marcus Simming.

Qwinfolks faddrar wore desse.

Wälborne frijherrinnan frw Beata Åkessdotter, herr rijks rådet Gustaf Sparres på Säfwestaholm k. huusfrw.

Min k. hustrus syster, wälborne frw Christina Drakenhielm, herr Erich Appelgreens huusfrw.

Så och dygderijke matrona Maria , caplanens i Wingåker, wyrdige Jonas Ludgovij k. hustru.

Den 2 aprilis reste jag deropå ifrån Skeenäs till Råby, 1 $\frac{1}{2}$, Hielmersundh, 1 $\frac{1}{2}$, och till Bärga, $\frac{1}{2}$, 3 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 3 till Allbroo i Gilberga s., 1 $\frac{3}{4}$, Eskilstuna, 1, Grönsta, $\frac{1}{4}$, Kiulsta, $\frac{3}{4}$, Härads kiörkia, 1 $\frac{1}{4}$, och till Malmby, 1, 6 mihl. Den 4 till Eria, $\frac{3}{4}$, Taxinge, 1 $\frac{3}{8}$, Kumbla i Turinge, $\frac{7}{8}$, Söder Tillie, 2, Fittia krog, 2, och till Stokholm, 1 $\frac{1}{2}$, ähr 8 $\frac{1}{2}$ mihl.

Och ehuruwäl jag hade meent effter Kongl. Maij:z ordre att företaga Stokholms stads befästade, så kamm mig Hans Kongl. Maij:z egit handbref af den 30 martij den 10 aprill tillhanda, att jag gienast mig per posta till Hans Maij:tt förfoga skulle. Hafwer altså i Herrens nambn den 13 aprilis fortsatt min reesa ifrån Stokholm till siöös till Långholmen, $\frac{1}{2}$ mihl.

Den 14 till Kungsöör, 14 mihl. Den 15 igenom Arboga slysar öfwer Hielmaren till Skenäs, 5 mihl. Den 20 aprill fortsatte jag reesan, lembnandes min k. hustru och barn på Skeenäs, och reste till Marsiöö, 1 $\frac{1}{2}$, Brattebergh, 1 $\frac{1}{2}$, Hällesta, 2, Kiällmoo, 1 $\frac{1}{2}$, 6 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 21 till Hussbyfiöhl, 1 $\frac{3}{4}$, Lårsta, 1 $\frac{3}{4}$, Wastena och Hessleby, 1 $\frac{1}{2}$, 5 mihl. Den 22 till Ösiöö,

1³/₄, Holkerberg, 1¹/₂, Grenna, 1¹/₄, Råby, 1³/₄, och Jönkiöping, 2, 7³/₄ mihl. Den 23 till Onsiöö, 1, Byarumm, 2, Klefshult 2, Wärnemo 2, 7 mihl. Den 24 till Woxtorp, ³/₄, Eedh, ³/₄, Torp, 1¹/₂, Öhr, 2, 5 mihl. Den 25 till Wäxiö, 1¹/₂, Torssåhs, 1¹/₂, 3 mihl. Den 26 till Uråhsa, ³/₄, Qwarnemåhla, 1¹/₄, Tornemåhla, 1¹/₄, och till Giäddwijksåås, 1¹/₄, 4¹/₂ mihl. Den 27 till Asserum, 2, och till Norie, 1, 3 mihl. Den 28 april till Silfwitzborg, ¹/₂, och till Hans Kongl. Maj:z hufwudqwarter Lyngby, ³/₄, och till mitt qwarter Knaby, ¹/₂, 1³/₄ mihl.

Denn 22 aprilis om morgonen emellan 8 och 9 hafwer den alsmechtige Gudhen behagat igenom den timmelige döden hädan-kalla min elskelige k. son ERICH ERICHSON DAHLBERGH ifrån denne jämmerdalen till sig uthij sin ewige sahligheet på min gård Skennäs. Den Allershögste förläne honom sambt alle christrogne een frögdefull upståndelse för Christij skuldh. Amen.

Och såsom Hans Kongl. Maj:tt fullfast hade resolverat att medh alfwar angriipa och instängia Christianstadh, hwaruthij fienden låg någre tusende man, dy befalte Hans Maj:t nådigst, att jag medh flijt skulle mig wärket antaga och festningen igenom skantzars anleggiande på besta sätt innesluta, som jag och giorde, och den 2 maj mig begaf till Lillöö, Qwarn och Steen skantzen att låta sådane skantzar och broer anleggia och fullfärdiga, som wahr medh wägen tillbaka till Knaby, 3 mihl. Den 3 till Lillö broo, som bygdes, och tillbaka, 2 mihl. Den 4 öfwer Helige Siöö till Åsum att afsticka den skantz, som till pråmmars och båtars försvar anlades, 2 mihl. Den 6 dito effter Hans Maj:z befallning till Carlsshambn att anordna, hwad der wedh festningen skulle byggas, 5 mihl. Den 9 tillbaka till Noria, 2 mihl. Den 10 till Mälby, hwarest Hans Kongl. Maj:tt exerserade sin garde och sedan heem till Knaby, 3¹/₂ mihl.

Heela denne månaden till ända visiterade jag mästedels om icke hwar doch hwar annan dag desse skantzar, som war dageligen 3 mihl.

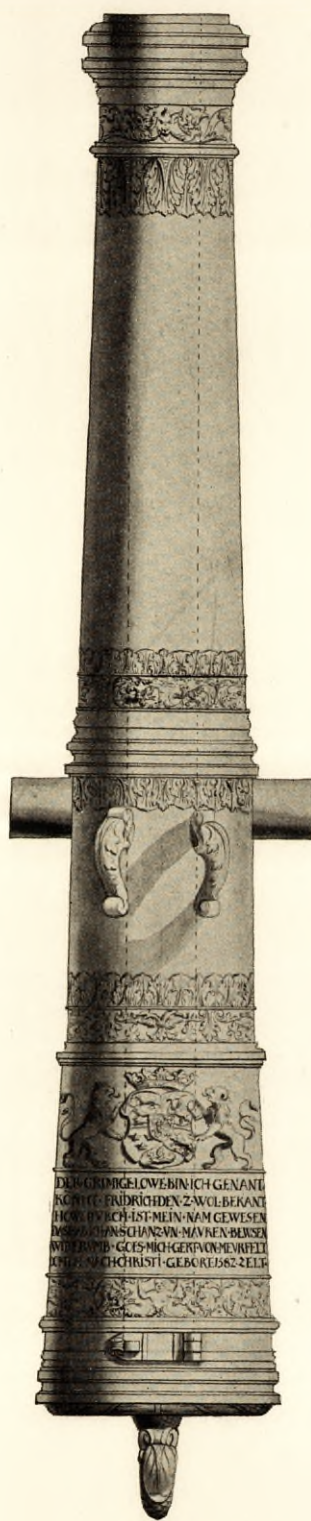
Den 17 junij om natten recognoserade jag Christianstadh dicht under wallarne, chargerade och medh fiendens uthan wachter, så att många skått af styker giordes på oss uthur festningen, dy Hans Kongl. Maj:tt ärnade på någon fördelachtig ort fatta posto, ettdera på Bleekdammen eller Bekholmen.

Tysk kanon, kallad *Nachtigall*, gjuten i Braunschweig.

Rysk kanon, troligen tagen i Narva år 1700.

Dansk kanon, kallad *Der grimige Lowe*, äfven *Howedurch*, förfärdigad år 1582.

Kanonaftbildningar efter originalritningar å Upsala Universitets Bibliotek (Westinska handskriftsamlingen N:r 288 a), enligt gammal uppgift utförda af Erik Dahlbergh.

Den 18 junij resolverade Hans Kongl. Maj:t på min berättelse att anleggia för rytterij ett espaulement på Bleekholm att förbiuda fienden slå gräas, hwilkett jag natten dereffter afstack och opbygde. Den 20 junij brööt Hans Maj:tt opp ifrån Lyngby sambt heela armeen, hwilken sattes för Christianstadh i full battaile.

Och natten dereffter blef jag commenderat att fatta iempte gen. maior Mortagne och öffwersten Hastfehr medh 3 brigader af garde posto på Bekholmmen, som och om natten lykligen till siöss medh pråmmar skiedde, fiendens dragoner och knechtar dedan jagade och jag gienast een skantz anlade, den wij medh 600 knechtar och 50 hästar besatte och alt in till festningens eröfrande behölle.

Den 21 junij, sedan detta lykligen war förättat, och Hans Kongl. Maj:tt hade wissa tijender, att fienden hade belägrat Helsingborg, resolverade Hans Maj:t det att entsättia och giek samma dag medh cavalleriet öfwer Helgee åå wedh Kiöpinge men medh infanteriet wedh Lillöö, öfwer dee af mig tillförende öfwer strömmen förfärdigade bryggior, och armeen tog sitt ståndh wedh Hooby, 2 mihl. Den 22 junij bröött Hans Maj:tt medh armeen opp och avancerade mot Wäster Wram men ginge tilbaka igen till Kiöpinge, hwarest armeen sig satte.

Den 24 junij försöktes tänna eldh på blokhuset på stoora broon för Christianstadh, och samma natt anlade jag skantzen och redouten på een holme, Hatten benembd, dicht under blockhuset, och, ehuru farligt det war in under fiendens mussqweter, war doch Hans Maj:tt den natten och dagen der effter twenne gångor hoes migh.

Natten emellan den 26 och 27 junij recognoscerade jagh morasset utmedh Helligå in under Christianstadh och måste gå fast heela natten in under armarne i wattnet och kiärret.

I medler tijdh komm wiss kundskap, att fienden wyrkligh hade belägrat Helsingborg, resolverade altså Hans Maj:tt den 28 junij att låta Christianstadh medh een deel cavallerie och besatte skantzarne att bloquera och infanteriet gåå föruth åth Wäster Wramm. Den 29 bröt Hans Maj:tt medh cavalleriet och artolleriet opp och giek samma dag till Hörby och Ossby 3 mihl. Den 30 giek marchen emot Gietingebroo. Men på

wägen mötte oss fiendens partij, som confoyerade och hoes sigh hade guarnisonen, som hade legat i Helsingborg, emedan öff. Hårdh orten för 2 dagar fienden opgifwit. Satte altså armeen sig wedh härregården Hwijdarp, 3 $\frac{1}{2}$ mihl. Samma affton sändes 400 centner kruut till Malmö. Och emedan kundskap inkomm, att fienden effter Helsingborgs eröfrande äntelig hade resolverat att entsettia Christianstadh, dy bröt Hans Konglig Maj:tt op och den 1 julij gick tillbaka till Hörby, 3 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 2 julij, effter fienden war i anmarch, skyndade Hans Maj:tt så, att heela armeen om afftonen kom för Lillöö, 3 mihl.

Och aldenstundh slättet Båhuus af dee norske hårdeligen blef tillsatt och ängslatt, lätt Hans Maj:tt den 7 julij under grefwe Wittenberg 1000 hästar afgåå. Den 8 dito om natten anlade jag redouten in wedh åån wedh Qwarnskantzen och arbetades på 2 broer wed Lillö.

Den 9 om natten anlade jag skantzen på Röörholmen nermast in under Christianstadh, och den 10 julij om natten anlade jag den sidste och aldra nermaste skantzen framför Qwarnskantzen in under Christianstadh, och den 16 giordes ett starkt batterie der sammastädes.

Samma dag blef jag medh 300 hästar och 100 dragoner commenderat att recognoscera Helige åå, emedan fienden wist war i antogh, det jag och in till Knisslinge, Wannåhs, Sandby och till Laxebroo förättade och kamm samma affton till lägret igen, 4 mihl. Den 17 dito om natten förbrändes fiendens lilla blokhuus på broändan för Christianstadh samt ett stycke af långa broen.

Och som fienden nu medh all macht an marcherade, hafwandes wedh Ichneberga, 3 mihl ifrån Christianstadh, slagit ett vårt partie under rittmester Päll, danska flåttan och satt ankar wedh Lannö och der medh någre hundrade mann landstigit och een skantz der opkastatt, dy commenderades general maioren Axell Wachtmester dijt medh ett partij, som fiendens redout stormade, een deel ihälslog och rästen till skieppen iagade.

Den 22 kom fienden och konungen af Danmark sielf medh een stark armee till att undsettia Christianstad, satte sig wedh Önesta, $\frac{1}{2}$ mihl ifrån oss, och skiöt löösen.

Natten emellan den 22 och 23 julij resolverades att fatta

posto opå Skibersslöffbergh och förekomma fienden, som det elliest till sin stora fördeel kunde occupera. Jag anlade alt derföre samma natt femb skantzar deropå, och fattades medh 1500 man till häst och foot posto.

Den 24 afstack jag åthskillige skantzar fram för avenuen och lägret emot fienden.

Men som fienden medh een öfwer måttan stor macht war ankommen och begynte att disputerade oss foragera, dy resolve-
rade Hans Kongl. Maj:tt att försäkra armeen igenom ett slutitt och medh skantzar försedt retrenchement, hwilket och af mig den 26 dito blef uthstakat och arbetett begynt. Och såsom konungen af Danmark wedh sådan beskaffenhet såg sig för Christianstadh intedt kunna uthrätta, reste han sielf den 30 julij, sedan han dagen tillförende hade låtitt i sijn åsyn opbränna den sköna byn Skibersslöff, uthur lägret till Kiöpenhamn, och blef dagen dereffter Färlöff härregård af fienden afbrändh.

Den 2 augusti begynte Christianstadh att accordera. Den 4 slöts accorden och den 5 dito marcherade danska gen. maioren Carl Hindrich von der Osten medh 1400 man uthij danska armeens conspect deruth och dee swäniska inn igen, den Högste ware äradt. Den 6 dito brööt fienden hembelig om nattetijdh medh sin heela armee opp, tagandes sin wäg åth Landzcrona och gick Hans Maj:tt samma dag medh cavalleriet effter till Lomarp, men komm afftonen igen tillbaka. Och samma dag sende Hans Maj:tt mig in i Christianstadh, att jag tillijka medh gouverneuren Lybeker skulle taga eeden af borgerskapet, som hade giort konungen af Danmark deres edh.

Den 9 aug. höltz tackseijelse fäst för Christianstads eröf-
rande. Och emedan jag både för det, att jag den 20 junij sprang uthur pråmmen under armarne i wattnet, enär jag iempte andra fattade posto på Beckholmen, som och af det jag den 26 dito om natten gieck 3 à 4 timmar till midian i kiärret och wattnet, så och af det mykna arbete, jag wedh dee många skantzars anleggiande i den heeta tijden hade haft, mig först hade förkyhlat och sedan förhettat, föll jag i een hefftig och hitzig siukdomb, så att jag samma dag måste låta fööra mig siuk in i Christianstadh. Den 12 aug. bröt Hans Maj:tt medh armeen opp ifrån Christianstadh i mening att sökia fienden. Och som i medler tijdh siukdomen

des Gudi ährat återwände och öff. Lichtons regemente gick till armeen, reste jag den 27 augusti medh detsamma till Wäster Wramm, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 28 till Oossby, $2\frac{1}{4}$ mihl. Den 29 till Skarhult, 2 mihl. Den 30 aug. till Hans Kongl. Majj:t och armeen, som då camperade wedh Norre Wedinge, $1\frac{1}{4}$ mihl. Den 10 septemb. reste jag medh Hans Majj:tt till Malmö, $2\frac{1}{2}$ mihl. Samma dag reste Hans Majj:tt tillbaka till lägret. Den 13 dito, sedan jag om fortificationen hade giort all god anstalt, reeste jag igen tillbaka till lägret, $2\frac{1}{2}$ mihl.

Och effter som fienden twert emot sine gjorde rodomontader sig icke i fält præsenterade, dy obligerade åhrsens tijdh Hans Kongl. Majj:tt att tänkia på winterqwarter. Altså den 1 octob. brööt Hans Kongl. Majj:tt opp uthur lägret medh armeen till Hurudh, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 2 till Höörby och Oossby, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 3 octob. blef jag commenderat medh 300 ryttare att recognoscera in emot Hasslebroo, 3, och kom samma natt, sedan jag hade stelt ordre att opbyggia broen, 3, 6 mihl.

Den 4 dito bröt Hans Majj:t deropå medh armeen opp och tog sitt hufwudqwarter uthij Höör, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 11 dito gek gen. maj. Nils Bielke medh Lijfregementett föruth till Norr Rörum, och jag qwarterade dem inn kringom Snälleridh härregårdh, $1\frac{3}{4}$ mihl. Och gick samma dagh tillbaka till Höör igen, $1\frac{3}{4}$ mihl. Den 12 octob. gick gen. lieut. Schultz medh artolletiet, Wästgiöta och Dalkare brigaderne sambt Smålenningarne och Wästerbottnske brigader och Ramswärds regemente till häst ifrån armeen föruth til Christianstadh, och den 13 dito gick Hans Majj:tt ifrån Höör till Norr Rörum, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 14 rendesvous wedh Färilltoffta, $\frac{1}{2}$, och sedan till Rijsberga, 1 mihl.

Den 15 gick Kongl. Majj:z garde till foot, Rankens wästgiötar och Nerikes brigader sambt gref Leijonhufwuds och Lindhielms esquadroner till häst öfwer Markeridh åth Swerige, men Hans Majj:tt tog des marche åt Öster Lundby, 2 mihl.

Den 16 gick Smålands regemente till häst under Stålhammar åth Swerige, och Hans Majj:tt gick till Ösiöö, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 19 octob. gick Hans Kongl. Majj:t, sedan Lijfregementett war gångit till Hallandh i qwarter, tillbaka till Östra Lundby, $\frac{1}{2}$, Rya, 1, Örkeliunga, $1\frac{1}{2}$, och till Bälene, $\frac{1}{2}$, men Wästgiötarne

till häst åth Sverige, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 20 till Rögs kiörka, $\frac{1}{2}$, till Horia, $\frac{1}{2}$, Fastorp, $1\frac{1}{2}$, och till Luur, $\frac{1}{2}$, mitt igenom argaste snapphanebygden, 3 mihl. Den 21 till Hästweda, 1, till Brooby, 1, öfwer Knisslinge broo och till Gjärssåhs, 3 mihl. Den 22 gick Hans Maij:tt till Christianstadh och till Lyngby, 3 mihl.

Och då ginge ifrån Gierssåhs alle dee öfrige regementerne som till häst som foot i winterqwareer åth Sverige. Men Adelsffanan, Lybekers, Drabanterne sambt Skyttens dragoner blefwe hoes Hans Maij:tt. Samma dag sende Hans Kongl. Maij:tt mig medh 100 hestar att recognosera Helige åå inemot Brooby och kom samma dag tillbaka till Bywardh, 4 mihl. Den 23 till Christianstadh, 1 mihl. Den 24 till Hans Maij:t till Lyngby och sedan till mitt qwareer i Wanneberga, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 28 octob. blef jag å nyo afsendh medh 100 hästar och 50 dragoner att recognosera Helige åå alt in till svenska gräntzen, på det Hans Maij:t om så myket säkrare kunde wara för fiendens innfall, enär alle passager wore fördärfwade. Marcherade altså samma dagh till Gierssåhs, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 29 alt opp uth medh åån till Oossby, 2 mihl. Den 30 opp medh åån till Wiselltoffta och in till gamla swänka grentzen till Gräsliunga, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 31 tillbaka till Gierssåhs, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 1 novemb. till Hans Maij:tt till Lyngby och Wanneberga, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 3 dito till feltmarschall Aschenberg till Bekskog och tillbaka, 2 mihl. Den 10 novemb. effter Kongl. Maij:z allernådigste befallning och effter des bref af novemb. begaf jagh mig till Christianstadh att der antaga commendo, $1\frac{1}{2}$ mihl.

Den 14 dito effter Kongl. Maij:z nådigste bref till Lyngby, att göra det stora förslaget, som skulle brukas att belägra och emportera Kiöpenhamn, till hwilken ända fransöske flåtten medh 10000 knechtars succurs sig skulle fölliande maij månadh innfinna, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 16, sedan förslaget war giordt, reste jag till feltmarskalken på Beckskog och så till Christianstadh, $2\frac{1}{2}$ mihl, hwarest jag effter för-högstbemelte kongl. befallning aflöste h. generalmaieren Lybeker och tillträdde commendo.

Den 12 decemb. war Hans Kongl. Maij:tt medh heela generalitætet i Christianstadh och intog middagsmåltijden hoes mig.

Och dermedh lychtades igenom dens Allerhögstes nåde åter ett mitt älendes och beswärs åhr. Gudh ware ährat. Amen.

[A:o 1679] Den 9 januarij ankom till Christianstadh een dansk trumpetare, bringandes tijenden om våra på Bornholm strandade trouppar. Blef den 12 iempte een af Hans Maij:z hofftrumpetare igen afferdat.

Den 14 war Hans Kongl. Maij:tt i Christianstadh och åth middag hoes migh.

Den 23 dito war åter Hans Maij:t medh een stor deel af generalitætet i Christianstadh hoes mig till middagsmåltijdh.

Den 30 dito war Hans Kongl. Maij:tt iempte herr riksrådet Uhlfeldt, feldtmarskalken Aschenberg, generalerne Schultz, Mortagne, Schönleben och Lybeker i Christianstadh hoes mig till middags måltijdh. Den 6 febr. war åter Hans Maij:tt wedh Isningen på Helige åå och i Christianstadh hoes mig till middags måltijdh.

Den 7 dito war åter Hans Kongl. Maij:tt medh största deelen af generalitætet hoes mig till måltijds. Den 11 dito hade jag åter den nåden, att Hans Kongl. Maij:tt medh sitt generalitæt åth middag hoes migh. Den 20 febr. war Hans Kongl. Maij:tt iempte herr riksrådet och feldtmarskalken Gustaf Baneer, riksrådet Uhlfeldt, feldtmarskalken Aschenbergh och heela generalitætet hoes mig till middags måltijdh.

Den 21 dito, då Hans Maij:tt åter i Christianstadh hoes mig war, ankom een dansk trumpetare medh frannsöske ambassadeuren Conte de Rebnaks hoffmestare, som brachte tijender om den i Niewmeugen slutne freeden.

Den 22 om morgonen förorsakade een jordbäfning och ett knall af himmelen hoes oss ett stor alarm, så att jag lät löosa två halfwa cartower, emedan alle wachterne hade alarm.

Den 26 dito war Hans Maij:tt hoes mig till middags måltijdh.

Den 28 febr. kom een dansk postillon och medh honom secreteraren Cantersteen ifrån våra legater i Niewmeugen, medbringandes fredsfördraget emellan Swerige, Frankrijke, keijsaren

och Romerske riket. Och danska postillonnen skulle hereffter gå hwar weka.

Den 4 och 5 martij war Hans Kongl. Maij:tt åter wedh Isningen på Helige åå och medh des generalitæt hoes mig till middags måltijdh.

Den 6 dito ankom een dansk trumpetare medh drottning Christinae secreterare Cederkrantz.

Den 10 martij afwände Gudh een stoor olycka, i det Hans Kongl. Maij:tt, hafwandes warit på Helgeåå wedh Isningen, kom gångandes på strömmen och ärnade sig till mig till Christianstadh, men som jag war reda uth emot Hans Maij:tt reden och blef Kongl. Maij:t på strömmen warse, der som isen war öfwermåttan swag, sprang jag af hästen på åån emot Hans Maij:t, som war medh een stoor deel officerare beledsagat, ropandes och winkandes Hans Maij:tt att begifwa sig för farlighheeten skuldh tillbaka. Då jag kom så långt på strömmen in emot Hans Maij:tt, föll jag in i isen in under armarne, då Hans Maij:tt gienast återwände, och Gudh halp mig, som war ganska allena, wäl opp igen.

Den 20 martij ankom een dansk trumpetare, som den 21 dito igen afferdigades och medh honom een fransösk courier, som medh sig tog Kongl. Maij:z ratification öfwer freeden, giordh medh keijsaren och Romerske riket.

Den 5 april ankomm een dansk öfwerstl., Numesen benembdh, medh artiklarne af det i Niewmeugen slutne stillståndet emellan Sverige, Frankrike på ena och Danmark och Brandenburg på andra sidan, som den 6 dito igen afferdigades. Den 28 aprilis komm Hans Kongl. Maij:tt första gången effter des stora och swåra siukdom in i Christianstadh och gjorde mig den nåden, iempte rijksens rådh, feldtmarskalkerne och generalitætet och åth hoes mig middags måltijdh.

Den 7 maj war åter Hans Maij:t medh generalitætet hoes mig till middagsmåltijdh.

Den 13 maj ankomm een dansk trumpetare, bringandes bref till fransöske ambassadeuren Monsieur le Marquis de Feuquiere, som i Christianstadh heela wintern warit hade, ifrån danske stor cantzlern Ahlfältdt, att, om Hans Maij:tt wille nominera

legater och senda dem till Malmö att tractera om fredh, då wille konungen af Danmark affärda sine till Landzcrona.

Den 21 ankomm åter een trumpetare om samma ärende.

Den 22 majj war Hans Kongl. Majj:tt åter iempte fransöske ambassadeuren, rijksråden Uhlefeldt och Johan Gyllenstiärna sambt fältmarskalken Aschenbergh, general Schönleben, Grot- husen och många andre cavallieri och öfwerstar hoes mig och intogo middagsmåltijden, och war Hans Majj:tt öfwer måttan gladh och lustigh.

Den 25 majj celebrerades den store allmenne takseijelse- dagen öfwer fredhen medh keijsaren och Romerske rijket, och lätt jag effter predikan förmedelst Kongl. Majj:z befallning löösa 2 gångor alla stykerne på Christianstads wallar, som giorde tillhoopa 186 skått, och Hans Majj:tt lätt heela armeen sampt alt artollerie wedh Lyngby swara medh 88 stykeskått.

Den 29 ankom mäklenburgsche abgesanten Gruuse och den 30 ankomm den keijsarl. och chursachsiske gesandten h. baron von Gerssdorf.

Den 1 junij reste fransöske ambassadeuren Feuquiere ifrån Christianstätt till fredstractaten till Lundh.

Den 2 dito komm Hans Förstl. Durchl. hertig Adolph Johann uthur Tyskland till Christianstadh och reste den 4 dito till Sverige. Den 5 dito reste wåre legater, herr rijksrådet Johann Gyllenstierna och cantzlijrådet Örnstädt till tractats- orten Lundh.

Den 7 dito reste jag effter befallning till Hans Kongl. Majj:tt, och giorde jag förslag om regementernes marche uthur Swe- rige, så och på dee requisita, som erfordrades till Helsing- borgs belägring, 1½ mihl. Den 8 junij, pingstdagen, till Chri- stianstadh igen, 1½ mihl. Den 9 reste keijsarl. och saxische gesandten till Lundh. Den 16 junij war Hans Kongl. Majj:tt i Christianstadh och mönstrade Smålenningarne och åth hoes mig middags måltijdh.

Den 26 dito war Hans Majj:t medh heela generalitætet hoes mig till middags måltijdh.

Den 4 julij reste jag effter Kongl. Majj:tz bref till Lyngby, 1½ mihl. Som Hans Kongl. Majj:tt fast hade resolverat att belägra Helsingborg, dy förfärdigade jag förslaget deröfwer och

öfwerlade medh Hans Maj:tt om armeens marche, rendesvous och slijkt och reeste den 5 dito till Christianstadh igen, $1\frac{1}{2}$ mihl.

Den 7 mötte jag Hans Kongl. Maj:tt wedh Färlöf effter aftahl, och determinerades platzen, hwar rendezvous skulle wara och armeen sammankomma. Reste så åth Önesta och Christianstadh, 2 mihl. Den 8 afstack jag campement wedh Färlöf för armeen och tillbaka till Christianstadh igen, 2 mihl. Den 9 julij bröt Hans Kongl. Maj:tt och heela armeen opp till rendezvous platzen och derifrån till Önestadh, quiterade jag altså commendantskapet i Christianstadh och fölgde Hans Maj:tt och armeen i den intentionen att belägra Helsingborgh, 1 mihl. Den 10 gick Hans Maj:tt medh heela cavalleriet föruth till Lommarp, $\frac{3}{4}$, Igneberga, $\frac{1}{2}$, och till Kiärragra, $\frac{1}{2}$, $1\frac{3}{4}$ mihl, och kom infanteriet och artilleriet fölliande dag effter.

Den 12 gick Hans Maj:tt till Fänia, $\frac{1}{4}$, Torup, 1, Persstorp, $\frac{3}{4}$, och till Ebbarp, $\frac{1}{4}$, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 14 till Åby, $1\frac{1}{4}$, hwarest så wäl fransöske ambassadeuren som våre legater h. Johan Gyllenstierna och h. Örnstädt ifrån Lundh kommo och helsade på Hans Maj:tt, reeste igen tillbaka och marchen gick till Grumstrupp, $\frac{1}{4}$, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 21 ginge störste deelen af generalitætet med 600 hästar till Helsingborgh, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 22 recognoscerades Helsingborg, och wij ginge tillbaka till lägret igen, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 24 bröt armeen opp till Åhstorp, $\frac{3}{4}$ mihl. Den 26 till Ekebroo, $\frac{1}{2}$, och till Rosendahl, $\frac{3}{4}$ mihl. Den 27 gick Hans Maj:tt sielf medh 600 hästar att recognosera Helsingborg, som och den 28 skiedde. Gudh bewarade Hans Kongl. Maj:tt, dy i det Hans Maj:tt och jag begge allena rede något längre fram in under festningen, slog een stykekuhla neder framför hästeföttren, så iorden flög oss i ögonen. Skedde och elliest åthskillige farlige skått så uthur styken som mussqweter, doch, Gudi ähtrat, uthan synnerligh skada. Festningen war medh 1500 knechtar besatt. Och gick Hans Maj:tt samma dag tillbaka till lägret, $\frac{3}{4}$ mihl.

Den 29 julij bröt Hans Maj:tt medh heela armeen opp. Cavalleriet satte sig wedh Båsslef, Fiersta och Råås, Kongl. Maj:t medh des garde, artilleriet, dragoner och een deel af andra infanteriet tog hufwudquarteret uthi Wäster Ramlöosa, det öfrige footfolket uthi Wähla, men lijfregementett och drabanterne

ginge till Ströfwelsstorp att wara Hallandske grenzen för norska armeens skuldh så mycket närmare. Wart altså Helsingborg inneslutitt och belagdt.

Den 3 augusti kom legaten herr Johan Gyllenstierna ifrån Lundh till Hans Maj:tt, och den 4 dito hade engelsche envoyé Chevallier Wode sin afskeds audienz i Kongl. Maj:z tält. Den 7 dito hade den polnische gesandten h. Morstein hoes Hans Kongl. Maj:tt audienz, sökte hielp emot turken, Kongl. Maj:z mediation emellan Påhland och Muskow, så och frijheet för chataliske religionen uthi Lijflandh.

Emellan den 10 och 11 aug. om natten lätt Hans Maj:tt beskiuta de 3 danska skeppen, som låge tätt under Helsingborg och kiördes dedan, och giordes i medlertijdh all anstalt till belägringen.

Men som Gyldenlew hootade willia medh norskee armeen gå öfwer elfwen och attaquera Giöteborg, lätt Hans Maj:tt den 11 des lifj-garde till foot sambt Börstels Wästgiötar, Dalakararne och Wästerbottskee gå åth Hallandh til lijfregementet. Och som den 12 danska öfwersten Swomwädl medh ett partie blef slagen och herr Johan Gyllenstierna den 14 åther komm ifrån Lundh, dy sende Hans Maj:t den 16 dito mig till Engelholm, der att anleggia een considerabel schantz till vår försäkring, så frambt freeden icke skulle erföllia, 2¹/₂ mihl, hwilket jag och förättade och kom den 19 till lägret igen, 2¹/₂ mihl.

Den 2 septemb. blef stillståndet emellan Sverige och Dannmark medh pukor och trumpetter i hufwudqwarteret och wed alla regementerne publicerat. Och samma dag blef jag commenderat medh 100 hästar och 50 dragoner att recognosera någre qwarteer, hwarest armeen kunde stå, till dess freeden erfolgde. Jag gick altså samma dag till Sijrekiöping, 2 mihl. Den 3 sept. derifrån till Ellinge härregård, 1¹/₂, och tillbaka till Nääs herregård, 1¹/₂, och till byn Halmstad, 2, 4 mihl. Den 4 tillbaka till lägret, 2 mihl. Den 5 dito blef jag åter commenderat medh 150 hästar och dragoner på andra sidan att recognosera, hwarest infanteriet beqwemligen skulle kunna stå, och marcherade den dagen till Norr Wram, 2 mihl. Den 6 till herregården Wram Gunnestrup, så sedan till Sönnen Wram, herregården Billesholm, 1¹/₂, och så till Gågeridh, 3³/₄, herregården Duege, 1¹/₄,

herregården Axellwalde, $\frac{1}{4}$, herregården Knutstrup, $\frac{1}{4}$, och till Konga prästegårdh, $\frac{1}{2}$, 2 mihl.

Den 7 till Ask, $\frac{1}{4}$, härregården Erichsholm, $\frac{1}{2}$, och så tillbaka till lägret, $2\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{4}$ mihl. Den 9 septemb. bröt Hans Kongl. Maj:tt, warandes all hostilitæt instält, opp och gick medh heela armeen ifrån Helsingborg och tog sitt hufwud qwarteer på härregården Sijrkiöping, men armeen sattes i qwarteer i dee af mig recognoserade och uthdeelte byar omkring i fredsqwarteeren, uthi hwilke den och stog till marchen effter freden alldeles gick heem åth Sverige.

Om natten emellan den 26 och 27 septemb. klåkan 12 skrefs freeden under emellan Sverige och Danmark af alle legaterne uthij Lundh, och den 13, som war dagen der effter, komme våre legater, som fransöske ambassadeuren och den keijserl. eller saxische gesanten och congratulerade Hans Kongl. Maj:tt uthi Sijrkiöping öfwer den erhåldne freeden.

Den 22 septemb. war jag effter Hans Kongl. Maj:z nådigste befallning uthi Landscrona och hälsade opå danske general majeurn och gouverneurn von der Osten, som min gamla cammerath.

Den 15 octob. hölt Hans Kongl. Maj:tt general rendezvous och stälte heela armeen uthi bataille på Ylles heedh wedh Sijrkiöping äfwen på samma rum, der Hans Maj:tt a:o 1677 den 14 julij slog konungen af Danmark uthur fältett. Och sedan heela armen så medh stycken som mussqweter och pistoler hade skutitt salva och svenska löösen, tog Hans Maj:tt af regementerne afskeedh, och blef hwar och een dimitterat heem åth Sverige, och tog altså detta skarpa, blodiga, förtreetlige och cruella kriget igenom Guds nåde een ända, för hwilket Hans Kongl. och Gudommelige Maj:tt ewinnerligen ware lofwat och ähtrat. Ähr altså detta det fembte kriget, i hwilke jag mig hafwer bruka låtitt.

Och aldenstund så wäl Landscrona som Helsingborgh den 21 octob. blefwe evacuerade och Sweriges crono igen lefwereade, begaf Hans Maj:tt sigh den 22 dito till Helsingborgh och besåg orten, i hwad tillstånd den war, och samma dag tillbaka igen, 6 mihl. Den 23 war Hans Kongl. Maj:tt i Landscrona och besåg det sammaledes och samma dag tillbaka,

3 mihl. Den 29, sedan drabante garde och lijf regementet war afmarcherat åth Sverige, och feltmarskalken Königsmark medh een deel trouppar war afgången till Pommern, och artolletriet bortgångit, reste Hans Maj:t till Landzcrona och besåg hambnen och resolverade om fortificationen och samma dag tillbaka.

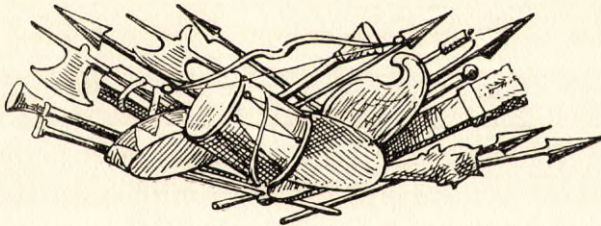
Den 3 novemb. bröt Hans Kongl. Maj:tt sielf opp ifrån Sijrkiöping och reeste åth Malmö, 4 mihl. Och sedan Hans Kongl. Maj:tt hade besett fortificationen, reste Hans Maj:tt den 5 om morgonen derifrån till Ystadh, 7 mihl. Den 6 derifrån på Sandthambrarne och till Tunbyholm, 5 mihl, och samma dag till alunewärket, 2 mihl. Den 7 till Åhus, 3, och samma dag till Lyngby, 1, 4 mihl. Den 12 reste Hans Maj:t till Christianstad och tillbaka till Lyngby och jag till mitt quarteer i Rinkaby, 3 mihl. Den 16 reste jag medh herr Johan Gyllenstierna föruth till Elleholm, 4 mihl. Den 17 till Runneby, dijt Hans Maj:tt samma dag kamm, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 18 medh Hans Maj:tt till Lyckeby, $2\frac{3}{4}$, och derifrån till Aspöö fiähl, hwarest flåttan lågh, $1\frac{1}{2}$, och sedan åter tillbaka till Lyckeby, $1\frac{1}{2}$, $5\frac{3}{4}$ mihl.

Den 19 novemb. åter till Aspöön, Tiurköön, Tråsöön och recognoscerades både hambner, inlopp, wijker, holmar och skiär, och då blef resolverat, att opå Tråsöön skulle byggias en stadh, som då feck det namn och kallades Carlscroona, och detta skiedde uthij Hans Maj:z, rijks rådet Johan Gyllenstiernas, feldtmarskalken Aschenbergs, begge admiralerne Hans Wachtmesters och Siöblads sambt gen. maj. Axell Wachtmesters och min närwaro och blef mig befalt att medh forderligsta giöra deropå deseigner.

Och samma dag reste wij tillbaka till Runneby, $5\frac{1}{4}$ mihl. Den 20 dito till Lyngby igen, 7 mihl, hwarest Hans Maj:tt den 21 gaf rysseske gesanterne audienz. Den 24 novemb. aproberade Hans Kongl. Maj:tt den nya deseing, jag effter dess befallning hade gjort på Landzcroona. Den 6 decemb. sedan jag af Hans Maj:tt hade tagit afskeedh, reeste jag ifrån Rinkaby till Usome, 3, och samma natt till Carlsshambn, $1\frac{1}{4}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 till Runneby, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 9 till Lyckeby, $2\frac{3}{4}$, och till Abrahams äng, 2, $4\frac{3}{4}$ mihl. Dito om natten till Bröms, $1\frac{1}{4}$, och till På-

boda, $1\frac{1}{4}$, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 10 till Callmare, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 11 decemb. till Ryssby, $1\frac{3}{4}$ mihl. Den 12 till Ählem, 2, Böterum, 2, Ståby och Högzby, 1, 5 mihl, hwarest jag store tackseijelsedagen för denn af Gudh erhåldne freeden celebrerade och sedan derifrån reeste till Mörlunda, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 13 decemb. till Ufsredh, 2, till Qwilla, $1\frac{1}{4}$, Wimmerby, $\frac{3}{4}$, Skiärsta, 1, till Frööåhsa, 2, och till Kijsa 1, 8 mihl. Den 14 till Rimforssa, $1\frac{3}{4}$, Måhlbek, $1\frac{3}{4}$, Linkiöping, $1\frac{3}{4}$, Slätta, $1\frac{3}{4}$, Hussbyfiöhl, $\frac{3}{4}$, och till Kiällmoo, 2, $9\frac{3}{4}$ mihl. Den 15 till Rometorp, $1\frac{1}{2}$, till Brattenberg, $1\frac{1}{2}$, Marsiöö, $1\frac{1}{2}$, och igenom Guds nåde till Skee-näs, hwarest jagh, des Gudi ährat, fann min k. hustru och barn wedh ett gott och önskeligit tillståndh, 6 mihl.

Och som jag åter igenom dens Allerhögstes underbare nådhe åter ett mitt elendigheets åhr aflagt, altså ware Hans Gudom-melige Maj:tt högeligen prijsat och ährat, som mig så wäl i förflutne åhret som i detta fahlrige kriget och i alla mina lijfs-dagar så nådeligen hafwer bewahrat, den allerhögste Gudhen hielpe nu wijdare. Amen.

1680—1696

DAHLBERGHS VERKSAMHET SÅSOM CHEF FÖR
RIKETS BEFÄSTNINGSVÄRK. FAMILJESORGER.
FÖRLUSTER. ÄREBETYGELSER: UPPHÖJANDE I
GREFLIGT STÅND, UTNÄMNING TILL KUNGL.
RÅD M. M.

DEN 9 JANUARIJ RESTE JAG MEDH MIN [A:o 1680]

k. hustru ifrån Skeenäs till Chatrineholm till admiral leut. Rosenholm, 1 mihl. Den 10 till Skyllinge bruk, 1, och Fleen, 2, 3 mihl. Den 11 till Berga, $1\frac{1}{2}$, Norrby, $2\frac{1}{2}$, Sundby, $1\frac{1}{2}$, Stroppsta, $1\frac{1}{2}$, 7 mihl. Den 13 jan. till Tellie, 1, Fittia, 2, och till Stokholm, $1\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 12 februarij reste jag ifrån Stokholm till Fittia, $1\frac{1}{2}$, Tellie, 2, och Stroppsta, 1, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 13 till Kumbla, $\frac{1}{2}$, Taxinge, 1, Wassberga, $1\frac{3}{4}$, Strengnäs, 1, och till Kniger, $\frac{1}{2}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 14 till Harby, $1\frac{3}{4}$, Torsillia, $1\frac{1}{4}$, Tunbo, 1, och Kungzöör, $1\frac{1}{2}$, $5\frac{1}{2}$ mihl, hwarest Hans Maij:tt för tiden wistades. Och som Hans Kongl. Maij:tt nådigst hade resolve rat, att jag i persohn mig skulle till Landzcrona förfoga och settia det nya festningsarbetett i wärket, till hwilken ända Hans Maij:t reeda 1200 knechtar hade commenderat, dy reste jag den 20 febr., sedan jag af Hans Maij:tt hade tagit afskeedh, ifrån Kongzöör till Berga, 2, och öfwer Hielmaren till Löfåkra, $1\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 21 till Juleta och Hulla, 1, och till Skeenäs, $\frac{3}{4}$, hwarest jag fant min k. hustru, som dagen tillförende ifrån Stokholm ankommen war.

Den 5 martij reste jag deropå medh min k. hustru och barn ifrån Skeenäs till Lännäs, $3\frac{1}{2}$, och till Söörby, $1\frac{1}{2}$, 5 mihl. Den 6 dito till Swijnewadh, 1, Immakrog, $1\frac{3}{4}$, Kiällmo, $1\frac{3}{4}$, och till Hussbyfiöhl, $1\frac{5}{8}$, $6\frac{1}{4}$ mihl. Den 7 till Lårsta, $1\frac{3}{4}$, Wastena, $\frac{3}{4}$, Hessleby, 1, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 till Ösiöö, $1\frac{1}{2}$, Holkerberg, $1\frac{1}{4}$, Gränna, $1\frac{1}{4}$, 4 mihl. Den 9 till Råby, $1\frac{3}{4}$, Såanna, $1\frac{1}{2}$, Brunnerij till h. Leijonsteen, $2\frac{1}{4}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 10 dito till Jönkiöping, $\frac{3}{4}$, Jähra, $1\frac{3}{4}$, Unnaryd, $2\frac{1}{4}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 11 dito till Höör, $1\frac{1}{4}$, Gisslawedh, $2\frac{1}{2}$, Bölaridh, $2\frac{1}{4}$, 6 mihl. Den 12 till Nissaridh, $1\frac{1}{2}$, Ramnås, 2, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 13 martij till Draeridh, 2, och till Halmstadh, $1\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 14 till Laholm, 2, Margretentorp öfwer åhsen, 3, 5 mihl. Den 15 till Engelholm, 1, och till Helsingborg, 3, 4 mihl. Den 16 till Landscroona, 3 mihl. Den 24 afstack jag Landzcrona nya deseing, och den 2 aprilis begyntes medh all macht deropå att arbeta.

Och emedan tijden tillstundade, att Kongl. Majj:z k. brudh ifrån Kiöpenhamn skulle opbryta och uthij Helsingborg emottagas, till hwilken ända alla uthij Skååne warande regementer sig der skulle instella och öfwersten och commendanten i Malmö, Modeus, sammaledes hade befallning sig der medh regimentt, som skulle hereffter Hennes Kongl. Högheet princessans eget regemente wara, att instella, dy wart jag beordrat, så lenge i hans frånwaro att antaga commendo i Malmö, dijt jag mig den 29 aprilis begaf, 4 mihl. Den 6 majj, sedan han medh regimentt tillbaka kom, reste jag ifrån Malmö till Saxtorp, 3 mihl. Den 7 till Landscroona, 1 mihl. Den 8 majj reste jag effter Hans Kongl. Majj:z bref och ordre af den ifrån Landscrona att föllia Hans Majj:t, som ärnade straxt effter des kongl. bijläger reesa till dee norrske fästningarne, till Helsingborg, 3 mihl. Den 9 dito till Engelholm, 3, Laholm, 4, och samma natt till Halmstadh, hwarest Hans Majj:tt medh sin nya drottning Uldarica Eleonora, så och änkedrottningen Hedwig Eleonora wistades, 10 mihl. Den 11 majj reste jag föruth till Falkenberg, 4, till Warberg, 3, och Closterbroo, $1\frac{1}{2}$, $8\frac{1}{2}$ mihl. Den 12 till Kungsbaka, 3, Giöteborg, 4, 7 mihl, dijt Hans Kongl. Majj:t samma dag per posta ifrån Halmstadh annkomm. Den 13 reste Hans Majj:tt till Nya Elfsborg, 1, och så öfwer Hisingen till Båhuus, 2, 3 mihl. Den 14 till

Tyfwe Kijhl, 2¹/₂, och så till wattns till Marstrand, 3¹/₂ mihl. Den 15 till wattns till Steensöö, 3, och till lands till Udde-
walla, 4, 7 mihl. Den 16 till Wänerssborgh, 2 mihl. Den 17
reste Hans Maj:tt opp åth Sverige och jag i feldtmarschall
Aschenbergs föllie till Göteborgh, 7 mihl. Den 19 reste jag till
Kungsbaka, 2 mihl. Den 20 till Warbergh, 5 mihl. Den 21
till Halmstadh, 7 mihl. Den 22 till Laholm, 3, Engelholm, 4,
och till Mörarp, 4, 11 mihl. Den 23 till Landscroona, 2 mihl.

Och emedan som i medler tijdh rijksrådet herr Johan Gyllen-
stierna den i Landzcrona medh dööden afgiek, så befalte
Hans Kongl. Maj:tt igenom des nådigste bref af den mig
att taga directionen öfwer Skååne och dess festningar, hafwan-
des Hans Kongl. Maj:tt, [till dess Hans Maj:t] om general
gouvernementet kunde göra een förordning, befalt gen. maj.
Ranken i Hallandh och general maioren Lybeker uthi Christian-
stads lähn sammaledes hafwa directionen och medh mig att
correspondera.

Och aldenstundh Hans Maj:tt nådigst iblandh annat befalte,
att jag medh all flijt skulle låta sprengring och rasingen af
Helsingborg för sig gåå, dy reste den 24 julij jag dijt, och i
det jag samma dag tillbaka rijda skulle, giek betzlet sönder
i munn på hästen, hwilken merkiandes sig wara frij, som den
der uthan des war modig, giek han medh mig öfwer grafwar
och dijken fält inn, stupade, då iag föll af, men blef medh
footen i stegböglen hengiandes, så att han mig ett gott stycke
släpade, och jag utaf fallet, som deraf både i ansichtett som
eenkannerligen i ryggen illa blef skadd, mig måste samma
affton medh stoor sweda låta bringa till Landzcrona, 6 mihl,
hwilket fall twifwels uthan ett förbådth war för den stoor
olycka, som mig sedan deropå fölgde.

Och såsom Hans Kongl. Maj:tt mig igenom des egen trum-
petare ifrån Stokholm des nådigste bref af den 26 augusti mig
tillsände medh befallning, att jag den 10 septemb. deropå præ-
sise Hans Kongl. Maj:tt i Carlsrona skulle wara till möötes,
emedan Hans Maj:tt medh sambtl. admiralitætet der in loco
wille öfwerleggia någre wiktige ärender men eenkannerligen
på hwad sätt flåttan skulle kunna settias i fullkombligh säker-
heet, altså och ehuru swårt det mig war att reesa, i det min

älskelige och kiäre hustru äfwen qwaldes i barnsnödh och någon kort tijdh tillförende hade hafft ett swårt tillfälle af blodhstörtning och allehanda faarlige tekn kunde deraf imagineras, och hwar ährlig man, som drager kiärleek till sin maaka, lätteligen kan besinna, medh hwadh swärmodigheet jagh wedh detta swåra tillfälle war belastatt, icke desto mindre, enär jag betrachtade dee wiktige och fäderneslandet så högt inporterrande ärender, som skulle förehafwas, och att Hans Kongl. Maj:tt sielf een så långh wäg sig wille bemöda att komma tillstädes, och att wedh mitt utheblifwande, ehuru laglig mitt förefall och hade warit, owännen min ähra och goda nambn hade kunnat förolempa och hoes Kongl. Maj:tt illa uththyda, lijka som hade min k. hustru icke kunnat få barn, medh mindre jag icke skulle wara tillstädes, min käreste, dygdige hustru och sielf mig anmaante att mig icke försumma, uthan reesan i Herrens nambn att fortsettia, wisserligen troendes, att den gode Gudhen äfwen så wäl i min frånwaro alt till een godh ände förhiälpa kunde, som jag doch als intedt derwedh, uthan ängslan och bedröfwelse, dertill contribuera kunde, och warandes jag altså twungen henne emot min willia i sådan hennes stora nödh att förlåta och reesan att fortsättia. Och sedan jag af henne hade tagit afskeedh, owitterlig, att det skulle wara det sidsta, reste jag i alsomstörsta bedröfwelse den 8 septembris klåkan 8 om morgonen ifrån Landscroona, då min älskelige, käreste hustru samma dag om middagen klåkan ett wäl blef förlossat doch medh ett dödt foster och piltebarn, men jag fortsatte reesan i myken ängslan och bedröfwelse till Getingebroo, 3 mihl, och samma dag till Höörby, 2, och Wäster Wramm, $2\frac{1}{4}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 9 till Christianstadh, $1\frac{1}{2}$, Asserum, $4\frac{1}{2}$, 6 mihl, och samma natt till Hoby, 2, Runneby, $1\frac{1}{2}$, Listerby, 1, Nätterby, $\frac{1}{2}$, så att jag den 10 septemb. om morgonen war uthi Lykeby, 1, som ähr i alles 6 mihl.

Den 13 septembris om afftonen klåkan halfgången tijo af-sombnade min älskelige, käreste, dygdige, fromme och goda maaka, den wälborne frw MARIA ELEONORA DRAKENHJELM till Skeenäs, Malma och Stroppsta, uthi Landscroona myket gudeligen, sachteligen och saligen ifrån denne ussle wården och jemmerdalen till een ewig glädie och sahligheet, uthi min frånwaro,

som war född anno 1650 den 3 augusti uthi Stockholm, lembnandes mig iempte mine små fattige och omyndige barn uthi alsomstörsta sorg och bedröfwelse effter sigh. Den allswäldige, ewige och barmhertige Gudhen förläne henne medh alle chris-trogne een frögdefull upståndelse på ytterste dagen, för Jesu Christi dödh och pijna skuldh. Amen, Herre Jesu, amen.

Den 17 septemb. blef hennes sahl. lekammen mycket heder-ligen, doch uthi min frånwaro, uthij Landscrona stads kiörkas sacerstija bijsatt, hwarest s. rijks rådet herr Johan Gyllenstiär-nas lijk någre dagar tillförende ward uthtagit.

Och såsom så wäl jag som herr general majoren och lands-höfdingen Lybeker fåfängt een rum tijdh opå Hans Maj:z ankombst i Lykeby wäntatt, warandes Hans Kongl. Maj:t af andra inportante förättningar ifrån dess reesa förhindrat, dy fortsatte wij iempte flere andre dijt förskrefne ministri wår reesa ifrån Lykeby den 23 septemb., sedan mig de bedröfwelige tijenderne om min sahl. käreste hustrus dödh tillkomne wore, och reeste samma dag till Runneby tillbaka, 2 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 26 dito till Carlsshambn, 3 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 27 till Silfwitzborgh, 2 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 28 till Christianstadh, 3 mihl. Den 29, Michel-messe dagh, till Hoorby, 3 $\frac{3}{4}$ mihl. Den 30 septemb. till Lands-croona, hwarest jag mine käre, fattige, små, omyndige barn i största sorg och bedröfwelse fandt, fengnandes hwarandra medh mångfäldige tåårar. Den allerhögste Guden tröste oss och stå dem nådeligen bij!

Och som Hans Kongl. Maj:tt i medler tijdh hade förordnadt feldtmarskalken Aschenberg till general gouverneur uthi Skååne, Hallandh och Blekingen, han och i min frånwaro till Malmö war ankommen, ärnandes sig till Christianstadh och skrifte-ligen af mig begiärte att mööta honom uthi Lundh, dy reste jag den 1 octobris ifrån Landzcrona till Lundh, 3 mihl. Den 2 dito, sedan jag medh be:te fäldtmarskalk giordt alt aftahl och han afreeste, begaf jag mig till Landzcrona, 3 mihl.

Den 7 octob. afsende jag mine käre små barn, effter deres sahl. moders begäran, ifrån Landzcroona opp åth Sverige och till Skeenäs.

Men som Hans Kongl. Maj:tt igenom des nådigste bref af den mig ifrån Skååne behagat avocera och general majoren

Swenn Rank migh och allareda aflöoste och succederade, altså reeste jagh den 14 octobris, beledsagat utaf heela magistraten och det förnembste borgerskapet $\frac{1}{2}$ mihl uthur staden, ifrån Landzcroona till Helsingborg, 3 mihl. Och som jag Hans Kongl. Maij:tz ordre hade bekommit att opå min reesa opp åth Sverige tillijka att visitera dee norrske festningarne till näst kommande åhrs arbete att göra anstalt, dy fortsatte jag reesan wijdare fort.

Den 15 octob. ifrån Helsingborg till Ängellholm, 3 mihl. Den 16 till Margreetentorp, 1, Karup, $1\frac{1}{2}$, Laholm, 2, och till Trönninge, $2\frac{1}{2}$, 7 mihl. Den 17 till Halmstadh, $\frac{1}{2}$, och till Gietinge, $2\frac{1}{2}$, 3 mihl. Den 18 till Falkenbergh, $1\frac{3}{4}$, och till Warbergh, 3, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 19 till Roglunda, $2\frac{1}{2}$, och till Kungsbaka, 2, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 20 till Giöteborgh, $2\frac{1}{4}$ mihl. Den 22 till Båhuus, $1\frac{1}{4}$ mihl. Den 23 till Tyfwekijhln, $1\frac{1}{4}$, och till Marstrand, 1, $2\frac{1}{4}$ mihl. Den 27, sedan jag den nya desseing på Marstrand förfärdigat, reste jag tillbaka till Båhuus, $2\frac{1}{4}$ mihl. Den 28 till Giöteborgh, $1\frac{1}{4}$ mihl. Den 29 till Lerum, 2 mihl. Den 30 till Wedum, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 31 till Larf, 1, Wånga, 1, Skara, $1\frac{1}{2}$, och till Skierf, 1, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 1 novemb. ifrån Skiärf till Höijentorp, hwarest Hans Excell. grefwe Magnus Delagardie, som nyligen hade blifwitt rijksdrotzet, medh sin förstinna wistades, $\frac{1}{4}$ mihl.

Och ehuruwäl, sedan jag på honom hade hälsatt, straxt ärnade fortsettia min reesa, kunde jag doch icke slippa, uthan som Hans Excell:ce af Hans Maij:tt till rijksdagen och cröningen war förskrefwen och fölliande dagen ärnade reesa, badh Hans Excell:ce mig göra honom sälskap. Den 2 dito reste jag i Hans Excell:ce föllie till Chatrinebergh, 2 mihl. Den 3 till Hofwa, 4 mihl. Den 4 till Bodarne, $2\frac{1}{2}$, hwarest Hans Excell:ce om natten förblef, men jag reste till Staafåå, 1, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 5 till Wretstorp, 2, Marka, 2, och till Lännäs, $2\frac{1}{2}$, $6\frac{1}{2}$ mihl.

Den 6 novemb. komm jag heem till Skeenäs, hwarest jag Gudi ährat fann mine käre barn för mig wedh godh hälsa, hwilke den 28 octob. wore heemkombne, $3\frac{1}{2}$ mihl. Denn 16 novemb. reeste jag ifrån Skeenäs till Lööfås, 2, Hielmersundh, 1, och till Öija, $\frac{3}{4}$, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 17 till Ahlbroo, $1\frac{1}{4}$, Eskilstuna, $\frac{3}{4}$, Gröönsta, $\frac{1}{4}$, Haarby, $\frac{3}{4}$, 3 mihl. Den 18 till Skiälby,

1 $\frac{1}{2}$, Malmby, 1, Eria, $\frac{3}{4}$, Leggstabroo, $\frac{1}{2}$, Taxinge, 1, Turinge kiörka eller Kumbla, 1, och till Stroppsta, $\frac{1}{2}$, 6 $\frac{1}{4}$ mihl. Den 22 till Tellie, 1, Fittia, 2, och till Stokholm, 1 $\frac{1}{2}$, 4 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 24 novemb. slöts rijksdagen och skedde Hennes Maij:z drottning Uldaricæ Eleonoræ intogh i Stokholm och den 25 dito des cröningh uthi Stoorkiörkan i Stockholm.

Den 17 decembris reste jag ifrån Stokholm till Stroppsta, 4 $\frac{1}{2}$ mihl. Och samma affton syntes den stoore, faaslige och förskräkelige cometen, hwilkens skeen intogh halfwa himmelen. Den stoore himmelens och jordenes Herre bewijse oss sin hielp och barmhertigheet och straffe oss icke effter våra synder, uthan afwände alt hwadh oss skadeligit wara kan, för Christi Jesu skuldh. Amen.

Den 20 decemb. reste jag ifrån Stroppsta till Sundby, 1 $\frac{1}{2}$, Norrby, 1 $\frac{1}{2}$, Berga, 2 $\frac{1}{2}$, 5 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 21 till Fleen, 1 $\frac{3}{4}$, Ramsta, 1, Skyllingebruuk, 1, Wännewass, 1, och heem till Skee-näs till mine käre barn, $\frac{3}{4}$, 5 $\frac{1}{2}$ mihl. Och dermedh hafwer jag detta mitt stora bedröfwelses åhr fullendat, önskandes tröst och styrkia af himmelens trohn för Christij skuldh. Amen.

Den 4 januarij reeste jag ifrån Skee-näs till Bärga, 5 $\frac{1}{2}$ mihl. [A:o 1681]
Den 5 till Ströppsta, 5 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 7 jan. till Stokholm, 4 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 13 jan. reste jag åter till Stroppsta, 4 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 15 till Sundby, 1 $\frac{1}{2}$, Norrby, 1 $\frac{1}{2}$, och till Berga, 2 $\frac{1}{2}$, 5 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 16 till Fleen, 2, Ramsta, 1, Skyllingebruk, 1, Wännewass, 1, och till Skee-näs, $\frac{3}{4}$, 5 $\frac{3}{4}$ mihl.

Och emedan som Hans Kongl. Maij:tt mig nådigst befalt att komma till Kongzöör, hwarest Hans Maij:tt wille gifwa des nådigste resolution om dee lijf-, eest- och ingermannlandske fästningarne, dy reeste jag ifrån Skee-näs den 18 till Lööfåker, 1 $\frac{1}{2}$, Berga, 1 $\frac{1}{2}$, och till Kungsöör, 2, 5 mihl. Den 24 jan., sedan jag Hans Kongl. Maij:z nådige resolution erhållit, reste jag till Skee-näs igen, doch med största lijfsfaara, oförwarandes i mörkret om afftonen öfwer een nyslagen rååk på Hielmaren, för hwilkens nådige beskermelse den gode Guden ewinnerlig ware ährat, 5 mihl.

Den 28 jan. reste jag effter Hans Kongl. Maj:z befallning att mööta Hans Maj:tt i Stokholm till Fleen, 4 mihl. Den 29 till Stroppsta, $7\frac{1}{2}$ mihl. Denn 1 februarij till Stokholm, $4\frac{1}{2}$ mihl. Denn 25 aprilis reste jag effter Hans Kongl. Maj:z befallning ifrån Stokholm, förnembliqast att anordna festningzarbetett wed CarlsCroona, som då medh alfwar fortsattes, och sedan att begifwa mig öfwer åth Wissmar och hertigdömet Brehmen att göra öfwer dee festningarne desseigner och ställa i wärket, hwad der å orterne till rijksens säkerheet byggias bör, samma dag till wattus till Röösteen, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 26 aprill till Tällie, $2\frac{1}{2}$, och Stroppsta, 1, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 30 aprill till Haarby, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 1 maj till Öija, 5 mihl. Den 2 dito öfver Jelmersundh till Skeenäs, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 7 till Steenssöö, 3, Hohl, $1\frac{1}{2}$, Bondeby, $1\frac{3}{4}$, Jäder, 1, Wreeta, 1, $8\frac{1}{4}$ mihl. Den 8 till Krookeek, $1\frac{1}{2}$, Åby, $1\frac{1}{2}$, Norrkiöping, $\frac{3}{4}$, Brink, $1\frac{1}{4}$, Kumbla, $1\frac{1}{4}$, Gierssholm, 2, Lindkiöping, $\frac{3}{4}$, Walla, $\frac{1}{4}$, $9\frac{1}{4}$ mihl. Den 9 till Måhlbäk, $1\frac{1}{2}$, Rimforssa, $1\frac{3}{4}$, Kijsa, $1\frac{3}{4}$, Frööåhs, 1, 6 mihl. Den 10 till Skäärsta, 2, Qwilla, $1\frac{3}{4}$, Hyllingeryd, $1\frac{3}{4}$, Mörlunda, 2, Killingeberg, 1, 8 mihl. Den 11 till Ståby, $1\frac{1}{2}$, Bötarumm, 1, Åhlem, 2, Rissby, $1\frac{1}{2}$, Calmar, $1\frac{1}{2}$, $7\frac{1}{2}$ mihl. Den 12 till Wassmenlöösa, $1\frac{1}{2}$, Påboa, 2, Brömss, $1\frac{1}{4}$, Abrams äng, $1\frac{1}{4}$, Lykeby, 2, och till Aspöön, $1\frac{1}{2}$, $9\frac{1}{2}$ mihl.

Den 22 maj, pingstedagen om afftonen, gick iag till segels med fregatten Carlshambn, förandes 24 stycken, hwilken Hans Kongl. Maj:t nådigst förordnat mig under capit. Gryta till Wissmar öfwerfööra skulle, och samma affton till siöös. Den 23 under Bornholm, 14 mihl. Den 24 under Dornbusk och Pommerske cousten, 15 mihl. Den 25 under Rostock, 10 mihl. Den 26 uthi Wissmar, 10 mihl, hwarest iag lemnade fregatten att wänta opå min återkombst. Men iag reeste den 28 till Gadebusk, 4 mihl. Den 29 till Mölln och så wijdare till Hamburgh, 10 mihl. Här fant jag herr fäldtmarskalken Hindrich Horn, så och dee kongl. commissarierne herr rijks rådet Clas Roolamb, h. gen. leut. Sperling och herr Hindrich Falkenberg, och sedan jag med dem om ett och annat i rijksens tjänst effter Kongl. Maj:z ordres, närwarande tillstånd och coniungturer anbetreffande hade confererat, reste jag den 31

elfwen uthføre, men måste för een hastig storm och lifsaara tillbaka till Hamburg igen, 2 mihl.

Den 1 junij ifrån Hamburg Elfströmmen uthføre till Buxtehude, 3, och sedan till byen Sittensen, 3, 6 mihl. Den 2 till Schessell, 1, Rodenburgz slott, 2, festningen Ottersberg, 3, Borgfelt, 1, och till Borgh för Brehmen, $1\frac{1}{2}$, $8\frac{1}{2}$ mihl. Den 3 till Bramstäde, 4, och till Geestendorp, 4, 8 mihl. Den 4 till festningen Carlssburg, $\frac{1}{8}$, och derifrån till Bremerförde, 4 mihl. Den 5 till Stade, 3 mihl.

Och sedan iag medh feldtmarskalken och general gouverneuren herr Hindrich Horn hade gjort all anstalt om festningbyggnaderne, så och hwilke orter skulle raseeras och hwilke skulle bijbehållas, reeste jag den 7 Elfströmmen oppføre till Hamburg igen, 5 mihl. Den 11 junij ifrån Hamburg till Mölln, 6 mihl. Den 12 till Rehnen, 4, Gripzmöhlen, 1, och till Wissmar, 3, 8 mihl. Den 18 reste iag ifrån Wissmar, sedan kongl. commissarierne dagen tillförende afreeste till Skååne, och jag desseignen öfwer fästningen gjort hade, till fregatten Carlshambn, som mig wäntat hade, och samma dag till segells och under Pöhl, 3 mihl, och samma natt under Bukow, 2 mihl. Den 19 under Darss, 6 mihl. Den 20 under Dornbusk och Möön, 6 mihl. Den 21 under Hammarshuus slått på Bornholm, 15 mihl. Den 22 under Hanöö och samma dag och natt medh een flygande storm hållitt siöön medh af och ann loverande in till uthklipporne och fram för Carlsskroona, 14 mihl. Den 23 junij, medsommars affton, igenom Gudz tillhielp till Carlsskroona, 3 mihl. Och såsom Hans Kongl. Maj:tt wed afskedet i Stockholm befalte, jag min reesa så anställa skulle, att jag medsommars affton kunde Hans Maj:tt till möötes wara i Carlsscroona, så war Hans Maj:tt doch, förhindratt af andra förättningar, ännu icke ankommen, hwarföre jag och der qwar förbleef in till [den 16 julij(?)].

Den 16 julij reste jag emot Hans Maj:tt, som komm ifrån Stokholm, till Lykeby och Abrahamsäng, 3 mihl. Den 17 till Bröms, $1\frac{1}{2}$, Påboa, $1\frac{1}{4}$, Wassenlösa, 2, och till Callmar, $1\frac{1}{2}$, 6 mihl. Den 21 ankomm Hans Maj:tt till Callmar, och reste wij samma dag till Borkholm på Ölandh, 4 mihl. Den 24 till Callmar igen, 4 mihl, och samma natt till Wassenlösa, $1\frac{1}{2}$, och

Påboa, 2, 3 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 25 till Bröms, 1 $\frac{1}{4}$, Abrahams äng, 1 $\frac{1}{4}$, Lykeby, 1 $\frac{1}{2}$, 4 mihl. Hans Maj:tt besåg flåttan, men iag reste till Drottningskiär, 1 mihl. Den 26 besåg Hans Maj:t festningzarbetett både på Kongzholmen, Dråttningeskäär och Trååssöön, der nu Carlscrona på bygges, och reste så till Lykeby till natten, 2 mihl. Den 27 besåg Hans Kongl. Maj:tt sammaledes alla 3 innloppen kring Aspöön, Tiurköön och så till Lykeby igen, 3 mihl. Den 28 reste Hans Maj:tt till Carlsshambn, 5 mihl.

Den 7 augusti ifrån Carlsshambn till Silfitzborg, 2 $\frac{1}{2}$ mihl, dito om natten till Christianstadh, 3 mihl. Den 8 om afftonen reeste jag föruth till Wäster Wramm, 1 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 9 till Höörby, 2, Gietingebroo, 2, Lundh, 1, och Malmö, 1 $\frac{1}{2}$, 6 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 11 reste Hans Maj:tt till Landzcroona, 4 mihl. Den 12 till Helsingborg, 3, Engelholm, 3, till Turkow och Bååtstad, men jag reeste föruth till Lagenholm, 3, 9 mihl. Den 13 ankomm Hans Maj:tt till Halmstadh, 3 mihl. Den 14 till Falkenberg, 4, och Warbergh, 3, 7 mihl. Den 15 gieck reesan till Giöteborg, 7 mihl. Den 16 till Nya Elfsborg och tilbaka, 2 mihl. Den 18 till Båhuus, 1 $\frac{1}{2}$, Tyfwe Kijhl, 1 $\frac{1}{2}$, och till Marstrand, 1 $\frac{1}{2}$, 4 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 19 till Uddewalla, 5 mihl. Den 20 till Qwistrumbroo, 2, Swarteborg, 1 $\frac{1}{2}$, Rabbalse, 1, Tanheem och till Heedh, 1, Wijk, 1, Strömsta, 1, och så till Blomsshholm, $\frac{1}{2}$, 8 mihl.

Den 21 till Houdahl, 1, Wagnerberget, gient emot norske skantzen wed Spånwijken, $\frac{1}{2}$, derifrån till Swijnesunds ferga, $\frac{1}{2}$, och der till bååts igenom Swijnesund hart inn under norske festningen Friedrichs hall, hwilken Hans Maj:tt wäl besåg, 1, derifrån till Hälla, $\frac{1}{2}$, Nässinge kiörkia, 1, till Skiee kiörkia, 1, till Skränsta, 3, och så öfwer Tyfwefiäll till Bynetorp wed Tofftedals kiörkia, 1 $\frac{1}{2}$, 10 mihl. Den 22 till Eedh på Dahl, 1 $\frac{1}{2}$ mihl.

N. B. Här ähr att märkia, att opå det Hans Kongl. Maj:tt opå obekiänt sätt desto bättre skulle kunna bese Swijnessundh, Friedrichshall och norrska grentzen, då lembnade Hans Maj:tt sitt heela föllie i Uddewalla, tagandes ingen medh sig mehr än gen. maior Axell Wachtmester, öfwersten af garde Hastfeer och mig, uthan någon dräng, förandes Hans Maj:tt sin egen rängnkappa bak på sin sahl och war lijka godh med oss andra, dy wij måste åthskillige gånger reesa öfwer grentzen in uthi Norie. Men uthi Edh kom Hans Maj:tz föllie till oss igen.

Dito satte Hans Maj:tt sig på båth och reeste på Leesiöön alt långst åth norrske gräntzen till Röörwijk och Nössemark, 3 mihl, och derifrån till Sannwijk i Traankijhl sokn, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 23 gick reesan till wattus till Fogelwijks kiörkia och till Tyxemarks kiörkia, 3, och så öfwer landh till Löfwer by i Holmdahls sokn, $1\frac{1}{2}$, alt uthmedh grentzen, $1\frac{1}{2}$, Brålanda kiörkia, 2, Korssbyn, 1, Jernskogsboda, $1\frac{1}{2}$, och till Kiöhlens prästegårdh, 1, 10 mihl. Den 24 reste Hans Maj:tt till Eäda skantz, $\frac{1}{2}$, Morast schantz, $\frac{1}{2}$, Magnora broo och till norrske grentzen, 1, och så tillbaka till Eäda, i alles $1\frac{1}{2}$ mihl, och samma dag till Dahln, $1\frac{1}{4}$, Högwall, $1\frac{1}{2}$, Leerholl, $1\frac{1}{2}$, Sund öfwer Wermeln, 1, Leerboo, 1, Karssboo, $1\frac{1}{2}$, och till Kijhls kiörkia, $\frac{1}{2}$, ähr i alles denne dag reest $10\frac{3}{4}$ mihl. Herifrån reste Hans Maj:tt till Carlstad och så fort till Kungszöör. Men jag reeste den 25 till Carlstadh, 2, och derifrån och till Berg i Fogelwijk s., $1\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$ mihl.

Den 26 till Christinahambn, 3, och till Carlskoga, 3, 6 mihl. Den 27 till Östa i Knijsta sokn, 3, till Kumbla krogh, 2, till Söörby i Skillersta sokn, $1\frac{1}{2}$, till Lännäs, $1\frac{1}{2}$, 8 mihl. Den 28 till min gårdh Skeenäs, hwarest iag Gudi ährat fann mine k. barn wedh godh hälsa.

Den 5 september reste jag med mine k. barn ifrån Skeenäs till Lööfåker, $1\frac{1}{2}$ mihl. Dito öfwer Hielmarsundh, $1\frac{1}{4}$, och till Öija, $1\frac{3}{4}$ mihl. Denn 6 till Allebroo, $1\frac{1}{4}$, Eskilstuna, $\frac{3}{4}$, Grönsta, $\frac{1}{2}$, och till Skiälby, $2\frac{1}{4}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 7 till Malmby, 1, Eria, $\frac{3}{4}$, Leggsta broo, $\frac{1}{2}$, Taxinge, 1, Kumbla, 1, och så till Stroppsta, $\frac{1}{2}$, $4\frac{3}{4}$ mihl, hwarest iag lembnade mine k. barn, och jag reeste den 10 septemb. derifrån till Ståkhholm, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Och aldenstund Hans Kongl. Maj:t så wäl ifrån des legater ifrån Narfwen som och ifrån andra orter tijender tillkomm, att man sig för ryssen wäl hade att föresee, dy pålade Hans Maj:tt mig, att jag mig till Narfwen begifwa skulle, så wäl den orten som andre ingermanlandske grentzfestningarne i ögenskijn taga och Hans Maj:tt des tillståndh berätta, sambt der in loco ordnera hwad som till dess defension kräfwia kunde.

Och ehuruwäl det war myket seent på åhret och iag i detta åhr reeda starka reesor giort och wäl behöfde hwijla, icke desto mindre reste jag den 24 septemb. ifrån Stokholm till Stroppsta att taga afskeedh af mine k. barn, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 26 begaf iag mig till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl. Och sedan jag hade tagit afskeed af Hans Maj:t, reeste jag den 27 septemb. ifrån Stokholm till Äfwa, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 28 till Össby, $2\frac{1}{2}$, Rylanda och Swanberga, $4\frac{1}{2}$, 7 mihl. Den 29 till Tofftinge, 2, till Wäddöo kroog eller Grisslehambn, $\frac{3}{4}$, $2\frac{3}{4}$ mihl. Den 30 öfwer Ählandz haaf till kroogen på Åkeröon, 7, till Hollmöra på fasta Ählandh öfwer Maresund, $\frac{1}{8}$, till Freeby på Ähland, 1, och till Eenkarby, $1\frac{1}{4}$, 10 mihl.

Den 1 octob. till slättet Castellholm, $\frac{1}{2}$, till Finnby, $2\frac{1}{4}$, öfwer Bommersundh till Grunsunda opå öon Sundskiär, $\frac{1}{2}$, öfwer den stora fiähln Dehlen be:d till Kumblingeby, 3, $6\frac{1}{4}$ mihl. Den 2 octob. öfwer fiähln Lappwäsi till Brändöon, $2\frac{1}{2}$, öfwer fiähln Wattskiffte till Warsala, $2\frac{1}{4}$, öfwer Kiwimoström till Rauno, 1, $5\frac{3}{4}$ mihl. Den 3 öfwer fiähln Därwäsi till giästgifwaregården Taipala på fasta Finnlandh, 1, till Laitis, $2\frac{1}{2}$, till Pursis, $1\frac{1}{2}$, i Wirno soken och så till Kaitraiss, $1\frac{3}{4}$, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 4 till Lukalla i Resiöö sokn, $1\frac{3}{4}$, till Åboo, på finska Turko, $\frac{1}{2}$, $2\frac{1}{4}$ mihl. Dito till Siöfwela, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 5 till Händele, 2, till Periss, $2\frac{1}{2}$, till Swänsk- eller Finnby uthi Nylandh, $2\frac{1}{4}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 6 till Hällskulla, $1\frac{3}{4}$, Nyby, 2, Kockiss, 3, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 7 till Killeböke, 3, Essboo, $1\frac{1}{2}$, till Bemböle, $1\frac{3}{4}$, och till Helsinge kiörkia, 2, $8\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 till Sibbo kiörkia, $1\frac{1}{2}$, Norrwekast, $1\frac{1}{4}$, Borgo stadh, $1\frac{1}{4}$, och till Illbyn, 1, och Forssby, $1\frac{1}{4}$, 6 mihl. Den 9 till Perno kiörkia, 1, Tessöö, $2\frac{1}{4}$, till Sarfwelax härregård öfwer Abborforsen till Pitis kiörkieby, $1\frac{1}{2}$, Kupisbroby, $1\frac{1}{4}$, öfwer åhn Kymmen till Högfors, 2, $8\frac{1}{4}$ mihl. Den 10 till Wekelax stadh, 2, Rafwij Jocki, $2\frac{1}{2}$, Waderma, $2\frac{1}{8}$, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 11 till Willia Jocki, 3, till Wijborgh, $3\frac{1}{2}$, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 12 till Perre, $2\frac{1}{4}$, Mala, $2\frac{1}{2}$, och till Kangaspellne, $\frac{1}{2}$, $5\frac{1}{4}$ mihl. Den 13 till Rasko, $1\frac{1}{4}$, Eikes, 3, Kifweminij, $1\frac{1}{2}$, till Kuperemi, $1\frac{1}{2}$, $7\frac{1}{4}$ mihl. Den 14 octob. till Kexholm i stoort uhrwäder och snöö, 2 mihl. Den 15 till Pæjerwij kabak eller krogh, 2, Kifwemini kabak, $2\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 16 till Mäkra kabak, $1\frac{3}{4}$, Rasull kabak i Rautis sokn, $1\frac{1}{4}$, och till Lemmela kaback, $1\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 17 till Wartina capell, $1\frac{1}{2}$, Kabelleioja kabak, $1\frac{1}{4}$, och Nyen, $1\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 19 till Mustila härregårdh i uhrwäder och myken snöö, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 20 till fästningen Nöteborg i Ladogasiön, på ryska Orisok,

$\frac{1}{2}$ mihl. Den 21 på stora Näwaströmmen tillbaka till Nyen igen, 5 mihl. Den 24 reste iag ifrån Nyen till Duderhoff, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 25 till Woitsaka, 3, och till Capurie slått, 2, 5 mihl. Den 26 till Kabeloija kabak, 3 mihl. Den 27 till Jama slått, $1\frac{1}{2}$, öfwer Jamiske bäcken Luga medh lifsfaara för iisgång och till Narfwen, 2, $3\frac{1}{2}$ mihl.

Sedan jag her på orten tillijka medh herr generalen och gouverneuren Schultz alt hwadh Hans Kongl. Maj:tt mig hade befalt, hade uthrättat, och af begge legaterne, herr Tysenhuusen och Klingstädt, all effterrettelse bekommit om tractaten medh Muskow, reste iag ifrån Narfwen den 9 novembris öfwer Lugaströmmen till Jama, $2\frac{1}{4}$, och till Woinsala kabak, 2, $4\frac{1}{4}$ mihl.

Den 10 till Capurie, 1, Larwitz kabak, $1\frac{1}{2}$, Nova bura kiörkia, $1\frac{1}{4}$, till Porkowsina kabak, $1\frac{1}{4}$, wed Pikina och till Duderhoff krogh, 1, 7 mihl. Den 11 till Nyen, $2\frac{1}{2}$, Kavanoija kabak, $1\frac{1}{2}$, 4 mihl. Den 12 till Walksar, $1\frac{1}{4}$, och gamla grentzen öfwer Systerbäck, 1, till Jautselki, $\frac{1}{2}$, Pampala, $2\frac{1}{2}$, Kangaspelne, $2\frac{1}{2}$, Perrot, $2\frac{1}{2}$, $10\frac{1}{4}$ mihl.

Den 13 till Wijborg, $1\frac{3}{4}$, och här finge wij första tijender, att Kongl. Maj:t hade afbrutitt sitt been. Jag reste till Williaiocki, $3\frac{1}{2}$, $5\frac{1}{4}$ mihl. Den 14 till Laiaierwi, 2, Waderma i een stoor snöö, $1\frac{1}{2}$, till Rawijoki, 2, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 15 till Wekelax stadh, 2, Högfors, 2, öfwer Kymmeneåå till Kupisbroby, $1\frac{1}{4}$, $5\frac{1}{4}$ mihl. Den 16 till Pitiss kiörkia, $1\frac{1}{4}$, öfwer Abborforsen till Thessiö, $1\frac{1}{2}$, Perno kiörkia, $2\frac{1}{4}$, och till Illbyen, $2\frac{1}{4}$, $7\frac{1}{4}$ mihl. Den 17 till Borgo stadh 1, Wedgast, $1\frac{1}{4}$, Sibbo, $\frac{1}{4}$, Haksböhle, $1\frac{1}{2}$, och så till Helssingfors stadh, $1\frac{3}{4}$, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 18 till Bemböle wed Essbo kiörkia, 2, och till Kyllebaka, $1\frac{3}{4}$, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 19 till Kokis, 3, och till Nyby, 2, 5 mihl. Den 20 till Halsskulla, 2, Swenskby, $1\frac{3}{4}$, och Perri, $2\frac{1}{4}$, 6 mihl. Den 21 till Händela, $2\frac{1}{2}$, Siefwola, 2, Åboo, $2\frac{1}{2}$, 7 mihl. Den 22 till Lukalla, $\frac{1}{2}$, Kaitrais, $1\frac{3}{4}$, Pursis, $1\frac{1}{8}$, Lautis, $1\frac{1}{8}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 23 till Taipala, sidsta by på fasta Finnlandh, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 24 medh stoor faara och möda öfwer Därwäsi siöö, i det wij bååten måste släåpa öfwer den swaga isen och fölle offta i wattnet, kommo äntelig till Raaimo, $\frac{3}{4}$, till Kiwimoby, $\frac{1}{2}$, och öfwer Kiwimoström till Warisala, $\frac{3}{4}$, 2 mihl. Den 25 öfwer fiähln Wattschiffte till Brändöö, $2\frac{1}{4}$, öfwer fiähln Lappwäsi till Kumblinge,

2¹/₂, 4³/₄ mihl, hwarest iag för storm och mootwind måste liggia till den 30 novemb., då jag reeste 2¹/₂ mihl på den stora fiähl Dehlen, men måste i een hufwudh storm och snööglåpp medh största lifsfara tillbaka till Seglingeöö, 1¹/₂, 4 mihl.

Denn 1 decemb. öfwer fiähl Dehlen till Wargata opå öoen Sundskiäär, 3¹/₄, öfwer Bomersund, ³/₄, och till landz till Finnby, ¹/₄, 4¹/₄ mihl. Den 2 till Castelholms slått på Åhland, ³/₄, till Fergsund, ¹/₂, Eenkarby, 1¹/₂, till Marsund, ³/₄, öfwer Marsund till Narby, ¹/₂, och samma dag till Stoorbyn wedh Åhlands haaf, 1, 5 mihl.

Den 3 decemb. till haafs 3 mihl, män med een farlig storm och mootwäder tillbaka till S:t Signils skiäär, 1, 4 mihl. Den 6 dito ifrån Signils skiär öfwer Åhlands haaf till Grisslehambn, i Sverige, 5 mihl. Den 7 till Tofftinge, ³/₄, Swanberga, 2, Rylanda, 2, 4³/₄ mihl. Den 8 till Hall, 1¹/₄, Karaby, 1¹/₂, Äfwa, 2, och till Stockholm, 1¹/₂, och altså ändat denne store, farlige och beswärlige reesa, Gudi ware ähran, 6¹/₄ mihl. Den 12 decemb. ifrån Stokholm till Fittia, 1¹/₂, Söder Tellie, 2, och till Ströppsta, 1¹/₄, till mine k. barn, 4¹/₂ mihl. Den 14 till Läggstabro, 2, och till Malmbby, 1¹/₄, 3¹/₄ mihl. Den 15 medh mycket ellakt wäder till Haarby, 2¹/₂ mihl. Den 16 till Hammarby, ³/₄, Torsillia, ³/₄, Dahlby, ¹/₄, Broby, 1¹/₄, och Kungsöör, 4 mihl, hwarest iag Hans Kongl. Majj:t fann mycket opasslig af sitt olyklige beenbrått.

Och effter som Hans Majj:t wille att nästkommande åhrs stat med det forderligste skulle förfärdigas skyndade Hans Majj:t mig tillbaka till Stokholm, med rijksskattmestaren att öfwerleggia. Jag reste altdere före den 22 decemb. ifrån Kungzöör till Hiälmarsundh, 2¹/₂, Löfåker, 1, och till Skeenäs, 1¹/₂, 5 mihl. Den 26 dito, annan dag juhl, till Steensöo, 2¹/₂ mihl. Den 27 till Ramsta i Skyllinge, 1¹/₄, Fleen, 1, Malma, 1¹/₂, Wassbro i Dunker s., ¹/₂, Gryt kiörkia, 1¹/₄, Norrby i Biörlunda s., ³/₄, 6¹/₄ mihl. Den 28 till Blacksta i s., 1, Leggstabroo, 1¹/₂, Taxinge, 1, och till Stroppsta, 1¹/₂, 5 mihl. Den 29 till Tellie, 1¹/₄, Fittia, 1³/₄, och Stokholm, 1¹/₂, 4¹/₂ mihl. Den 31 decemb. sedan jag hade confererat medh cammaren effter Kongl. Majj:z befallning, reeste iag till Stroppsta, 4¹/₂ mihl;

slutandes altså åter ett mitt älendes och bedröfwelsens åhr, den allerhögste Guudh ware ähran.

Den 25 januarij reste jag effter Hans Kongl. Majj:z nådigste [*A:o 1682*] brief af den ifrån Stroppsta till Hälleby, $1\frac{1}{4}$, Walberga, $1\frac{3}{4}$, Wäfstå, $1\frac{3}{4}$, Haarby, $1\frac{3}{4}$, Hammarby, $\frac{3}{4}$, $7\frac{1}{4}$ mihl. Den 26 dito till Torsillia, $\frac{3}{4}$, Hälby, $\frac{1}{4}$, Brooby, $1\frac{1}{4}$, Kungzöör, $3\frac{1}{4}$ mihl.

Sedan rijksens staat war underskrefwen och iag fått ordre hwad i detta åhr wed rijksens fästningar skulle arbetas, reeste jag den 12 febr. effter taget afskeed till Berga, 2, öfwer Hielmersundh till Lööfåker, $1\frac{1}{2}$, till Skeenäs, 2, 5 mihl. Den 17 ifrån Skeenäs till Skyllinge bruk, $1\frac{1}{2}$, Ramsta, 1, Fleen, 1, Berga, 1, Ottersta, $2\frac{1}{2}$, 8 mihl. Den 18 till Sundby, $1\frac{1}{2}$, Stroppsta, $1\frac{3}{4}$, $3\frac{1}{4}$ mihl. Den 20 till Stokholm, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 8 martij till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 17 dito till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 22 martij komme mina k. barn till Stokholm. Den 25 martij, Wårfrw dagen, skedde min sahl. käre hustrus samt mine sahl. k. barns, Erich och Elsa Christinas begrafning i Stokholm i Ridderholms kiörkan uthi ett mycket förnembt och hederligt samqwemme. Den stoore Gudhen för lähne dem samt alle christrogne opå den ytterste dagen een frögdefull oppståndelse för Jesu Christi skull. Amen, Ammen.

Den 30 reste mine k. barn till Stroppsta igen. Den 8 aprilis reste iag till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 20 april, effter åtskillige undfångne Kongl. Majj:z bref, reste jag till Hälleby, $1\frac{1}{2}$, Wallberga, $1\frac{3}{4}$, och Snytberga, $1\frac{3}{4}$, 5 mihl. Den 21 till Haarby, $1\frac{1}{2}$, Hammarby, $\frac{3}{4}$, Torsillia, $\frac{3}{4}$, Dahlby, $\frac{1}{4}$, Brooby, $1\frac{1}{4}$, och till Wäster Säby, $\frac{3}{4}$, $5\frac{1}{4}$ mihl. Den 22 till Kungzöör, $\frac{1}{4}$ mihl.

Och sedan iag af Hans Kongl. Majj:tt hade fått befallning att visitera, huru festningsbyggnaderne i riket fortgåå, tog iag afskeedh och reeste den 25 april till Berga, 2, öfwer Hiälmare till Löfåker, $1\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 26 till Skeenäs, 2 mihl.

Den 1 maj till Lännäs, 3, Söörby, $1\frac{1}{2}$, och till Marka, 1, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 2 till Wrettstorp kroog, 2, Bodarne, 2, och Hofwa, $2\frac{1}{4}$, $6\frac{1}{4}$ mihl. Den 3 till Dägermoo, 1, Walla, $1\frac{1}{2}$, och Binne-

berga, 2, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 4 maj till Skärf, 2, Skaara, 1, Wånga, $1\frac{1}{2}$, Wedum, 2, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 5 till Söfwede, $1\frac{3}{4}$, Allingås, $1\frac{3}{4}$, Ingary, 1, och Lerum, $1\frac{1}{4}$, $5\frac{3}{4}$ mihl. Den 6 under Giöteborg, $1\frac{3}{4}$, så till Leriabroo, $\frac{1}{2}$, och Båhuus, 1, $3\frac{1}{4}$ mihl. Den 9 till Tyfwekijhl, $1\frac{1}{2}$, och till Marstrand, $1\frac{1}{2}$, 3 mihl. Den 12 ifrån Marstrand till siöös till Carlsund och Andahl, 3 mihl. Den 13 till Nya Elfsborg, $\frac{1}{2}$, och Giöteborg, 1, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 14 till wattns till Båhuus, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 15 till wattns till Marstrand, 3 mihl. Den 16 till Tyfwekijhl och Gullbringa, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 17 till Båhuus igen, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 20 till gården Böö wid Giöteborg i Örgryte sokn, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 21 till Landwätte, $1\frac{1}{4}$, Biörlunda, 2, Skääne, $1\frac{1}{2}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 22 till Hunnary, $1\frac{1}{2}$, Sweniunga, $1\frac{1}{2}$, och Tranemoo, $1\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 23 till Grönhult, $1\frac{3}{4}$, Gisslawed, $1\frac{1}{2}$, Ölmsta, $1\frac{1}{2}$, Brearydh, 1, Wårnemoo, 2, $7\frac{3}{4}$ mihl. Den 24 till Torp i Ryholm s., 3, Ösiöö, 2, Öhr, 1, 6 mihl. Den 25 till Wäxiöö, $1\frac{1}{2}$, Ingelsta, $1\frac{1}{4}$, Qwarnemåhla, $1\frac{3}{4}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 26 till Diurmåhla, $1\frac{1}{2}$, Siööary, $1\frac{1}{2}$, Runneby, 2, Listerby, $\frac{3}{4}$, $5\frac{3}{4}$ mihl. Den 27 till Nätterby, 1, och till wattns till Carlsscrona, $\frac{1}{2}$, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 6 junij ifrån Carlsscrona till wattns till Hammarwijk, $1\frac{1}{2}$ mihl, dito till Abrahamsäng, $\frac{3}{4}$, Christianobel, $\frac{3}{4}$, Bröms, $\frac{1}{2}$, och till Påboa, $1\frac{1}{4}$, $3\frac{1}{4}$ mihl. Den 7 till Wassmenlöösa, 2, Calmare, $1\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 till siöös till Skiäggenäs, 2, Swarthambn, 5, Wallö, $\frac{1}{2}$, öfwer Furu-fiähl till Marssöö, 6, $13\frac{1}{2}$ mihl. Den 9 till Strupe, $1\frac{1}{2}$, Øre, 1, öfwer Idefiähl till Idesund, 3, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 10 Wåsterwijk förbij, 1, till Städzholmen, 3, och till Torrö, 3, 7 mihl. Den 11 till Booköö, 2, öfwer fiähl Flijsflagan till Kättlöo eller Barsundh, 2, till Håsköö, $1\frac{1}{2}$, Kalssöö, 3, öfwer Swanfiähl till Arkiesundh, $2\frac{1}{2}$, och så till Gränssöön, $\frac{1}{2}$, 11 mihl. Den 12 till Lindöö, $\frac{1}{2}$, öfwer Bråwijken till Oxlesund, $3\frac{1}{2}$, öfwer fiähl Örssbaken till Rogsund, 2, öfwer fiähl Kråkefiähl och Twäärn till Säfwesundh, 2, öfwer Hollfiähl till Tullgarn, $2\frac{1}{2}$, till Södertellie, $3\frac{1}{2}$, och öfwer land till Stroppsta, $1\frac{1}{4}$, $15\frac{1}{4}$ mihl. Den 26 junij till Stokholm, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 julij till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 12 till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Och som Hans Kongl. Maj:tt fan mycket högt nödigt att hafwa någon wiss effterrettelse om dee eest- och lijflandske fest-

ningarne, som nu i någre åhr aldeles hafwa legat stilla, dy pålade Hans Maij:tt mig att giöra een reesa dijt och weta Hans Maij:tt relation sambt förfärdiga deröfwer wissa deseigner sambt anordna, hwad byggas skall. Jag reste altså effter taget afskeedh den 23 julij siööledes ifrån Stokholm till Waxholm, 3 mihl. Den 24 till Stäkesundh, $\frac{1}{4}$ mihl.

Den 1 augusti innanskiärs till Timmersundh, 4 mihl. Den dito innanskiärs till Kappelskiäär, 1 mihl. Den 2 innanskiärs till Kallhambn, 1, Söderarmsbaak, 1, öfwer Åhlandz haaf till Landz udd på Åhland, 10, innanskiärs till Flijsebärg, 2, innanskiärs till Sandöö, 2, och till Lilla Sättungen på Finnlandh, 1, ähre tillsammans 17 mihl. Den 3 öfwer Dehlen till Store Sättungarne innanskiärs, 2, och uthanskiärs öfwer Wattuskiffte till Kråkeskiäär, 6, och innanskiärs till Korpoström på fasta Finnlandh, 2, och innanskiärs till Spihlmansundh, 1, 11 mihl. Den 4 till byen Gullkronan på een öö innanskiärs, 3, och öfwer Gullkronefiähln till Hälsingeskiär och så igenom Jungfrwhället till Jungfrwsundh, 3, 6 mihl. Den 6 innanskiärs till Skalleröö, 1, öfwer Hangö fiähln till Hangöö udd, 5, till Terminden, 4, Hästnässund, 1, Bogsiöö, 4, igenom Baresundh och in till Barrefiähln, 2, 17 mihl. Den 7 till Porkalla udd, 4 mihl. Den 11 medh postbååten öfwer Räfsweske båttnen till Räfwell, 8 mihl. Den 16 till krogen Luka, 2 mihl. Den 17 till krogen Remmeda, 9 mihl. Den 18 till krogen Purtz, 9 mihl. Den 19 till krogen Wrangers, 8 mihl. Den 20 till Narfwen, och samma affton syntes cometen förste gången, 2 mihl. Den 23 till Joala och tillbaka, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 24 till wattns på Nerowa strömmen till Pelnisskylla, 6 mihl. Den 25 till Wasch Narfwen wed Peipsis siöön, 2 mihl. Dito till lands till Bungeriss, 6 mihl. Den 26 till Pattasykylla, 11 mihl. Den 27 till staden Dorpatt, 3 mihl. Den 29 Eimbachströmmen uthföre till Caster, 2, och Wärbek, 5, 7 mihl. Den 30 neder till Peips siöön, 2, och tillbaka till Wärbek, 2, och till härregården Luunia, 5, 9 mihl. Den 31 aug. till Dorpt igen, 2 mihl.

Den 2 septemb. ifrån Dorpt till Spankow, 3 mihl. Den 3 septemb. till Wallierfwo krogh, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 4 till Kirrumpä slått, $2\frac{1}{2}$, till slåttet Wastlini eller Nyenhuusen wed ryssiske gräntzen, $4\frac{1}{2}$, 7 mihl. Den 5 till slåttet Marienburg, 7 mihl.

Den 6 till Hummeriss, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 7 till Tirsén, 4, och slättet Sesswägen, 3, 7 mihl. Den 8 till Bersoon, 4, och till Seissing, $1\frac{1}{2}$, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 9 till slättet och fästningen Kåkenhusen, 5 mihl. Den 11 till Ascheraden, $3\frac{1}{2}$, Gross Jungfernhoff, 2, Linnwarden, 1, och Keggum krogh, 1, $7\frac{1}{2}$ mihl. Den 12 till Yxkull, $3\frac{1}{2}$, och Kerkholm och så till Riga, 3, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 15 till Nymynder schantz och gamla Dynemynde, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 16 till Riga igen, $2\frac{1}{2}$ mihl.

Och sedan jag så wäl om sielfwe deseignen som om festningsbygnaden medh herr feltmarskalken och general gouverneuren, herr Christer Horn hade gjort alt aftahl, reste jag den 26 septemb. ifrån Riga till Nyer Möhlen, $1\frac{1}{2}$, och Jernikow, $2\frac{1}{4}$, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 27 öfwer Åaströmmen med ferga till Fitings krogh, 6 mihl. Den 28 till Saliss eller Adiest och med ferga öfwer Salische bäcken, $4\frac{1}{2}$, och till påstgården Orrekylle, $3\frac{3}{4}$, 8 mihl. Den 29, Michelssmessa dag, till staden Pernow, $6\frac{3}{4}$ mihl.

Den 2 octobris ifrån Pernow till Oudern, 1 mihl. Den 3 till Tamperkylle, 8 mihl. Den 4 till Wärder eller Wirtzmoise, 2, och öfwer Moonsundh, 2, och öfwer öön Moon, 2, öfwer lilla Sundet till Maseik opå Össell, $\frac{1}{2}$, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 5 till Löwell, $3\frac{1}{2}$, och till Arnssborgh, $3\frac{1}{2}$, 7 mihl. Den 7 till Sworfwerort eller Serlehambn, 7 mihl. Den 8 tillbaka till Leije Minkell, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 9 till Arnssburgh, 1 mihl. Den 10 till Puttkull, 2 mihl. Den 11 till Karisshoff, 2, och till Pommerort, 3, 5 mihl. Den 12 öfwer Sundet, 1, och till Grossenhoff på Dagöön, 4, 5 mihl. Den 17 derifrån till Diuphambn, 1, och samma dag till siöös. Den 18 medh een hufwudhstorm och största faara till ankars under klippan Swänske Höga, sedan wij hade aflagdt 31 mihl, hwarest wij för den förskräcklige stormen för öppna hafwet medh störste lifsaara lågo för ankar in till den 22 septemb., då wij seglade till Furusundh, 5 mihl. Den 24 till Timmersundh, 4 mihl. Den 25 till Waxholm, 2, och samma dag igenom dens Högstes nådige tillhielp aflagt denne långe, faarlige och beswärlige reesan, 5 mihl.

Den 31 decemb. reeste till mine k. barn till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl; hafwandes altså åter igenom Gudz nåde ändat ett mitt beswärlige wandrings åhr, för hwilken nådh himmelens och jordenes Herre ewinnerligen ware ähtrat. Ammen.

Denn 2 januarij reste jag ifrån Stroppsta till Stokholm igen, [A:o 1683] $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 13 februarij till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 16 till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 4 aprill reste jag till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 16 apr. till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 24 aprill till wattns till Röösteen, 3 mihl. Samma natt emellan den 24 och 25 aprill betäkte månans ansichte dee twenne in coniungtionone när hwarandra stående förnembste planeterne Jupiter och Saturnus medh sitt lopp, så att desse 3 planeter fast i een punct emot våre ansichter wore att seendes, hwilket jag medh mine ögon sett och hwart 800 åhr skieer, warandes detta den åttonde gången sedan wärdenes skapelse, att desse rewolutioner ähre skedde. Den 25 aprill till Stroppsta, 2 mihl. Den 1 maj till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 4 maj sende jag mine k. söner Wilhelm och Carl Gustaff förste gången ifrån Stokholm till Ubsala att studera. Gudh gifwe dem sin nådh och rijka wälsignelse.

Den 8 maj reste jag till wattns och den 9 till Daleröhambn, 5 mihl, att taga skantzen i ögenskeen och giöra deröfwer deseing. Den 10 derifrån till Stokholm igen, 5 mihl. Den 26 maj till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 31 dito till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Och som Hans Maj:tt mig pålagdt att visitera festningsbygnaden i rijket, dy reste iag den 23 junij ifrån Stokholm till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 29 bödh iag mine k. barn fara wäl och reeste till Läggstabroo, 2, Blacksta i Gåsinge sokn, $1\frac{1}{2}$, Norrby, 1, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 30 till Wassbroo, 2, Fleen, 2, och till Steenssöö i Malm s., $2\frac{1}{4}$, $6\frac{1}{4}$ mihl.

Den 1 julij till Skeenäs, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 4 julij ifrån Skeenäs till Steenssöö, $2\frac{1}{2}$ mihl, dito till Wedby i Biörkwijk sokn, 2 mihl. Den 5 till Wijråån, 1, Herrebråtn, $\frac{1}{2}$, Krookeek, 1, Åby, $1\frac{1}{2}$, Norrkiöping, $\frac{3}{4}$, Söderkiöping, $1\frac{1}{4}$, 6 mihl. Den 6 julij, store bööndagen, till Frööberga, 1, och Gusum bruuk, 2, 3 mihl. Den 7 dito öfwer Gusum skog, een ellak wäg till Knappekulla, 2, Skedzhult, 1, Harg, 1, och till Segellåhn, $1\frac{1}{2}$, och derifrån till bååts till Wästerwijk, $1\frac{1}{2}$, 7 mihl. Den 8 från Wästerwijk siööledes till Södre Ufwöö, 8 mihl. Den 9 till Kornemåhla, 9 mihl. Den 10 till landz derifrån till Ryssby krogh, 1, och så der ifrån till Callmare, $1\frac{3}{4}$, $2\frac{3}{4}$ mihl. Den 11 till Wassm-

löösa, $1\frac{3}{4}$, Påboa, 2, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 12 till Bröms, $1\frac{1}{4}$, Abrahams äng, $1\frac{1}{4}$, Lykeby, 2, och der ifrån till Carlsskroona, $\frac{1}{2}$, 5 mihl.

Och som i medler tijdh dee wisse tijender wore innlupne, att konungen i Frankrijke hade sändt een anseelig krigzflåtta till Östensiöön under admiralen Priulij, som war reda ankommen i Kiöpenhamn, och konungen af Danmark derigenom fek annledning att göra een och annan umbrage, dy ankom Hans Kongl. Maj:tt sielf i persohn den 19 julij till Carlsskroona. Och som Hans Kongl. Maj:tt ett och annat hade recognoscerat och wäl befant, att flåtten icke alt för säker skulle liggia i Carlscrona, som een ort, den der igenom dee ännu till störste deelen ofullkomblige sambt oupbygde wärk icke wore kommen till sin rätta defension, så frambt den igenom dee franske och danske coniungerade flåttorne skulle attaqueras, dy resolverade Hans Maj:tt att låta den gå till Callmare. Drog den 24 julij altså flåtten sig uthur hambnen på reddan, och den 26 gick denn till siöss åth Callmar.

Och som Hans Kongl. Maj:tt och tillijka fant nödigt att låta dee till Carlsskroona beordrade regementer till häst och foot gåå till Calmare ifrån Carlsskrona att wara flåtten så myket närmare, altså reeste jag den 28 föruth att sätta Smålandz regementett till häst under öfwersten Ståhlhammar sambt Jönkiöpingz och Calmare regementerne till foot under öfwersterne Mörner och Soop när in till Calmare, och samma dag till Påboa, 5 mihl.

Den 29 inn under Calmar och tillbaka till Hussbyholm, 5 mihl. Den 30 till Wärnäs tillbaka, der iag mötte Hans Maj:tt, $1\frac{1}{2}$ mihl. Och samma dag medh Hans Maj:tt till hufwudhquarteret Ljungby, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 31 medh Hans Kongl. Maj:tt till Callmare, $1\frac{1}{4}$ mihl.

Den 4 augusti medh Hans Maj:tt till Borkholm på Öhlandh, 4 mihl. Den 5 till Callmar igen, 4 mihl.

Den 4 septemb., sedan all faara war förbij och fransösische flåtten effter oförättade saker gjorde sig ferdig att gå heem igen, resolverade Hans Maj:tt att dimittera regementerne heem igen och begaf sig den dito till Wassmlöösa, $1\frac{1}{2}$, Påboa, 2, och Bröms, $1\frac{1}{4}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 5 till Abrahams äng, $1\frac{1}{4}$, Lykeby, 2,

och Carlsskrona, $\frac{1}{2}$, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 6 reste Hans Maj:t ifrån Carlsskrona till Christianstadh och Skååne och afferdade mig medh någre serdeles ordres till feldtmarskalken Königzmark, som då medh een deel regementer stogh wedh Giöteborg, att observera, hwadh wedh norrska grentzen passera skulle. Jag reeste altså samma dagh till Listerby, 2, Runneby, 1, och till Bröagra, $\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 7 till Siööary, 2, Diurmåhla, $\frac{1}{2}$, Qwarnemåhla, $\frac{1}{2}$, Uhråhsa, $\frac{1}{4}$, $6\frac{1}{4}$ mihl. Den 8 till Wäxiöö, 2, Öhr, $\frac{1}{2}$, Ösiöö, 1, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 9 till Torp, 2, Wärmemoo, $2\frac{3}{4}$, och Breeare, 2, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 10 till Ölmsta, 1, Gisslawedh, $\frac{1}{2}$, Grönhult, $\frac{1}{2}$, Tranemoo, $\frac{1}{2}$, och till Swenniunga, $\frac{1}{2}$, 7 mihl. Den 11 till Hunnary, $\frac{1}{2}$, Schiäne, $\frac{1}{2}$, Biörlanna, $\frac{1}{2}$, Landwette, $\frac{1}{2}$, 6 mihl. Den 12 till Giöteborg, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 13 ankomm Hans Kongl. Maj:tt. Den 15 septemb. reste jag medh Hans Kongl. Maj:tt till Båhuus, samma dag tillbaka till Giöteborg, 3 mihl. Den 17 reste jag till Båhuus, $\frac{1}{2}$, Tyfwe kijhln, $\frac{1}{2}$, och till Marstrand, $\frac{1}{4}$, $4\frac{1}{4}$ mihl. Den 18 tillbaka till Båhuus, $2\frac{3}{4}$ mihl. Den 19 till Götheborgh, $\frac{1}{2}$ mihl.

Och samma dag exerceerade Hans Maj:tt regementerne. Den 23 septemb. reste Hans Maj:t ifrån Giöteborg och jag tillijka till Lehrum och herregården Aspäs, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 24 till Yngaryd, $\frac{1}{4}$ mihl. Den 25 till Allingzåhs, 1, Behne, 1, 2 mihl. Dito till Sköfwede, $\frac{3}{4}$, Wedum, $\frac{3}{4}$, och till Wånga, 2, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 26 igenom Skaara till Skiärf, $2\frac{1}{2}$, Binneberg, 2, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 27 till Walla, 2, Hoofwa, $2\frac{3}{4}$, Bodarne, $2\frac{1}{4}$, Stafåå, 1, och Wretztorp, 1, 9 mihl. Den 28 till Marke, $\frac{3}{4}$, Söderby, 1, Länäs, $\frac{1}{2}$, och till Skeenäs, 3, 7 mihl.

Denn 3 octob. ifrån Skeenäs till Åhlsätr, 1, Steenssöö, $\frac{1}{2}$, Ramsta, $\frac{1}{4}$, Fleen, 1, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 4 till Wassbroo, 2, Norrby, 2, Blaksta, 1, Läggestabroo, $\frac{1}{2}$, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 5 till Taxinge, 1, Kumbla, 1, och till Stroppsta, $\frac{1}{2}$, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 octobris till Stockholm, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 12 novemb. reste jag till Stroppsta igen, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 4 decemb. till Stockholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 23 dito reste jag till Stroppsta, dijt jag mine k. barn hade föruth sändt, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Ähr altså igenom den allerhögste Gudens allernådigste tillhiälp och beskydd åter ett mitt eländes och beswärligheets

åhr tillbaka lagdt, hwilkens högste Maij:tt ware loff och prijs ewinnerliga. Amen.

[A:o 1684] Gudh förläane ett freedh och frögdefult gott nytt åhr! Den 2 januarij reeste jag ifrån Stroppsta till Stokholm, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 jan. reste iag igen till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 21 till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 9 martij reste iag till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 11 till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 27 martij till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 7 aprill till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 17 maij till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 21 dito till Stokholm, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 5 juni medh ingenieuren Spihler, att göra anstalt om graf cooret wed Turinge kiörkia, ifrån Stokholm till wattns till Röösteen, 2 mihl. Den 6 till Tellie, $2\frac{1}{2}$, och till Stroppsta, $1\frac{1}{2}$, 4 mihl. Den 9 tillbaka till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 8 julij till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 12 till Stokholm, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 23 decemb. till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Åhr altså åter ett mitt beswärlige lefwernetz åhr igenom Gudz nådige tillhiälp tillbaka lagdt, hwilkens allerheeligste nambn ewinnerliga ware ährat. Amen.

[A:o 1685] Denn Allershögste förlähne ett gott och frögdefult nytt åhr!

Denn 1 januarij, nyåhrs natt, feck iag genom een expresse drabant bådh ifrån Hans Kongl. Maij:tt att komma gienast till Hans Maij:tt, som då war i Stockholm. Reste altså samma dagh till Stockholm, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 17 januarij reeste iag till Stroppsta igen, $4\frac{1}{2}$ mihl, och den 18 tillbaka till Stockholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Och som jag ärnade i Herrans nambn att wedh Turinge kiörkia låta förfärdiga för mig och dee mine ett graaf chor, och iag icke allena låtitt een stoor deel matherialier frambringa, uthan hade och stenhuggaren reda den 15 febr. föruth sent,

dy reste iag den 28 februarij till Stroppsta att giöra een och annan anstalt, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 3 martij till Stockholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 16 aprill reeste iag till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 23 aprill till Stockholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 6 junij reeste iag till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 11 dito till Stockholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 27 junij till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 30 till Stockholm, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 28 julij reeste iag till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 30 till Läggstabroo, 2 mihl. Dito Blacksta, $1\frac{1}{2}$, och till Norrby, 1, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 31 julij uthi ett stort slagregn heela dagen till Kootan, 1, Hyltinge kiörkia, 1, och till Fleen, 2, 4 mihl.

Den 1 augustij till Raamsta, 1, Steenssöö, $1\frac{1}{4}$, Åhlsättra, $1\frac{1}{4}$, och till Skeenäs, 1, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 11 augusti ifrån Skeenäs till Åhlsättra, 1, Steenssöö, $1\frac{1}{4}$, och till Raamsta, $1\frac{1}{4}$, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 12 till Fleen, 1, Wasbroo, $1\frac{1}{2}$, Åker och Bergqwarn, 3, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 13 till Läggstabroo, $1\frac{1}{2}$ mihl. Dito till Stroppsta, 2 mihl. Den 17 augusti till Stokholm, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 19 septemb. reeste iag till Fittia, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 20 till Stroppsta, 3 mihl. Den 22 till Stokholm, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 10 octob. reste iag till min swågers, herr Erich Appellgreens, gårdh Sixta på Wärmbdöön, 4 mihl. Den 12 till Waxholm, 1, och till Siggsta igen, 1, 2 mihl. Den 13 till Högarns krogh, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 14 till Stockholm, $1\frac{1}{2}$ mihl.

Igenom dens Allerhögstes nådigste wälsignelse och beskydd hafwer iag åter tillbaka lagdt ett mitt äländes åhr, derföre Hans Guddomelige Maj:tt ware ewinnerlig ähra. Hann hielpe wijdare. Amen.

Herhoos kann iag icke obemält låta, det Hans Kongl. Maj:tt, af eget bewågh och mig oförtänkt, i nådigt anseende till mine underdånigste, trogne och flitige tjänster, min löhn fördubblat och migh wedh statens formerande, migh owitterligit, i stelle för 1500 dhlr. smt. för 3,000 dhlr. smt. oppföra låtitt, åhr-ligen att undfåå.

[A:o 1686] Gudh förläne ett lyksaligt och frögdefult gått nytt åhr!

Den 12 januarij reeste iag till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 27 dito till Stockholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 31 martij reeste iag medh mine k. barn till wattns ifrån Stokholm till Röösteen, $1\frac{1}{2}$ mihl. Dito till Båkållsundh, $1\frac{1}{2}$, och till Lyna gårdh, $1\frac{1}{2}$, 3 mihl.

Den 1 aprill till Stroppsta, $\frac{3}{4}$ mihl. Den 13 dito gjorde iag bröllopp åth capiteenskan Christina Gevalia, som hade i några åhr warit hoes mina döttrar och feck kiörkioheerden på Mörköön. Den 16 reeste iag igen till Stockholm, $4\frac{1}{2}$ mihl. Denn 3 majj perorerade min k. son Wilhelm Dahlbergh publice uthi Ubsala och tog dermedh effter aflagde sina studier afskeedh, emedan han hade lust att blifwa employerat uthi krigswäsendet.

Och som Hans Kongl. Maj:tt hade resolverat, att göra een reesa åth Jämptelandh och besee norske gräntzen opå denn orten, dy affärdade Hans Kongl. Maj:tt mig föruth att både så wäl informera mig som att låta laga wägarne sambt göra emot Hans Maj:z ankombst all godh anstalt och låta förfärdiga afrijtningar af skantzarne. Jag reeste alderföre den 21 majj ifrån Stockholm till Rootebroo, 2, Määrsta, 2, och till Skåhlsta, 1, 5 mihl. Den 22 till Ubbsala, 2, Högsta, $1\frac{1}{4}$, Giötebrunna, 2, Ifree, $1\frac{1}{4}$, och till Mehede, $2\frac{1}{8}$, $8\frac{5}{8}$ mihl. Den 23 majj, Pingzdagen, till Elfkarby, $1\frac{3}{8}$, och der öfwer stora Dahlelfwen inn i Giestriklandh till Gäfle stadh, $2\frac{1}{2}$, $3\frac{7}{8}$ mihl. Den 24 till Biörke i Hille sokn, 1, Berg i Hambrång s., $2\frac{1}{4}$, Tönnebroo, $1\frac{1}{2}$, och till Stråtiära i Helsinglandh och Skogh sokn, $1\frac{1}{2}$, öfwer stoora elfwen Lussnan till Skalle i Sörala sokn, $2\frac{1}{4}$, $8\frac{1}{2}$ mihl. Den 25 majj till Åå i Norala sokn, 1, Oppängia i Enåkers s., $2\frac{1}{2}$, Iggsundh i Notångers sokn, $1\frac{1}{2}$, och till Hudigswaldh, 1, $5\frac{3}{4}$ mihl. Den 26 till Frölandh i Rogsta sokn, $1\frac{1}{4}$, Rösta i Harmånger sokn, $1\frac{1}{2}$, Gärde i Jättendahl sokn, $\frac{1}{2}$, Åhs i Gnarp sokn, 1, öfwer Åhr skogen, $1\frac{1}{4}$, och öfwer stoora Niurunda elfwen till Dingersiöö i Mellpadh och Niurunda sokn, $1\frac{1}{2}$, 7 mihl. Den 27 till Ängian i Tuuna sokn, 2, Rennsiöö, 1, och så till bååts till Kiärrsta i Röde sokn, $1\frac{1}{2}$, och till Främesta i Torp sokn, $2\frac{1}{2}$, 7 mihl. Den 28 till Borgsiöö kiörkia, $1\frac{1}{2}$, till krogen på Jempt skogen, 2, och sedan öfwer skogen till Bräcke capell i Jemptlandh, 2, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 29 derifrån till bååts till Räf-

sunds kiörkia, $2\frac{1}{2}$, och till Pillgrimstadh, $\frac{3}{4}$. Derifrån till lands till Åker i Brunnflodh sokn, $1\frac{3}{4}$, 5 mihl. Den 30 maj till färgan wedh Frössöön, $1\frac{1}{2}$, öfwer sundet och till Hoffwedh kiörkan på Frössöön, $\frac{1}{2}$, 2 mihl.

Den 2 junij ankomm Hans Kongl. Maj:tt till Frössöön. Den 3 dito lätt Hans Maj:tt exercera Jemtelands regementett under öfwersten Åke Ulfsparre, och effter middagen reeste wij till Sune kiörkia och skantz, och då resolverades att wedh Sune anleggia een stadh, 1, dito tillbaka till Kungzgården på Frössöön, 1, 2 mihl. Den 4 och 5 mönstrade Hans Maj:tt. Den 5 reste iag föruth till wattns öfwer Stoorsiöön till Trappenäs, $1\frac{1}{2}$, dito till wattns till Snuusbacken, 2, och till lands till Mattmar, 1, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 6 till Mörsell, $1\frac{1}{2}$, och derifrån till båts öfwer Lillen till Järpe skantz, $1\frac{1}{4}$ och så till Unnersåkers kiörkia, $\frac{1}{4}$, 3 mihl. Den 7 junij komm Hans Maj:tt effter till Järpe skantz och gick reesan til Brattlandh, $1\frac{1}{2}$, och till wattns öfwer Åhrsöön, stora fiället Åhr skutan förbij till båats till Dufwe, $3\frac{1}{4}$, och sedan till Noorhalln, een ellak wägh, 1, $5\frac{3}{4}$ mihl.

Här måste wij tillbaka för det stora wattnet på fiälln war och kunde icke komma till gräntzen. Den 8 gick reesan tillbaka till Dufwe igen, 1, Åhre kiörkia, $1\frac{1}{4}$, Unneråkers kiörkia, 2, Mörsill, $1\frac{1}{2}$, Mattmar capell, $1\frac{1}{2}$, Snuusbacken, $\frac{3}{4}$, och så till båats öfwer Stoorsiöön till Wåge i Hall sokn, $1\frac{1}{4}$, och så till Marieby kiörkia, $1\frac{1}{2}$, $10\frac{3}{4}$ mihl. Den 9 till wattns till Owijkan, $1\frac{3}{4}$, Hofwermoo i Berg sokn, $\frac{3}{4}$, och så till Åhsen, $1\frac{3}{4}$, men sedan till häst till Klöfziö, 2, öfwer Klöfzö fiäll, der snöön ännu lågh under hästebuken, och till Wämmdahls kiörkia i Herriedahlen, $2\frac{3}{4}$, $9\frac{1}{2}$ mihl. Den 10 junij till Heedhe kiörkia, 2, till Långåå skantz wedh elfwen Lussnan, $1\frac{3}{4}$, till Mittbroo wedh Meedeströmmen, $\frac{1}{4}$, och så tillbaka till Heede kiörkia, 2, 6 mihl. Den 11 dito, stoorä böönedagen, effter gudztjänsten till båats på Lussnan till Ramsiö, $3\frac{1}{2}$, och så till häst till Glijsabergh, $1\frac{1}{2}$, till Härrö, $1\frac{1}{2}$, och samma natt till Lille Herriedahlen, 2, $8\frac{1}{2}$ mihl. Den 12 junij öfwer Tolffmihle skogen till Åhlsiö mitt på skogen, der gräntzen ähr emellan Herriedahlen och Östre Dalarne, 3, och så fyllest öfwer skogen till Älfdahls kiörkia och skantz, $5\frac{3}{4}$, $8\frac{1}{2}$ mihl. Den 14 till Lijma skantz, $5\frac{3}{4}$, och så till Walleråås i Malung sokn, $2\frac{3}{4}$, $8\frac{1}{2}$ mihl.

Den 15 reeste Hans Maj:tt herifrån till Christinæhamn i Wärmelandh att mönstra regementett, men iag reeste till Malungs kiörkia, $\frac{1}{2}$, Yttre Malungs capell, 1, Appelboo kiörkia, $\frac{1}{4}$, Järna, $\frac{1}{4}$, öfwer Wannö å till Nääs, 1, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 16 till Biörneboo i Wästre Dalarne och Floda sokn och öfwer elfwen Ljuran, $\frac{1}{4}$, till Gränie kiörkia öfwer Gränskogen, 3, till Lådewijk och Söörwijk, $\frac{1}{2}$, $5\frac{3}{4}$ mihl. Den 17 junij till Norre Bärke, $\frac{1}{2}$, Söre Bärke, $\frac{1}{4}$, Wijk, 1, Oonsöo, $\frac{3}{4}$, Gunillboo kiörkia, $\frac{1}{2}$, 6 mihl. Den 18 till Bysala, $\frac{1}{4}$, Gisslarboo och Kallsuna, $\frac{1}{2}$, Kiöpingh, $\frac{1}{4}$, Kongzöör, 1, och till Hiälmer-sundh, $2\frac{1}{4}$, $7\frac{1}{4}$ mihl. Den 19 till Lööfåker, $\frac{1}{2}$, och till Skee-näs, 2, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 21 till Åhlsättra, $\frac{3}{4}$, Steensöo, $\frac{1}{2}$, Ramsta, $\frac{1}{4}$, Fleen, 1, Wasbroo, 2, $6\frac{1}{2}$ mihl.

Den 22 till Norrby, 2, Blacksta, 1, Laggstabroo, $\frac{1}{2}$, Kumbla, $\frac{1}{2}$, och Stroppsta, $\frac{1}{2}$, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 25 junij till Stockholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 23 octob. reeste iag till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 27 till Stockholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 17 novemb. reste iag till Stroppsta att göra brölopp åth fogden, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 19 till Stockholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Denn allerhögste Gudhen ware ähran, som mig åter hafwer hulptit ett mitt beswärs åhr tillbaka läggia. Hann hielpe wij-dare för Christij skuldh. Amen.

[A:o 1687] Denn 18 januarij reste iag till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 25 dito till Stockholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 24 febr. reste iag till Sturehoff till min systerdotters Justinas brölopp, 2 mihl. Den 25 till Stroppsta, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 28 till Stockholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 23 martij till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 3 aprill till Stockholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 dito wart Hans Kongl. Högheet printz Carl Gustaf begrafwen. Och baar iag iembte öfwersten af Lijfregementett Ramswärdh, öfwersten af artolleriet Siöbladh samt öfwersten och commendan-ten i Pernow Pistohlkors liket till sitt hwijlorumm.

Och som Hans Kongl. Maj:tt hade resolverat, att Götheborg medh alt alfwar skulle fortificeras effter det moderne ma-

neeret, och des wärk oppmuras sambt opå Ryssähsen och Gullberget leggas starka tohrn effter den dessein, som iag deröfwer hade förfärdigat, som af Kongl. Maj:tt war approberat, dy beordrade Hans Kongl. Maj:tt mig dijt neder att begifwa, bemelte arbete medh 2000 knechtar att begynna. Reste altså den 14 maj till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 17 till Leggstabroo, 2, Blacksta, $1\frac{1}{2}$, Norrby, 1, Wasbroo, 2, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 18 till Fleen, 2, Ramsta, 1, Steensöö, $1\frac{1}{4}$, Åhlsätr, $1\frac{1}{2}$, Skeenäs, 1, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 19 till Lännäs, 3, Söderby, $1\frac{3}{4}$, Marka eller Blacksta krogh, 1, och till Wredzstrup, 2, $7\frac{3}{4}$ mihl. Den 20 till Staafåå, 1, Bodarne, 1, Hoofwa, $2\frac{1}{4}$, Walla, $2\frac{1}{2}$, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 21 till Binneberg, 2, Skärff, 2, Skaara, 1, Wånga, $1\frac{1}{2}$, Wedum, 2, $8\frac{1}{2}$ mihl. Den 22 till Söfwede, $1\frac{3}{4}$, Beene, 1, Allingzåhs, $\frac{3}{4}$, Yngary, 1, Lerum, $1\frac{1}{4}$, och till Göteborgh, $1\frac{3}{4}$, $7\frac{1}{2}$ mihl, hwarest, sedan iag dee deröfwer förfärdigade desseinerne hade aplicerat, lade iag den 9 junij första steenen till ett åttkantigt tohrn på Ryssähsen medh wanlige ceremonier.

Den 11 junij reeste iag till Båhuus, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 13 till Marstrandh, $2\frac{1}{4}$ mihl. Den 16 till Båhuus igen, $2\frac{1}{4}$ mihl. Den 17 till Giötheborg, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 21 junij lade iag första steenen till Rundttohrn opå Gullberget iempte een stjärna medh waanlige ceremonier. Den 23 junij till Forssåker, sedan iag till arbetett anordning giort, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 24 till Kongzbaka, 2 mihl. Den 25 till Warbergh, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 27 till Falkenbergh, 3 mihl. Den 28 till Hallmstadh, 4 mihl. Den 29 till Laholm, 2 mihl. Dito till Engellholm, 3 mihl. Den 30 till Helsingborgh, 3, och Landzcrona, 3, 6 mihl. Den 2 julij till Saxtorp, 1 mihl. Den 3 till Malmö, 3 mihl. Den 6 till Gårstång, hwarest feltmarskalken Aschenberg war, 3 mihl. Den 7 till Höörby, 2 mihl. Den 8 till Wramm, $2\frac{1}{2}$, Christianstad, $1\frac{1}{2}$, och till Gualöff, $1\frac{1}{2}$, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 9 till Sillfitzborg, 1, Ysane, $\frac{1}{2}$, och till Carlsshambn, $2\frac{1}{4}$, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 11 till Hooby, 2, och Listerby, $2\frac{1}{4}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 12 till Carlsskrona, 2 mihl. Den 17 julij derifrån till Lyckeby, $\frac{1}{2}$, Abrahams äng, 2, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 18 till Bröms, $1\frac{1}{4}$, Påboa, $1\frac{1}{4}$, Wassmlösa, 2, och till Calmar, $1\frac{1}{2}$, 6 mihl. Den 20 till wattns till Skäggenäs, 2, och till Wällöö, 5, 7 mihl. Den 21 till Kråkelundh, 6, till Strupe, $1\frac{1}{2}$,

och Orödh, 1, $8\frac{1}{2}$ mihl. Den 22 till Spåresundh och Idesundh, 3 mihl. Dito till Städholmen, 4, fiskelägrät Bergskiär, $1\frac{1}{2}$, Torrö och så till Booköö, 3, Barsundh eller Kettle, 2, 12 mihl. Den 23 till Håska, 1, Kallssöö, 3, Gränssöö, 3, och till Wästeröö, 1, 8 mihl. Den 24 öfwer Bråwijken till Oxlesundh, 4, och till Säfwesundh, 4, och sedan till Södertellie, 6, 14 mihl. Den 25 julij, Jakobsmessedag, till Stroppsta, $1\frac{1}{4}$ mihl.

Den 14 augusti reeste iag till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Och som Hans Kongl. Maj:tt igenom den allerhögste Gudhens nådigste försyn och skickelse och i anseende till mine långlige, beswärlige och trogne krigstjänster har behagat igenom des nådige fullmact af den 4 augusti att förordna migh till generalmaior af infanteriet och landzhöfdinge öfwer Jönkiöpings lähn, uthi h. Kongl. rådet och general lieutenanten gref Lichtons ställe, för hwilken nådh och wälgång den allswäldige Gudhen ewinnerlig ware ährat och prijsat och Hans Maj:t storligen tackat, så hafwer Hans Maj:tt det förordnat, att iag derhøes änn wijdare directionen öfwer fortificationerne förwalta skulle och derhøes för gott befunnit, att iag migh medh det forderligste dijt neder skulle begifwa, lähnet att emotaga.

Alt derföre begaf iag mig på reesan ifrån Stokholm den 4 septembris och reeste till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 till Läggestabroo, 2, och till Blacksta, $1\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 9 till Norrby, 1, Wasbroo, 2, och till Fleen, 2, 5 mihl. Den 10 till Ramsta, 1, Steensiöö, $1\frac{1}{4}$, Åhlsätr, $1\frac{1}{2}$, till Skeenäs, 1, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 13 till Lännäs, 3, Söderby, $1\frac{1}{2}$, Swijnewadh, $1\frac{1}{8}$, $4\frac{5}{8}$ mihl. Den 14 till Imma krogh, $1\frac{1}{2}$, Kiällmoo, 2, och Hussbyfiöhl, $1\frac{3}{4}$, $4\frac{1}{4}$ mihl. Den 15 till Lårsta, $1\frac{3}{4}$, Wastena, 1, och till Nyby, 1, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 16 till Ödsiöö, $1\frac{1}{2}$, Orkelberg, $1\frac{1}{4}$, och till Gränna, $1\frac{1}{4}$, 4 mihl. Den 17 sept. till Råby, $1\frac{3}{4}$, och så i Herrans nambn till Jönkiöping, 2, $3\frac{3}{4}$ mihl. Denn Allerhögsta gifwe nådh och wälsignelse sambt lycka för Christi skuldh.

Och emedan Hans Kongl. Maj:z nådigste breef mig tillkomm, att iag för allehanda wichtige ärender, eenkannerligen för statens formerande skuldh, gienast skulle begifwa mig till Stokholm, dy reeste iag den 17 octob. ifrån Jönkiöping, tagandes den wägen åth Giötheborgh att besee fästnings arbetett, om det i åhr wäl som sig bör förättat och gifwa Hans Maj:tt derom

relation. Samma dag till Jähra, 2, Gullery, $2\frac{1}{4}$, och till Timmele, $1\frac{1}{4}$, $5\frac{1}{4}$ mihl.

Den 18 till Hägna, $1\frac{1}{4}$, Liung, $1\frac{1}{8}$, Eeklanna, $1\frac{1}{4}$, Allingsåhs, $1\frac{1}{4}$, till Yngary, 1, $5\frac{5}{8}$ mihl. Den 19 till Lerum, $1\frac{1}{4}$, och till Göteborgh, $1\frac{3}{4}$, 3 mihl.

Och sedan iag alt effter nödtorfften besichtigat och wijdare all anordning giort, reeste iag den 22 till Lerum, $1\frac{3}{4}$, till Yngary, $1\frac{1}{4}$, Allingsåhs, 1, Beene, 1, Sköfwede, $\frac{3}{4}$, $5\frac{3}{4}$ mihl. Den 23 till Wedum, $1\frac{3}{4}$, Wånga, 2, Skärf, $2\frac{1}{2}$, $6\frac{1}{4}$ mihl. Den 24 till Binneberg, 2, Walla, 2, till Hofwa, $2\frac{3}{4}$, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 25 till Bodarne, $2\frac{1}{4}$, Stafåå, 1, Wretztorp, 1, $4\frac{1}{4}$ mihl. Den 26 till Blacksta krog, 2, Söderby, 1, Lännäs, $1\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 27 till Skeenäs, 3, Åhlsättr, 1, Stennsöö, $1\frac{1}{2}$, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 28 till Ramsta, $1\frac{1}{2}$, Fleen, 1, Wassbroo, 2, Norrby, 2, $6\frac{1}{4}$ mihl. Den 29 till Blacksta, 1, Läggestabroo, $1\frac{1}{2}$, och till Stroppsta, $2\frac{1}{2}$, 5 mihl. Den 2 novemb. till Stockholm, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Gudi ware ewinnerlig ähra.

Den 29 januarij reste iag ifrån Stokholm till Näsby till herr [A:o 1688] Uno Simming till barsöhl, 2 mihl. Dito till Stroppsta, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 30 till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 2 martij reste iag ifrån Stokholm till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 6 till Smedby, $1\frac{1}{2}$, till Norrby, $1\frac{1}{2}$, Berga, $2\frac{1}{2}$, Fleen, 2, $7\frac{1}{2}$ mihl. Den 7 till Raamsta, 1, Steensiöö, $1\frac{1}{4}$, Åhlsättr, $1\frac{1}{2}$, till Skeenäs, 1, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 8 till Regna, $3\frac{1}{2}$, Hällesta, $2\frac{1}{4}$, till Grytegiöhle, $\frac{1}{4}$, 6 mihl. Den 9 till Kiällmoo, $1\frac{1}{2}$, Hussbyfiöhl, $1\frac{3}{4}$, och till Motahla, $1\frac{1}{2}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 10 till Wastena, $1\frac{1}{8}$, Nyby, $1\frac{1}{8}$, Ödsiöö, $1\frac{1}{2}$, till Holkerbäck, $1\frac{1}{2}$, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 11 till Gränna, $1\frac{1}{4}$, Råby, $1\frac{3}{4}$, och till Jönkiöpingh, 5 mihl. Den 14 majj hölt iag jordransakning och ting i Rogberga i Tweta härad, $\frac{3}{4}$ mihl. Dito till Jönkiöping igen, $\frac{3}{4}$ mihl. Den 15 dijt till tinget, $\frac{3}{4}$, och tillbaka till Jönkiöping igen, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 16 till Gränna till ting och jordransakning i Wijsta häradh, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 17 dito öfwer till Wisingsborgh, 1 mihl. Den 18 till Gränna igen, 1 mihl. Den 19 till Jönkiöpingh, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 20 till tinget och jordransakningen i Moo häradh till Jähra, 2

mihl. Den 21 till Unnary, der tinget stogh, 2 mihl. Den 22 till Jönkiöping igen, 4 mihl. Den 27 reste iag till Norrwedbo härads jordransakning och tingh till Wijreda härregårdh och den 28 till tinget i Hulleridh. Den 30 till , $\frac{1}{2}$ mihl. Den 31 till Jönkiöping.

Den 6 junij reste iag till tinget och jordransakning i Söderwedbo häradh till Äsperid, 3, och den 7 till Ekesiöö stadh, $2\frac{1}{2}$, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 10 reste iag till tinget och jordransakningen i Östre häradh till Hwittlanda, 3 mihl. Den 12 till tinget och jordransakningen i Wästre häradh i Sääfsiöö, 3 mihl. Den 15, stora bööndagen, till Wricksta och Hemmersshult, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 16 till tinget och jordransakningen i Össboo härad till Wärnemo, 2 mihl. Den 20 derifrån till tinget och jordransakningen i Wässboo häradh och Ölmesta, 3 mihl. Den 25 junij begyntes effter Hans Maij:z befallning Commissionen öfwer dee af allmogen olageligen oppborne rootepeningar under mitt præsidio uthi Ölmsta. Den 26 junij tog min k. son Willhelm Dahlbergh effter Hans Kongl. Maij:z nådigste behag och befallning sitt första inträde under Hans Kongl. Maij:z lijfgarde till foot för volontair uthi Hans Kongl. Maij:z liberij. Den allerhögste Gudhen förlähne honom lyka och wälsignelse för Jesu Christi skuldh. Amen.

Och som jag i medler tijdh hade fått Kongl. Maij:z ordre att recognosera Nisseströmmen, om den stode att göras navigabel, reste jag den 29 till Mookrog och tillbaka till Ölmsta, 2 mihl. Den 27 reste Commissionen till Gisslawedh, $1\frac{1}{2}$ mihl.

Den 1 julij ifrån Gesslawedh till Bölaridh, $2\frac{1}{4}$ mihl. Den 2 till Nissaredh och recognosera Nissan och tillbaka, 3 mihl. Den 3 begyntes Commissionen, och den 6 reeste jag att recognosera Nissan till Nissared, $1\frac{1}{2}$, och till Ramnáhs, 2, $3\frac{1}{2}$ mihl. Dito till Draerid, 2, och Nissan uthföre, 1 mihl, och så tillbaka till Ramnáhs, 6 mihl. Den 7 tillbaka till reg:z quartermestarens Svante Persons gårdh, icke långt ifrån Bölaridh, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 till Långarids kiörkia och tillbaka till Bölaridh, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 10 till Gisslawedh, $2\frac{1}{4}$, Örydh, $2\frac{1}{4}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 11 till Jähra, $3\frac{1}{4}$, och till Jönkiöping igen, 5 mihl. Den 31 julij reste jag till Giöteborg att i ögenskijn taga den nederskutne ravelinen och samma dag till Jähra, 2 mihl.

Den 1 augusti till Gullaridh, $2\frac{1}{4}$, Timmele, $1\frac{1}{4}$, Hegna, $1\frac{1}{4}$, Liungh, $1\frac{1}{8}$, Eeklanna, $1\frac{3}{4}$, Allingsåhs, $1\frac{1}{4}$, och till Ingary, 1, 10 mihl. Den 2 aug. till Leerum, $1\frac{1}{4}$, och till Giötheborgh, $1\frac{7}{8}$, $2\frac{1}{8}$ mihl. Den 3 dito tillbaka till Leerum, $1\frac{7}{8}$, Ingary, $1\frac{1}{4}$, till Allingsåhs, 1, $4\frac{1}{8}$ mihl. Den 4 till Eeklanna, $1\frac{1}{4}$, Liungh, $1\frac{3}{8}$, Hegna, $1\frac{1}{8}$, Timmele, $1\frac{1}{4}$, Gullary, $1\frac{1}{4}$, Jähra, $2\frac{1}{4}$, och Jönkiöping, $1\frac{3}{4}$, $10\frac{3}{4}$ mihl.

Och effter Hans Kongl. Maj:tt hade resolverat att hålla generalmönstring öfwer Smålands regemente till häst och Callmare reg:te till foot i Högzby och mig nådigst beordrade mig wedh mönstringen att innfinna, dy reeste jagh den 18 augusti ifrån Jönkiöpingh till Ingaryd, 1, Finntorp, $1\frac{1}{4}$, Elgery, $\frac{3}{4}$, Ry, 2, Brooby, $1\frac{1}{2}$, Hultaby herregårdh, 1, $7\frac{1}{2}$ mihl. Den 19 till Klööfdahl, 2 mihl. Den 20 till Mörlunda, $1\frac{3}{4}$, och till Staaby wedh Högsby, $2\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 22 kom Hans Maj:tt ifrån Stockholm till Högzby. Den 23, 24, 25 och in till den 1 sept. stodh mönstringen och exerceringen medh regementerne wedh Högzby.

Den 2 septemb. medh Hans Kongl. Maj:tt ifrån Högzby till Åhlems kiörkia, $3\frac{1}{2}$, dito till Callmare, $3\frac{1}{2}$, 7 mihl. Den 3 dito medh Hans Maj:tt till Borkholm på Ölandh, 5 mihl. Den 4, 5 och 6 förlustade Hans Kongl. Maj:tt sig iempte den unge printz Friedrich af Holsteen opå jagt. Den 6 till Calmare, 5 mihl. Den 7 till Wassmlösa, $1\frac{1}{2}$, Påboa, 2, Bröms, $1\frac{1}{4}$, Abrams äng, $1\frac{1}{4}$, Lykeby, 2, och till Carlsscrona, $\frac{1}{2}$, $8\frac{1}{2}$ mihl. Den 10 ankomm Hans Maj:t ifrån Öland och flåttan, som då war i siön.

Den 11 till Listerby, 2, Runneby, $\frac{3}{4}$, Siöry, 2, $4\frac{3}{4}$ mihl.

Den 12 till Diuremåhla, $1\frac{1}{2}$, Qwarnmåhla, $1\frac{1}{2}$, Uhråsa, $1\frac{1}{4}$, Torssåhs, $\frac{1}{2}$, Wexiöö, $1\frac{1}{2}$, Åhreda, $1\frac{1}{2}$, Åhshult, $1\frac{1}{2}$, Nibble, 1, Stacktorp, $1\frac{3}{4}$, till Wittlanna, 2, Brunssmåhla, $1\frac{1}{4}$, och till Ekesiöö, $1\frac{1}{2}$, $16\frac{3}{4}$ mihl. Den 13 aug. reste Hans Maj:tt ifrån Ekesiöö till Stockholm och jag den 14 ifrån Ekesiöö till grefwinnan på Breewijk och så till Esperidh, 2, till Ingary, 2, och Jönkiöpingh, 1, 5 mihl.

Denn 25 septemb. reste jag till Gränna att hålla commission öfwer hauptman Bange, 4 mihl. Den 29 dito till Jönkiöping att taga effter Kongl. Maj:z ordre hoffrättssecreteraren Teller i arest, 4 mihl. Den 30 till Gränna igen, 4 mihl.

Den 6 octob. lychtades ransakningen, och reeste jag till Wästanå och så till Jönköping igen, 4 mihl.

Efter twenne Hans Maj:z bref reste jag denn 20 novemb. ifrån Jönköping till Råby, 2, Grenna, $1\frac{3}{4}$, Orkelberg, $1\frac{1}{4}$, och till Ödesiö, $1\frac{1}{2}$, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 21 till Nyby, $1\frac{1}{4}$, Wastena, $1\frac{1}{4}$, Lårsta, $1\frac{3}{4}$, Hussbyfiöhl, $1\frac{3}{4}$, 6 mihl. Den 22 till Kiällmoo, 2, Swijnewadh, $1\frac{7}{8}$, Immakrog, $1\frac{7}{8}$, Söderby, $1\frac{1}{8}$, och till Lännäs, $1\frac{1}{2}$, $7\frac{3}{4}$ mihl. Den 23 till Skeenäs, 3 mihl. Den 24 till Åhlsättr, 1, Steensiö, $1\frac{1}{2}$, Ramsta, $1\frac{1}{4}$, Fleen, 1, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 25 till Wassbroo, 2, Norrby, 2, Blacksta, 1, Leggstabroo, $1\frac{1}{2}$, Stroppsta, 2, $8\frac{1}{2}$ mihl. Den 27 novemb. till Stockholm, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 24 decemb. reeste jag till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 28 decemb., fierde dagh juhl, stog min älskelige k. dotters, den höghwälborne jungfrws ANNA MARIA DAHLBERGHS bröllops högtidh medh wälborne herr maioren Jochim Christian Beyer opå Stroppsta, dertill denn Allerhögste gifwe sin wälsignelse. Amen.

[A:o 1689] Den 3 januarij reste jag efter Kongl. Maj:z befallning till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 26 jan. till Stroppsta och den 28 tillbaka till Stokholm igen, 9 mihl. Den 4 majj reeste jag till båats till Båkålsundh, $2\frac{1}{2}$, den 5 till Lyna, $1\frac{1}{2}$, och den 6 till Stroppsta, $\frac{3}{4}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 6 och 7 skiedde executionen på Åkerby öreslandh igenom heradshöfdingen Lilliemark.

Den 8 reeste jag till Båkålsundh, $2\frac{1}{4}$, och den 9 till Stokholm, $2\frac{1}{2}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 10 till Rostock, 1, den 11 till Stroppsta, $3\frac{3}{4}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 15 till Tellie, $1\frac{1}{2}$, till Biörköön, 2, Båkålsundh, $1\frac{1}{2}$, och den 16 till Stokholm, $2\frac{1}{4}$, $7\frac{1}{4}$ mihl. Den 11 juniij till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 13 lades råasteenarne emellan Åkerby och Löfnässbärg af heradshöfdingen Lilliemark och nämbden. Den 14 till Stokholm till siös, $4\frac{3}{4}$ mihl.

Den 24 juniij, medsommarsdagen, stog min älskelige k. dotters, högwälborne jungfrw DOROTHEA BEATA DAHLBERGHS brölppz högtid medh den wälborne herre, h. Samuel Adlerbergh till Håkerstadh etc., förordnat assessor i Kongl. Giötha hoffrätt, uthi Stokholm. Den allerhögste Gudhen förläne dem alsköns lycka och wälsignelse för Christi skuldh. Amen.

Den 22 juli till båts till Stroppsta och den 26 till Stokholm igen, 9 mihl. Den 8 augusti reste jag till wattns ifrån Stokholm till Båkålsundh, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 9 till Lyna och Stroppsta, $2\frac{1}{4}$ mihl. Den 13 till Läggstabroo, $2\frac{1}{2}$, Blacksta, $1\frac{1}{2}$, Norrby, 1, Washbroo, 2, 7 mihl. Den 14 till Fleen, 2, Ramsta, 1, Steensöö, $1\frac{1}{4}$, Erichsberg, $\frac{3}{4}$, och till Ählsätter, $2\frac{1}{4}$, $7\frac{1}{4}$ mihl. Den 15 till Skeenäs, 1 mihl. Den 16 till Lännäs, 3, Söderby, $1\frac{1}{2}$, Swjnewadh, $1\frac{1}{4}$, $5\frac{3}{4}$ mihl. Den 17 till Imma krogh, $1\frac{7}{8}$, Kiällmoo, $1\frac{7}{8}$, Hussbyfiöhl, $1\frac{7}{8}$, till Hassla, $1\frac{1}{2}$, $7\frac{1}{8}$ mihl. Den 18 till Skäninge, 2, Östa, $1\frac{1}{2}$, Ödsiöö, $1\frac{5}{8}$, Hålderberg, $1\frac{5}{8}$, Grenna, $1\frac{5}{8}$, Råby, 2, Jönkiöping, $1\frac{3}{4}$, $10\frac{5}{8}$ mihl.

Efftter Hans Kongl. Majj:z nådigste ordre att mööta Hans Majj:tt uthi Marstrandh, reeste jag den 30 augusti ifrån Jönkiöping till Jähra, $1\frac{3}{4}$, Gullarydh, $2\frac{1}{4}$, och till Timmeledh, $1\frac{1}{4}$, $5\frac{1}{4}$ mihl. Den 31 till Hägna, $1\frac{1}{4}$, Liung, $1\frac{1}{8}$, Eeklanna, $1\frac{1}{4}$, Allingsåhs, $1\frac{1}{4}$, Ingary, 1, $5\frac{7}{8}$ mihl.

Den 1 septemb. till Lerum, $1\frac{1}{4}$, till Swartwattnet, $\frac{1}{4}$, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 2 till Götheborg, $1\frac{3}{4}$ mihl. Den 9 till Båhuus, $1\frac{1}{4}$, Tyfwekijhln, $1\frac{1}{2}$, Marstrand, $1\frac{1}{4}$, 4 mihl. Den 10 kom Hans Majj:tt ifrån general mönstringen i Uddewalla till Marstrand.

Den 11 reste Hans Majj:tt till Tyfwekijhln, $1\frac{1}{4}$, Bohuus, $1\frac{1}{2}$, Götheborg, $1\frac{1}{4}$, 4 mihl.

Samma dag drack Hans Majj:tt iempte hertigen af Holsteen och många andra förnehme herrar skålar opp opå högsta spitzten af Gullbergs tornet, der nu lejonet ståår, emedan jag be:te torn så wijda då bracht till fullkombligheet. Neppligen drickes på den orten fleera skåålar. Dagen dereffter besåg Hans Majj:tt medh största nöije Ryssåhs tornet och dee andre wärken wedh Götheborg, som jag nyligen hade anlagdt.

Den 12 reste Hans Majj:t till Nya Elfsborgh och tillbaka igen, 2 mihl. Och samma dag reeste Hans Majj:tt till Kongzbacka till mönstring, men jag reeste den 14 ifrån Götheborg till Lahall, $1\frac{3}{4}$, Kattelberg, 1, $2\frac{3}{4}$ mihl. Den 15 till Gammelösa, $\frac{1}{2}$, Forss, 1, till herregården Frijstorp, hwarest jag fann min k. dotter och h. maior Beijer wedh ett gott och helsosambt tillståndh, $2\frac{1}{4}$, 4 mihl. Den 16 reste jag till Trållhättan, $\frac{3}{4}$, och tillbaka till Frijstorp, $\frac{3}{4}$, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 17 till Wänerssborg, $1\frac{1}{4}$, och tillbaka till Frijstorp, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 18 septemb.

ifrån Frijstorp till Gåhlsta, 1, Ohrne, 1, Lewene, $\frac{3}{4}$, Lammers-
torp, $\frac{1}{2}$, Allgutztorp wedh Biörnebroo, $\frac{1}{4}$, och till Giökum, $\frac{1}{4}$,
 $5\frac{3}{4}$ mihl. Den 19 till Fallkiöping, $\frac{5}{8}$, Leaby, $\frac{5}{8}$, Slätäng, $\frac{1}{2}$,
Kiärr, $\frac{1}{2}$, Drosphult, $\frac{1}{2}$, och till Jönkiöpingh, $\frac{1}{2}$, $6\frac{1}{4}$ mihl.
Den 17 octob. reste jag effter Hans Kongl. Maj:z nådigste be-
fallningh ifrån Jönkiöping till Jähra, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{4}$ mihl. Den 18
till Gullerydh, $\frac{2}{4}$, Timmele, $\frac{1}{4}$, Hegna, $\frac{1}{4}$, Ljungh, $\frac{1}{8}$,
 $5\frac{7}{8}$ mihl. Den 19 till Eeklanna, $\frac{1}{8}$, Allingsåhs, $\frac{1}{4}$, och till
Ingary, 1, $3\frac{5}{8}$ mihl. Noch dito om natten till Leerum, $\frac{1}{2}$,
Giötheborg, $\frac{1}{4}$, $3\frac{1}{4}$ mihl. Den 20 blef grefwen och feltmar-
skalken Aschenbergs son begrafwen. Och sedan jag wedh fest-
ningsbyggnaden hade giort all godh anstalt, då reste jag den 23
ifrån Giötheborg till Lahall, $\frac{1}{4}$, Weebacken, $\frac{1}{4}$, och till Wee-
lanna, 1, 4 mihl. Den 24 till Soolbrunna, $\frac{1}{8}$, Essunga, $\frac{1}{2}$,
Nahum, 1, Jung, $\frac{1}{4}$, $5\frac{3}{8}$ mihl. Den 25 till Lidkiöping, 2, och
till Hända wedh Skaara, $\frac{1}{4}$, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 26 till Lijdkkiöping,
2, till Hända wedh Skaara, $\frac{1}{4}$, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 27 till Skaara, $\frac{1}{4}$,
Skärf, 1, och till Binnenbergh, 2, $3\frac{1}{4}$ mihl. Den 28 till Walla, 2,
Frija krog på Fägremoo, $\frac{1}{2}$, Hofwa, 1, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 29 till
Bodarne, $2\frac{1}{2}$, Wredztorp, $\frac{1}{8}$, $4\frac{1}{8}$ mihl. Den 30 till Kumbla
kroogh, 2, Sörby, 1, Lännäs, $\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 31 till Wrettsta,
 $2\frac{1}{2}$, till Skeenäs, $\frac{3}{4}$, $3\frac{1}{4}$ mihl.

Den 2 novemb. till Ählsätra, $\frac{1}{2}$, till Steenssöö, $\frac{1}{2}$, Raam-
sta, 1, Fleen, $\frac{1}{4}$, $5\frac{1}{4}$ mihl. Den 3 till Waasbroo, 2, och till
Norrby, 2, 4 mihl. Den 4 till Blacksta, 1, Leggstabroo, $\frac{1}{2}$,
och till Stroppsta, $2\frac{1}{2}$, 5 mihl. Den 7 novemb. reeste jag till
Stockholm, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 26 decembris, annan dag juhl, om
afttonen klåckan 6 afsombnade min elskelige käre son, den hög-
wälborne herre, herr WILHELM DAHLBERGH i Herranom i een
sahlig stundh myket tyst och sachtmodeligen uthi Stokholm,
sedan han ifrån den 10 dito warit af een häfftig brännsiuka
betagen och sig christeligen och myket wäl beredd, förorsakan-
des mig een myket sorgeligh juhlehälgh, om så myket mehr, som
han sin ungdom myket wäl hade anlagdh och wäl hade studerat
uthij Ubsala, med stort berömm på latijn publice valedicerat,
då Hans Maj:tt åthskillige gånger honom under sin lijfgarde
begiärte, hållandes Hans Maj:tt myket af honom, och war, se-
dan han een rum tijdh ibland cadetterne warit för volonteur

under garde, ordonerat till lieutenant under öfwerste von Kempfens regemente. War een mycket wacker och skickelig yngling, som stora tingh af sig promitterade, der Gudh hade behagat honom längre lifwet förinna. Iblandh många andra wackra qualitæter war icke den ringesta, att han förstogh fortificationen sambt andra mathematische scientier ex professu. Den allerhögste, barmhertige och nådefulle Gudhen förlähne honom medh alle christrogne een frögdefull uppståndelse och een ewig glädie och sahlighet, för Jesu Christi skuldh. Amen, amen.

Den 24 martij reeste jag till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 26 [A:o 1690] till Stockholm, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 4 aprill till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 6 aprill stog min sahlige k. sons, den högwälborne herr Wilhelm Dahlbergs begrafnings act uthij Turinge soknekiörkia. Gudh förlähne honom medh alle christrogne een frögdefull uppståndelse, för Christi skuldh. Amen.

Den 9 reeste jag till Stockholm, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 2 maj ifrån Stockholm till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 6 ifrån Stroppsta till Wassbroo, $6\frac{1}{4}$ mihl. Den 7 till Skeepäs, $7\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 till Ählsättr, $1\frac{3}{4}$, Steensöö, $1\frac{1}{2}$, Wedby i Biörkwijk sokn, $5\frac{1}{4}$ mihl. Den 9 till Jähra i Lunda s., $1\frac{3}{4}$, till Qwarseboo, $1\frac{3}{4}$, öfwer Brååwijken, $\frac{1}{2}$, Fiälingsta, $1\frac{1}{4}$, Stegeborgh, $1\frac{1}{4}$, $6\frac{1}{4}$ mihl. Den 10 till Röönoö, 1, tillbaka till Stegeborg, 1, och till Söderkiöping, 2, 4 mihl. Den 11 till Norrkiöping, $1\frac{1}{4}$ mihl. Den 12 till Löffstadh, 1, Brink, $\frac{1}{4}$, Norsholm, $\frac{1}{4}$, Kumbla, 1, Biörssholm, 1, Lindkiöping, $\frac{1}{2}$, Wreeta kloster, $1\frac{1}{4}$, $5\frac{1}{4}$ mihl. Den 13 till Bankebärga, $1\frac{3}{4}$, Möhlby, $1\frac{3}{4}$, Östa, $1\frac{1}{4}$, Ödsiöö, $1\frac{1}{4}$, Holckerbergh, $1\frac{1}{4}$, Gränna, $1\frac{1}{4}$, $8\frac{1}{2}$ mihl. Den 26 maj, sedan Commissionen om rootepenningarne war ändat, reste jag till Råby, $1\frac{3}{4}$, och Jönkiöping, $3\frac{3}{4}$ mihl.

Den 2 junij till Ingary, 1, Esperyd, 2, Marietorp, $1\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 3 till Ekesiöö, och tinget begyntes, $\frac{3}{4}$ mihl. Den 5 stog 3-dalers Commissionen medh alle rusthållare. Den 6 till Marientorp, $\frac{3}{4}$, Esperidh, $1\frac{1}{2}$, Ingaryd, 2, Jönkiöpingh, 1, $5\frac{1}{4}$ mihl. Den 16 junij reste jag ifrån Jönkiöpingh emot Hans

Kongl. Maj:tt till Wijreda, $1\frac{1}{4}$, till Högztorp, $1\frac{1}{4}$, Hulleridh, $1\frac{3}{4}$, och till Sätthälla, $1\frac{3}{4}$, 6 mihl. Den 17 till Heestra i Östergötlandh och tillbaka till Sätthälla, 2, 4 mihl.

Den 18, sedan jag fått Hans Maj:z brief, att des reesa till den 25 war uppskutin, reeste jag till Hullerydh, $1\frac{3}{4}$, Högztorp, $1\frac{3}{4}$, Wijreda, $1\frac{1}{4}$, och till Jönkiöping, $1\frac{3}{4}$, 6 mihl. Den 26 junij ifrån Jönkiöping emot Hans Maj:tt till Ekesiöö, $5\frac{1}{4}$ mihl.

Den 27 annkomm Hans Maj:tt iempte printz Friedrich af Hollsteen och reeste om natten fort till Skååne. Den 28 reeste jag igen tillbaka till Jönkiöpingh, $5\frac{1}{4}$ mihl. Och som Hans Kongl. Maj:tt igenom des brief af den 20 junij mig pålagdt som caput att bijwista den af konungen i Danmark begiärte grentzcommissionen emellan Herredahlen och Drontheems lähn, dy reeste jag den 4 julij ifrån Jönkiöping till Jähra, $1\frac{3}{4}$, Gullery, $2\frac{1}{4}$, och till Timmele, $1\frac{1}{4}$, $5\frac{1}{4}$ mihl. Den 5 till Hegna, $1\frac{1}{4}$, Liungh, $1\frac{1}{8}$, Eklanna, $1\frac{3}{8}$, Allingsåhs, $1\frac{1}{4}$, Ingary, 1, Leerum, $1\frac{1}{4}$, och till Giötheborg, $1\frac{7}{8}$, $8\frac{3}{4}$ mihl. Den 7 ifrån Giötheborgh till Leehall, $1\frac{3}{4}$, Wallbacka, $1\frac{1}{4}$, Wilanna, 1, 4 mihl.

Den 8 till Solbrunna, $1\frac{3}{4}$, Essunge, $1\frac{1}{2}$, Naum, 1, Liung, 1, Flaata, $1\frac{1}{4}$, Skärf, $1\frac{1}{2}$, till Binnebergh, 2, 9 mihl. Den 9 till Walla, 2, Hofwa, 2, Bodarne, $2\frac{1}{4}$, $6\frac{1}{4}$ mihl. Den 10 till Wretztorp, $1\frac{7}{8}$, till Blacksta, 2, Moosåhs, 1, Örebro och till Glansshammar, $2\frac{1}{4}$, Felssbroo, $1\frac{3}{4}$, $8\frac{7}{8}$ mihl. Den 11 till Arboga, 1, Kongzöör, $1\frac{1}{2}$, Sandby, $1\frac{1}{2}$, Lundh, $1\frac{1}{4}$, Tiuhlsta, 1, och till Eeksåå, 1, Malmby, $1\frac{3}{8}$, Leggstabroo, $1\frac{3}{8}$, till Stroppsta, 2, $11\frac{3}{8}$ mihl. Den 12 till Stockholm, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 18 julij brööt jag medh mine adiungerade, h. assessoren i kongl. bergs collegio wälborne herr Jacob Bure sambt commissionssecreteraren Utterkloo, upp ifrån Stockholm till Rootebroo, 2 mihl. Den 19 till Märsta, 2, Skålsta, 1, Uppsala, 2, Högsta, $1\frac{1}{4}$, Giötebrunna, 2, Ifre, $1\frac{1}{4}$, Mooheda, $2\frac{1}{8}$, $9\frac{1}{2}$ mihl. Den 20 till Elfkarby, $1\frac{3}{8}$, Gäfle, $2\frac{1}{2}$, Biörköö, 1, Bergh, $2\frac{1}{4}$, $7\frac{1}{4}$ mihl. Den 21 till Tonnebroo, $1\frac{1}{2}$, Skogh, $1\frac{1}{2}$, öfwer stora Liussnan till Färgebacken, $1\frac{1}{4}$, Glooseboo, 1, öfwer Liussnan till Arrbroo, $2\frac{1}{4}$, $7\frac{1}{2}$ mihl. Den 22 till wattns på stora Liussnan till Järsöökörka, 3, till Boa, 1, till Färilla, $1\frac{1}{4}$, $5\frac{1}{4}$ mihl. Den 23 julij till Korböle, $3\frac{3}{4}$, till Wannsiöö, 2, till Kåhlsättr, $1\frac{1}{2}$, till wattns på Liussnan till Älfweroos, $1\frac{1}{2}$, $7\frac{3}{4}$ mihl. Den 24 inn i Herrdahlen

till Swegs kiörkia, $1\frac{1}{2}$, Glyseberg, 2, Ramsiöö, $1\frac{1}{2}$, och så på Liussnan till wattns till Wijk, $2\frac{1}{2}$, och så öfwer Liussnan till Heede kiörkia, 1, derest öfwersten Carl Hårdh som adjungtus mig mötte, $8\frac{1}{2}$ mihl. Den 25 öfwer Liussnan igen och öfwer Metåhn till Långåå, $1\frac{1}{2}$, öfwer skogen Ulfkähln een ellak wägh och öfwer Liussnan igen till Tännäs capell, $3\frac{1}{4}$, och till Messlinge kopparbruuk, $1\frac{1}{2}$, $6\frac{1}{4}$ mihl. Den 27 igenom Funssdahln och Tenndahln till Ruthefiäll, 3 mihl. Den 28 på fiället Stora Wigeln, $1\frac{1}{2}$, och tillbaka till Messlinge bruuk, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 5 augusti reeste wij sambtlig till Messlinge grufwa, 3 mihl. Den 6 dito öfwer stora Skarssfiället i diup snöö till dee stoora fiällen och klipporne på grentzen, Hafftorstöten och Skarfdören, faarlig, steenig och ellak wäg, 3 mihl. Dito tillbaka till Messlinge grufwa, 3 mihl. Den 7 till Messlinge bruuk, 3 mihl. Den 10 augusti reste wij till fäbodarne i Tenndahln, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 11 uthi diup snöö öfwer fiället Wigellskaftet, Muggerne och till Fäämunds klyfften, een elak, faarlig och faaseligh wägh, och låge om natten på fiällen uthij frost och stark snöö, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 12 tillbaka till Messlinge bruuk, 5 mihl. Sedan wij alt hade förättat och i acht tagit och Commissionen förmedelst dee danske commissariers, som förnemblist war general maioren och gouverneuren i Dronheem Wijbe, ogiena tillbodh ofruchtsamt ändat, reeste jag den 17 augusti ifrån Messlinge bruuk till Tännäs, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 18 öfwer Liussnan widh fergan sambt öfwer skogen Ulfskähln och Meetåhn till Långöö, $3\frac{1}{4}$, och åter öfwer Liussnan till Heede, $1\frac{1}{2}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 19 dito till wattns på Liussnan uthföre till Wijk, 1, noch till Ramsiöö, $2\frac{1}{2}$, och så landwägen till Glysebergh, $1\frac{1}{2}$, 5 mihl. Den 20 öfwer Wännåhn till Sweegs kiörkia, 2, och öfwer Elfåhn till Elfweeros, $1\frac{1}{2}$, och så Liussnan uthföre till Kårsättr, $\frac{1}{2}$, och landhwägen till Wännsiöö, $1\frac{1}{2}$, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 21 aug. till Korrböle, 2, och till Färilla kiörkeby, $3\frac{3}{4}$, $5\frac{3}{4}$ mihl. Den 22 dito till Boa, $1\frac{1}{4}$, till Järsiöö prästegårdh, 1, och så på Liussnan uthföre till Unnerswijks kiörkia, $1\frac{1}{2}$, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 23 aug. Liussnan uthföre till Arrbroo, $1\frac{1}{2}$, öfwer Liussnan wedh fergan till Höle, $1\frac{3}{4}$, till Glööseboo, landwägen till Sörala, $2\frac{3}{4}$, och så till Söderhambns stadh, $\frac{3}{4}$, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 25 till Sörala, $\frac{3}{4}$ mihl. Den 26 dito öfwer Liussnan wedh Fergbacken, $1\frac{3}{4}$, till Hambrång, 3, $4\frac{3}{4}$ mihl.

Den 27 till Börke, $2\frac{1}{4}$, och till Gäfle stadh, $3\frac{1}{4}$ mihl. Den 28 till Elfkarlby, $2\frac{1}{2}$, öfwer stora Dahlelfwen till Moheda, $1\frac{3}{8}$, och till Ifre, $2\frac{1}{8}$, 6 mihl. Den 29 till Örby, $2\frac{1}{4}$, till Kläringe, 1, till Wicksta kiörkia, 1, till Teensta kiörkia, $\frac{1}{2}$, och till Saalsta, $5\frac{1}{4}$ mihl. Den 30 till Uppsala, $3\frac{1}{2}$ mihl.

Den 1 sept. till Skåhlsta, 2 mihl. Den 2 dito till Wännegarn, $\frac{1}{2}$, Märsta, $\frac{1}{2}$, Steninge, $\frac{1}{2}$, Rotebroo, $1\frac{1}{2}$, och så till Stockholm, 5 mihl. Den 30 octob. reste jag ifrån Stockholm till Drottningholm, 1, och så till Fittia, 1, 2 mihl. Den 31 till Stroppsta, 3 mihl.

Den 5 novemb. till Läggstabroo, 2, Blacksta, $1\frac{1}{2}$, Norrby, 1, Wasbro, 2, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 6 till Fleen, 2, Ramsta, 1, Steensöö, $1\frac{1}{4}$, Åhlsättr, $1\frac{1}{2}$, $5\frac{3}{4}$ mihl. Den 7 till Morganåå, $1\frac{1}{4}$, och till Skeenäs, $\frac{1}{4}$, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 9 till Lööfåker, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 10 öfwer Jälmarsundh till Berga, $1\frac{1}{2}$, Kongsöör, $1\frac{1}{2}$, Arboga, $1\frac{1}{4}$, $4\frac{1}{2}$ mihl, hwarest jag effter Hans Kongl. Majj:z nådigste befallning besågh Drabantegarde och satte dem uthij campement.

Den 12 till Fälssbroo krogh, $1\frac{1}{4}$ mihl. Den 13 till Käggleholm, 1, Glanshammars krog, 1, Örebroo, $1\frac{1}{4}$, Sörby-Almby, $\frac{1}{4}$, och till Söörby i Skillersta, $1\frac{1}{2}$, 5 mihl. Den 14 till Swijnewadh, $1\frac{1}{8}$, till Imma, $1\frac{7}{8}$, Kiällmoo, $1\frac{7}{8}$, och till Husbyfiöhl, $1\frac{7}{8}$, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 15 till Lårsta, $1\frac{3}{4}$, Wastena, 1, och till Nyby, 1, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 16 till Ödesiöö, $1\frac{1}{2}$, Holkerbergh, $1\frac{3}{8}$, till Gränna, $1\frac{1}{4}$, $4\frac{1}{4}$ mihl. Den 17 till Råby, 2, och till Jönkiöpingh, 2, 4 mihl. Den 24 novemb. till Ry och Moo häradsting och jorderansakning, 2 mihl. Den 26 till Jönkiöping igen, 2 mihl.

Gudi ware ähran.

[A:o 1691] Effter Hans Kongl. Majj:z nådigste befallning att besichtiga Ysteds hambn och gifwa mitt sentiment, huru wijda den stoge att fatta och göras beqwemlig till säkerheet och att kunna der på een och annan händelse embarquera trouppar och transportera dem öfwer hafwet, reste derföre den 16 majj till Odensiöö, $\frac{3}{4}$, Stigamoo, 1, $1\frac{3}{4}$ mihl. Den 17 till Swänerumm, 2, Kohult, $\frac{3}{4}$, Wricksta, 1, Starrhult, $1\frac{1}{2}$, Boo, 1, Mattkull, $1\frac{1}{4}$, Öhr, $1\frac{1}{4}$, Nibble,

2, $10\frac{3}{4}$ mihl. Den 18 till Grimsslöf, $1\frac{1}{4}$, Höreda, $1\frac{1}{4}$, Elmhult, 2, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 19 till Loosshult, $\frac{1}{2}$, Hönnerum, $1\frac{5}{8}$, Brooby, $1\frac{1}{4}$, Jerla, $1\frac{1}{2}$, Lyngsöo, $2\frac{1}{4}$, Magleheem, 2, och till Tranåhs, 2, $11\frac{1}{8}$ mihl. Den 20 till Ystedh, 2 mihl. Den 21 effter förätadh saak till fältmarskalken gref Aschenberg till Söfwedeborgh, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 23 till Ellerydh, $2\frac{1}{2}$, Magleheem, 1, Silwitzborg, $1\frac{1}{2}$, till Ysanå, $\frac{1}{4}$, $8\frac{1}{4}$ mihl. Den 24 till Noria, $\frac{1}{4}$, Mörum, 1, Asserum, $\frac{1}{2}$, Giäddwijks åhs, 2, Törnåla, $1\frac{1}{4}$, Qwarnmåhla, $1\frac{1}{4}$, Uhråsa, $1\frac{1}{4}$, och till Torssåhs, $\frac{1}{2}$, 8 mihl. Den 25 till Wäxiöö, $1\frac{1}{2}$, Berqwara, $\frac{1}{2}$, Cronbergs slått, $\frac{1}{2}$, Åreda, $1\frac{1}{2}$, Åshult, $1\frac{1}{2}$, Nibble, 1, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 26 till Ståcketorp, $1\frac{5}{8}$, Hwittlanda, 2, Brenssmåhla, $1\frac{1}{4}$, Ekesiöö, $1\frac{1}{2}$, $6\frac{3}{8}$ mihl. Den 29, sedan tinget war öfwerståndit, till Marietorp, $\frac{3}{4}$, Esperid, $1\frac{1}{2}$, Ingeryd, 2, och Jönkiöping, 1, $5\frac{1}{4}$ mihl.

Den 6 junij till Gränna på jordransäkning och tinget, 4 mihl. Den 8 öfwer till Wisingsborg och den 9 igen till Gränna, 2 mihl. Den 10 till Ryhoff, 4 mihl. Den 14 junij till Byarum, $2\frac{1}{2}$, Klefshult, $2\frac{1}{8}$, Wårnemoo, $2\frac{3}{4}$, $7\frac{3}{8}$ mihl. Den 17 effter tinget till Forseda, $1\frac{1}{2}$, Ölmsta ting och jordransäkning, $1\frac{1}{2}$, 3 mihl. Den 20 till Gisslawedh, $1\frac{1}{2}$, Öhryd, $2\frac{1}{2}$, Unnaridh, $1\frac{1}{4}$, Jähra, 2, Ryhoff, 2, $9\frac{1}{4}$ mihl.

Den 3 augusti effter Kongl. Maj:z befallning att mööta Hans Maj:tt i Giöteborg till Jähra, $1\frac{3}{4}$, Gullerijdh, $2\frac{1}{4}$, Timmele, $1\frac{1}{4}$, Hegna, $1\frac{1}{4}$, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 4 till Ljungh, $1\frac{1}{8}$, Eeklanna, $1\frac{3}{8}$, Allingsåhs, $1\frac{3}{4}$, Ingary, 1, Lehrum, $1\frac{1}{4}$, och till Giötheborgh, $1\frac{7}{8}$, $7\frac{7}{8}$ mihl. Den 14 till Wijken, $1\frac{1}{4}$ mihl. Den 15 till Båhuus, $\frac{1}{4}$, Lehall, $\frac{1}{2}$, Wallbacka, $1\frac{1}{4}$, Hwijlanna, 1, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 16 till Sohlbrunna, $1\frac{3}{4}$, Esunge, $1\frac{1}{2}$, och till Naum, 1, $4\frac{1}{4}$ mihl. Den 17 till Ljungh, 1, Flaata, $1\frac{1}{4}$, Skärf, $1\frac{1}{2}$, och till Höijentorp, $\frac{1}{4}$, hwarest Hans Kongl. Maj:tt mönstrade åthskilliche regementen, 4 mihl. Den 21 reste jag i medler tijdh till Olanna, $\frac{1}{2}$, Mariedahl, 1, Husaby, $\frac{1}{2}$, Kållängen, $\frac{1}{4}$, Hellekis, 1, Forssheem, $\frac{3}{4}$, och till Åhrenåas, $\frac{3}{4}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 22 till Biörsättr, $\frac{3}{4}$, Mariestadh, $1\frac{1}{8}$, och tilbaka till Biörsättr, $1\frac{1}{8}$, till Holmsta, $1\frac{1}{2}$, och tilbaka till Höijentorp, $1\frac{3}{4}$, $6\frac{1}{4}$ mihl. Den 29 augusti medh Hans Kongl. Maj:tt ifrån Höijentorp till Olanna, $\frac{1}{2}$, Mariendahl, 1, Husaby kloster, $\frac{1}{2}$, Forssheem, 1, Åhranäs, $\frac{3}{4}$, till Biörsättr, $\frac{3}{4}$, och till Mariestadh, $1\frac{1}{8}$, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 31

reste Hans Kongl. Maj:tt till Stockholm och jag till Biörsättr, $1\frac{1}{8}$ mihl.

Den 1 septemb. till Enebacka, $1\frac{1}{2}$, Lilla Biurum, $\frac{1}{2}$, Höjrentorp, $1\frac{1}{4}$, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 2 dito till Bulum, 1, Gudheems closter, 1, Torbiörnstorp, $\frac{1}{4}$, och till Leaby, $\frac{3}{4}$, Slättäng, $1\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 3 till Kiärr, $1\frac{1}{2}$, Drosphult, $1\frac{1}{2}$, och till Jönkiöping, $\frac{3}{4}$, $3\frac{3}{4}$ mihl.

Denn 3 octob. reeste jag effter Hans Kongl. Maj:z skriftlige ordres ifrån Jönkiöping till Råby, 2, Gränna, $1\frac{3}{4}$, Årkelberg, $1\frac{1}{4}$, Ösiöö, 1, till Nyby, $1\frac{1}{2}$, $7\frac{1}{2}$ mihl. Den 4 till Wastena, 1, Lårsta, $\frac{3}{4}$, Husbyfiöhl, $1\frac{3}{4}$, Kiällmoo, $1\frac{7}{8}$, Imma, $1\frac{7}{8}$, $7\frac{1}{4}$ mihl. Den 5 till Swijnewadh, $1\frac{7}{8}$, Sörby, $1\frac{1}{8}$, Lennäs, $1\frac{1}{2}$, Wrettsta, $2\frac{1}{2}$, Skeenäs, $\frac{1}{2}$, $7\frac{1}{2}$ mihl. Den 7 till Steensöö, 3, Raamsta, $1\frac{1}{4}$, $4\frac{1}{4}$ mihl. Den 8 till Fleen, 1, Wasbroo, 2, Noria, 2, 5 mihl. Den 9 till Blacksta, 1, Leggstabroo, $1\frac{1}{2}$, Kumbla, 2, Stroppsta, $\frac{1}{2}$, 5 mihl. Den 19 octob. till Stockholm, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 16 novemb. reste jag ifrån Stockholm effter Hans Kongl. Maj:z nådigste befallning att emotaga Hennes Högheet hertiginnan af Hollsteen, Fridrica Amalia, Hennes Maj:z drottningens syster, som då war i riket förwäntandes, och ledsaga henne till Stockholm. Reste samma dag per posta till Barkarby, $1\frac{1}{2}$, Tibble, $1\frac{1}{2}$, 3 mihl. Den 17 till Graan, $1\frac{3}{4}$, Ekoll-sundh, 1, Lissleena, $\frac{3}{4}$, Enekiöping, 1, och till Nyqwarn, 1, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 18 till Hälla, $1\frac{1}{2}$, Wästråås, $1\frac{1}{2}$, Wändell, $1\frac{1}{2}$, Båhlsta, $1\frac{7}{8}$, Kiöping, $\frac{3}{4}$, Östuna, $\frac{1}{2}$, Arboga, 1, Felssbroo krogh, $1\frac{1}{4}$, $8\frac{1}{8}$ mihl. Den 19 till Glansshammar, $1\frac{3}{4}$, Örebroo, $1\frac{3}{8}$, Sörby Almby, $\frac{1}{8}$, Sörby Skillersta, $1\frac{1}{2}$, Swijnewadh, $1\frac{3}{8}$, $6\frac{1}{8}$ mihl. Den 20 till Imma, $1\frac{7}{8}$, Kiällmoo, $1\frac{7}{8}$, Hussbyfiöhl, $1\frac{7}{8}$, Lårsta, $1\frac{3}{4}$, Wastena, 1, Nyby, 1, $9\frac{3}{8}$ mihl. Den 21 till Ösiöö, $1\frac{1}{2}$, Holkerbergh, $1\frac{3}{8}$, Grenna, $1\frac{1}{4}$, Råby, $1\frac{3}{4}$, och till Jönkiöpingh, 2, $7\frac{7}{8}$ mihl.

Den 9 decemb. reste jag emot förstinnan till Odensiöö, $\frac{3}{4}$, Stigamoo, 1, $1\frac{3}{4}$ mihl. Den 10 till Wricksta, $3\frac{3}{4}$, Starrhult, $1\frac{1}{2}$, hwarest jag Hennes Högheet och printz Friedrich emotogh, och reste tillbaka till Hiälmsry, $\frac{3}{4}$, 6 mihl. Den 11 till Jönkiöping, hwarest förstl. persohnerne sambt deres medhföllie hoes mig på slättet togo tillgoda, $6\frac{1}{4}$ mihl. Den 12 effter frukosten reeste wij till Grenna, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 13 till Odensiöö,

hwarest jag tog mitt afskeedh, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 14 till Nyby, 1, Wastena, 1, Lårsta, 1, och Hussbyfiöhl, 2, 5 mihl. Den 15 till Kiällmoo, $1\frac{7}{8}$, Imma, $1\frac{7}{8}$, Swijnewad, $1\frac{7}{8}$, Sörby, $1\frac{1}{4}$, Sörby Almby, $1\frac{1}{2}$, $8\frac{1}{2}$ mihl. Den 16 till Örebro, $\frac{1}{4}$, Glansshammar, $1\frac{1}{4}$, Fällsbroo krog, $1\frac{3}{4}$, Arboga, $1\frac{1}{4}$, och till Östuna, 1, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 17 till Kiöping, $\frac{1}{2}$, Strömssholm, $1\frac{1}{2}$, Wändell, $\frac{1}{2}$, Boa, $\frac{3}{4}$, Wästråås, $\frac{1}{2}$, och Irsta, 1, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 18 till Eenkiöping, 2, Lisslena, 1, och Graans kroog, 2, 5 mihl. Den 19 till Tibble, $1\frac{3}{4}$, Barkareby, $1\frac{1}{2}$, och till Stockholm, $1\frac{1}{2}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 24 decemb. ifrån Stockholm till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Gudh ware prijs och ähra.

Den 7 januarij till Stockholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 20 aprill [A:o 1692] reste jag ifrån Stockholm till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 23 till Leggstabroo, $2\frac{1}{2}$, Malmby, $1\frac{3}{8}$, Eksåhn, $1\frac{3}{8}$, till Kiuhlsta, 1, $6\frac{1}{4}$ mihl. Den 24 till Lundh, 1, Torsillia, $\frac{1}{4}$, Huseby, 1, Qwick-sundh, $\frac{1}{4}$, Strömssholm, 1, Båhlsta, 1, Kiöping, $\frac{3}{4}$, Östuna, $\frac{1}{2}$, Arboga, 1, Fellsbroo krog, $1\frac{1}{4}$, 8 mihl. Den 25 till Glansshammar, $1\frac{3}{4}$, Örebro, $1\frac{1}{4}$, Sörby Almby, $\frac{1}{4}$, Sörby Skillersta, $1\frac{1}{2}$, Swijnewad, $1\frac{1}{8}$, Imma krog, $1\frac{7}{8}$, $7\frac{3}{4}$ mihl. Den 26 till Kiällmoo, $1\frac{7}{8}$, Hussbyfiöhl, $1\frac{7}{8}$, Lårsta, $1\frac{3}{4}$, Wastena, $\frac{3}{4}$, Nyby, 1, $7\frac{1}{4}$ mihl. Den 27 till Ödsiöö, $1\frac{1}{2}$, Holkerberg, $1\frac{3}{8}$, Gränna, $1\frac{1}{4}$, Råby, 2, Jönkiöping, $1\frac{3}{4}$, $7\frac{3}{4}$ mihl.

Den 3 majj reste jag emot Hennes Kongl. Högheet hertiginnan af Hollsteen, som då wäntades ifrån Stokholm, till Gränna, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 5 annkomm Hennes Högheet och reste till Jönkiöping, hwarest hoen hoes mig på slättet logerade, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 6 reste jag effter Kongl. Majj:z befallning medh Hennes Högheet till Jähra, $1\frac{3}{4}$, Unnaryd, $2\frac{1}{4}$, Örerydh, $1\frac{1}{4}$, Gisslawed, $2\frac{1}{2}$, och till Wijlsta, $1\frac{1}{4}$, $8\frac{1}{2}$ mihl. Den 7 till Böларыdh, 2, Nissaridh, $1\frac{1}{4}$, der jag tog afskeed och reeste tillbaka till Örerydh, $4\frac{3}{4}$, 8 mihl. Den 8 till Jönkiöping, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den julij reste jag emot Hans Kongl. Majj:tt, som då förwäntades till generalmönstringen, till Gränna, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den till Holkerberg, dijt Hans Majj:tt ankomm och reeste samma dag till Jönkiöping, 5 mihl. Den julij mönstrade Hans Majj:tt Jönkiö-

pings lähns infanterie regementet, så och dee fölliande dagarne in till. Den reste Hans Maj:tt derifrån till Wexiöö.

Och som Hans Maj:tt mig nådigst befalte att mööta Hans Maj:tt uthi Carlsroona, dy reste jag den 3 augusti till Ingary, 1, Finntorp, $1\frac{1}{4}$, Elgary, $\frac{3}{4}$, Rydh, 2, Broby, $1\frac{3}{4}$, Hwittlanda, $1\frac{1}{2}$, Ståcketorp, 2, Nåtbeks Nybble, $1\frac{5}{8}$, $11\frac{7}{8}$ mihl. Den 4 aug. till Leenhöfda, $1\frac{1}{2}$, Kulla, $1\frac{1}{2}$, Erichsmåhla, $1\frac{1}{2}$, Ämbneboda, $1\frac{1}{2}$, Fuhr, $1\frac{1}{2}$, Beckstorp, 2, och till Carlsroona, $1\frac{3}{4}$, $11\frac{1}{4}$ mihl. Den 6 komm Hans Maj:tt ifrån Wexiöö och besåg fästningsarbetett wedh Kongsholmen och Drottningeskäär. Den 7 begrofs admiral G. Sparre. Den 8 gick reesan till Lykeby, $\frac{1}{2}$, Abrahams äng, $1\frac{1}{2}$, Bröms, 2, Påboa, 2, Wassmenlösa, 2, Calmar, $1\frac{1}{2}$, $9\frac{1}{2}$ mihl. Den 9 till Rysby, $1\frac{3}{4}$, Åhlem, $2\frac{1}{8}$, Böterum, $2\frac{1}{8}$, och Högzby, 1, 7 mihl, hwarest Hans Maj:tt mönstrade Callmare till foot sambt Smålands cavallerie in till den 24 aug., då Hans Maj:tt togh sin reesa till Stokholm. Men jag reeste den 24 till Mörlunda, $2\frac{1}{2}$, Målilla, $1\frac{3}{4}$, Klöfwerda, 1, Rippreda, 2, Hwittlanda, $1\frac{1}{2}$, Tällreda, $\frac{1}{4}$, 9 mihl. Den 25 till Brenssmåla, 1, till Ekesiöö, $1\frac{1}{2}$, och Marietorp, $1\frac{3}{4}$, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 26 till Esperyd, $1\frac{1}{2}$, Ingaryd, 2, och till Jönkiöping, 1, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 1 septemb. afsende jag min k. dotter Charlotta Juliana Dahlberg medh h. Adlerberg ifrån Jönkiöping till wälb:ne fru Margareta Beijer, som då wistades på sin gårdh Reensta i Östergötlandh, att hafwa henne hoes sigh och gifwa på des upptuchelse godh acht, dertill Gudh gifwe sin wellsignelse.

Och som Hans Kongl. Maj:tt mig nådigst befallte, det jag mig med det forderligaste skulle begifwa mig till Stokholm sambt i wägen besee arbetett wedh Giöteborgh sambt i Wänerssberg och Mariestadh till mig kalla de 4 wästgiöte öfwerstarne och opsättia marcherne, enär regementerne skole marchera hijt eller dijt igenom riket sambt rangera regementznummerorne, som wedh indeelningarne icke wäl wordet i acht tagit, så och besee slyse arbetett wedh Arboga, om det rätt giordes, altså den 22 septemb. reeste jag ifrån Jönkiöping till Ledzhästra 2, till Gullaryd, 2, och så till Bogesundh, $1\frac{1}{4}$, $5\frac{1}{4}$ mihl. Den 23 till sätegården Inntorp, som jag hade i pant i Gjalsta sokn, $1\frac{1}{2}$, och tillbaka till Bogesundh, $1\frac{1}{2}$, till Timmeled, $\frac{1}{2}$, och till Hägna, $1\frac{1}{4}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 24 till Borsteena, 2, Boråhs, $1\frac{1}{2}$, och till Fläs-

kum, 2, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 25 till Bugiähle, $1\frac{1}{2}$, Lannawätte, 1, och Giötheborg, $1\frac{1}{2}$, 4 mihl. Den 27 till Wijken, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 28 till Lahall, $\frac{1}{4}$, Kattelberg, 1, Kiärä, 1, Forss, $1\frac{1}{4}$, Giördheem, $\frac{3}{4}$, $4\frac{1}{4}$ mihl. Den 29 till Raunum, $1\frac{1}{2}$, och till Wänerss-borg, $\frac{1}{2}$, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 30 effter förättningen till Raunumm, $\frac{1}{2}$, och till Harrum till min swärson, herr maior Beijer och min k. dotter, $\frac{1}{2}$, 1 mihl.

Den 1 octob. till Gåhlsta, 1 mihl. Den 2 till Tegn, $1\frac{1}{2}$, Mählby, $1\frac{5}{8}$, Lijdkjöping, $\frac{3}{4}$, Kiälläng, 1, Eenebacka, $1\frac{1}{4}$, $6\frac{1}{8}$ mihl. Den 3 till Biörsättr, $1\frac{1}{2}$, Mariestad, $1\frac{1}{8}$, $2\frac{5}{8}$ mihl. Den 5 effter förät-tad ärender till Hassleröör, $\frac{3}{4}$, Hofwa, 2, och till Bodarne, $2\frac{1}{4}$, 5 mihl. Den 6 till Wretstorp, $1\frac{7}{8}$, Blacksta, $1\frac{7}{8}$, Moosåhs, 1, Öre-broo, $\frac{3}{4}$, Glansshammar, $1\frac{1}{2}$, 7 mihl. Den 7 till Felsbroo, $1\frac{3}{4}$, Arboga, $1\frac{1}{4}$, och till Helleby och slysarne, $\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 till Kongzöör, 1, Tunnböo, $1\frac{1}{2}$, Torsillia, $\frac{7}{8}$, Lundh, $\frac{3}{8}$, Kiuhl-sta, 1, Eksåhn, 1, och till Malmby, $1\frac{3}{8}$, $7\frac{1}{8}$ mihl. Den 9 till Leggstabroo, $1\frac{3}{8}$, Kumbla, 2, och till Stroppsta, $\frac{1}{2}$, $3\frac{7}{8}$ mihl. Den 11 octob. till Stockholm, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 5 novemb. ansågh Hans Kongl. Maj:tt mine långlige tjän-ster och gjorde migh till des generalfeldttygmestare uthij Peer Sparres stelle.

Gudhi ware loff och ähra.

Och som förmedelst den nys antredde generalfeldttygmestare- [A:o 1693] chargen mig ähr pålagdt, hedan effter att wijstas i Stokholm, dy war af nöden att reesa neder till Jönkiöping att bijwista tingen och jordransakningarne sambt taga afskeedh och lefwerera läh-net ifrån migh, reste altså den 31 januarij ifrån Stockholm till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 2 febr. ifrån Stroppsta till Leggstabroo, 2, Mallmby, $1\frac{3}{8}$, Eksåhn, $1\frac{3}{4}$, Tiulsta, 1, Lundh, 1, Torrsillia, $\frac{3}{8}$, Smörby, 1, Kongz-öör, $1\frac{1}{2}$, 10 mihl. Den 3 till Arboga, $1\frac{1}{2}$, Raaksättr, $\frac{1}{2}$, Slijte, $1\frac{1}{2}$, Örebroo, 2, Sörby Almby, $\frac{1}{4}$, Sörby Skillersta, $1\frac{3}{4}$, Swijne-wadh, $1\frac{1}{4}$, $8\frac{3}{4}$ mihl. Den 4 till Imma, $1\frac{7}{8}$, Kiällmoo, $1\frac{7}{8}$, Huus-byfiöhl, $1\frac{7}{8}$, Låårsta, $1\frac{3}{4}$, Wastena, $\frac{3}{4}$, Nyby, 1, $8\frac{1}{4}$ mihl. Den 5 febr. till Ödsiöo, $1\frac{3}{4}$, Holkerberg, $1\frac{1}{2}$, Grenna, $1\frac{1}{4}$, Råby, 2,

och till Jönkiöpingh, $1\frac{3}{4}$, $8\frac{1}{4}$ mihl. Den 6 till Jähra, $1\frac{3}{4}$, till Moo herads ting till Stora Bosarp, $1\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{4}$ mihl. Den 7 till Unnaryd, $\frac{1}{2}$, Öreryd, $1\frac{1}{4}$, Gisslawedh, $2\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{4}$ mihl. Den 8 till Wässboo härads tingh uthi Ölmstadh, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 12 febr. till Forseda, $1\frac{1}{2}$, Kiäreda och Wallersta, $\frac{3}{4}$, till Wärnemoo, $\frac{3}{4}$, 3 mihl. Den 15 till Hörlebroo, 1, Hemmershult, 1, Kohult, 2, Wricksta, 1, Komsta, 1, Säfsiöö, $\frac{1}{4}$, hwarest tinget stogh, $6\frac{1}{4}$ mihl. Den 22 febr. till Brennsmåhla, $1\frac{3}{4}$, och till Ekesiöö, $1\frac{1}{2}$, till tinget, $3\frac{1}{4}$ mihl.

Den 26 på söndagen Esto mihi fijrades öfwer heela rijkett jubelåhret, warandes 100 åhr förflutne sedan *Consilio Uppsaliensi*. Dito reste jag effter gudstjänsten till Hullaridh tingh, 3 mihl. Den 2 martij till Grenna, hwarest jag den 3 lätt publicera Hans Kongl. Maj:z privilegier, som jag för dem hade uthwätkat, att det hedan effter skulle wara een stadh och räknas iblandh andra städer her i riket, och till Jönkiöping, $3\frac{3}{4}$ mihl.

Den 7 martij till Tweeta härads ting i Rogberga, $\frac{3}{4}$, och tillbaka, $1\frac{1}{2}$ mihl. Denn 11 martij a:o 1693 giorde och constituerade Hans Kongl. Maj:t af eget bewåggh och kongl. infödd clementz, mig aldeles owitterligh och uthan min förtjänst, mig till des Kongl. Rådgh och förordnade migh tillijka till general gouverneur uthij begge hertigdömerne Brehmen och Verden sambt och derhoes benådade migh och mine effterkommande ächta bröstarfvingar af mannköonet medh grefweligit ståndh, wärde, skiöldh och wapn, sannerlig een högh nådh, för hwilken den allerhögste Guden ewinnerlig ware loff, ähra och prijs, så och Hans Maj:tt een underdånig tackseijelse, skolandes jag och mitt posteritæt wara Hans Kongl. Maj:tt och konglige huus, medh gods, lijf och bloodh förbundne, så lenge een dråpa af mitt blodh ännu ähr i wärlden qwar.

Den 23 april reste jag att aftaga Bråwalla heeds antiquitæter till Odensiöö, $\frac{3}{4}$, Stigamoo, 1, Swänerum, 2, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 24 till Kohult, 1, Wricksta, $\frac{3}{4}$, Starrhult, $1\frac{1}{2}$, Boo, 1, Mattkull, $1\frac{1}{4}$, Öhr, 1, Öijaby, 1, Husaby, 1, och till Grimssle på Brååwalln och Skatelöf sokn, $\frac{1}{4}$, $8\frac{3}{4}$ mihl. Den 27, sedan jag alt wäl besedt och noterat, reeste jag tillbaka till Öhr, $3\frac{1}{4}$ mihl. Den 28 till ladugården Ryhoff igen, $9\frac{1}{4}$ mihl.

Och sedan jag nu allting wäl ifrån migh skildt och af allom tagit ett gott och förnöijeligt afskeedh, reeste jag den 26 maj ifrån Jönkiöping till Ledzhästra, 2, Gullaryd, 2, Timmeled, $1\frac{1}{4}$, Hegna, $1\frac{1}{4}$, till Liungh, 1, $7\frac{1}{4}$ mihl. Den 27 till Eeklanna, $1\frac{1}{4}$, Allingsåhs, $1\frac{1}{2}$, och derifrån siöowägen öfwer Mioosen till Giällsnäs och Lundby och besåg des antiquitæter, $2\frac{1}{2}$, $5\frac{1}{4}$ mihl.

Den 28 till Leerum, $\frac{1}{2}$, till Giöteborg att besee festningsarbetett, $1\frac{3}{4}$, $2\frac{1}{4}$ mihl. Den 31 till Båhuus, $1\frac{1}{2}$, Tyfwekihln, $1\frac{1}{2}$, och till Marstrandh, $1\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 2 junij till Båhuus igen, $4\frac{1}{2}$, Lehall, $\frac{1}{4}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 3 till Gamblebyn och till Harrum till herr maior Beijer och min dotter.

Den 6 ifrån Harrum till Gåhlsta, 1, Orna, 1, Jung, $1\frac{3}{4}$, Flaata, $1\frac{1}{4}$, Skara, $\frac{1}{2}$, Skärf, 1, till Binneberga, 2, $8\frac{1}{2}$ mihl. Den 7 till Walla, 2, Hofwa, $2\frac{1}{2}$, Bodarne, $2\frac{3}{4}$, Wretztorp, 2, $9\frac{1}{4}$ mihl. Den 8 till Blacksta, 2, Sörby, 1, Lännes, $1\frac{1}{2}$, Skeenäs, $3\frac{1}{2}$, 8 mihl. Den 12 junij ifrån Skeenäs till Lööfåker, 2, Hielmarsundh, 1, Berga, $\frac{1}{2}$, Öija, 1, Allbroo, $1\frac{1}{4}$, $5\frac{3}{4}$ mihl. Den 13 till Äskilss-tuna, 1, Kiuhlsta, 1, Edzåhn, 1, Malmbj, $1\frac{3}{8}$, Leggstabroo, $1\frac{3}{8}$, Kumbla, 2, Stroppsta, $\frac{1}{2}$, $7\frac{3}{4}$ mihl. Den 16 ifrån Stroppsta och den 17 junij till Stokholm, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 20 junij blef jag introducerat och tog första gången sessionen i rådet i Hans Kongl. Maj:z närwaro och aflade skriffiligen min eedh.

Den 28 junij gaf Hans Durchl. hertig Friedrich af Holsteen mig den första visite och besökelse i mitt logemente.

Den 4 julij reeste jag till Stroppsta och den 7 till Stokholm igen, 9 mihl. Den 12 julij förordnade Hans Kongl. Maj:tt mig till feldtmarskalk i sahl. herr Hindrich Horns stelle.

Den 26 julij klåckan 8 om afftonen afsombnade wår nådige, milde och fromme drottning, den stormechtigste förstinna Uldarica Eleonora, opå Carlberg sachta och saligen i Herranom, hwars siäl den allerhögste Gudhen ewinnerligen frögde.

Den 25 aug. reste jag till Dronningholm och Båkållsundh, 3, och den 26 till Stroppsta att låta leggja rågången mellan Stroppsta och Mörby, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 31 till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 30 sept. gaf printz Friedrich af Hollsteen mig den sidste visite i mitt logemente i Stokholm för sin afreesa och tog afskeedh. Den 12 octob. till Drottningholm och Stroppsta att den 14 låta

giöra executionen på Skiälbydammen och den 17 till Stockholm, 9 mihl.

Den 20 novemb. slöots riksdagen i Stockholm, och då aflade jagh opå rijkssahlen inför Hans Kongl. Maj:tz kongl. trohn i alla rijkens ständers närwaro min kongl. råds eedh.

Den 28 novemb. begeks Hennes Högstshlige Kongl. Maj:z drottningh Uldaricæ Eleonoræ begrafningsact i Stockholms Ridderholms kiörkia medh een öfwer alla måtton stoor pomp och magnificenz. Och wore herr kongl. råden, h. grefwe Nils Brahe, herr grefwe Nils Gyldenstolpe, jagh, herr grefwe Wrangell, herr grefwe Gabriell Falkenbergh, herr grefwe Axell Wachtmester och herr grefwe Lars Wallnstädt förordnade att föllia Hans Kongl. Maj:tt i sorgstelle, blifwandes alle i Kongl. Maj:z egne sorge carosser framförde. Sedan böre alle af rådet Hennes Maj:tt neder i grafwen.

Den 22 decemb. reste jag till Stroppsta öfwer juhlehelgen, 4 $\frac{1}{2}$ mihl.

Den Allershögste ware ähtrat för ett gott och lyckligt åhr!

[A:o 1694]

Gudh gifwe ett lyckligt, frögdefult åhr!

Den 7 januarij till Stockholm, 4 $\frac{1}{2}$ mihl.

Den 3 febr. till Stroppsta, 4 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 20 dito till Stockholm, 4 $\frac{1}{2}$ mihl.

Den 2 majj till Hennes Maj:tt till Drottningholm, 1 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 6 till Stroppsta, 4 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 10 till Stockholm, 4 $\frac{1}{2}$ mihl.

Den 12 juniij till Stroppsta, 4 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 26 till Stockholm, 4 $\frac{1}{2}$ mihl.

Den 8 julij till Irrlanda på Swartsjölandet, 3 mihl. Den 9 till Kierssöö och tillbaka, 2 mihl. Den 10 till Ådöön och tillbaka, 2 mihl. Den 11 till Stockholm, 3 mihl.

Och som jag feck Hans Kongl. Maj:z nådigste befallning att mööta Hans Maj:tt i Giötheborg, dy reeste jag per posta den 14 augusti ifrån Stockholm till Stroppsta, 4 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 16 till Läggstabroo, 2, Malmbj, 1 $\frac{3}{8}$, Eeksåhn, 1 $\frac{3}{8}$, Lund, $\frac{7}{8}$, Torsillia, $\frac{7}{8}$, Sundby, 1 $\frac{1}{2}$, Kongsöör, 1, Arboga, 1, Felsbroo, 1 $\frac{3}{4}$, 11 $\frac{7}{8}$ mihl. Den 17 till Glansshammar, 1 $\frac{1}{2}$, Örebro, $\frac{3}{4}$, Mooss-

åhs, $1\frac{7}{8}$, Wretztorp, $2\frac{1}{4}$, Bodarne, $2\frac{1}{4}$, Hofwa, $2\frac{1}{4}$, $10\frac{7}{8}$ mihl. Den 18 till Hassleröör, $2\frac{1}{2}$, Mariestadh, 1, Biörsättr, 1, Holmsta, $1\frac{1}{2}$, Källäng, $1\frac{1}{4}$, Lindarfwa, 1, Jung, $1\frac{1}{4}$, Naum, $1\frac{1}{4}$, Essunga, 1, Solbrunna, $1\frac{1}{2}$, $12\frac{7}{8}$ mihl. Den 19 till Wähla, $1\frac{3}{4}$, Kattelberg, $1\frac{3}{4}$, Båhuus, $1\frac{1}{4}$, hwarest Hans Kongl. Majj:tt ifrån Höijentorp war ankommen, och samma dagh medh Hans Majj:tt till Marstrandh, 3, $6\frac{1}{4}$ mihl. Den 20 till Båhuus tillbaka, 3, och till Leria härregårdh, 1, 4 mihl. Den 21 till Giöteborg, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 22 till Leria, hwarest Hans Kongl. Majj:t mönstrade drottningens lijfregemente under öfwersten grefwe Aschenberg sambt Dragonerne, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 30 till Båhuus, $1\frac{1}{2}$ mihl.

Och som Kongl. Majj:tt des reesa fortsatte till Stokholm, reste jagh den 1 septemb. till Wallbacka, $1\frac{1}{4}$, Wehla, $1\frac{1}{4}$, Solbrunna, $1\frac{3}{4}$, Essunga, $1\frac{1}{2}$, Naum, 1, Jung, $1\frac{1}{4}$, $9\frac{1}{2}$ mihl. Den 2 till Lindarfwa, $1\frac{1}{4}$, Källäng, 1, Holmsta, $1\frac{1}{4}$, Biörsättr, $1\frac{1}{2}$, Mariestadh, hwarest jag Hans Majj:tt inhemptade, 1, Hassleröör, 1, Hofwa, $2\frac{1}{4}$, $9\frac{1}{4}$ mihl. Den 3 till Bodarne, $2\frac{1}{4}$, Wretztorp, 2, Blacksta, 2, Sörby, 1, Lännäs, $1\frac{1}{2}$, Wrettsta, 2, Skeenäs, 1, $11\frac{3}{4}$ mihl. Den 5 till Steenssöö, 3, Ramsta, $1\frac{1}{4}$, Fleen, 1, Wasbroo, 2, $7\frac{1}{4}$ mihl. Den 6 till Norrby, 2, Blacksta, $1\frac{1}{4}$, Leggstabroo, $1\frac{1}{2}$, Kumbla, $1\frac{1}{2}$, och så till Stroppsta, $\frac{1}{2}$, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 7 till Stockholm, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 24 decembris till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Gudi ware ähran.

Den 4 januarij till Stockholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

[A:o 1695]

Denn 22 majj effter Hennes Majj:tz änkedrottningens befallningh till Drottningholm, $1\frac{1}{4}$ mihl. Dito till Stroppsta, $3\frac{1}{4}$ mihl. Den 25 till Stockholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 10 junij ifrån Stockholm till Barkarby, $1\frac{1}{2}$, Tibble, $1\frac{1}{2}$, Graan, $1\frac{3}{4}$, $4\frac{3}{4}$ mihl. Den 11 till härregården Siöö, 2, och tillbaka till Graan, 2, Tibble, $1\frac{3}{4}$, Stäket, $\frac{1}{2}$, Barkarby, 1, och till Stockholm, $1\frac{1}{2}$, $8\frac{3}{4}$ mihl. Den 6 julij medh Hans Kongl. Majj:tt till Nääs schantz, 4, till Dåderöö och tillbaka till Stockholm, $8\frac{1}{2}$ mihl. Och aldenstundh Hans Kongl. Majj:tt fann för gott, det jag mig till mitt anförtrodde general gouvernemente skulle begifwa, dy reste jag den 30 julij i Herrens namn ifrån Stock-

holm till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 5 augusti till Läggestabroo, $2\frac{1}{2}$, Blacksta, $1\frac{1}{2}$, Norrby, 1, Waasbroo, 2, Fleen, 2, Ramsta, 1, Steenssöö, $1\frac{1}{4}$, Åhlsättr, $1\frac{1}{2}$, Skeenäs, $1\frac{1}{4}$, 14 mihl. Den 8 dito till Lännäs, 3, Söörby, $1\frac{1}{2}$, Swijnewadh, $1\frac{1}{4}$, Imma, $1\frac{7}{8}$, $7\frac{5}{8}$ mihl. Den 9 till Kiällmoo, $1\frac{7}{8}$, Hussbyfiöhl, $1\frac{7}{8}$, Låårsta, $1\frac{1}{2}$, Wadstena, $1\frac{1}{4}$, Reensta, $2\frac{1}{2}$, $7\frac{3}{4}$ mihl. Den 12 till Bankeberga, $2\frac{1}{2}$, och till min swårson, herr assessoren Adlerberg till Håckersta, hwarest jag min k. dotter och barnen, Gudi loff, fant medh godh hälsa, $1\frac{1}{4}$, $3\frac{3}{4}$ mihl. Den 14 till Biskopsberga eller Skäninge, 3, 3 mihl. Den 15 till Östa, $1\frac{1}{4}$, och till s. cammarherrn Snolskis begrafning, $\frac{3}{4}$, 2 mihl. Den 16 till Östa, $\frac{3}{4}$, hwarest jag tog afskeed af mine k. barn och fortsatte reesan till Rinkelssby, $1\frac{1}{4}$, Heester, $1\frac{1}{4}$, och till Sæthålla, 2, $5\frac{1}{4}$ mihl. Den 17 till Bärge, $1\frac{3}{4}$, Ekesiöö, $1\frac{3}{4}$, Brennessmåhla, $1\frac{1}{2}$, Hwittlanda, 2, Ståcketorp, $1\frac{5}{8}$, $8\frac{5}{8}$ mihl. Den 18 till Nåtbäks Nibble, $1\frac{5}{8}$, Leenhåfda, $1\frac{1}{2}$, Kulla, $1\frac{1}{2}$, Erichsmåhla, $1\frac{1}{2}$, Ammeneboda, $1\frac{1}{2}$, Fuhr, $1\frac{1}{2}$, Kulleridh, $1\frac{1}{2}$, $10\frac{5}{8}$ mihl. Den 19 till Bubbetorp, $1\frac{1}{2}$, och till Carlsskroona, $\frac{3}{4}$, $2\frac{1}{4}$ mihl.

Och emedan Hans Kongl. Maj:tt till min öfwerförsell till Wissmar hade låtitt göra örlig skepet Delfijn af 36 stycker ferdigt, altså begaf jag mig den 23 augusti i Herrens namn till skieps och loverade samma dag under casteelerne, 1 mihl. Den 24 till siöös och kommo om afftonen under Bornholm, 12 mihl. Den 25 Bornholm förbij inn emot Ystedh, 8 mihl. Den 26 uthij een stoor storm tillbaka, effter skepet blef läckt och satte under Simmersshambn, 8 mihl.

Den 3 septemb., sedan skeppet war bättrat, till segels till Wittmont, 14 mihl. Den 4 förbij Rostok och måste för contrarie windh och storm fälla ankar i oppenbara hafwet emellan Wustrow och Möön, 12 mihl. Denne heela dagen sambt fölliande natten sambt den 5 septemb. och fölliande natten i een gräselig och ohördh storm på samma rum för ankar. Skeppet feck å nyo 3 läcker, så att 9 foot wattn war i skepet. Roorpinnen gieck af, flaggan och wimpeln sambt öfre meesan blåstes bort och aaf, så att wij wore i den allerstörsta faara och siöönödh. 29 skiepp och faarkoster strandade samma natt kring om oss på alla sidor. Skieps capitainen gaf tappt, doch be-

*E. F. Dahlbergh
Ria.*

Efter det i Turinge kyrka i Södermanland
uppsatta originalet, måladt i olja och signe-
radt år 1695 af David Klöcker Ehrenstrahl.

skyddade Gudh oss, att wij blefwe behåldne, för hwilket Hans allerheligste nambn ware ewinnerligen ährat.

Den 6 och 7 låge wij i mangel af pilot på samme rumm för ankar, men den 8 lupe wij inn i hambnen för Wissmar under Hwalfisken, 5 mihl. Den 9 effter stoor uthstånden wedermöda till Wissmar, $\frac{1}{2}$ mihl. Den 12 ifrån Wissmar till Muhlen Eichsen, 3 mihl. Den 13 till Gadebusk, 1, Mölln, 4, och Grandh, $2\frac{1}{2}$, $7\frac{1}{2}$ mihl. Den 14 till Hamburg, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 18 september hölt jag mitt inntåg, under stuckernes löösande och guarnisonens och borgerskapets salvor, i Stade. Gud gifwe lycka. Den 21 octob. ifrån Stade till Bremerförde, 3, Poggenmyhle, $1\frac{1}{2}$, hwarest jag mönstrade maior Isendorfs compag. af min battalion och sedan till Heijmohle, $1\frac{1}{2}$, 6 mihl. Den 22 till Bergsted eller Bederkeese, $\frac{1}{2}$ mihl, der jag mönstrade herr grefwe Gustaf Leijonhufwuds regemente till häst. Den 24 till Trittgeist, $1\frac{1}{2}$, Bremerförde, $1\frac{1}{2}$, till Closter Säwen, $2\frac{1}{2}$, $5\frac{1}{2}$ mihl. Den 25 till Otterssberg och mönstrade cap. Wilkenschiölds compagnie, 3 mihl. Dito till Closter Säwen tillbaka, 3 mihl. Den 26 till Bergst, 3, och till Stade igen, 2, 5 mihl. Den 31 till Hornborg, der jag capit. Greifenkrantz comp. mönstrade, 2 mihl. Den 13 novemb. ifrån Stade till Brehmerförde, 3 mihl. Den 14 och 15 mönstrade och exerserade jag brämske adellsfanan och den 16 till Stade igen, 3 mihl.

Den allerheligste Guden ware prijs och ähra!

Gudh förläne ett lyksaligt gått nytt år!

[A:o 1696]

Den 31 martij reeste jag ifrån Stade att besichtiga dee igenom storm skadde Elfdijken till Hamelförder Dijk med kongl. jagten, $2\frac{1}{2}$ mihl. Dito öfwer landh till Oderqwart, 2 mihl.

Denn 1 aprilis till , 2, och der öfwer Oostströmmen till Nyhusen och så till Beelem och tillbaka till Nyhusen, 4 mihl. Den 2 aprilis medh kongl. jagten på Elfwen tillbaka till Stade, 7 mihl. Den 16 april till Brehmerförde, 3, öfwer Hintzenwalde till Carlssburgh, 8 mihl. Den 17 till Drittgeest, $3\frac{1}{2}$, Bremerförde, $1\frac{1}{2}$, och till Stade igen, 3, 8 mihl. Och emedan Hans

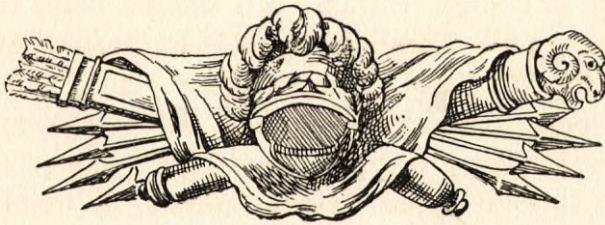
Kongl. Maj:tt igenom des myket nådige handbreef af den 16 januarij och des fullmachter af den 1 februarij nådigst behagat giöra een förändring och förordna mig till general gouverneur i Lijflandh och cantzler öfwer dorptische accademien, så reeste jag i Herrens namn den 30 aprilis ifrån Stade, beledsagat af heela kongl. regeringen och största deelen af officererne och kongl. betiänte, till Crantz, 3, och samma dag öfwer Elfströmen till Blankenäåse, $\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$ mihl.

Denn 1 maj till Hamburg, 2 mihl. Den 3 dito till Reinbeek, hwarest jag mig effter Kongl. Maj:z befallning medh Hans Förstl. Durchl. hertig Fridrich af Hollsteen aboucherade, 2. Och så tillbaka till Hamburg igen, 2, 4 mihl. Den 5 maj ifrån Hamburg till Bargdorp, 2 mihl. Den 6 till Böök, 4, och till Waschow, 4, 8 mihl. Den 7 Wittenberg och Swerijn förbij till Swerinsche Fähr, 4, och sedan till Sylow, 4, 8 mihl. Den 8 till Gystrow, $2\frac{1}{2}$, och till Wolkendorp, 4, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 9 till Tribbsees, 2, och till Stråhlsundh, 4, 6 mihl. Den 11 medh jagten till post schantzen på Wittow opå Ruigen, 4 mihl. Den 12 bödh jag Tysklandh fara wäl och gick medh postjagten till siös och den 13 för contrarie windh under Möön, 9 mihl. Denn 14 till Trälborgh, 9 mihl, och samma dagh till Lundh, 4 mihl. Den 15 till Kässlinge, 1, Hässlunda, $2\frac{1}{2}$, Mörarp, $\frac{1}{2}$, och till Ängelholm, 6 mihl. Den 16 till Laholm, 3, Halmstadh, 2, Gietinge, 2, och till Falkenbergh, 2, 9 mihl. Den 17 till Warbergh, 3, Roglunda, 3, 6 mihl. Den 18 till Kongzbaka, 2, till Giötheborgh, 4 mihl. Den 24 till Båhuus, $1\frac{1}{2}$ mihl. Den 25 till Tyfwekijhln, $1\frac{1}{2}$, Marstrand, $1\frac{1}{2}$, och tillbaka till Båhuus, 6 mihl. Den 26 till Kattelberg, 1, Gammallösa, $\frac{1}{2}$, Kiärra, 1, Forss, 1, $3\frac{1}{2}$ mihl. Den 27 till Giärdum, $\frac{3}{4}$, till Harrum, $\frac{3}{4}$, hwarest jag fant min k. mågh herr maior Beijer, h. Adlerberg och sambtl. käre döttrar och deres barn, Gudi ährat, medh godh hälsa, $1\frac{1}{2}$ mihl.

Den 1 junij till Gåhlsta, 1, Teng, $1\frac{1}{2}$, Mälby, $1\frac{5}{8}$, Lijdkjöping, $\frac{3}{4}$, Källäng, 1, $5\frac{7}{8}$ mihl. Den 2 till Enebacka, $1\frac{1}{2}$, Biörsättr, $1\frac{1}{2}$, Mariestadh, $1\frac{1}{8}$, Hassleröör, $\frac{3}{4}$, Hofwa, 2, Bodarne, $2\frac{1}{2}$, Wretztorp, 2, $11\frac{3}{8}$ mihl. Den 3 till Blacksta, 2, Söörby, 1, Lännes, $1\frac{1}{2}$, Wrettsta, 2, Skeenäs, 1, $7\frac{1}{2}$ mihl. Den 6 junij till Lööfåker, $1\frac{1}{2}$, Hiälmersundh, $1\frac{1}{2}$, Bärge, $\frac{1}{4}$, Allebroo, $1\frac{3}{4}$,

Eskilstuna, 1, Kiuhlsta, 1, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 7 till Jäders kiörkia och tillbaka till Kiuhlsta, 1, till Edzåhn, 1, Malmby, $1\frac{3}{8}$, Leggstabroo, $1\frac{3}{8}$, Kumbla, $1\frac{1}{2}$, Stroppsta, $\frac{1}{2}$, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 12 till Stockholm, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 13 till Drottningholm, hwarest Hans Kongl. Maj:tt samt änkedrottningen, arfprintzen och prinsessorne wistades, och samma dag tillbaka till Stockholm, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 14 till Rotebroo, 2, Märsta, 2, och medh Hans Maj:t till herr grefwe Gyldenstolpens gårdh Noor i Knijfsta sokn, $1\frac{1}{4}$, $5\frac{1}{4}$ mihl. Den 15 till Alssicke, $1\frac{1}{4}$, till Uppsala, $1\frac{1}{4}$, hwarest Hans Kongl. Maj:tt mönstrade Upplands regementet till foot, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 19 till Gambla Uppsala och tillbaka, 1 mihl. Dito till Alssike, $1\frac{1}{4}$, till Märsta, $1\frac{3}{4}$, Rotebroo, 2, Stockholm, 2, 8 mihl. Den 28 till Hans Maj:tt till Drottningholm och tillbaka, $2\frac{1}{2}$ mihl.

Den 2 julij till Hans Maj:tt till Drottningholm och tillbaka, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 7 till Båkålsundh, 3, och den 8 till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 9 till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 30 till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl.

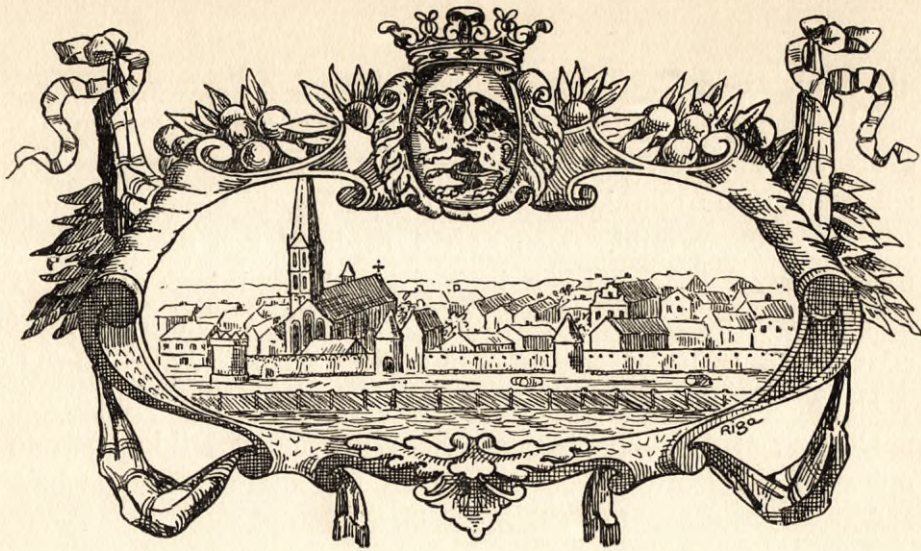

1696—1699

DAHLBERGH GENERALGUVERNÖR I LIFLAND OCH
KANSLER FÖR UNIVERSITETET I DORPAT

DEN 2 AUGUSTI TILL STOCKHOLM, 4 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 8 augusti begaf jag migh i Herrens namn på reesan till mitt generalgouvernemente till Lijflandh opå Kongl. Maj:z jagt Chatarina under commendeuren Ankerkors inom skiäars, men min bagage förde skieppet af stycker under capit. Ankarstiärna ifrån Lubek till Riga. Min reesa gieck samma dagh till Waxholmen, 3 mihl. Den 9 till krogen Timmran, 2 mihl. Den 10 till Gröneborg, 1, och Furusundh, 3, 4 mihl. Den 11 till Kappelskiäär, 2 mihl. Den 13 öfwer Åhlands haaf till Flijseberg, 12, och till Sätungarne, 4, 16 mihl. Den 14 öfwer Wattskiffte till Biörköhufwudh, 8, Korpoström, 2, Nafwakramm, 1, Gullkroonan, 2, Jungfrwsundh, 3, 16 mihl. Den 15 till Hangöö udd, 6, till Hästöösundh, 4, och Barrösundh, 6, 16 mihl. Den 16 till Porkala udd, 6 mihl. Den 17 till siös, 3 mihl, men i een stoor storm tilbaka, 3, 6 mihl. Den 18 öfwer Räfvelske botten till staden Räfwell, hwarest man migh medh 32 canonskått fångnade, 8 mihl. Den 23 ifrån Räfwell till Esemekske krogen, 3 $\frac{3}{4}$ mihl. Den 24 till Swartzkrogen, 3 $\frac{1}{2}$, Mariamaa, 2, och Terdorp, 1, 6 $\frac{1}{2}$ mihl. Den 25 till Kemufehr, 1, Koschebäck, 1, S:t Jakop, 1, Geddefehr, 1 $\frac{1}{4}$,

4¹/₄ mihl. Den 26 till Pirrefehr, 2, till staden Perrow, 3, hwar-
est jag medh 16 stycke skått fångnades, 5 mihl. Den 29 au-
gusti till Tackerort, 3, Gudmansbach öfwer strömmen, 2, och
till Saliss, 5, 10 mihl. Den 30 till Aderkatz krogh, 4¹/₂, och
till _____, 9 mihl. Den 31 till Bijderåå och öfwer ström-
men, 3, och samma dag hölt jagh mitt solenne intogh uthi Riga
medh stoor magnificenz och ähra, och bleef fångnat så wäl af
slåttet och casteelet som staden medh 64 canonskått, 6 mihl.

Denn Allershögste förlähne lycka och wällsignelse. Amen.

Den 28 septemb. reste jag till Nymynde, 2 mihl. Den 29
mönstrade jag öfwerstens och baron Buddbergs Nylands bat-
tailon och samma dag till Riga igen, 2 mihl.

[A:o 1697] Gudh förläne ett frögdefult gott nytt åhr.

Den 9 junij reste jag att besee Rummel schantz i Duna-
strömmen, 2 mihl, och samma dag tillbaka till Riga, 2 mihl.
Den 26 till mitt tafellgodz Magnusshoff, 1¹/₂ mihl. Den 27
tillbaka igen, 1¹/₂ mihl.

Den 29 julij till Dahlen att besee det nya tegelbruket, 3, och
tillbaka, 6 mihl.

Den 16 augusti reeste jag ifrån Riga till Kerkholm, 3, Yxkull,
1, och öfwer Augerströmmen, ³/₄, och till Lennewarden, 3, 7³/₄
mihl. Den 17 till Ascheraden, 4, och till Kåkenhusen, 3, 7 mihl.
Den 19 till Ewest schantz, 3, och tillbaka, 6 mihl. Den 20 till
Feetell, 4 mihl. Den 21 till Bersoon, 3, och till Sesswägen, 4,
7 mihl. Den 22 till Tirsen, 3¹/₂, och till Aahoff, 3¹/₂, 7 mihl.
Den 23 till Adzell, 5 mihl. Den 24 till Taufela öfwer Schwartz-
bachen, 1¹/₂, Mentzenhoff, 3, Raug, 4, 8¹/₂ mihl. Den 25 till
Nyhusen, 4, och till Nykaseritz, 3, 7 mihl. Den 26 till Kirium-
pää öfwer bäcken, 1, Wrangels krogh, 5, och till Dorpat, blef
fegnadt medh 16 canonskott, 5, 11 mihl.

Den 1 septemb. reeste jag medh samma process ifrån Dorpt,
sedan jag hade mönstrat öfwersten Magnus Tysenhusens bat-
talion och som cantzler bijwistatt både disputationer, orationer
och slijke solennitæter wed academien, till krogen Terrifehr, 3
mihl. Den 2 till Ringen, 2¹/₂, Sangnitz krogh, 3¹/₄, och till Walk,

3¹/₄, 9 mihl. Den 3 mönstrade jag 3 compag. af öff. Tisenhusens reg:te cavallerie. Den 4 till kroogen , 3, och till Wolmar, 3, 6 mihl. Den 6 hölt jag gen. mönstring medh 3 compag. af Tisenhusens cavallerie. Den 7 septemb. till staden Wänden, hwarest jag den 9 hölt gen. mönstring öfwer lijflandske Adelsfaanan, bestående af 4 compag. Den 11 till Grossen Roop, 3 mihl. Den 14 till Girkull, 3, och till Awast krogh, 4, 7 mihl. Den 15 till Langenbergh, 3, och så till Riga, 3, 6 mihl.

Den 14 octob. reste jag i Herrens Jesu namn effter Hans Kongl. Majj:z befallning ifrån Riga till riksdagen och kongl. begrafningen och blef wed afreesan behedrat medh 64 canon-skått och samma dag till Nymynde, 2 mihl. Den 15 mönstrade jag öff. Buddbergs regemente nylänningar. Den 17 opå örligsskepet Steenbåcken af 48 stycken, som Hans Majj:t till min transport förordnat, och samma affton under Doomsnäas, 16 mihl. Den 25, sedan wij i 7 dagar i stoor storm ankrat i openbara siöön, till segels och emot afftonen under Gottisch Sandöo, 25 mihl. Den 26 medh contrarie storm laverat, men natten deropå oppwekste een hischeligh storm och förskräkeligit mootwäder, så att seglen och dee öfwerste på öfwerlåppet stående stykerne i slingringen på begge sidor toge wattn, så att wij emellan dee blinde klipporne och skiäär wore i största lifsaara, doch halp Gudh, att wij den 27 effter middagen kastade ankar på een sandbank för Sandhambn, 11 mihl. Den 28 lätt jag settia mig i stoor fara i land till Sandhambns krogh, 1¹/₂ mihl.

Den 4 novemb., sedan skieppet inkom, seglade wij till Waxholm, 5 mihl. Den 6 dito komm jag till Stockholm, den Högste ware ähran, 3 mihl. Den 24 skedde konung Carl den elofftes glorwerd. begrafningsact.

Den 10 decemb. aflade sambtl. kongl. råden deres ämbetes eeder. Den 14 dito bleef Hans Kongl. Majj:tt Konung Carl den XII af alle ständerne hyldigat. Den 14 dito smort och kröönt till Sweriges konungh, den Allerhögste låte sådant wara skiedt i een lyksalig stundh.

Den 24 decemb. reeste jagh till Stroppsta, 4 mihl.

Den högste, ewige Guden ware ewinnerligen prijsat och ähtrat!

[A:o 1698] Gudh förläne ett frögdefult, gott nytt år.

Den 2 januarij reeste jag ifrån Stroppsta till Stockholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 7 martij till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 12 dito till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 21 aprill till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 30 dito till Stockholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 12 maij gofwe begge printzerne af Brunsswijk, hertig Ferdinandt och hertig Ernst mig första visiten. Den 22 maij bleef min elskelige käre son grefwe CARL GUSTAFF DAHLBERGH medh tilbörliche solennitæter och uthij femb förstlige och många höga så mann- som qwinsspersohners och enn stoor frequens närwaro i Ridderholms kiörkan i Stokholm begrafwen.

Gudh förläne honom een frögdefull uppståndelse för Christi Jesu skuldh. Amen.

Den 29 maij gaf Hans Förstl. Durchl., regerande hertigen af Hollsteen, hertig Friedrich mig visite.

Den 2 junij, Christi himmelsferdsdagh, stod hertig Friedrichs af Holsteens bijläger medh den äldesta kongl. prinsessan Hedwig Sophia på Carlbergh. Den 20 junij reeste jag medh mine käre barn till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 26 dito reste h. öfverstlieutenant Beijer och h. assessoren Adlerbergh medh mine käre dottrar ifrån Stroppsta till Smålandh.

Den 3 julij reeste jag till Stokholm igen, $4\frac{1}{2}$ mihl.

Den 2 augusti gofve begge hertigerne af Brunsswijk printz Ferdinandt och printz Ernst mig afskeedz visiten. Den 15 augusti gaf den regerande hertigen af Holsteen hertigh Friedrich så och des herr broder, printz Christian, migh visite och toge afskeedh. Den 16 dito reste Hans Maij:tt sambt änkedrottningen, begge hollsteenske hertigarne, princessorne och heela hofwet ifrån Stokholm. Den 21 aug. reste jag ifrån Stockholm till Stroppsta, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 26 ifrån Stroppsta till Läggstabroo, 2, till Blacksta, $1\frac{1}{2}$, till Norrby, 1, och till Waassbroo, 2, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 27 till Fleen, 2, Ramsta, 1, Steensöö, $1\frac{1}{4}$, Åhlsätter, $1\frac{1}{2}$, till Skeenäs, $\frac{3}{4}$, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 30 derifrån till Stenssöö, $2\frac{1}{4}$, Ramsta, $1\frac{1}{4}$, Fleen, 1, Wassbroo, 2, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 31 till Norrby, 2, Blacksta, 1, Leggstabroo, $1\frac{1}{2}$, Stroppsta, 2, $6\frac{1}{2}$ mihl.

Den 2 septemb. till Stockholm, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 3 septemb. om afftonen kläckan åtta år min elskelige, käre syster, den

edle, ähreborne och mycket dygdesamme matrona, Sara Jönsdotter, på min gårdh Skeenäs i Herranom christeligen afsombnat. Gudh glädie hennes dygdige siäl ewinnerliga!

Och ehuruwäl jag hoes Hans Kongl. Maj:tt åtskilligt i underdånigheet anhållit för min höga ålder att blifwa dimitterat ifrån det swåra lijflandska general gouvernementet, eenkannerligen emedan luftten dersammastädes ähr migh emot, och jag der ingen hälsodagh hafft, men som Hans Maj:t der till icke welat consentera, dy embarqueredes den 12 septemb. mitt folk, hästar och bagage opå örligskeppet Wissmar, som Hans Kongl. Maj:tt till transporten förordnat att dermedh öfwergåå till Riga. Men jagh stegh den 24 septb. i Herrens nambn opå Hans Kongl. Maj:tz egen jagt Chatrina och fortsatte samma dag min reesa ifrån Stockholm allenaste för contrarie windh $\frac{1}{2}$ mihl. Den 26 till Waxholm, 3 mihl. Den 27 för ankar på een fiähl, 4 mihl. Den 28 till Furusundh, 3, och Kappellskiär, 2, 5 mihl.

Den 2 octob. till första baaken på Åhlands haaf, 2, och så till den andra baaken, 9, och så till Flijsöö hambn, 2, sedan öfwer Dehlen, 2, och så till Sätungarne, 2, 17 mihl. Den 3 octob. öfwer Wattskiffte, 7, till Korpoström, 3, och till Jungfrw sundh, 7, 17 mihl. Den 4 till Hangöö udd, 6, och till Barrösundh, 9, 15 mihl. Den 5 till stora Fiähln, 1 mihl. Den 9 öfwer Fiähln till Porkala udd, 4, och så öfwer fiärden till Helsingfors, 10 mihl.

I medlertijdh hafwer den Allershögste Guden behagat den 6 october om kläckan igenom een salig stundh vthur detta timmeliga lifwet till een ewigh glädie hädankalla min älskelige, mykett kiäre dotter, den högwälborne fröken CHARLOTTA JULIANA DAHLBERGH, hwilken jagh wedh min afreesa mycket siuk i Stockholm effter migh lemnade. Den allershögste Guden frögde och glädie hennes edle och dygdige siähl ewinnerliga för Frälsarens Jesu Christi skull. Amen.

Den 10 octob. öfwer landh till Haksböhle, $1\frac{3}{4}$ mihl. Den 11 till Sibbo, $1\frac{1}{2}$, Wekast, $1\frac{1}{4}$, Borgo, $1\frac{1}{4}$, Illisbyn, 1, Forssby bruk, $1\frac{1}{4}$, $6\frac{1}{4}$ mihl. Den 12 till Perno, 1, Tosso, $2\frac{1}{4}$, Pijtis kiörkia, 1, öfwer Abborforsen till Kupis, $1\frac{1}{4}$, och till Höghforsen, $1\frac{1}{4}$, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 13 till Wekelax, $1\frac{3}{4}$, Rawij Jocki,

^{odl.}
 2¹/₄, 4 mihl. Den 14 till Waderma, 1³/₄, Laija Jerwij, 1¹/₄, Willa Jocki, 1³/₄, 4³/₄ mihl. Den 15 septemb. till Wijborgh, 3¹/₂ mihl. Den 16 till Pero, 1³/₄ mihl. Den 17 till Kangas Pellnen, 2¹/₄, till Parkala, 1¹/₄, till Pampala, 1¹/₄, till Kiwijnebb, 1¹/₄, 6 mihl. Den 18 till Systerbäck, 1¹/₄, Walkisari, 1¹/₄, Habokangas, 1¹/₄, och till Nyen, 2¹/₂, 6¹/₄ mihl, hwarest borgmester, rådth och een stoor deel af borgerskapet till häst wäl munderade och med 36 stykskått beneventerade migh. Den 19 octob. blef jag medh samma ceremonier beledsagat till Autewalla, 1¹/₂ mihl. Den 21 till Duderhoffs kiörka, 1¹/₂, Kippina, 1¹/₂, och till Obskowa, 1¹/₄, 4¹/₂ mihl. Den 22 till Nowa Bura, 1¹/₄, Sakurnowa, 1¹/₄, Capuri, 1¹/₂, och så till Jermolijna, 5¹/₂ mihl. Den 23 till Pillula, 1¹/₄, till Kirrstowa, 1¹/₄, Podoga, 2, öfwer Luuga-strömmen eller Jamiske Bäckten till Lautekylle, 1¹/₄, 4³/₄ mihl. Den 24 octob. till Narfwen, hwarest commendanten med dee förnembste officerne, burgrefwen och borgmäster och rådth iempte ett compagnie af borgerskapet till häst migh inhemptade, warandes heela garnisonen och borgerskapet i gewähr, och löstes 36 stycken, 1 mihl. Den 26 derifrån med samma ceremonier till Lagana, 2 mihl. Den 27 till Collatz krog, 3, Onka kroogh, 3, och till Purtz krog, 3, 9 mihl. Den 28 till Padask kroogh, 2, Kondartz, 1¹/₂, Fijnen, 1¹/₂, Yxkels krog eller S:ta Maria, 2¹/₂, 7¹/₂ mihl. Den 29 till Skuulmans kroogh, 1¹/₂, Sellekulla, 1¹/₂, Wainersfehr, 1, och till Pannikulla, 1³/₄, 5³/₄ mihl. Den 30 octob. till Kersell, 1¹/₂, Tappifehr, 2, Wassula, 2, Dorpt, 1¹/₂, hwarest jag med samma ceremonier som förr blef undfängen, 6¹/₂ mihl. Den 31 octob. medh slijke ceremonier beledsagat till Terrefehr, 3 mihl. Den 1 novemb. till Ringen, 3, Skillingskroogh, 2¹/₂, 5¹/₂ mihl. Den 2 till Sortz kroogh öfwer Embach, 2¹/₄, Walks krog, 1¹/₂, Guldis krog, 1¹/₂, Eglupper kroogh, 1³/₄, Wollmar, 3, 10 mihl. Den 3 till Wänden, 4, till Segewolde, 5, 9 mihl. Den 4 till Koppermuhl kroogh, 3, Neuer Muhlen, 3, och till een kroogh för Riga, 1, 7 mihl. Den 5 novemb. igenom dens Högstes tillhielp till Riga, hwarest jag medh stykernes löösande blef beneventerat, 1¹/₂ mihl.

Denn högste Guden ware ewigh ähra!

Den Allershögste förläne ett frögdefult nytt årh.

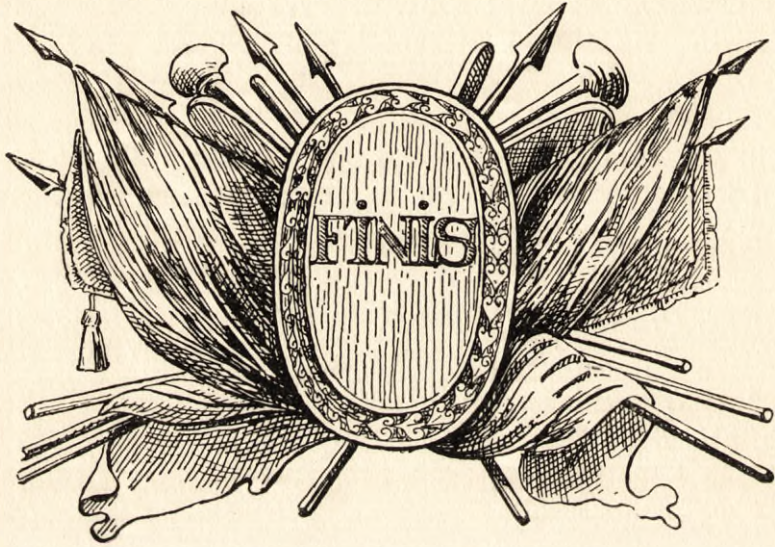
[A:o 1699]

Alldenstund Hans Kongl. Maj:tt nådigst hade befalt, att accademien, som konung Gustaf Adolf anno 1632 hade instaurerat i Dorpat, skulle för ortens obeqwemligheets skuldh transporterats till Pernou och mig som cancellario pålagdt att förätta des inauguration, dy reste jag den 18 augusti ifrån Riga till Zanikou, $3\frac{1}{4}$, och så till Byrings krogh, $3\frac{1}{2}$, $6\frac{3}{4}$ mihl. Den 19 till Pernigell, $3\frac{1}{4}$, Frietags krogh, $3\frac{1}{4}$, och till Salis krogh, $3\frac{1}{4}$, $9\frac{3}{4}$ mihl. Den 20 till Gudmansbach, 5 mihl. Den 21 till Tackerort, $2\frac{1}{2}$, och till Pernow, $5\frac{3}{4}$ mihl. Den 28 augusti skiedde inaugurationen af mig lycklig och wäl, medh behörig pomp och ceremonier, Gudi ährat, till mitt störste berömm.

Den 2 septemb. reeste jag ifrån Pernow till Suris krogh, $3\frac{1}{2}$, och till Kurkum krogh, 3, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 3 till Sara kiörkia, $\frac{1}{8}$, till Keppe krogh, $3\frac{1}{8}$, till Abiahoff, $1\frac{1}{4}$, och till Karkus, 2, $6\frac{1}{2}$ mihl. Den 4 till Eidenhoff, $3\frac{1}{2}$, och så till Fellijn, $1\frac{1}{2}$, 5 mihl. Den 5 till Weidema, 1, och tillbaka till Fellijn, 1, till Surgefehr, $1\frac{1}{2}$, till Jaskemoise, Ollustfehr och Nawast, $2\frac{1}{2}$, Kurilla krogh, 2, St. Andreas kiörkaa, $\frac{1}{2}$, och till Öfwer Pahlens slått, 2, $10\frac{1}{2}$ mihl. Den 6 till Pannekylla, $4\frac{1}{4}$, och till Sotalls krogh, $3\frac{3}{4}$, 8 mihl. Den 7 till Dorpt, $2\frac{1}{2}$ mihl. Den 13 sept., sedan jag hade mönstratt och exercerat guarnisonen sambt öfwerste Tysenhusens lifj-compagnie, ryttmester Glasenapps och Fijtinghofs compagnie cavallerie, reeste jag till Perrifehr, 3, och till Ringen, 6 mihl. Den 14 till Saugnitz, 4, och till Talfala, 6, 10 mihl. Den 15 till Egle krogh, 7 mihl. Den 16 septemb. till Wollmar, $4\frac{1}{4}$ mihl. Den 19 sedan jag hade mönstratt ryttmester Grabous, Tysenhusens och ryttmester Diedrichs compagnie af öfwerste Tysenhusens regemente cavallerie, reste jag till Wrangelsshoff till ryttmester Fabian Tysenhusens begrafning, $1\frac{1}{4}$, till Trikatens kiörka, $1\frac{1}{2}$, och tillbaka till Wrangelsshoff, $1\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{4}$ mihl. Den 20 septb. till Wänden, $4\frac{1}{2}$ mihl. Den 23 sedan jag hade mönstratt och excerserat 4 compagnier af adelssfaanan vnder öfwersten Fitinghoff, nembl. Lijf-compagniet, öfwerst leutenant Tysenhusens, Roosens och Helling Wrangells compagnier, reste jag till Rännebergs slått, 3 mihl. Den 28 till Wänden, 3, och till Segewälde, $4\frac{1}{4}$, $7\frac{1}{4}$ mihl. Den

29 till Treiden, $\frac{1}{2}$, och tillbaka till Segewolde, $\frac{1}{2}$, 1 mihl. Den 30 till Riga igen, $7\frac{1}{2}$ mihl.

Den 11 octob. reste jag till Nymynde att hålla generalmönstring medh guarnisonen och öfwerste Buddbergs Nylands regemente, 2 mihl. Den 12 tillbaka till Riga igen, 2 mihl. Den 18 octob. till Rodenpeis på Balvan jagt, 5 mihl. Den 21 tillbaka till Riga igen, 5 mihl.

A Sigen Hæderlige Hverdagsbrødt med 12 Canoner all biden
 så val Winter, som Sommer Enden høllit Duna Strømmen
 reer, och om Winter betækt den som hafve foraktat
 Hverdagen på Natten Siden
B Eron Smacten Elisabet medh 8 Canones forsed

DEL
 Af Kongl. St.
 Och hieer den læmte
 det uttømmelige och
 den 21 Febr. A. 1700 och
 i Nøden belægtet belte
 på annat Sætt fiendelig
 den 9 July A. 1701 De
 Giedt och Hans Kongl.
 Ze Majest. och De
 klet

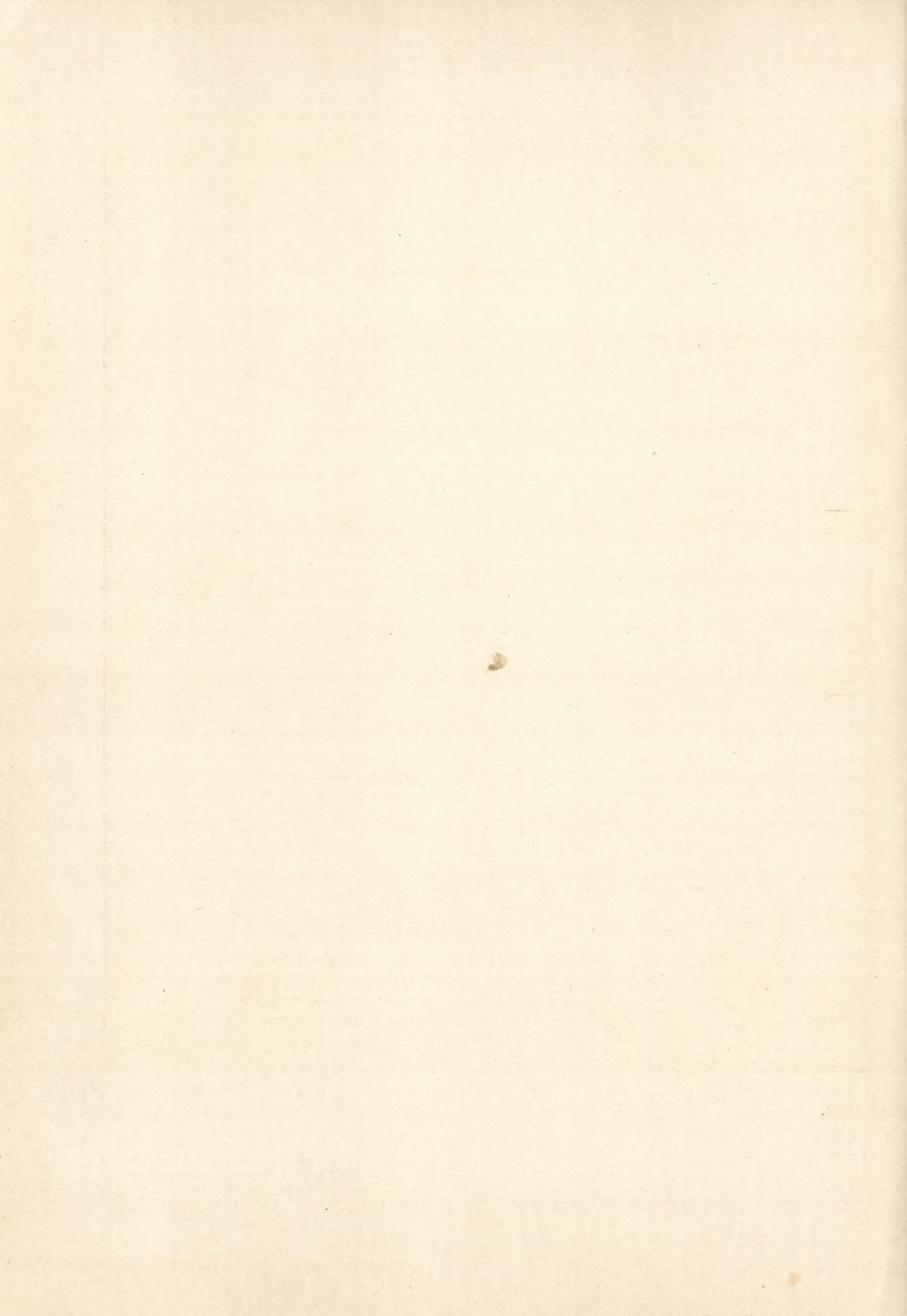
6 Det nye Detachement Wæret på Kols Bierget. 7 Nya Aavelin för Jacobs Porten
 8 Redoute och Corps de Guard för Anningsporten. 9 Aaga med Buster bewarper

Nummeror
 1 Helmershoff hværden Komingen i
 grefwa Sinter glödnade Kulor och
 Staden. 2 Kobron Schans hværden
 3 Corps de Guard och Detachementet
 rier deremot. 5 Smeristka Cor

staden Riga.

Efter en i de Dahlberghska samlingarna å Kungl. Biblioteket i Stockholm bevarad handteckning, troligen under Erik Dahlberghs öfverinsende och »under hans ögon» utförd af löjtnanten Johan Lithén, hvilkens signatur dock saknas å ritningen.

Ändringar och anmärkningar.

Följande i inledningen icke anmärkta ändringar hafva i denna upplaga vidtagits gent emot manuskripten.

Wästråås	sid. 4	rad 13 o. 12	nedifr. ändradt till	Wästeråås
be:dh	» 5	» 13	uppifr. »	» benämndh
be-te	» 5	» 13	» »	» bemälte
Andras	» 5	» 12	nedifr. »	» Andreas
be:te	» 5	» 8	» »	» bemälte
ike	» 5	» 8	» »	» Icke
sändt till	» 6	» 10	uppifr. »	» till
h. General camm. » 9	» 17	» 1	» »	{herr general cam- mereraren
Hans Exell:ns . . » 11	» 3	» 1	» »	» Hans Excell:ns
landag	» 13	» 9	nedifr. »	» landtdag
landagens . . . . » 13	» 8	» »	» »	» landtdagens
deruthinn . . . . » 16	» 7	uppifr. »	» »	» deruthinnan
i achtaga . . . . » 17	» 11	nedifr. »	» »	» i achtaga
Ruigen	» 18	» 4	uppifr. »	» RUEGEN
drotzetn	» 19	» 7	nedifr. »	» drotzetn
R cantzlern . . . » 19	» 5	» »	» »	» Rijkscantzlern
förätta	» 20	» 8	uppifr. ¹ »	» förrätta
förrättade . . . . » 20	» 13 o. 14	» »	» »	» förrättade
war för Jutens } skuldh war mycket }	» 20	» 15 » 14	nedifr. »	{war för jutens skuldh mycket
Sr	» 20	» 13	» »	» Signor
Hartmans . . . . » 20	» 12	» »	» »	» Hartman
Herrns	» 27	» 12	uppifr. »	» Herrns
Lavera	» 28	» 2	nedifr. »	» lovera
Mesteels	» 31	» 1	» »	» mestedels
capabl	» 33	» 6	» »	» capabel
Duchl.	» 39	» 2	» »	» Durchl:s
ähra bewijste, . . » 49	» 15	uppifr. »	» »	» ähra.
remarquabl . . . » 49	» 4	nedifr. ¹ »	» »	» remarquabelt
besågen	» 53	» 7	uppifr. »	» besåge
Constantinopl . . » 54	» 14	nedifr. »	» »	» Constantinopel
Munchen } Beurbergh }	» 61	» 10	uppifr. »	{Munchen till Beurbergh

¹ Likaså på några andra ställen.

21	sid. 66	rad 1	nedifr. ändrad till	Den 21
motwädr	» 68	» 12	» » »	motwäder
ike	» 69	» 4	uppifr. » »	icke
tijdh iche	» 73	» 1	» » »	tijdh
Den 17	» 77	» 1	» » »	DEN 17 JULIJ
Maij:	» 77	» 11	nedifr. ¹ » »	Maij:t
Den 18 julij	» 77	» 9	» » »	var den 18 julij
begaf mig	» 78	» 12	uppifr. » »	begaf jag mig
ykelig	» 83	» 18	nedifr. » »	ynkelig
	» 86	» 10, 11	uppifr. ²	(Se not 2 här nedan.)
Wildtnus	» 88	» 2	nedifr. » »	Wildtnis
honorabl	» 94	» 3, 4	uppifr. » »	honorabel
Podazkj	» 94	» 19	» » »	Podozki
paszabl	» 95	» 17	» » »	passabel
Gen.	» 95	» 13, 12	nedifr. » »	generalen
remarquabl	» 96	» 17, 16	» » »	remarquabel
dee sig låta	» 97	» 10	uppifr. » »	sig låta
dee	» 101	» 1	» » »	det
effterrettelse	» 101	» 15	nedifr. » »	effterrettelse
ställe ort	» 107	» 15	» » »	ort
raisonabl	» 114	» 14	» » »	raisonabel
förföllierer	» 117	» 4	» » »	förföllielser
allernådigst }	» 125	» 19, 18	» » »	allernådigst befallt
allernådigste } befallning ³				
29 dito till	» 125	» 7	» » »	Den 29 dito till
wintrn	» 131	» 4	» » »	wintern
läggret	» 131	» 3	» » »	lägret
favorabl	» 138	» 6	» » »	favorabel
hemmanwarande	» 139	» 8	uppifr. » »	hemmawarande
Tree Enigheets	» 149	» 18, 17	nedifr. » »	Treenigheets
notabl	» 151	» 1	uppifr. » »	notabelt
Excll:s	» 169	» 18	» » »	Excell:s
Poolmans	» 176	» 1	» » »	Poolman
Christianobl	» 181	» 16	» ¹ » »	Cristianobel
expressioner- } sig doch }	» 185	» 14	» » »	expressioner doch
contiuerades				
contiuerades	» 193	» 17	nedifr. » »	continuerades
commendarat	» 196	» 9	» » »	commenderat
förmerkiändes	» 197	» 14	uppifr. » »	förmerkiandes
örterne	» 199	» 19	» » »	örterne
Simanstorp	» 205	» 6	nedifr. » »	Simonstorp

¹ Likaså på några andra ställen.

² Ordföljden är så ändrad, att orden **glärna lida kunde**, som i handskriften till följd af något omkastningsfel kommit att stå sist i meningen, placerats där de nu stå.

³ Handskr. delvis svårläst.

hwares	sid. 209 rad 17	nedifr. ändr. till hwarest
löösn	» 210 » 2	» » » löösen
wattn	» 211 » 7	» » » wattnet
Skarhalt	» 212 » 4	uppifr. » » Skarhult
alså	» 218 » 2	» » » altså
bälägringen	» 218 » 14	» » » belägringen
considerabl	» 218 » 17	nedifr. » » considerabel
sprenging	» 227 » 19	uppifr. » » sprengning
Lundby	» 231 » 13	nedifr. » » Sundby
Oländh	» 233 » 2	» » » Ölandh
Fastingen	» 242 » 3	uppifr. » » fästningen
när {öfwer hoes}	» 243 » 7	» » » när
föruth	» 244 » 17	nedifr. » » föruth att
excercerade	» 245 » 19	» » » excercerade
lägdt	» 246 » 1	uppifr. » » lagdt
Herriedahl	» 249 » 11, 5, 4, 3	nedifr. » » Herriedahlen
hafwers	» 252 » 17	uppifr. » » hafwer
bgifw	» 252 » 19	nedifr. » » begifwa
förordat	» 252 » 22	» » » förordnat
wijdre	» 252 » 21	» » » wijdare
j Näsby	» 253 » 18	» » » till Näsby
jordsakning	» 253 » 4	» » » jordransakning
navigabl	» 254 » 15, 14	» » » navigabel
Sante	» 254 » 6	» » » Svante
excerceringen	» 255 » 22	» » » excerceringen
Osamma	» 257 » 8	» » » Och samma
Herredahl	» 260 » 13	uppifr. ¹ » » Herredahlen
Herrdahl	» 260 » 1	nedifr. » » Herrdahlen
Ransiöö	» 261 » 12	» » » Ramsiöö
Köngsöör	» 262 » 15	uppifr. » » Köngsöör
Tähra	» 263 » 19	nedifr. » » Jähra
achtagit	» 266 » 7	» » » acht tagit
Marietorp, $3\frac{3}{4}$	» 266 » 20	» » » Marietorp, $1\frac{3}{4}$, $3\frac{3}{4}$
Ekeåhn	» 267 » 6	» » » Eksåhn
junij	» 270 » 9	» » » julij
excerserade	» 273 » 14, 13	» » » excerserade
Aprill	» 274 » 12	uppifr. » » maj
Bijderåå	» 280 » 5	» » » till Bijderåå
loverat	» 281 » 19	nedifr. » » loverat
Printz mig	» 282 » 14	» » » printz Ernst mig

¹ Likaså på några andra ställen.

Ann. 1. Inledn. sid. VIII rad 1 nedifrån och sid. IX rad 1, 2 uppfifrån.

I *Ny Illustrerad Tidning* årg. 1869, n:r 52, sid. 412 finnes intagen: »En skråvinkel i Stora Gråmunkegränd, Stockholmsk arkitektur från 17:e och 18:e århundradena, tecknad af A. T. G[ellerstedt] (plansch)». Bilden föreställer, enligt uppgift, ingången till Erik Dahlberghs numera rifna eller till total oigenkännlighet förändrade födelsehus, Stora Gråmunkegränd N:r 4. Af Gellerstedts fina teckning, hvars original, trots mycket efterletande i Nordiska Museets samlingar och annorstädes, nu dock icke kunnat återfinnas, ser man, att en gång kunde man öfverst på den vackra stenportalen läsa Dahlberghs initialer E. D. Platsen upptages numera af Skandinaviska Kreditaktiebolagets stora hus N:r 16 Västerlånggatan och N:r 7 Storkyrkobrinken. Den ståtliga portalen lär, enligt hvad Grosshandlaren Joh. Unman benäget upplyst, ha blifvit förstörd så sent som år 1875 vid en då företagen rifning eller s. k. grundligare ombyggnad af det gamla 1600-talshuset.

Ann. 2. Inledn. sid. XXII.

Den ur *Dahlberghska saml.* i riksarkivet åsyftade volymen »Handlingar rörande Erik Dahlberghs lefnadsförhållanden, egendom och familj m. m.», som af mig blifvit noggrant genomgången, innehåller följande:

- 1) Biografiska handlingar och anteckningar rör. Erik Dahlbergh (45 blad).
- 2) Handlingar ang. E. Dahlberghs (= konduktören Erik Jönssons) uppdrag att i Frankfurt afhämta satisfaktionspenningarna från den Schwabiska kretsen 1650 (4 + 43 blad).
- 3) Allehanda förteckningar öfver arkivalier, böcker och saker, som tillhört Erik Dahlbergh (53 blad).
- 4) Handlingar rörande Erik Dahlberghs ekonomi och egendomar (41 + 11 blad).
- 5) Strödda anteckningar och papper, som legat bland Erik Dahlberghs arkivalier (13 blad).
- 6) Handlingar rörande Erik Dahlberghs maka och barn (utom sonen Karl Gustaf) (32 blad).
- 7) Handlingar rörande Karl Gustaf Dahlbergh, f. 1672, † 1698 (102 blad).
- 8) Handlingar rörande Erik Dahlberghs kusiner, bröderna Jakob, Erik och Petter Svanfelt.

[Obs! Uppgifterna hos Anrep om Erik Eriksson Svanfelts söner synas vara alldeles felaktiga. Af Erik Dahlberghs här befintliga koncept af den ³⁰/₁ 1693 framgår, att Jakob Svanfelt, som dog i april eller maj 1691, öfverlevvat sina bröder.] (22 blad).

I *Kungl. Biblioteket* förvaras också kortfattade »fragment af själfbiografiska anteckningar 1625—82. Orig.» — egentligen blott en uppteckning af E. D:s familjeförhållanden. (Inalles 5 sidor).

Den viktigaste tryckta biografiska litteraturen rörande Dahlbergh finnes angifven i *Hj. N:son Hedens* lilla förträffliga skrift *Erik Dahlberg* (n:r 64 i Fören. Heimdals folkskrifter. Tr. i Sthlm 1900). För inledningen och arbetet i det hela har äfven den synnerligen läsvärda uppsatsen af J. P[etrelli] i Sv. Turistföreningens Årsskrift, årg. 1906, om *Dahlberghsminnen i Tvinge* varit af stort gagn.

Anm. 3. Inledn. sidd. xv, xxiii m. fl.

Angående Dahlberghs deltagande i de stora krigen gömman naturligtvis våra centrala arkiv och bibliotek icke så obetydligt. Till framtida forskares tjänst meddelar jag här en under sysslandet med nu föreliggande arbete småningom framvuxen förteckning öfver åtskilliga af dessa handskrifter, hvilken dock naturligtvis icke kan göra anspråk på fullständighet.

I Uppsala Universitetsbibliotek:

Ett kort och sannfärdigt Diarium innehållandes den march, som Hans Kongl. Maj:tt af Sverige Carl Gustaf så och des generaler medh armeerne vthi konungeriikerne Påland och Danmark vthi påstående krijgen gjorde ifrån begynnelsen till ändan Anno 1655, 1656, 1657, 1658 och 1659, hwaruthinnan och förnembligen igenom nummeros alle stationerne och hufwudqwarteer dag ifrån dag effter hwarandra anwijses, lijka som dee uthij dee landt corten och mapporne, som till högstbe[mälte] Kongl. Maj:z Historia ähre förfärdigade, finnes nummererade och anteknade; alt medh flijt annoterat och oppteknat af Erich Iönson Dahlbergh, högstbe[mält]e Hans Kongl. Maj:z då förordnade General Quarteer mester Lieutnant wedh des hufwudh Armee.

(Hela handskriften original af Dahlbergh. Sign. E. 427, som också innehåller Dahlberghs egenhändiga specifikation öfver hans plancher till Pufendorffs historia om Karl X Gustaf.)

Bref till Erik Dahlbergh från K. M:t 1657—1702 (mest orig.) och bref (koncept) från honom till K. M:t (Sign. E. 470).

Bref och handlingar från, till och om Erik Dahlbergh 1655—1702. (Original, koncept och samtida afskrifter. Sign. E. 471.)

En exakt relation öfwer alt det som sigh tilldraget uti Konungh Carl Gustaffs Expedition i Dannemark 1658. (Afskr. fr. 1600-talet. Jfr Warmholz n:r 4863. Sign. E. 143.)

Sanfärdig relation opå thet som förelupit är wedh Swenska arméen 1676—77. (Två handskrifter, af hvilka den ena synes vara original. Sign. E. 453.)

»Journal, hållen under svenska fälttågen, åren 1655—1660». (Affattad på tyska. Med följande äldre anteckning: »Lärer hört till Presidenten Baron Anders Liliehöks M. S. samling under wistandet därute». (En yngre lyder så:) »Detta M. S. kom med de andre från Danzig och såldes i Stock:m ibland v. Dahlins amanuens Rödings handskrifter därutifrån: ägaren Ryding var Svensk Consul.» Manuskriptet har tillhört den Stierneldska saml. Sign. E. 428.)

I Riksarkivet (enligt af Förste Arkivarien d:r Per Sondén lämnad uppgift):

Erik Dahlberghs relationer bland Riksarkivets »Krigshistoriska handlingar».

Karl X Gustafs *Polska kriget:*

- krig: 1) E. D:s egenh. förteckning öfver relationer rör. polska o. danska krigen (gjord för Karl Gustafs historia).
- 2) E. D:s egenh. diarium öfver arméns marscher från $\frac{5}{7}$, 1655— $\frac{29}{6}$, 1657.
D:o D:o under åren 1655—59.
- 3) E. D:s relation om arméns operationer febr.—april 1656 (Koncept och i renskrift; på tyska).

- 4) E. D:s egenh. relation om slaget vid Warschau d. 18—20 Juli 1656 (Koncept; på tyska).
- 5) E. D:s egenh. diarium Jan.—Nov. 1657 (På tyska, kvartformat)
- 6) E. D:s relation om svenska arméns marsch från Thorn till föreningen med Rakoczy samt vidare till ankomsten till Stettin. Mars t. o. m. Juni 1657 (egenh. koncept o. i renskrift; på tyska).

Danska kriget:

- 1) E. D:s relation om svenska arméns operationer från Aug. t. o. m. 24 Okt. 1657 (Egenh. koncept och i afskrift; på tyska).
- 2) E. D:s relation om krigshändelserna från Fredriksoddes eröfning t. o. m. freden i Roeskilde 1658 (Egenh. koncept och i afskrift; på tyska. Det renskrifna exemplaret har en oriktig påskrift, att relationen skulle vara af Arensdorf).
- 3) E. D:s relation om fredsbrottet med Danmark Aug. 1658 (Koncept och i renskrift, på tyska. Slutet saknas).
- 4) E. D:s relation om stormningen af Köpenhamn. (Koncept till ett bref, ställdt till guvernören i Wismar Mardefelt). Därjämte planer och E. D:s egenh. utkast till sådana.

Karl XI:s krig:

- 1) Strödda diarianteckningar (svenska).
- 2) E. D:s relation om slaget vid Lund. Börjar: »Sedan som igenom den Allrahögstes nåde och H. K. M:t Kon. Carl XI:s tappre conduite» etc. (Koncept och i renskrift). En annan om samma slag börjar: »Sedan H. K. M:t den resolution i lägret vid Syllinge i Halland fattat hade» etc. (Renskrift). Uppsats ang. träffarnes sammansättning i detta slag med ritningar till 1:sta, 2:dra och 3:dje aktionen i slaget vid Lund.
- 3) Öfverslag och beräkningar, hörande till E. D:s papper ang. förberedelser till expeditionen mot Norge.

I *Kungl. Biblioteket* i Stockholm äro under Dahlberghs namn upptagna förutom en mängd bref, ritningar och planscher:

- 1) »Fragment» etc. (Se under Anm. 2.)
- 2) Memorial om Karl X Gustafs historia. Sthm d. 24 nov. 1660. (Koncept. Sign. E. S. B. IV. 1.6.).
- 3) Oration wedh Pernousche academiens inauguration.
- 4) Anteckningar om krigshändelser i Kurland uti Karl XII:s tid under gen. major C. M. Stuart. (Hdskr. visserligen i katalogen upptagen under Dahlberghs namn, men uppgiften torde vara oriktig.)

Äfven i *Krigsarkivet* finnes åtskilligt af Dahlberghs hand såsom diverse »papper» bland samlingen »Krigshandlingar», hvilken hittills oordnad, skall komma att ordnas under närmaste tid; vidare ett rätt stort antal *bevästningsritningar*, en *atlas* öfver Sveriges landskap, en samling *ordres de bataille*, tillägnad Carl XI m. m.

Anm. 4. Till inledningen sid. xx rad. 1 nedifrån.

Ett par exempel bland många må anföras. I den Lundbladiska upplagan sid. 197 låter utg. Dahlbergh bl. a. bese de »Kongl. grifternas i St. Denis och dess slott». Detta var dock äfven på D:s tid en rent luftslott. I originalhandskriften liksom i denna upplaga läses också ordet: **skatt**. — Samma sida r. 13 nedifrån i lundbl. upplagan: »synnerlig orter utaf stor kostbarhet». Hdskr.: »sannerlig . . .»

Lundbladiska uppl. sid. 139 r. 8 och 9 nedifrån: *en runn tid*. Hdskr. och denna upplaga sid. 111 r. 3 uppfifrån: **een rumm tijdh**.

Lundbladiska uppl. sid. rad uppfifrån: *Emmelunda* Hdskr. och denna upplaga sid. 201 rad 23 uppfifrån: **Emmeiunga**.

Lundbladiska uppl. »255» 14 uppfifrån: »men som jag var reda uth emot Hans Maj:t redan». Hdskr. och denna upplaga: »**som jag war reda uth emot Hans Maj:t reden**» eller modernt uttryckt: **som jag redan hade ridit ut emot Hans Maj:t**.

Anm. 5.

Sid. 24 rad 8 nedifrån. Tillägget *anno 1646* har i sin egenskap af rubrik i handskriften fått dela årsrubrikernas vanliga lott, nämligen att upptagas såsom randglossa inom klammer.

Anm. 6.

Sid. 70 rad 16, 15 nedifrån. Dahlbergh syftar på den ännu i dag läsliga inskriften på den graf i Montefiascone, där domherren Johannes Fugger från Augsburg ligger jordad. Den enligt traditionen af en Fuggers tjänare författade inskriften, som Dahlbergh fritt efter minnet antecknat, lyder i verkligheten så:

*Est, Est, Est. Propter nimium est
Joannes de Fuc. D. meus, mortuus est.*

Anm. 7.

Sid. 150. Vid redogörelsen för Dahlberghs bröllop finnes i hans originaldagbok inhäftad en af bruden, MARIA DRACKENHJELM, egenhändigt skriven och undertecknad sedel, som utan hvarje normalisering har följande lydelse:

**Den 16 Agusstigh Anno 1666 så sto mit brölop på Stiernholm.
Guth give migh myken lyka och wel Singhnelse och efter teta liwe
den eviga glägen; hör Guth mildeliga mina bönnerr för sin Sån skul.
Ammen Herre Jesv, Ammen.**

MARIA DRACKENHJELM.

Anm. 8.

Sid. 125 rad 10 nedifrån. Här läses i hdskr.: **Denn 17 dito till Kartemynde 3 [mihl]. Den 18 till Kartemynde 3 [mihl]**. — Det först skrifna Kartemynde har att döma af bläckets utseende nedskrifvits vid ett senare tillfälle än skriften för öfrigt och då tydligen af misstag, hvadan utg. ansett riktigast låta denna upplaga behålla handskriftens ursprungliga lakun.

Anm. 9.

Sid. 199 rad 8 nedifrån och sid. 227 rad 17, 18 uppfifrån. Hdskr:s text är på dessa ställen något stympad liksom texten i den lundbladiska upplagan. Denna upp-

laga har sökt få mening genom de gissningsvis och därför inom klammer tillsatta orden.

Anm. 10.

Sid. 207 rad 20 nedifrån lakun i hdskr. Enligt *Hagström*, Strengnäs stifts herdaminne II: 205, hette JONAS LUDGOVIUS' hustru i hans första gifte: MARINA MÅNS-DOTTER KULBERG.

Anm. 11.

Sid. 248 rad 8 uppfifrån. *N. Aurelius*, Strengnäs stifts herdaminne (Sthm 1785, sid. 324) och efter honom *K. A. Hagström*, (a. a. III, 362), kalla henne, antagligen oriktigt, KRISTINA GADDELIUS. Båda uppgifva, att hon öfverlevvat sin man kyrkoherden ISRAEL OLAI ACRELIUS, hvares femte fru hon var.

Person- och ortnamns-register

(upptagande alla i dagboken omnämnda personer och hvarje där förekommande ortnamnsform).

Aahoff	280	Allebro	183, 202	Apenrade	30, 107, 110
Abbeville	160, 163	Allebroo	235, 274	Apollonis tempel	67
Abborforsen	236, 283	Allern	46	Appelbohm	148
Abborforsen	237	Allerströmmen	33, 39, 46, 89	Appelbohm, Ingrid	170
Abensbergh	52	Allgutztorp	258	Appelboo	250
Abiahoff	285	Allingsåhs	205, 253, 255, 257, 258, 260, 263, 269	Appelgreen, Erich	184, 207, 247
Abrahamstrup	135	Allingsåås	205	Aqua pendente	70
Abrahamsäng	233, 240	Allingzåhs	245, 251	Arabien	54
Abrahams äng	220, 234, 244, 251, 266	Allingzås	240	Arboga	148, 180, 181, 203, 207, 260, 262, 264, 265, 266, 267, 270
Abramsäng	181	Alp	61	Arendt, Johan	48
Abrams äng	232, 255	Alpes	61	Arenswalde	15
Aderkass	201	Alsens	110, 124	Areschott	12
Aderkatz	280	Alssicke	275	Arilds leije	188, 190
Adice	71	Alssike	275	Arisa	88
Adiest	242	Alsslöf	118	Arkiesundh	240
Adlerbergh, Samuel	256, 266, 272, 274, 282	Althenburgh	55	Arneborgh	41
Admiralitetet	158	Althausen	87	Arnholtz	107
Adolph Friedrich, hertig af Mecklenburg	14, 19	Ambrosius del Vedo	55	Arnsböke	31
Adolph Johan, hertig, »Kongl. Maj:ts herr broder»	62, 63, 77, 78, 103, 216	Ambstelredam	158	Arnson	25, 103
Adzell	280	Ambsterdam	158	Arnssborgh	242
Aegypten	66, 68	Ammeneboda	272	Arnssburgh	242
Afwellsätter	182	Ammenäs	182	Arnstadt	42, 44
Afwellsäter	186	Ammundzåå	191	Arp	174
Afwerhulta	147	Anatomien	158	Arrbroo	260, 261
Aggernäs	125	Ancona [i Italien]	65	Arröö	115
Agrikonius	161	Ancona [på Rügen]	18	Aschaffenburgh	51
Agrippina	67	Andahl	240	Aschenberg [Kristian Ludvig]	271
Ahlbroo	230	Andelöf	172, 174	Aschenberg [Rutger von]	177, 182, 185, 197, 198, 213, 214, 216, 220, 227, 229, 251, 258, 263
von Ahlefeldt, Friedrich	127, 128, 215	Anderslöf	181	Ascheraden	242, 280
von Ahlefeldt, Hans	105, 127	Andersslöf	190	Aserum	181
Aicha	52	Andorus, Andreas	5	Asien	55
Alba	66	Andtwerpen	160	Asisio	65
Albanien	63	Angermynde	42, 72	Ask	219
Albrechson, Dirich	28	Anhalt	25, 102	Asker	152, 167, 173, 174
Alexandria	68	Ankarstiärna	279	Askersundh	147, 148, 152, 167, 168, 174
Alfwastra	174, 179	Ankerkors	279	Aspnäs	245
Algutztorp	185	Anklamb	10, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 24, 38, 41, 42, 44, 58	Aspöö	220
Aligiens	68	von Anderssen, Dorothea	175		
Allbroo	207, 269	Annerslöf	190		
		Antonio Sdanowix	91		
		Antrum Sibillæ Camanæ	67		
		Antwerpen	160		

Aspöön [i Bleking]	220, 232, 234	Bauman, Nicolas	9	Berlin	38, 42, 44, 58, 72
Aspöön [i Södermanland]	146	Baw	107	Bernow	42, 44
Asserum	169, 191, 208, 228, 263	Bayern	52	Berqwara	263
Augerströmmen	280	Beaumont	160, 163	Bersoon	242, 280
Augsburgh	52, 61, 72	Beauvais	163	Bettna	146, 166, 189
Augssburg	52	Beauvais	160	Beufftoft	107
Augustus	65, 67	Beckerstrassen	6	Beurbergh	61
Ausigh	60	Beckholmen	211	Beyern	61
Aussigh	57	Beckskog	204, 213	Biarrle	169
Autewalla	284	Beckstorp	266	Biby	147, 148, 149
Awast	281	Bederkeese	273	Bickeborgh	33
Axala	144	Beehn	205	Bieklingen	42
Axellwalde	219	Beelem	273	Bielke [Henrik]	119
		Beene	251, 253	Bielke, Hogenschiöld	145
		Beenstrup	197	Bielke, Nils	212
		Beerwolde	12	Bijby	148
		Behmen	52	Bijderåå	280
		Behmerwaldt	60	Bijtow	37
Baasius, Joh.	171	Behne	245	Bille, Anders	106, 111
Baden	112, 119	Beijer, Jochim Christian	256, 257, 267, 269, 274, 282	Bille, Steen	110
Baggestäket	180	Beijer, Margareta	266	Billesholm	218
Bahn	13, 37	Beijern	52	Binneberg	245, 251, 253
Baija	67	Beijersdorff	72	Binneberga	239, 269
Baijern	53	Beinsheimb	49	Binnebergh	260
Bakos Gabor	101	Bekarid	201	Binnenbergh	258
Balneum Ciceronis	67	Bekholm	208	Bischoffshoff	43
Balssby	169	Bekholmen	209	Bischofsheim	51
Bambergh	72	Bekholmmen	209	Biscupawola	90
Baneer, Ebba Margreta		Bekskog	213	Biskopsberga	272
Swantessdotter	170, 184	Belgardt	15	Biugg, Päär	5
Baneer, Gustaf Carlson	147, 161	Bellgardt	12, 15, 41	Biälke, Steen	126, 136, 137
Baneer, Gustaf Person	144, 146, 153, 161, 167, 169, 173, 184, 202, 203, 214	Bemböle	236, 237	Biörke	248, 262
		Benefeldt	106	Biörkenäs	149
		Bensendorff	26	Biörkewijk	168
		Berends, Fabian	102	Biörkfiähl	180, 203
Baneer, Swante	145	Berg [i Gästrikland]	248	Biörkwijk	145, 181, 243, 259
Bange	255	Berg [i Jämtland]	249	Biörköhufwudh	279
Bankeberga	168, 272	Berg [i Värmland]	235	Biörköö	260
Bankebärga	259	Berga [i Kronobergs län]	194, 201	Biörköön	256
Barbarie	68	Berga [invid Flen i Södermanland]	179, 225, 231, 239, 253	Biörlanna	245
Barberino	70	Berga [i Södermanland vid Hjälmaren]	180, 183, 225, 231, 239, 262, 269	Biörlunda [i Södermanland]	144, 167, 179, 180, 184, 238
Barendijk, Gideon	126	Berga [i Värmland]	187	Biörlunda [i Västergötland]	240
Baresundh	241	Bergen	18, 24	Biörneboo	250
Bargdorff	60	Bergh	182	Biörnebroo	185, 258
Bargdorp	274	Bergh	260	Biörnklou, Mathias	51
Barkarby	264, 271	Bergh	260	Biörnstrandh	182
Barkareby	265	Berghstraasse	50	Biörnsundh	203
[Barkman], Elisabeta	172	Berghstrasse	49	Biörnöö	146
Barkman, Jacob	172	Bergqwarn	247	Biörssholm	168, 259
Barksäter	146	Bergskiär	252	Biörsundh	167
Barrefiähl	241	Bergst	273	Biörsätr	263
Barrösundh	279, 283	Bergsted	273	Biörsätr	263, 264, 267, 271, 274
Barsebek	188, 190				
Barsundh	181, 240, 252				
Barth	13, 18, 19				
Bassano	61, 71				

Blacken	203	Borgfelt	233	Brietzen	44
Blacksta [i Närke]	147, 260, 267, 269, 271, 272	Borgh	46, 157, 233	Brink	145, 168, 189, 232, 259
Blacksta [i norra Söder- manland]	238, 243, 247, 250, 251, 252, 253, 256, 257, 258, 262, 264, 272, 274, 282	Borgo	236, 237, 283	Bristzie Cujawski	103
Blacksta [i södra Söder- manland]	167	Borgsiöö	248	Briszie Kujawski	90
Blackwall	165	Borkholm	29, 181, 233, 244, 255	Brixen	61, 71
Blaksta [i norra Söder- manland]	184, 245	Bornholm	7, 23, 27, 58, 214, 232, 233, 272	Broby [i Småland]	266
Blaksta [i södra Söder- manland]	180	Borr	206	Broby [i Södermanland]	238
Blankenäse	33, 46	Borsne	192	Brock	101
Blankenäåse	157, 274	Borsteena	266	Brombergh	103
Bleau	158	Boråhs	266	Brooby [i Skåne]	191, 201, 203, 213, 263
Bleekdammen	208	Bosarp	174	Brooby [i Småland]	255
Bleekholm	209	Bosiöö Kloster	200	Brooby [i nordvästra Sö- dermanland]	239
Bleekingén	170, 175	Bosnia	56	Brooby [i södra Söder- manland]	179, 181
Bleking	194	Bossenberga	172	Brookinn	188
Blekingén	121, 169, 171, 172, 175, 195, 229	Boulogne	160, 163	Brooman, Årland	172
Blekingh	189	Bowens	125	Bropp, Axell	17
Bloménhagen	79	Bozano	61	Brunn	206
Blomssholm	234	Brabantt	159	Brunnery	226
Blonie	102	Brabant	160	Brunnflodh	249
Boa [i Hälsingland]	260, 261	Brahe, Nils	270	Brunnsholm	146
Boa [i Västmanland]	265	Brahe, Peer	19, 123	Brunsskogen	206
Bocca del Inferno	70	Brahehus	152	Brunssmåhla	255
Boda	144	Bramståde	233	Brunsswig	45
Bodarne	206, 230, 239, 245, 251, 253, 258, 260, 267, 269, 271, 274	Brandenburg	77, 215	Brunswigh	26
Bodekulla	121	Brandenburgh	45, 58, 72	Brunsswijk	47, 282
Bogesundh	206, 266	Brandssöö	114	Brunswijk	45
Bogislafski	97	Bratiau	89	Brålanda	235
Bogsiöö	241	Brattebergh	207	Bråwalla	268
Bohl, Friedrich	51	Brattenberg	221	Bråwijken	58, 145, 189, 242, 252
Bohus	257	Brattlandh	249	Bråxwijk	177
Boitzenborgh	40	Brearedh	205	Brååwalln	268
Boldersleben	107	Brearydh	240	Brååwijken	145, 259
Bolonien	64, 71	Breda	159	Bräcke	248
Bolzena	70	Bredhstrupp	109	Brämen	157
Bomersund	238	Bredsta	168	Brändöö	237
Bommersundh	236	Breearé	245	Brändöön	236
Bonde, Carl	161	Breewijk	255	Bröms	220, 233, 234, 240, 244, 251, 255, 266
Bonde, Christer	127	Brehmen	32, 33, 38, 46, 96, 232, 233, 268	Brömsebroo	181, 189
Bonde, Ulf	170	Brehmen Verden	46	Brömss	232
Bondeby	173, 232	Brehmerförde	46, 157, 273	Brönsshöij	131
Boo [i Värmland]	182	Breitenfeldt	25	Bröagra	245
Boo [i Småland]	262, 268	Bremen	157	Bubbetorp	272
Booda	58	Bremerförde	33, 38, 39, 46, 233, 273	Bublitz	12
Bookö	58	Brenner	61	Buchstede	38
Booköö	240, 252	Brensmåhla	268	Buchstehude	33, 38, 39
Boozen	71	Brenssmåhla	272	Buchwalt	175
		Brenssmåhla	263	Buda	55
		Brensmåla	266	Buddberg	280, 281, 286
		Briczie Litepski	95	Buddin	57
		Brisch	89, 94, 95, 96	Buggen	94, 95
		Brieschie	98	Buggs läger	77
		Briesini	90		

Buggströmmen	77	Böehemen	60	Carlsshambn	181, 188, 189,
Bugiähle	267	Böehmen	57		191, 204, 208, 220, 229, 234,
Bugk	94, 98	Böitzenburgh	14		251
Bugken	95	Bökler, Georg Andreas	48	Carlsskrona	245, 251
Bugkströmmen	101	Bölarredh	174	Carlsskroona	233, 244, 272
Bukow	13, 23, 233	Bölarid	152, 165	Carlstad	235
Bulum	264	Bölaridh	179, 194, 226, 254	Carlstadh	182, 235
Bungeriss	241	Böларыdh	265	Carlsund	240
Bure, Jacob	260	Börstel	218	Carolus IX	3
Burgh	158	Bötarumm	232	Carolus XI	176
Burgo	61, 71	Böterum	189, 221, 226	Carolus Bourbonius	69
Butzbach	48	Böö	240	Carolus Gustavus	149
Butzlef	185	Bööök	274	Carolus quintus, kejsare	69
Buxtehude	233	Bööke	45	Carup	187
Byarum	263	Böökman, Reinholdt	8	Carybdin	68
Byarumm	201, 203, 208	Bööös, Maria	162	Cassuben	104
Byckeborgh	38			Castelholm	238
Bükow	13			Castellholm	236
Bylow	200, 201	Caduk	18	Castel Franco	61, 71
Bynetorp	234	Calais	160, 163	Castel St: Piedro	65
Byring	285	Calbe ann der Saal[e]	40	Caster	241
Byrum	173	Calis	41	Castle Bolognese	65
Bysala	250	Callmar	188, 233, 244	Caszel	47
Bytzow	13, 17, 38, 105	Callmare	181, 189, 221, 243,	Catowixe	94
Bützow	26, 32		244, 255, 266	Cederkrantz	215
Bywaredh	213	Calmar	19, 20, 27, 28, 58, 232,	Cento Camerelle	67
Bäesleff	196		244, 251, 266	Cessena	65
Bäesslöff	196	Calmare	240, 244, 255	Charon	67
Bählsta	264, 265	Calsö	58	Chatolica	65
Båhus	187	Calundborg	133	Chatrinebergh	230
Båhuus	122, 181, 182, 185,	Camin	11, 41	Chatrineholm	225
	204, 210, 226, 230, 234, 240,	Campos Eliseos	67	Chernetzki	87, 88
	245, 251, 257, 263, 269,	Canterbury	163	Chevallier Wode	218
	271, 274	Cantersteen	214	Chioza	64
Båkollundh	203	Capo del Imperador	68	Chiozza	63, 64
Båkållundh	248, 269	Capua	66, 69	Chmielniki	91
Båkålsundh	180, 256, 257,	Capuri	284	Christian, prins af Hol-	
	275	Capurie	237	stein	282
Båsslef	217	Carisius	159	Christian [IV] af Dan-	
Båtsta	189	Carlberg	269	mark	16, 30, 107, 127
Båwen	179	Carlbergh	282	Christian Ludwigh, her-	
Bååhuus	128	Carl den eloffte	281	tig af Braunschweig	
Bååtstad	234	Carl den XII	281	och Lüneburg	45
Bährenkasten	58	Carl Gustaf, prins	250	Christianobel	240
Bäjjern	72	Carl[X] Gustaff	31, 39, 42,	Christianopel	27
Bälene	196, 212		44, 59, 150	Christianprijs	17, 107
Bälteberga	199	Carl Ludwigh, pfalzgreffe	49	Christianstad	210, 211, 216,
Bältebärga	199, 200,	Carlsrona	227, 234, 244, 266		220, 227, 251
Bälten	116, 120, 129	Carlsroona	220, 232, 266	Christianstadh	121, 181, 188,
Bärga [i Jönköpings län]	272	Carlshambn	121, 204		189, 191, 192, 200, 201, 208,
Bärga [invid Flen i Söder-		Carlskoga	182, 235		209, 210, 211, 212, 213, 214,
manland]	231	Carlson, Johan	144		215, 216, 217, 228, 229,
Bärga [i Södermanland		Carlssburg	233		234, 245
vid Hjälmaren]	202, 207,	Carlssburgh	273	Christianstatt	216
	274	Carlssrona	255	Christina, drottning	20, 59,
Böddeker	108	Carlssroona	233, 240		66, 215

Christinahambn	250	Croonebergs lähn	168	Dalehampn	29
Christinahambn	182, 235	Crotiene	88	Dalem	115
Christus	65, 69	Croy	12	Dalerhambn	8, 202
Chronstiärna [två bröder]		Crzemin	95, 99, 100, 101	Dalerhampn	59
	59, 63, 64	Cröpelin	17	Daleröhambn	202, 243
Chrzistopora	91	Cuiawien	103	Daleröhampn	20, 138
Ciceronis Tusculanum	66	Cujawien	89	Daleröö	183
Cicilien	68	Cullm See	86	Dalerööhampn	29
Ciritz	24	Culm	78, 86, 87	Daleröön	20, 180, 202
Civita Castellana	66	Cuma	67	Dalmatien	64
Claudius	67	Cumbla	147	Dambgarten	12, 13, 18, 19,
Clissa	64	al Cupido	71		31, 37, 38, 41
Clitunno	65	Curiatier	66	Damgarten	14
Closterbroo	193, 226	Czenstochowa	94	Damgartn	23
Closternewburgh	54	Czernetzki	94	Damm	12, 13, 15, 41, 104
Closter Säwen	273	Czerningh	137	Dammgarten	17
Coburgh	72	Czippnevo	88	Danmark	96, 100, 107, 109,
Coiett	126, 128	Czucki	88		112, 135, 136, 190, 191, 192
Colberg	73	Cölln	52	Dannebergh	26
Colbergh	12, 16, 37, 41	Cörlin	12, 16	Dannenborgh	25
Colbitz	13	Cösslin	12	Dannmark	16, 18, 29, 30, 100,
Coldingen	30, 108, 109, 110				101, 102, 103, 108, 109, 114,
Collatz	284				119, 120, 123, 125, 126, 128,
Collman	71	Daal	204		131, 133, 135, 136, 137, 150,
Colman	61	Daber	12		182, 187, 193, 196, 197, 198,
Colno	88	Dachaw	52		210, 211, 215, 216, 218, 219,
Colosunie	88	Dageholm	180		244, 260
Cometko	39	Dagöön	242	Dannmark [i Uppland]	4
Compterij Wildenbrook	13	Dahl	186, 234	Danntzigh	86
Conflans	162	Dahlborg	170	Dantie	206
Conitz	86	Dahlbergh, Anna Maria	172,	Dantzigh	22
Constantinob[el]	63		256	Danziger heel	73
Constantinopel	54, 55, 63, 64	Dahlbergh, Aron Jönsson	4,	Dargun	26, 41
Conte de Rebnak	214		85	Darmstadt	50
Cornewburgh	54, 57	Dahlbergh, Carl Gustaf	175,	Darmstatt	50
Corozin	87		243, 282	Darss	233
Corssöör	129	Dahlbergh, Charlotta Ju-		Dassow	10, 15, 31
Corsöör	30, 126, 133	liana	206, 266, 283	Degerndorff	52
Cosslin	16	Dahlbergh, Dorothea		Dehlen	236, 238, 241, 283
Costenin	90	Beata	170, 256	De la Gardie, Jacob	87,
Courtin	159	Dahlbergh, Elsa Chri-			95, 96, 103
Covale	90	stina	183, 186, 239	De la Gardie, Magnus	230
Crain	54	Dahlbergh, Erich Erich-		De la Gardie, Pontus	
Crakow	89, 92, 111	son	177, 208, 239	Friederich	175, 183, 194, 199
Crakow [general]	15	Dahlbergh, Erich Jönsson	3, 4	Delft	159
Crantz	33, 46, 157, 274	Dahlbergh, Jöns Erichson	3	Delmenhorst	157
Crembs	54	Dahlbergh, Saara Jönss-		Dembowska	102
Crempe	107	dotter	4, 58, 172	Demin	13, 14, 15, 17, 19, 32,
Creutz	107	Dahlbergh, Wilhelm	161, 243,		38, 39, 40, 41, 42, 58, 104,
Creutz, Lorentz	190		248, 254, 258, 259		105
Cristianobel	181, 188, 189	Dahlby	238, 239	Demmin	10, 26, 32, 33, 38,
Croneberg, Börje	162	Dahlelfwen	248, 262		39, 41, 44
Croneborg	131, 133, 134, 137	Dahlen	280	Dendermonde	160
Croneborgh	120, 124, 130,	Dahlerhambn	6, 21	Den Dohl	158
	131, 134, 135, 136, 138, 151	Dahln	235	D'Estrades	159
Cronberg	263	Dalarne	3	Detern	157

Detrij, Nicolas	6, 7	Dressden	57, 60	Eeklanna	253, 255, 257, 258,
Diedrich	285	Driesen	37, 41		263, 269
Difwenower Schantz	37	Drittgeist	273	Eeksåhn	270
Dijken	44	Dronheem	261	Eeksåå	260
Dillingen	53	Dronningholm	145, 269	Eenebacka	267
Dimba	202	Drontheem	260	Eenkarby	236, 238
Dingersiöö	248	Drosphult	258, 264	Eenkiöping	265
Dirichsen, Albrecht	27, 28	Drottningeskäär	266	Festland	231
Diskman, Iohan	5	Drottningholm	262, 269, 270,	Egle	285
Diupdahl	184		271, 275	Eglupper	284
Diuphambn	242	Drottningekiär	234	Ehrenbergh, Gilius	177
Diuremähla	255	Drättningeskäär	234	Ehrenbergh, Ingri	172
Diurmähla	240, 245	Drömling	25	Ehrensteen, Philipson	123,
Diursshholm	145	Drömlingk	26		162, 174
Dobbran	23	Dubbran	10, 13, 17, 18, 31	Eidenhoff	285
Dobbranz	13	Duben	57, 72	Eikes	236
Dockum	158	Dubergh, Helena	171	Eilau	87
Dollaert	159	Duderhoff	237, 284	Eilerholke	127, 135
Dona	138, 159	Duege	218	Eimbachströmmen	241
Donastauff	53	Dufwe	249	Eissleben	42
Donaströmmen	53, 54	Dunaströmmen	280	Ekebroo	217
Donau	53, 54	Dunker	167, 238	Ekebyhoff	145
Donaw	53, 54	Dunnkamb	192	Ekehoff	144, 167
Donawerth	53, 60	Durell, Magnus	30	Ekenäås	168
Donawströmmen	53, 57	Durell, Peter	146, 149, 152,	Ekenförde	31
Doomsnäås	281		162, 165, 181	Ekesiöö	168, 254, 255, 259,
Dornbusch	27	Dutzou	105		260, 263, 266, 268, 272
Dornbusk	18, 27, 232, 233	Duwall	25	Eket	173
Dorotowa	89	Dynekiijhl	182	Eklanna	260
Doroziokalosch	57	Dynemynde	242	Ekollsundh	264
Dorpat	280, 285	Dünkerken	160	Eksåhn	265, 267
Dorpatt	241	Dyringen	42, 45	Eksåå	189
Dorpt	241, 280, 284, 285	Dyringer Waldt	42, 44	Elbing	79, 81
Douglas	89	Däderöö	271	Elbingen	78, 79, 80, 83, 84
Douvern	163	Därwäsi	236, 237	Elbingh	73, 79
Draarid	152, 165	Dåwijken	203	Elfdijken	273
Draerid	254	Däckendorff	53	Elffströmmen	106
Draeridh	201, 226	Dägermoo	239	Elfkarby	248, 260
Draery	203	Däsiöö	168	Elfkarlby	262
Drageredh	174	Dömitz	13, 14, 19, 24, 26, 41,	Elfsborg	204
Drageridh	178	Dörarp	173, 201	Elfsborgh	122
Dragsholm	133			Elfströmmen	40, 41, 44, 60,
Dragör	153	Ebbarp	196, 217		233, 274
Draheim	104	Ebelöö	125	Elfwen	273
Drakenhielm, Chatarina	172	Eda	186, 187, 235	Elfweeros	261
Drakenhielm, Christina	170, 207	Eddern	47	Elfweströmmen	165
Drakenhielm, Magnus	161, 172	Edderströmmen	47	Elfåhn	261
		Edelhausen	42	Elgary	266
Drakenhielm, Maria Eleo-		Edenburgh	55	Elgery	255
nora	149, 150, 228	Edh	186, 234	Elghammar	167
Drakenhielm, Willhelm,		Edh [flod]	185	Elgztorp	192
	149, 150, 161, 186	Edzåhn	269, 275	Elleholm	220
Drankstyren	18	Eeda	235	Ellerydh	263
Drebbnitz	73	Eedh [i Dal]	234	Ellinge	218
Dresen	57	Eedh [i Småland]	208	Ellsundh	148
				Elmhult	203, 263

Elmsshorn	106	Faenza	65	Fitinghoff	285
Elsevir	158	Fagerhult	173	Fittia 179, 180, 183, 184, 207,	
Elsberga	192	Falkenberg 181, 187, 193, 205,		225, 231, 238, 247, 262	
Embach	284	226, 234		Fiähl	283
Embseströmmen	157	Falkenberg, Hindrich	232	Fiälingsta	259
Emmeiunga	201	Falkenbergh 193, 230, 251,		Fiälkinge	188
Endelöff	118	274		Fiälskärr	148
Enebacka	264, 274	Falkenbergh, Gabriell	270	Fiärsta	190
Enekiöping	264	Falkengreen, Abraham	126	Fiöhle	187
Enekiöpingh	58	Falkiöping	206	Flaata	260, 263, 269
Engeland	163	Falköping	185	Flandern	65, 159
Engelandh 159, 163, 165		Fallkiöping	258	Flato	103
Engelholm 30, 124, 152, 165,		Falster	118, 133	Fleen 179, 184, 225, 231, 232,	
176, 178, 187, 188, 189,		Falsterbo	190	238, 239, 243, 245, 247, 250,	
218, 226, 227, 234		Fandt	122	251, 252, 253, 256, 257, 258,	
Engellholm	189, 251	Fano	65	262, 264, 271, 272, 282	
Engels Zell	54	Farholt	196	Fleming, Jacob	192
Enkhuisen	158	Fassmundt	18	Fleminge	188, 196
Enkiöpingh	58	Fastorp	213	Flemminge	152
Enssbergh	166	Feetell	280	Flemming, Jöran	159
Enåker	248	Fellijn	285	Flemmingh, Clas	18
Erasmus Rotterdamus	159	Felssbroo 260, 264, 265,		Flensborgh	31, 107
Erfurd	42, 44	267, 270		Flenssborgh	126
Erfurt	42, 44	Ferdinandt, hertig af		Flijseberg	279
Eria 183, 202, 207, 231,		Braunschweig	282	Flijsebärg	241
235		Ferdinandus quartus,		Flijsflagan	240
Erichsberg	257	konung i Ungern och		Flijsöo	283
Erichsholm	219	Böhmen	52	Flittwodt, Georg	12
Erichsmåhla	266, 272	Ferdinandus tertius, ro-		Floda	250
Ermsleben	26	mersk kejsare	51, 52	Flooda	147, 167
Ernst, hertig af Braun-		Fergbacken	261	Florentz	71
schweig	282	Fergsund	238	Fläskum	266
Ernst Gynter, hertig af		Ferrara	64, 71	Fogdöön	146
Hollstein	119, 137	von Fersen, Otto Wil-		Fogelwijk	235
Esell	46	helm	187, 193, 196	Fondi	66, 69
Esemekske krogen	279	von Ferksen, Fabian 111, 187,		Fontaine Belleau	162
Eskilstuna	189	199		Fooborgh	125
Eskilstuna	230, 235	Feuquiere	215, 216	Fooburgh	114
Eskilstuna	202, 207, 275	Fielkesta	203	Forbus, Arfwedh	37, 145
Esperid	263	Fielkinge	181, 189	Forcheimb	72
Esperidh	255, 259	Fiersta	217	Forlj	65
Esperyd	259, 266	Fijnen	284	Forsabroo	181
Espinge	200	Fijtinghof	285	Forsby	174
Essbo	237	Filtzhoewen	53	Forseda	194, 263, 268
Essboo	236	Finnacker	148	Forss	257, 267, 274
von Essen, Johan	138	Finnby [i Nyland]	236	Forssby [i Finland] 236, 283	
Essone	162	Finnby [på Åland] 236, 238		Forssby [i Södermanland] 207	
Essunga	258, 271	Finnlandh 28, 161, 193, 236,		Forssheem	263
Essunge	260	237, 241		Forssåker	251
Esterhasj	56	Finntorp	255, 266	Franiker	158
Esunge	263	Finstorp	173	Franken	43, 50, 51, 72
Eszlingen	53	Fiorenzola	71	Frankenhausen	42
Europa	65, 67, 162	Fiorenza	70	Frankenthal	49
Eutin	17	Fischbach	52	Frankfurt	48, 50, 51
Ewest	280	Fissellmeijer	25	Frankfurt am Main 48, 50, 51	
		Fiting	242	Frankfurt am Mein	46, 51

Frankrike 54, 59, 122, 151, 159, 160, 214, 215, 244	Furöön 181	Gierrssåhs 213
Frankrike 160	Fuula 149	Giessen 48
Fransburgh 38	Fyhn 30, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 123, 124, 125, 129, 133	Giestriklandh 248
Frantz Hindrich, hertig af Neder Saxen Lauen- burg 12	Fägremoo 206, 258	Gietinge 181, 193, 206, 230, 274
Frascati 66	Fälsbroo 262, 265	Gietingebro 191
Frawenburg 78, 79, 80	Fänia 217	Gietingebroo 169, 209, 234
Frawenburgh 78, 79	Fär Bällin 181	Gilberga 186, 189, 207
Freeby 236	Färden 33, 38, 39	Girrkull 281
Freijenwalde 13, 58	Färgebacken 260	Gisslarboo 250
Fridbergh 48	Färilla 260, 261	Gisslawed 240, 265
Fridrica Amalia, herti- ginna af Hollstein 264	Färilltofta 212	Gisslawedh 165, 174, 179, 194, 226, 245, 254, 263, 268
Fridrichsborg 30, 135	Färlöf 217	Gisslawij 152
Fridrichsodde 107, 108	Färlöff 201, 211, 217	Giäddewijk 191
Friedrich [IV] af Dan- mark 115, 119, 135	Fämund 261	Giäddwijk 263
Friedrich, hertig af Hol- stein 255, 260, 264, 269, 274, 282	FörPommern 11, 14, 17, 18, 26	Giäddwijkstraås 208
Friedrichsborg 120	Gabriel 65	Giällsnäs 269
Friedrichsborgh 119, 120	Gadebusch 19	Giälsta 266
Friedrichsborg 119	Gadebusk 14, 232, 273	Giärde 248
Friedrichs hall 234	Gaetta 69	Giärdum 274
Friedrichshall 182, 234	von Galen 158	Giärrssåhs 213
Friedrichsodde 108, 109, 110, 112, 113, 114, 124, 125, 126	Galgeberget 109	Giödinge 194
Friedricksborg 120	Gallerie von Rariteiten 158	Giödzinge 166
Frietag 285	Gambla Ubsala 58	Giökum 258
Frija 206, 258	Gambla Uppsala 275	Giölaby 206
Frijsholmen 201	Gamblebyn 269	Giördheim 267
Frijstorp 257, 258	Gamble Carlby 161, 170	Giörssleff 191
Fritslar 47	Gammallösa 274	Giösta krog 182
Frä mesta 248	Gammelösa 185, 187, 257	Giöta 62
Fröbohl 187	Gar 146	Giöteborg 122, 149, 185, 187, 205, 218, 226, 240, 245, 254, 263, 269, 271
Frölandh 248	Gardeleben 60	Giöteborgh 121, 122, 125, 134, 181, 185, 227, 230, 251, 253, 266
Frölunda 206	Garleben 45	Giötebrunna 248, 260
Frössöön 249	Garrläben 25, 40	Giötheborg 234, 245, 250, 251, 257, 258, 260, 267, 270
Fröstuna 144, 179	Gartz 37, 58	Giötheborgh 121, 122, 124, 125, 252, 255, 260, 263, 274
Frööberga 243	Gaudi 99	Giöttery 203
Frööåhs 232	Geddefehr 279	Giöökumm 185
Frööåhsa 221	Geera 42	Giöös, Erich 204
Fugg, Johan 70	Geestendorp 233	Glafwe 187
Fuhlssbyttell 105	Geijerswalde 89	Glanzhammar 262
Fuhr 266, 272	Geiodni 88	Glanzshammar 260, 264, 265, 267, 270
Fulda 47	Gembini 89	Glanzhammar 148
Fuldaströmmen 47	Gemund 47	Glaserapp 285
Fuligno 65	General Staterne 158	Glefshult 173
Fullebroo 192	Geneve 192	Glijsabergh 249
Funssdahln 261	von Gerssdorf 216	Glooseboo 260
Furtenbach 53	Gesslawedh 254	Glumsslöff 188
Furufiähl 240	Getingebroo 228	Gluwki 89
Furusundh 242, 279, 283	Getorp 107	Gluwna 90
	Gevalia, Christina 248	
	Giedinge 121	
	Giedwijk 204	
	Gierssholm 232	

Glyseberg	261	Grisslehambn	236, 238	Gullerijdh	263
Glysebergh	261	Groe	182	Gullery	253, 260
Glámman	186	Groessfeldt	52	Gullerydh	258
Glööseboo	261	Grossen Eichsen	105	Gullkronan	241
Gnarp	248	Grossenhoff	242	Gullkronafiähl	241
Gnöijen	10, 13, 32, 38, 41	Grossen Roop	281	Gullkroonan	279
Golfo di Venetia	64	Gross Jungfernhoff	242	Gunillboo	250
Gollnow	12, 24	Grothusen	216	Gunnarp	206
Gollup	73, 78	Grubb, Christoffer Lar-		Gustaf [II] Adolf	3, 7, 39, 49, 53, 285
Gomarra	55	son	28	Gustaff Adolph, hertig	
Gomorra	57	Gruben	25	af Mecklenburg	19
Gonzewski	87, 88	Grukolle	102	Gustavusburgh	49
Gorgas	89, 109, 130	Grumstrupp	217	Gustrow	19, 26
Gosmolin	103	Grunsunda	236	Gusum	243
Gostenin	103	Gruuse	216	Gyldenklow, Anna Maria	162
Gottisch Sandöo	281	Gryt	179, 238	Gyldenlew [Ulrik Fre-	
Gottlandh	22	Gryta	232	derik]	185, 204, 218
Gottorp	107	Grytegiöhle	253	Gyldenlew [Ulrik Kris-	
Graan [i Turkiet]	56	Grziki	88	tian]	127, 135
Graan [i Uppland]	264, 265, 271	Grámunke gränd	3	Gyldenstolpe, Nils	270, 275
Grabou	285	Grámunkeholm	4	Gyllencrantz, Jonas	149, 161, 165, 174, 184
Grabow	26, 41	Gråå, Ingrij	172	Gyllenklo, Anders	29
Graff, Eberhardt	49	Gråå, Peder	4, 5	Gyllenspitz	187
Gran	56	Gräflinge	148	Gyllenstierna, Johan	127, 170
Grandh	273	Gränie	250		194, 195, 199, 216, 217, 218, 220, 227, 229
Graniähl	203	Gränna 30, 152, 166, 173, 174,		Gystrow	274
Graudens	79	179, 202, 203, 226, 252, 253,		Gytkow	104
Graudentz	73	255, 259, 262, 263, 264, 265		Gägeridh	218
Graudenz	78	Gränskogen	250	Gählsta	258, 267, 269, 274
Gravelingen	160	Gränssöo	252	Gärstäng	251
Gravesend	163	Gränssöön	240	Gásinge	184, 243
Grawesend	165	Grässliunga	213	Gäfle	248, 260, 262
Greifenkrantz	273	Grödinge	180	Götheborgh	245
Grenna	184, 208, 256, 257, 264, 267, 268	Gröneborg	279		
Grenssöo	181	Grönehagen	14		
Grenwitz	165	Grönhult	240, 245		
Gribenow	29	Gröning	144		
Griffenhagen	37	Gröningen	158	Haagh	158
Grijp, Ebba	145, 148	Gröninger Landh	158	Haakwarp	148
Grimmen	24, 26	Grönsta	207	Haane, Márten	144
Grimmstedt	117	Gröönsta	230, 235	Haanstawijk	184
Grimssle	268	Gröön Sundh	118	Haarby	230, 232, 238, 239
Grimsslöf	263	Gualöff	251	Habes	12
Grimstedt	114	Gudensbergh	47	Habokangas	284
Grinna	184	Gudheem	264	Hadersleben	30, 108, 110
Gripenhagen	13, 58	Gudmansbach	280, 285	Hafftorstöten	261
Gripsholm	145, 148, 167	Guhalöff	169	Hagedorn	196
Gripsmöhlen	10, 15, 17, 105	Gulbek	41	Hagischen Bosch	159
Gripwald	11, 16, 19	Guldis	284	de la Haij	54, 55, 56
Gripwalde	12, 13	Gullaridh	255	Haksböhle	237, 283
Gripwaldh	14, 18, 24, 38, 42	Gullarydh	266, 269	Halberstadt	26
Gripwaldt	11, 24, 37	Gullarydh	257	Halberstat	26
Gripzholm	144	Gullberget	251	Hall [i Jämtland]	249
Gripzmöhlen	233	Gullbergs tornet	257	Hall [i Sachsen]	25, 42
		Gullborger Fehr	118	Hall [i Uppland]	146, 238
		Gullbringa	240		

Halland	124, 218	Harrum	267, 269, 274	Helsinglandh	248
Hallandh 30,	122, 152, 162,	Hartman, Lorentz	6, 8, 20	Helsingör 30,	134, 135, 165
	165, 169, 170, 171, 172, 174,	Hartman, Margreta	20	Helsingöör 30,	120, 124, 130,
	175, 176, 178, 181, 187, 212,	Hasell öö schantz	29		134, 135, 138
	218, 227, 229	Hassla	257	Helssingfors	237
Hallands åhs	174, 176, 178	Hasslebroo	212	Hemmershult	268
Hallands åås	152	Hassleröör	267, 271, 274	Hemmersshult	254
Hallmstadh	178, 251	Hasslöö	147	Henne	206
Halmstad [i Halland]	187	Hastfeehr	209	Herkelberg	166
Halmstad [i Skåne]	218	Hastfeer	234	Herrdahlen	260
Halmstadh 30,	122, 124, 152,	Haszet	47	Herrebråttn	243
	174, 181, 192, 193, 205, 206,	Hatten	209	Herredahlen	260
	226, 227, 230, 234, 274	Hawelbergh	41, 45	Herrefiehlh	186
Halse	188	Hawellströmmen	45	Herrgussaridh	182
Halsebergh	147	Hedvig Eleonora	59, 139,	Herriedahlen	249
Halss	124		176, 226	Hersbruck	60
Halssberg	168	Hedwig Sophia	282	Hertzogenwalde	87
Halsskulla	237	Heed	182	Hessen	47
Hambna	173, 203	Heede	249, 261	Hessendamm	26
Hambnada	201	Heedh	182, 234	Hessleby 166,	174, 179, 184,
Hambne	195	Heedhe	249		203, 207, 226
Hambneskiär	203	Heester	272	Hesslebyholm	146
Hamborg	6, 9	Heestra	260	Hiddensee	18, 27
Hamborgh	7, 32	Hegna 255, 258, 260, 263, 269		Hielmaren 203, 207, 225, 231	
Hambra	195	Heidelberg	50	Hielmarsundh 166, 167, 235,	
Hambrång	248, 261	Heidelbergh	49, 52		269
Hamburg 7, 9, 15, 46, 48, 53,		Heijmohle	273	Hielmersundh 167, 180, 183,	
	58, 60, 233, 274	Heillbrunn	57		189, 207, 230, 239
Hamburgh 6, 9, 14, 15, 33, 38,		Heillig	107	Hielms ängie	192
	39, 46, 60, 105, 157, 232,	Heilsen	112, 113	Hierusalem 63, 66, 68, 69	
	233, 273, 274	Helgee åå	209	Hildesheim	45
Hamelförder Dijk	273	Helgesta	179, 180	Hildesheimb	47
Hameln	45	Helge åå	200	Hille	248
Hammarby	238, 239	Helgeåå	215	Hilleshöj	190
Hammarshuus	233	Helige Siöö	208	Hinder Pommern 11, 12, 15	
Hammarwijk	240	Helige åå 200, 210, 213, 214,		Hintzenwalde	273
Hampeskiär	180		215	Hisingen	226
Hamptoncourt	164	Helleby	267	Hiälaren	239
Hanaw	48, 50, 51	Hellekis	263	Hiälarn	181
Hanemyra	146	Helligeåå	191	Hiälarsundh	238
Hanewadh	4, 5	Helligå	209	Hiälmer Sundh	202
Hangesta	183	Hellsingöör	135	Hiälmersundh	250, 274
Hangsta	202	Helmfelt	197	Hiälmsry	264
Hangö	241	Helmstedh	45	Hoby [i Bleking]	228
Hangöö udd 241, 279, 283		Helsingborg 120, 134, 169,		Hoby [i Skåne]	197
Hanibal	66		171, 176, 181, 188, 189, 190,	Hoffwedh	249
Hanower	47		196, 199, 209, 210, 216, 217,	Hofwa 206, 230, 239, 253, 258	
Hansburgh	104		218, 219, 226, 227, 230, 234	260, 267, 269, 271, 274	
Hansta	189	Helsingborgh 30, 120, 124,		Hofwermoo	249
Hanöö	233		152, 165, 170, 171, 172, 173,	Hogg, Elisabeta	172
Harby	225		175, 176, 177, 178, 190, 191,	Hogsta	148
Harg	243		199, 217, 218, 219, 251	Hohenstein	89
Harie	198	Helsinge	236	Hohenwardt	26
Harlem	158	Helsingeborgh	120, 191	Hohenwart	11, 26
Harlingen	158	Helsingfors	28, 283	Hohl	232
Harmånger	248	Helsinghborgh	120, 138	Hoije	45, 46

Holckerbergh	259	Hulssfredh	189	Härröö	249
Holke	136, 137	Hultaby	255	Häsleby	202
Holkerberg	174, 208, 226, 265, 267	Hummeriss	242	Hässleby	173
Holkerbergh	262, 264	Hunnary	194, 240, 245	Hässlunda	274
Holkerbäck	253	Hurudh	212	Hästnässund	241
Holland	122	Husaby	263, 268	Hästweda	213
Hollandh	158, 159	Husbyfiöhl	166, 262, 264	Hästöösundh	279
Hollands Diep	160	Huseby	265	Högarn	247
het hoff van Hollandt	158	Hussby [i Söderman-		Högfors	236, 237
van Hollandt Cammer	158	land]	166, 174	Höghforsen	283
Hollbeck	133	Hussby [i Östergötland]	189	Högsby	255
Hollfiählh	240	Hussby [fiöhl]	184	Högsta	248, 260
Hollmöra	236	Husbyfiöhl	173, 202, 203, 207, 221, 226, 252, 253, 256, 257, 264, 265, 272	Högwall	235
Hollsta	166	Hussbyholm	244	Högzby	221, 255, 266
Hollsteen	31, 32, 264, 265, 269, 274, 282	Hutzebaba	57	Högztorp	260
Hollstein	60	Huusbyfiöhl	267	Höij	191
Holm	146	Hwaalsta	146	Höijentorp	205, 230, 263, 264, 271
Holmdahl	235	Hwalfisken	273	Höle	261
Holmsta	263, 271	Hwalfisk Schantz	18, 38	Hönnerum	203, 263
Holsteen	17, 59, 103, 110, 115, 119, 130, 257, 269, 282	Hwalsta	189	Hönnerumm	203
Holstein	16, 17, 105	Hween	120	Hörby	189, 191, 209, 210
Holsten	17, 110, 112	Hweena	182, 186	Höreda	263
Holtzapfell	47	Hwijdarp	210	Höria	213
Homerus	67	Hwijhlsta	194	Hörlebroo	268
Hontera, Elsa Johans-		Hwijlanna	263	Hörningsholm	180
dotter	170	Hwijtlanda	168	Höör [i Skåne]	200, 212
Hooby [i Bleking]	181, 189, 251	Hwijtlannabroo	182	Höör [i Småland]	226
Hooby [i Skåne]	197, 209	Hwittlanda	254, 263, 266, 272	Höörby	212, 228, 229, 234, 251
Hooby [i Södermanland]		Hwittorp	145	Höösiöö	192, 204
	180	Hyllingeryd	232		
Hoofwa	245, 251	Hyltinge	144, 179, 247	Ibbstrup	131
Hoornsbroo	195	Hynnarp	206	Ichneberga	210
Horatij	66	Häckersta	272	Idefiählh	240
Horn	192, 201	Häkerstadh	256	Idesund	240
Horn, Christer	242	Hälkerberg	257	Idesundh	58, 252
Horn, Gustaff Äwertson	24	Hårdh, Carl	210, 261	Idöo	181
Horn, Hindrich	149, 202, 232, 233, 269	Häska	58, 252	Ifersnääs	114
Hornborg	157, 273	Håsköö	240	Ifre	260, 262
Hornborgh	46	Hägersiöö	168	Ifree	248
Houdahl	234	Häggenääs	169	Iggsundh	248
Hougdahl	182	Hägna	253, 257, 266	Igneberga	217
Hower, Michel	22	Häina	47	Illbyen	237
Huarre	169	Hälby	239	Illbyn	236
Hudigswaldh	248	Hälla [i Bohuslän]	234	Illisbyn	283
Huisten Ort	157	Hälla [i Västmanland]	264	Il promontorio de li Ca-	
Huis van Heer Tripp	158	Hälleby	239	pri	68
Hulla	225	Hällenas	125	Il Stado Della Chiesa	69
Hullaridh	268	Hällesta	203, 207, 253	Iländabroo	167
Hulleridh	254, 260	Hällskulla	236	Imma	184, 252, 257, 262, 264, 265, 267, 272
Hullerydh	260	Hälsingeskiär	241	Immakrog	226, 256
Hullssfredh	188	Hända	258	Immekrog	202
		Händela	237	Imola	65
		Händele	236		
		Häräd	207		

Indöo	189	Jermolijna	284	Jönkiöping	173, 174, 179, 184,
Ingary [i Småland]	255, 259, 266	Jernikow	242		185, 201, 203, 208, 226, 244,
Ingary [i Västergötland]	240, 255, 257, 258, 260, 263	Jernskogsboda	235		252, 253, 254, 255, 256, 257,
Ingaryd	255, 259, 266	Jerusalem	54, 55		258, 260, 264, 265, 266, 267,
Inge	191	Joala	241		268, 269
Ingelsta	240	Joell, Frantz	116	Jönkiöp[ing]	168
Ingelstadh	191	Johannesburg	88	Jönkiöpingh	30, 152, 184,
Ingermanland	231, 235	Johann Philipp, hertig	49		253, 255, 259, 264, 268
Ingeryd	263	Johan Philipp von Schonborn, kurfurste af Mainz	43	Jönköping	166
Ingolstadt	53	[Jonson], Anna	5	Jönköping	259, 260, 262,
Ingsiöö	200	Jonson, Nils	5		263, 264
Innowratzlaw	103	Jonstrup	188, 190	Jönkiöpingh	184, 253, 255,
Innströmmen	54	Joppen	68		258, 259, 260, 262
Inntorp	266	Jork	163	Jönsdotter, Sara	283
Inovrotzlaw	90	Juhl	119	Kabelloija	236
Insbruck	61	Juhlforsa	149	Kabeloija	237
Insbruk	71	Juleridh	175	Kagge, Lars	143
Irrlanda	270	Juleta	144, 166, 180, 189, 225	Kagge, Nils	12
Irsta	265	Julinus, Andreas	150	Kaitraiss	236
Isefiordh	133	Julius Cæsar	158	Kalbe	40
Isendorf	273	Julstorp	206	Kalfsiöö	174
Iserströmmen	53	Jung	258, 269, 271	Kalhambn	241
Isle de France	160	Jungfruhampn	58	Kallssöö	252
Isningen	214, 215	Jungfrwhället	241	Kallsuna	250
Ispahan Ferenz	95	Jungfrw Maria	65	Kalssöö	240
Issi	162	Jungfrwn	28, 181	Kaltbergh	40
Istria	56	Jungfrwsundh	241, 279	Kamambo	194
Italien	13, 59, 61, 64, 78, 162	Jungfrw sundh	283	Kangas Pellnen	284
Itzehoc	106, 107	Justina [Dahlberghs systerdotter; efternamn saknas]	250	Kangaspelne	237
Ivaniski	91	Juthlandh	30, 107, 109, 113, 165	Kangasspellne	236
Jablanova	88	Jutland	17, 110	Kannersheimb	47
Jacobshagen	13	Jutlandh	123	Kappelskiär	283
Jacobson, Bengt	4	Jäder [i norra Södermanland]	275	Kappelskiäär	279
Jama	237	Jäder [i södra Södermanland]	232	Kappelskiäär	241
Jamiske Bäckén	237, 284	Jähna	72	Karaby [i Halland?]	206
Janowiz	92	Jähra [i Småland]	179, 226, 253, 254, 255, 257, 258, 260, 263, 265, 268	Karaby [i Uppland]	238
Jansonius	158	Jähra [i Södermanland]	259	Karisshoff	242
Jasenitz	104	Jälmarsundh	262	Karkus	285
Jaskemoise	285	Jälunda	167	Karssboo	235
Jassmundt	24	Jämtelandh	248	Kartemynde	125
Jastrou	104	Jära	174	Karup	178, 230
Jautselki	237	Järna [i Dalarna]	250	Kasenize	89
Javarin	56	Järna [i Småland]	166	Kattelberg	257, 267, 271, 274
Jelmarn	181	Järpe	249	Kattwik op See	158
Jelmarsundh	144, 148, 149, 152, 232	Järsiöö	261	Kavanoija	237
Jempteland	249	Järsöö	260	Keggum	242
Jemptlandh	248	Jättendahl	248	Keglinge	197
Jempt skogen	248			Kelinghausen	106
Jendrzewo	90			Kelinghusen	107
Jerla	263			Kemini Janus	91, 101
				von Kempfen	259
				Kemufehr	279
				Keppe	285
				Kerkholm	242, 280

Kersell	284	Kiörgålssholmen	122	Krempe	106
Kettle	252	Kiöög	133	Krikous	160
Kexholm	236	Kiöögh	134	Kritzki	101
Kiellhult	201	Klefshult	201, 203, 208, 263	Krogzred	206
Kiellmo	184	Klingenbergh	51	Krokhambn	203
Kierssöö	270	Klingstädt	5, 237	Krookeek	168, 181, 232, 243
Kifwemini	236	Klintonus, Nicolaus	170, 172	Kropp	190
Kifweminij	236	Kloon	186	Krummdyker	107
Kijhl [i Holstein]	17, 31, 107, 112, 126, 128	Kläringe	262	Kruschina	89
Kijhl [i Värmland]	235	Klöfwerda	266	Krusewitz	90, 103
Kijhler hambn	107	Klöfziöö	249	Krusewixz	89
Kijhult	173	Klöfzöö	249	Kruswixa	89
Kijla	186	Klööfdahl	255	Kruuse, Erich	144
Kijsa	188, 189, 221, 232	Knaby	208	Kråkefiähln	240
Kijwijk	181	Knappekulla	243	Kråkehambn	180
Killeböke	236	Knaråhs	182	Kråkelundh	251
Killhult	195	Kniger	225	Kråkeskiäär	241
Killingeberg	232	Knijfsta	275	Krååka	183
Kinderhuis	158	Knijsta	235	Kröpelin	10, 13, 14, 18, 23, 31
Kippina	284	Knisslinge	210, 213	Kulla	266, 272
Kiriumpää	280	Knuts sahlen	176	Kullan	188, 190
Kirrstowa	284	Knutstrup	219	Kulleridh	272
Kirrupä	241	Knäridh	192	Kumbla [i Närike]	167, 235, 258
Kiuhla	189	Kobell	71	Kumbla [i Söderman-	
Kiuhlsta	265, 267, 269, 275	Kockiss	236	land]	183, 184, 207, 225, 231, 245, 250, 264, 267, 269, 271, 275
Kiulsta	207	Kohult	262, 268	Kumbla [i Östergötland]	145, 232, 259
Kiwijnebb	284	Kokis	237	Kumblinge	237
Kiwimoby	237	Kollmårn	145	Kumblingeby	236
Kiwimotröm	236, 237	Kollsundh	203	Kunari	102
Kiälkesta	205	Komsta	268	Kungsbaka	181, 226, 227, 230
Kiällmo	173, 226	Kondartz	284	Kungszöör	235
Kiällmoo	166, 202, 203, 207, 221, 252, 253, 256, 257, 262, 264, 265, 267, 272	Konga	219	Kungszöör	166, 181, 207, 231, 238
Kiällwijk	147	Kongh	114	Kungs Öör	167
Kiälläng	267	Kongsbaka	122, 124, 187, 205	Kungzgården	249
Kiåreda	268	Kongsberg	203	Kungzhambn	180
Kiärp	185	Kongsbårg	180	Kungzöör	225, 238, 239
Kiärr	258, 264	Kongsholmen	266	Kuperemi	236
Kiärra	267, 274	Kongsöör	180, 203, 262, 270	Kupis	283
Kiärragra	217	Kongzbacka	257	Kupisbroby	236, 237
Kiärrsta	248	Kongzbaka	251, 274	Kurilla	285
Kiöbalt	201	Kongzholmen	234	Kurk, Gabriell	205
Kiöger	118	Kongzöör	225, 231, 250, 260, 267	Kurk, Gustaf	181
Kiögh	119, 135	Koofoot, Lars	172, 177	Kurkum	285
Kiöhlen	235	Kootan	247	Kuttno	90
Kiöhlsta	183	Koppermuhl	284	Kyllebaka	237
Kiöpenhambn	118, 119, 123, 124, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 136, 137, 138, 153, 172, 191, 211, 213, 226, 244	Korber	135	Kymmen	236
Kiöping	264, 265	Korböle	260	Kymmeneåå	237
Kiöpinge	209	Kords, Michel	28	Kåhlmården	168
Kiöpingh	250	Kornemåhla	243	Kåhlsättr	260
Kiöpmannefiäll	186	Korpoström	241, 279, 283	Kåkenhuusen	242, 280
		Korrböle	261	Kålläng	271, 274
		Korssbyn	235		
		Korsöör	124, 129		
		Koschebäck	279		
		Krapperrup	188, 190		

Källängen	263	Landzcroona	173, 181, 190,	Leije Minkell	242
Kårsättr	261		220, 229, 230, 234	Leijneströmmen	47
Kåta	184	Landzort	21	Leijonberg	163
Käflinge	199	Landz udd	241	Leijonhufwud, Gustaf	212, 273
Kägleholm	262	Lange	97	Leijonschiöld, Augustin	170
Kählhaimb	53	Langelandh	114, 117, 133	Leijonsteen	226
Kässlinge	274	Langenbergh	281	Lellö	160
Kättilö	240	Langen Ginz	48	Lembark	89
Köbell	61	Langen Saltz	40	Lemmela	236
Könighstein	57	Langensaltz	25	Lennes	147
Königshoefen	44	Langen Saltze	40	Lennewarden	280
Königs Lutter	26	Langen-Schwalbach	51	Lennäs	264
Königsmark	15, 16, 46, 48,	Langenwerder	107	Lepidus	71
	49, 220, 245	Langenwädl	33, 46	Lerbo	181
Köpmanafiäll	182	Lanicza	57	Lerboting	180
Köthen	25, 60	Lanionta		Leria	271
Köögh	118, 133	Lanna	183	Leriabroo	240
		Lannawätte	267	Lerieredh	206
		Lannö	210	Lerum	205, 230, 240, 251, 253, 257
Laagan	192	Lappwäsi	236, 237	Leuchtmritz	57
Laaholm	152	Larf	230	Lewene	258
Laaland	114	Larsta	173	Lichton	212, 252
Laalandh	115, 117	Larwitz	237	Lidkiöping	178, 190, 258
Labachitz	57	Lastorp	146	Liepienki	87
Laco Inferno	67	Laurelius, Olaus	4	Lier Ort	157
Laco Lucrino	67	Lautekyllle	284	Lieuw	94
Ladeburgh	49	Lautis	237	Lijdh	166
Ladogasiön	236	Lauwingen	53	Lijdkjöping	258, 267, 274
Lagana	284	de Lavalle, Jean	162	Lijffland	231
Lagenholm	234	Lavinio	71	Lijfflandh	218, 274, 279
Lagmansö	166	Lawenburgh	15	Lijma	249
Lagmansö	166	Laxebroo	210	Lilla Belten	30
Lahall	257, 258, 267	Leaby	185, 206, 258, 264	Lilla Biurum	264
Laholm	30, 124, 165, 174,	Lechströmmen	53	Lilla Bälten	113
	176, 178, 181, 187, 189, 192,	Ledzhästra	266, 269	Lilla Harie	197
	226, 227, 230, 251, 274	Leehall	260	Lilla Malm	166
Laiäerwi	237	Leenhäfda	272	Lilla Mallma	144
Laiba	53	Leenhöfda	266	Lilla Noor	182
Laija Jerwij	284	Leerbeck	174	Lilla Sättungen	241
Laitis	236	Leerboo [i Södermanland]	167	Lille Herriedahlen	249
Lammerstorp	185, 258	Leerboo [i Värmland]	235	Lille Malm	184
Landelius, Peer	175, 177	Leerbäak	148	Lillen	249
Landsbergh	41, 60, 72	Leerholl	235	Lillie, Axell	12, 139
Landscrona	138, 171, 219,	Leerum	205, 255, 258, 260,	Lillie, Gustaf	194
	226, 229		269	Lilliecroona, Gustaff	172
Lands crona	152	Leesiöön	235	Lilliemark	256
Landscroona	121, 134, 226,	Leggsta	235	Lillienberg, Christer	170
	227, 228, 229	Leggstabroo	184, 189, 231,	Carlson	
Landwette	245		238, 251, 256, 258, 260, 264,	Lillieström, Clas Dank-	
Landwätte	240		265, 267, 269, 271, 275, 282	wart	169, 170, 175, 177
Landzbergh	25, 37	Lehall	263, 269	Lillieström, Johan Ni-	
Landzcrona	135, 169, 171,	Lehrum	245, 263	codemi	11, 17
	172, 173, 174, 175, 176, 177,	Leibzigh	44	Lillö	121, 208, 210
	178, 188, 189, 190, 191, 197,	Leibzig	25	Lillöö	208, 209, 210
	198, 199, 211, 216, 220, 225,	Leibzigh	24, 25, 42, 57, 60, 72		
	226, 227, 229, 251	Leijden	158		

Lindarfwa	271	Lubmuhl	87	Långsiöön	179
von der Linde, Lorentz H.	45	Lubsinsa	103	Långåå	249, 261
Lindeberg, Jeronimi	117, 170, 171	Luculli grotta	67	Långöö [i Härjedalen]	261
Lindehielm	184	Ludgonäas	149	Långöö [i Småland]	181
Lindhielm	212	Ludgovius, Jonas	207	Lårsta	184, 202, 203, 207, 226, 252, 256, 262, 264, 265
Lindkiöping	145, 168, 188, 189, 221, 232, 259	Luga	237	Lårstadh	166
Lindkiöpingh	145	Lugaströmmen	237	Låårsta	267, 272
Lindöö	240	Luka	241	Läcköö	183
Linkiöping	5, 20	Lukalla	236, 237	Läggstabro	238
Linkiöpingh	30	Lukow	26	Läggstabroo	202, 243, 245, 247, 250, 252, 253, 257, 262, 270, 272, 282
Linnwarden	242	Lunda [i norra Södermanland]	183	Länna	167
Linovo	87	Lunda [i södra Södermanland]	259	Lännes	152, 166, 179, 183, 269, 274
Lintz	54	Lundby [i Halland]	187	Lännäs	147, 167, 173, 174, 180, 184, 202, 206, 226, 230, 235, 239, 245, 251, 252, 253, 256, 257, 258, 271, 272
Lipeen	41	Lundby [i Södermanland]	148, 174, 179	Löewarden	158
Lippen	37	Lundby [i Västergötland]	269	Löffstadh	259
Lissabika	93	Lundh [i Dal]	182, 186	Löfnässbärg	256
Lissleena	264	Lundh [i Skåne]	121, 138, 169, 175, 176, 189, 190, 191, 198, 199, 200, 216, 217, 218, 219, 229, 234, 274	Löfwer	235
Lisslena	265	Lundh [i Södermanland]	260, 265, 267	Löfåker	238, 239
Listerby	181, 228, 240, 245, 251, 255	Luneborg	45, 46	Löfåkra	225
Littauwen	93	Luneborgh	40, 45, 60	Löitz	26
Littowen	88	Lussnan	248, 249	Lökenitz	37
Liung [i Skaraborgs län]	260	Luttherus, Martinus	42	Löneberga	168
Liung [i Älfsborgs län]	253, 257	Lutzen	72	Löwell	242
Liungby [i Kalmar län]	244	Luuga-strömmen	284	Lööfåker	231, 235, 239, 250, 262, 269, 274
Liungby [i Kronobergs län]	173, 194, 195, 201, 203, 204	Luunia	241	Lööfås	230
Liungby [i Skåne]	191	Luur	213	Lööönö	181
Liungh [i Skaraborgs län]	263	Lübeck	153	Macerata	65
Liungh [i Älfsborgs län]	255, 258, 260, 269	Lübek	6, 157	Madritt	162
Liuran	250	Lybeker, Hindrich Georg	177, 181, 211, 213, 214, 227, 229	Madue	13
Liussnan	260, 261	Lyby	179	Magdeborgh	40, 41
Lomarp	211	Lyckeby	220, 234, 251	Magdeburg	25
Lomma	169, 191	Lydde åå	197	Magdeburgh	25, 40, 60
Lommarp	217	Lyhr	157	Magleheem	263
Lomse	88	Lykeby	181, 189, 220, 228, 229, 232, 233, 234, 244, 255, 266	Magneby	186
London	163, 164, 165	Lyna	248, 256, 257	Magnoor	187
Longize	87	Lynenborgh	40	Magnora	235
Longorzi	89	Lyngby	204, 208, 209, 213, 216, 220	Magnusshoff	280
Lonski	90, 102	Lyngsöö	263	Mahlheem	181
Looshult	203	Lysterby	189	Maintz	43, 51
Loosshult	263	Lådewijk	250	Maison	162
Loretto	65	Långarid	254	Makelier, Peter	175
Losshult	201	Långholmen	207	Mala	236
Lowix	103	Långholms tull	203	Mal Albergo	64, 71
Lubek	7, 8, 9, 10, 14, 15, 17, 23, 26, 32, 33, 38, 39, 60, 279	Långhäll	147	Malalbergo	64
Lubitz	41			Malamocko	63
Lublin	93			Malchin	19, 24, 40, 41, 44

Mallma	149, 150, 174	Marienflies	13	Meinstromen	49
Mallmby	267	Marienhulf	53	Meinströmmen	48, 50, 51
Mallmö	169, 188	Marientorp	259	Meintz	49, 50, 52
Mallmöö	172, 188, 189, 190, 198	Marienwärder	73	Meinungen	42
Mallöije	182	Marienwärder	78	Meisen	25, 44, 57, 60
Malm	145, 147, 166, 179, 243	Mariestad	267	Meissen	57
Malma	149, 150, 166, 186, 228, 238	Mariestadh	205, 263, 266, 271, 274	Meiszen	60
Malmawijk	145	Marietorp	259, 263, 266	Mejer	90
Malmbý	146, 202, 207, 231, 235, 238, 260, 265, 267, 269, 270, 275	Marka	168, 174, 230, 239, 251	Meklenburg	9, 105
Malmö	121, 152, 169, 171, 173, 175, 176, 177, 178, 181, 190, 199, 212, 226, 229	Markarid	201	Mellerstadt	42
Malmöö	121, 126, 127, 135, 138, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 188, 189, 190, 191, 199, 210, 216, 220, 226, 234, 251	Markaridh	195, 196	Mellpadh	248
Malta	68	Markary	195	Mellsåker	146
Malung	249, 250	Markarö	173	Melnik	100
Mangele	187	Mark Brandenburgh	42, 181	Melun	162
Manheim	49	Mark-Brandenburgh	9, 24	Menschguth	89
Mannsfeldt	26	Marke	167, 179, 206, 245	Mentzenhoff	280
Man och Oude Frouwenhuis	158	Markebäk	173	Merheimb	200
Mansfeldt	42	Markeridh	212	Mesegors	91
Mansfelt	26	Marpurgh	47	Messina	68
Marbek	206	Marsiöö	145, 146, 147, 203, 207, 221	Messlinge	261
Marca Trevisana	61	Marsslijke	168	Mestre	62, 71
Marcus Antonius	71	Marssöö	240	Mestrena	68
Mardefeldt, Conradt	32, 44, 46, 70, 78	Marstrand	227, 230, 234, 240, 245, 257, 274	Metähn	261
Mardeik	160	Marstrandh	182, 251, 257, 269, 271	Meudon	162
Mare Adriatico	63	Marsund	238	Middelburgh	160
Mare Mediterraneo	64	Marwitz Schantz	37	Milowo	90
Mare Mortuum	67	Maseik	242	Miltenburgh	51
Maresund	236	Massow	12	Minden	19, 32, 33, 38, 45
Margreetentorp	230	Masuren	88	Minsko	94
Margretentorp	178, 187, 226	Masurien	89	Mioosen	269
Maria [efternamn saknas]	207	Matara	61, 71	Mittbroo	249
Maria Eleonora	38	Mathias [storhertigens af Toscana broder]	71	Mittwalde	61, 71
Maria Gonzaga	52	Matthausen	54	Mlava	88
Mariamaa	279	Mattkull	262, 268	Modeus	226
Maria Maggiore	66	Mattmar	249	Mogens Höög	111
Maribo	118	Matzdotter, Dorothea	3	Moheda	262
Marieberg	145	Mazovien	88	Mohr	48
Marieby	249	Medaw	118	Moidelbosize	91
Mariedahl	263	Medelfahr	126	Moidlbosize	91
Marienburg [i Väst-Preussen]	79, 86, 87, 241[?]	Medelfar	125	Mola	66, 69
Marienburg	73, 78	Medelfarsundh	113	Molln	105
Mariendahl	263	Medelfart	125, 126, 129	Mons Missenum	67
		Medelfarth	30	Monstreuil	160, 163
		Medellfarsundh	125	Monte fiasco	70
		Medskog	187	Moo	253, 262, 268
		Medwijk	179	Mooheda	260
		Meedeströmmen	249	Mookrog	254
		Meetähn	261	Moon	242
		Mehede	248	Moonsundh	242
		Mein	46, 49	Moor	106
		Meiningen	44	Moora steen	58
				Moossåhs	270
				Moossåhs	260, 267
				Morast	187, 235
				Morganåå	262

Moritz [prins af Ora- nien]	158	Möön	233, 272, 274	Nijthoff	114
Moritzbergh	145	Mööns Klint	153	Nilsson, Jonas	149
Morstein	218			Nissan	165, 192, 254
Mortaigne	190, 209, 214	Naarbäk	202	Nissare	165
Motahla	253	Nackschou	117	Nissared	254
Motala	179	Nackschow	118	Nissaredh	174, 179, 254
Mothala	174	Nafwakramm	279	Nissarid	152
Muchavitz	98	Nafwesta	167	Nissaridh	194, 226, 265
Muchawitz	97	Nagaisko	55	Nissa strömmen	192
Muggerne	261	Nahum	258	Nisseströmmen	254
Muhlen Eichsen	273	Nakschou	118	Niurunda	248
Munchen	52, 61	Nakschow	115	Nohlby	182
Muskow	218, 237	Narbeck	166	Noor	275
Mustila	236	Narby	238	Noorhalln	249
Mynden	47	Narbäk	179	Nootholmen	203
Mytzelborgh	13, 18	Narewströmmen	101	Nora	145
Mützelborgh	38	Narfwen	235, 237, 241, 284	Norala	248
Mählbek	221	Narni	66	Norby	179
Mählbäk	232	Natolien	54	Nordal	186
Mälilla	266	Naum	260, 263, 271	Nordtheimb	47
Märdeklef	206	Naumburgh	44, 72	Nordt Hollandt	158
Märslyke	191	Nawast	285	Noria [i Bleking]	208, 263
Märssnan	179	Neapoli	66, 68, 69	Noria [i Södermanland]	264
Mählby [i Skåne]	169	Neapolis	67, 68, 69	Norie [i Bleking]	181, 191, 208
Mählby [i Västergötland]	267	Neder Saxen	105	Norie [Norge]	122, 128, 165, 185, 186, 187, 204, 205, 234
Mähren	16, 57	Neder Saxen Lawenburg	12	Norkiöpingh	30
Mäklenburg	14, 19	Negra	66	Norrby	184, 225, 231, 238, 243, 245, 247, 250, 251, 252, 253, 256, 257, 258, 262, 271, 272, 282
Mäklenburgh	13, 14, 15, 17, 18, 19, 23, 24, 26, 31, 32, 33, 38, 40, 41, 105	Neiden	104	Norre Bärke	250
Mäkra	236	Neistadt	44	Norre Wedinge	212
Mälaren	143	Nero	67	Norrkiöping	5, 145, 168, 181, 188, 189, 232, 243, 259
Mälby [i Bleking]	208	Nerowa	241	Norrkiöpingh	4, 6, 20
Mälby [i Västergötland]	274	Nerr	103	Norr Rörum	212
Mälk	54	Nestwed	118	Norrwedbo	254
Mällero	187	Nettarp	206	Norrwekast	236
Mälleroö	182, 186	Neuer Muhlen	284	Norr Wram	218
Mälssäker	167	Neus	165	Norr Tellie	146
Mälssäker	151, 180	Newburgh	53	Norsholm	259
Mälösa	167	Newfehrl Schantz	24	Norssholm	168
Märsta	183, 260, 262, 275	Newgebew	57	Notånger	248
Määrsta	248	Newhaus	57	Nova bura	237
Möhlby	168, 259	Newheussell	55	Nowa Bura	284
Mölln	232, 233, 273	Newmark	52	Nowodwor	77
Mörarp	173, 174, 227, 274	Newsidl	55	Numesen	215
Mörby	269	Newstadt	19	Nurenberg	42
Mörköön	248	Nibble	168, 255, 262, 263	Nurenbergh	72
Mörlunda	189, 221, 232, 255, 266	Niclasdorf	89	Nurnberg	60
		Niclashagen	87	Nurnbergh	52, 60
		Niconze	88	Nurr	101
		Nidda	88	Nurnnberg	44
Mörner	244	Niemriz	96, 97	Ny	187
Mörner, Hans	185	Niendorper	106		
Mörrum	169	Nienkloster	105		
Mörsell	249	Niestampoua	101		
Mörsill	249	Nieuwe Kerk	158		
Mörum	181, 189, 263	Niewmeugen	214, 215		

Nya Elfsborg	122, 226, 234, 240	Nössemark	235	Ost indische huset	158
Nya Elfsborgh	257	Nöteboo	135	Ostrolenka	88
Nya Ost Indische huuset	158	Nöteborg	236	Ostrosana	99
Nyborg	30, 115, 133	Obskowa	284	Ostrowiz	89
Nyborgh	115, 125, 126, 129	Octavianus Augustus	66, 71	Ottebohl	187
Nyby [i Finland]	236, 237	Odde	133	Ottensen	105
Nyby [i Östergötland]	252, 253, 256, 262, 264, 265, 267	Odensee	30, 125, 126	Ottersberg	233
Nyen	236, 237, 284	Odensiöö	262, 264, 268	Ottersbergh	33, 38
Nyenberg	45	Oder	44	Otterssberg	273
Nyenberg	33, 38, 39, 45	Oderburg	58	Ottersta	239
Nyen Brandenburgh	24	Odern	58	Oudern	242
Nyen Bukow	10, 13, 17	Oderqwart	273	Ousbysiöö	173
Nyen Cahlen	41	Oderströmmen	14, 44, 58, 73	Owijkan	249
Nyendep	23	Ohm	47	Oxe, Erich	28
Nyenhuusen	241	Ohrne	258	Oxediupet	180, 202
Nyen Stettin	12	Okrzk	94	Oxenstierna, Gustaff	202
Nyer Möhlen	242	Olanna	263	Oxenstierna, Axell	8, 19, 29
Nyhusen	273, 280	Oldefehr	18	Oxenstierna, Bengt	51, 78
Nyhuusen	273	Oldenburgh	157	Oxenstierna, Gabriell	144
Nykaseritz	280	Oldendorp	45	Oxenstierna, Johan	9, 11, 14
Nykelby	174	Oldesloh	105	Oxenstierna, Märta	184
Nykiöping [på Falster]	133	Olldenburgh	157	Oxlesund	240
Nykiöping [i Södermanland]	139, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 179, 188	Olliöö	185	Oxlesundh	252
Nykiöpingh [i Södermanland]	20, 28, 29, 30, 143, 144, 145, 146	Ollustfehr	285	Padask	284
Nyköping [på Falster]	133	Olnöö	185	Padua	62
Nyland	280, 286	Onka	284	Padus	64
Nylandh	236	Onsiöö	203, 208	Palatium Piti	70
Nymynde	280, 281, 286	Onsöö	201	Palermo	68, 69
Nymynder schantz	242	Oonsöö	250	Palm	90
Nyqwarn	264	Oossby	212, 213	Palmerort	58
Nyschantz	157	Oosteströmmen	46	Palmerort	58
Nåtbeks Nybble	266	Oost Frieslandh	157	Palmerort	58
Nåtbäks Nibble	272	Oostströmmen	273	Palmqwist, Lars	177
Näckeströmmen	49	Oppdam	159	Pampala	237, 284
Nårijke	179	Oppenheimb	49	Pampus	158
Nårike	152, 174, 180, 183, 184, 212	Oppångia	248	Pand	158
Nårikie	167, 173	Oranien	158, 159	Pannekylla	285
Nårike	147	Orisok	236	Pannikulla	284
Nåsby	253	Orkelberg	203, 252, 256	Parchim	41
Nåssby	146	Orna	269	Paris	151, 160, 162, 163
Nåssinge	234	Ornöön	147	Parkala	284
Nåstwedh	133	Orre	152	Parkim	26
Nåtterby	228, 240	Orrekylle	242	Pasewalk	37
Nåwaströmmen	237	Orödh	252	Passow	53
Nåås [i Dalarna]	250	Oschitz	57	Patrimonium S:t Petri	64
Nåås [i Skåne]	190, 200, 218	Osnabrügg	14	Patta	68
Nåås [i Södermanland]	180, 271	Osnofka	101	Pattasykylla	241
		Ossby	209	Paulsen, Abraham	6
		von der Osten, Carl Hin-		Paulus	66
		drich	211, 219	Peenen	26
		Ostende	160	Peeneströmmen	26
		Osterode	87	Peipis	241
		Osterwik	26	Peips siöön	241
		Ost Frieslandh	157	Peiserndorf	88
				Pelletier	159
				Pelnisskylla	241

Pelzize	93	Plantin	105	Przedborz	90
Peningeby	146	Plantingh, Erich	111	Przikutti	88
Penkun	42	Plauwen	41	Prästöö	118, 133
Periss	236	Plawen	24	Pröen	17
Pernigell	285	Pleymout	164	Pröraw	16
Perno	236, 237, 283	Plinius	65, 67	Pudagla	11, 14, 24
Pernou	285	Plogstorp	145	Puffendorf	162
Pernow	242, 250, 285	Plonsko	73	Purden	89
Pero	284	Plotzkou	78	Pursis	236, 237
Perre	236	Plowonsk	87	Purtz	241, 284
Perri	237	Plöen	17	ad Puteolos	67
Perrifehr	285	Podlachien	93	Puttkammer	96, 97
Perrot	237	Podlaschien	88, 93	Puttkull	242
Perrow	280	Podoga	284	Putz	88
Persante	15, 16	Podozki	93, 94, 95, 96	Putzuolo	67
Persien	66	Poggemyhle	273	Páboa	232, 233, 234, 240, 244, 251, 255, 266
Person, Svante	254	Poggio Reale	70, 71	Páboda	220
Persstorp	217	Poix	160, 163	Pähland	218
Pesaro	65	Pollnitz	12	Pählandh	70, 77, 78, 84, 86, 94, 100, 102, 103, 104, 123
Peter Hussar	95	Pollnow	12	Pählsundh	147
Petershagen	45	Poltowsko	101	Pálandh	77, 150
Petersswalde	89	Pomerellen	103	Päll	210
Petrus	66	Pomerelln	86	Pässe, Gustaff	148
Pfaffenhowen	52	Pommern	9, 11, 12, 15, 17, 19, 23, 24, 29, 32, 37, 38, 44, 58, 72, 104, 150, 171, 220	Päejerwij	236
Pfaltz	49	Pommerort	242	Pöhl	18, 233
von Pfuhl, Maria	170	Pommerske cousten	232	Pötters, Hans	28
von Pfuhlín, Maria	177	Pomnikowo	102	Qwarnemáhla	191, 204, 208, 240, 245
Philipp af Sultzbach	87, 135	Ponte di lago scuro	64	Qwarnemáhle	168
Philipson	144	Poo	64, 71	Qwarnholmen	200
Piarne	101	Poolman, Sophia	176	Qwarnmáhla	255, 263
Pienizki	88	Porkala udd	279, 283	Qwarn skantz	208
Pihl	144, 146, 173, 179	Porkalla	241	Qwarnskantzen	210
Pihlkrog	146	Porkowsina	237	Qwarsebo	145
Pijnan	169	Pottgurse	89	Qwarseboo	259
Pijtis	283	Praag	57, 60	Qwarssoo	189
Pikardie	160, 163	Praaga	60	Qwecksundh	180
Pikina	237	Praagh	57	Qwedlinborgh	26
Pillgrimstadh	249	Pragh	58	Qwesarum	169
Pillow	73	Pramholms Sundh	152	Qwibille	187
Pillula	284	Preetz	17, 31	Qwicksundh	203, 265
Pilsen	60	Prenzlow	38	Qwilla	221, 232
Pinneberg	105	Pressburgh	57	Qwistrum	182, 185
Pinnebergh	105	Preusen	72, 87, 88, 102, 103	Qwistrumbroo	234
Pinschowa	91	Primolano	61, 71	Qwistrumm	182
Piritz	41	Prinsenhoff	158	Qwäkenborgh	12
Pirna	57	Prinsens Palatium	158	Raab	55, 56
Pirrefehr	280	Priulius	244	Raaimo	237
Piscina mirabilis	67	Proszmuntz	134	Raaksättr	267
Pisdri	88	Prydzen	88, 101	Raamsta	247, 253, 258, 264
Piss	88	Prys	162		
Pistohlkors	250	Pryssen	73, 78, 89		
Pitis	236	Przasnitz	88		
Pitiss	237	Przasniz	88		
Piättery	203	Przedbors	90		
Piöterkow	90, 102				
de la Pla	158				

Raballse	182	Remmeda	241	Rooserssbergh	144
Rabalse	182	Rennsiöö	248	Rootebroo	183, 248, 260
Rabbalse	234	Reno	71	Roschildt	119
Rackarekuhlan	109	Renströmmen	49	Rosendahl	217
Racovo	91	Resiöö	236	Rosenholm	225
Rafwij Jocki	236	Reviern	160	Rosenkranz, Jacob	82
Ragozzi	93, 99, 102	Ribbnitz	13, 14, 17, 18, 19, 23, 31	Roskofsko	102
Ragusa	63, 64	Ribenze	87	Rosshult	182, 186
Rain	53	Richtenbergh	38	Rostock [i Mecklenburg]	10, 13, 14, 15, 17, 18, 23, 26, 31, 32, 33, 38, 39, 41, 232
Rakozzi	89, 91, 92, 93, 98	Riddarhuset	139	Rostock [invid Stock-	
Ralswijk	18	Ridderholms kiörkan	239, 282	holm]	147, 203, 256
Rambsklöff	21	Ridderholms kiörkia	270	Rostok [i Mecklenburg]	272
Ramnåns	152, 165	Riga	242, 279, 280, 281, 283, 284, 285, 286	Rotebroo	262, 275
Ramnåhs	254	Rijkelsby	168	Roterdam	159
Ramnåns	178, 226	Rijsberga	212	Roth	60
Ramsiöö	249, 261	Rimforssa	188, 221, 232	Rotschildt	30, 126, 129, 136
Ramsta	174, 231, 238, 239, 245, 250, 251, 252, 253, 256, 257, 262, 271, 272, 282	Rimini	65	Rotterdam	159
Ramswärth	212, 250	Rimmforsa	189	Rudbeckius, Nils	161
Ramties	160	Rinci	162	Ruegen	18, 24
Rank, Swenn	212, 227, 230	Ringen	280, 284, 285	Ruegenwalde	12
Ransta	206	Ringsiöön	200	Ruell	162
Rantzin	13	Ringstedt	124, 129	Ruigen	27, 274
Rantzou, Sophia	134	Ringstädh	126	Rummelsborgh	12
Rantzow, Bertram	108, 127	Ringstädt	30, 119, 133	Rummel schantz	280
Rasko	236	Rinkaby	220	Rumoor	108
Rasphuis	158	Rinkelssby	272	Rundttohrn	251
Rasten	182	Rippreda	266	Rundöo	181
Rasull	236	Rissby	232	Runneby	181, 188, 189, 220, 228, 229, 240, 245, 255
Raug	280	Risswijk	158	Runtuna	166
Rauno	236	Robbert, prins af Eng-		Russberg	182
Raunum	182, 267	land	164	Ruthefiäll	261
Raunumm	267	Rochester	163	Rutkiöping	115, 133
Rautis	236	Rodenburg	233	Rutkiöpingh	114
Ravenna	65	Rodenburgh	33, 46	Ry	255, 262
Rawij Jocki	283	Rodenpeis	286	Rya	212
Rawijoki	237	Rodschildt	119	Rydh	266
Reccanati	65	Rodskildt	124	Rye	201
Ree di Cofani	70	Rogberga	253, 268	Ryhoff	263, 268
Reekarne	144	Roglunda	181, 187, 205, 230, 274	Ryholm	192, 240
Reensta	266, 272	Rogsta	248	Rylanda	236, 238
Reenströmmen	49	Rogsund	240	Ryningh, Erich	20
Reeschöfft	73	Rolamb	176	Rysby	266
Reeslöff	197	Romagna	65	Rysieholm	186
Reesta	180, 183	Romerska riket	157	Ryssby	189, 221, 243
Regensburg	51	Romerske rijket	215, 216	Ryssiöholm	174
Regensburgh	51, 52	Rometorp	221	Rysslandh	66
Regenssburg	52, 53, 54	Ronciglion	70	Ryssåhsen	251
Regna	203, 253	Roolamb, Clas	232	Ryssåhs tornet	257
Rehnen	233	Room	64, 66, 68, 69, 70, 71	Ryssåå	182
Rehnschiöldh, Gerhardt		Rooma	66	Råby [i Småland]	173, 174, 179, 184, 201, 208, 226, 252, 253, 256, 257, 259, 262, 264, 265, 267
Anton	9, 10, 11, 46, 78	Roosen	88, 285		
Reinbeek	274	Roosenhaane, Skäring	145		
Reinströmmen	49				

Råby [i Södermanland]	180,	Saltzwädl	40	von Schönborn	50
	189, 202, 207	Saltängen	5	Schönleben	214, 216
Räckelsta	144	Salvius	14, 15, 20, 46	Schönow	87
Rågs	199	Salzwädl	26	Schöönbäk	40
Råkelsta	179	Sammen	185	Scidlowa	91
Råå [i Närke]	152, 174	Samoisse	91	Scilla	68
Råå [i Skåne]	196	Samoize	93	Scönborn	50
Rååby [i Småland]	166	Sandby [i Södermanland]	260	Sdanowix	101
Rååby [i Södermanland]	183	Sandby [i Skåne]	201, 210	Sebenigo	64
Råås	217	Sandhamn	281	Seefeldt	15
Räden	87	Sandomirs	92	Seeland	123, 133
Räfsnäås	148	Sandow	41, 45	Seelandh	30, 114, 115, 118,
Räfsund	248	Sandthambrarne	220		123, 124, 125, 126, 127, 128,
Räfwell	241, 279	Sandöö	241		129, 133, 160, 200
Räfwelske bottnen	279	Sangerhausen	42	Seenshult	205
Räfwelske båttnen	241	Sangnitz	280	Seestedt	108
Rögensburgh	53	Sannizari	67	Segellähn	243
Rögenssburg	57	Sannwijk	235	Segewolde	284, 286
Rögenssburgh	51	Sara kiörkia	285	Segewälde	285
Rägen-walde	12	Sarfwelax	236	Seglingeöö	238
Ränneberg	285	Saturnus	243	Seissing	242
Röde	248	Satzig	13	Seland	160
Rög	213	Saugnitz	285	Selandh	120
Römssdorf	105	Savignano	65	Selands Odde	133
Rönnebeksholm	134	Savigost	91, 92, 93	Sellekulla	284
Rörwijksgaab	133	Sawigost	92	Semiatitze	95
Rösta	248	Saxburgh	42	Semiatize	99
Rööneå	196	Saxen 14, 32, 39, 42, 52, 72		Seraicombla	93
Röönöö	259	Saxen-Lawenburgh	14	Serlehambn	242
Röörholmen	210	Saxkiöping	118	Sermoneta	66, 69
Röörwijk	235	Saxtorp	199, 226, 251	Serwinski	77
Röösteen 203, 232, 243,	246,	S. Brijtas Näås	145	Sesswägen	242, 280
	248	Schawenb[urg]	45	Sexrea	206
		Schedala	174	Sibbo	236, 237, 283
		Scheffell	18	Sibenbürgen	89
Saale	40	Schelssöör	133	Sibilla	67
Saaleströmmen	25	Schessel	233	Sicclina	90
Saalsta	262	Scheweligen	158	Sidlufka	88
Saalströmen	25	Schidlofka	88	Siebenburgen	91
Saalströmmen	72	Schifelbein	15	Siefwola	237
Sacrozin	78, 102, 103	Schifwelben	12	Siena	70
Sagardt	18	Schillersta	167	Siggsta	247
Sahlfelt	72	Schiäne	245	Signils skiär	238
Sakurnowa	284	Schiöönbeek	40	Sijrekiöping	218, 219
Salarno	71	Schlabini	57	Sijrkiöping	219, 220
Salis	285	Schlusselborgh	45	Silfitzburg	234
Salische bäcken	242	Schogkloster	59	Silfwerbrandh, Ingial	177
Saliss	242, 280	Schröder, Hindrich	5	Silfwerstiärna, Anna	
Salomonis tempel	158	Schultz, Marten	178, 192,	Maria	170
Salourno	61		199, 212, 214, 237	Silfwerstiärna, Chatarina	184
Saltholmen	153	Schwaben	52, 61, 72	Silfwerstiärna, Helena	149,
Saltsiöön	143	Schwartzbachen	280		162, 174, 176
Saltwedel	14	Schwazzenova	87	Silfwiesborg	191
Saltze	54	Schweichartsburgh	49	Silfwissborgh	121
Saltze	60	Schweinfurt	42	Silfwitzborg	121, 181, 188,
Saltzwädel	25	Schönbek	41		189, 208

Silfwitzborgh	229	Skersta	189	Skönewad	206
Sillfitzborg	251	Skewie	179	Skönewadh	206
Silvitzborgh	121	Skibersslöff	211	Slage	12
Silwitzborg	263	Skibersslöffbergh	211	Slagels	30, 124, 126, 129
Simbersshambn	181	Skiee	234	Slagmyre	188
Simmersshambn	272	Skieenäs	166	Slamsby	189
Simming, Marcus	207	Skiene	194	Slesswijk	107
Simming, Uno	253	Skierf	230	Slijsa	187
Simonstorp	205, 206	Skijr	191	Slijte	180, 267
Simtelius, Iohannes	4	Skillersta	147, 166, 179, 184, 235, 262	Slukup	10, 15
Simtuna	4	Skillerstadh	167, 174	Slusievo	89
Sirkiöping	197	Skillinge	184	Slätta	221
Sittensen	233	Skillingekrogh	284	Slättäng	264
Sittinghamm	163	Skiäggenäs	240	Slätäng	185, 258
Siuunda	179	Skiälby	202, 230, 235	Smedby	253
Sixta	247	Skiälbydammen	270	Smielowa	92, 103
Siöblad	220	Skiärf	205, 230, 245	Små Dalarne	180
Siöbladhd	250	Skiärsta	221	Småland	212, 244, 255, 266
Siöfwela	236	Skogen	189	Smålandh	150, 152, 166, 168, 173, 179, 184, 189, 191, 194, 282
Siöholm	133	Skogh	248, 260	Småålandh	174
Siöry	255	Skolesta	183	Smörby	267
Siössdahl	169	Skorssnäs	149	Sneesta	146, 149
Siöstorp	179	Skrafwenberg	147	Snoilski, Georgh	46, 48, 51, 53, 54, 272
Siöö	271	Skreflinge	176	Snopki	88
Siööary	240, 245	Skrånsta	234	Snuusbacken	249
Skaara	205, 240, 245, 251, 258	Skuulmans kroogh	284	Snytberga	239
Skaberssöö	191	Skyllinge	225, 238, 239	Snäre	145
Skagen	165	Skyllingebruk	231	Snälleridh	212
Skalle	248	Skyllingebruuk	231	Snärsshult	201
Skalleröö	241	Skyth	57	Sobotta	90
Skalunda	184	Skytten	213	Sochazewo	103
Skara	205, 230, 269	Skythhielm, Ängell	184	Sohlbrunne	263
Skaraborg	204	Skählsta	248, 262	Sokazzou	56
Skarfdören	261	Skälsta	260	Solbrunna	260, 271
Skarholdt	175	Skälunda	179	Soldoua	88
Skarholt	190	Skåne	27, 121, 169, 171, 172, 175, 190, 193	Solimann	101
Skarhult	212	Skånöö	190	Solix	92
Skarssfiället	261	Skååne	30, 120, 126, 127, 131, 138, 152, 161, 165, 168, 169, 170, 172, 174, 175, 177, 187, 188, 189, 194, 195, 196, 203, 226, 227, 229, 233, 245, 260	Sonderborgh	124
Skatelöf	268	Skäggenäs	251	Soolbrunna	258
Skedala	152	Skäggenääs	181	Soop	244
Skedzhult	243	Skäninge	272	Soop, Christina	147, 162
Skeedala	165	Skänääs	202	Soop, Gustaf	146, 148, 151, 162, 166, 167, 179
Skeen	204	Skärf	240, 253, 258, 260, 263, 269	Sortz	284
Skeenäs	146, 147, 148, 149, 150, 152, 166, 167, 168, 173, 174, 179, 180, 181, 183, 184, 189, 202, 203, 205, 206, 207, 221, 225, 226, 228, 229, 230, 231, 232, 235, 238, 239, 243, 245, 247, 250, 251, 252, 253, 256, 257, 258, 259, 262, 264, 269, 271, 272, 274, 282, 283	Skärff	251	Sotall	285
Skeenäsgårdarne	149	Skääne	240	Soula	42
Skeninge	257	Skäärsta	232	Sounagre	169
Skenäs	152, 207, 208	Sköfwede [staden]	206	Spalato	64
		Sköfwede [i Älfsborgs län]	245, 253	Spanien	160
				Spankow	241
				Sparr	87
				Sparre, Axell	144, 149, 151
				Sparre, Carl	145, 147

Sparre, Erich	144, 147, 148, 167, 174	Stearns	179	252, 253, 255, 256, 258, 259,
Sparre, Gustaf	145, 207, 266	Stearnsö	252, 253, 256	260, 262, 264, 265, 267, 270,
Sparre, Per	146, 267	Steen skantz	208	271, 275, 279, 281, 282, 283
Sparrelundh	144	Steenssiö	166	Stokholm 8, 20, 29, 59, 143,
Sparrn	88	Steenssö	166, 179, 181, 232,	144, 145, 146, 150, 162, 167,
Sperling	232		238, 243, 245, 247, 250,	173, 178, 179, 180, 183, 184,
Spihler	246	Steensättra	19, 20	188, 189, 193, 202, 203, 207,
Spihlmansundh	241	Steensättra	20	225, 227, 231, 232, 233, 235,
Spiker	18	Steensoö	147, 174, 181, 227,	236, 238, 239, 240, 241, 243,
Spinnhus	158		251, 257, 259, 262, 264, 282	246, 247, 248, 252, 253, 256,
Spoletto	65	Steenbergh	40	257, 258, 265, 266, 267, 269,
Spyker	24	Stegeborg	259	270, 271, 275, 282
Spånsta	165	Stegeborgh	259	Stokskiäär
Spånwijken	234	Stein	54	180
Spåresundh	252	von Steinbergh, Ursula		Stolpe
Spårsundh	181	Elisabetha	7	12
St. Andreas kiörkia	285	Steinheimb	50	Stolzonow
S:t Chatarina	136	Stenbock, Johan	127, 148	45
S:t Clou	162	Stenbrohult	203	Stoora Bälten
S:t Denis	160, 162, 163	Stendell	45	114, 126
S:t Germain en Lay	162	Stenderup	107	Stoora Mälösa
S:t Jakop	279	Steninge	262	180
S:t Lorenzo	70	Stennsö	253	Stoorbyn
S:t Maria Magdalena	6	Stenssoö	150, 282	238
S:t Paulus	67, 70	Stensö	180	Stoorkörkan
S:t Pedro	66	Steringe	144, 166	89
S:t Signils skiäär	238	Sternback	99, 100	Stoor Pälant
S:t Singallia	65	Stertzigen	61	249
S:ta Brijta	145	Sterzingen	71	Stora Belten
S:ta Elisabetha	47	Stetin	58, 73	30
S:ta Maria	284	Stettin 9, 10, 11, 12, 13, 14,		Stora Bosarp
S:tæ Mariæ kiörka	183	15, 16, 17, 18, 19, 24, 37,		268
S:tus Franciscus	65	38, 41, 42, 44, 72, 104		Stora Bälten
Staaby	255	Sticktompta	148	114, 115, 117,
Staafää	230, 251	Stiernnerup	187	125, 129
Stacktorp	255	Stiernholm	149, 150	Stora Malm
Stade 33, 38, 46, 233, 273,		Stiernschiöld, Clas	147, 148,	148, 150, 168, 189
274			149	Stora Siöötullen
Staden	182	Stiernsundh	147, 148	172
Stado della Chiesa	64	Stigamoo	262, 264, 268	Stora Wigeln
Stafää	245, 253	Stiärneerup	181	261
Stahl	133, 201	Stiärnerup	152, 165, 174,	Store Malm
Stallerholmen	203		176, 178	168
Stallholmen	180	Stiärnerupp	174	Store Sättungarne
Stargardt	15, 104	Stiärnholm	166, 186	241
Starigrod	78	Stiärnrup	181	Stradom
Starogrod	87	Stiärnsundh	148, 152, 167,	87
Starrhult	262, 264, 268		174, 179	Strandh
Statt Heus	158	Stoby	201	187
Staufenbergh	47	Stockholm 3, 6, 8, 20, 29, 31,		Straubingen
Steehag	200	58, 59, 136, 138, 139, 143,		53
von Steenberg, Jacob	7	144, 145, 146, 147, 149, 150,		Strengnäs
Steenbock, Gustaf Otto	19,	151, 161, 162, 170, 173, 180,		144, 145, 146, 148,
87, 89, 101, 102, 103, 126,		202, 206, 207, 229, 231, 233,		180, 225
138, 183, 204		238, 245, 246, 247, 248, 250,		Strigonium
				56
				Strittura
				66
				Strobusk
				158
				Stromboli
				68
				Stropp, Jochim
				184
				Stroppsta
				149, 173, 186, 189,
				202, 225, 228, 231, 232, 235,
				238, 239, 240, 242, 243, 245,
				246, 247, 248, 250, 251, 252,
				253, 256, 257, 258, 259, 260,
				262, 264, 265, 267, 269, 270,
				271, 272, 275, 281, 282
				Strudln
				54
				Strupe
				58, 181, 251
				Strupe
				240
				Strywe, Balthasar
				170, 171,
				176
				Strählsund
				24
				Strählsundh
				11, 17, 18, 19,
				24, 29, 31, 104, 274
				Stråholmen
				203

Strålsund	11, 12, 18, 29, 58	Surgefehr	285	Swälbroo	146, 173
Strålsundh	11, 13, 14, 16, 17, 19, 23, 24, 26, 27, 31, 32, 38	Suris	285	Swälssbroo	188
Stråtiära	248	Sussmarshausen	52	Swänerum	268
Strängnäs	145, 148, 151, 167, 203	Suuk, Mickell	6	Swänerumm	262
Ströfwelsstorp	218	Suurbrunnen	47	Swänksby	236
Ströfwelstorp	188	Swaan	105	Swänske Höga	242
Strömmen	187	Swalbach	51	Syllinge	193
Strömsholm	148, 167	Swanberga	236, 238	Sylow	274
Strömsnäs	4	Swanfiähl	240	Syrien	54, 66
Strömsrumm	150	Swanfäldt, Erick Erick- son	5, 9	Systerbäck	237, 284
Strömssholm	166, 167, 265	Swarteborg	182, 234	Sänna 166, 173, 174, 179, 226	
Strömsta	234	Swarthambn	240	Sätungarne	279
Ströppsta	167, 231, 238	Swartsiöölandet	270	Säby [i Närike]	147
Ströö	169, 181	Swartwattnet	257	Säby [i Småland]	168
Stubbkiöping	118	Swartzkrogen	279	Säfsiöö	268
Studl	54	Swartå	146	Säfwestaholm 145, 147, 207	
Stumm	73, 78	Sweeg	261	Säfwesundh	240, 252
Sturehoff	250	Sweg	261	Säthälla	260, 272
Stuardt, Johan	144	Sweinfurt	42, 43, 44	Sätra	147
Ståby	221, 232	Sweniunga	206, 240	Sätungarne	283
Stäcketorp	263, 266, 272	Swenn	117	Säwesund	58
Ståhlhammar	212, 244	Swennborgh 114, 115, 117		Sääfsiöö	254
Ståkhholm	188, 235	Swenniunga	245	Söderarmsbaak	241
Stångby	197	Swennjunga	194	Söderby 245, 251, 252, 253, 256, 257	
Ståå	87	Swenskby	237	Söderhambn	261
Städholmen	252	Swergige 7, 8, 9, 19, 20, 26, 27, 29, 31, 39, 58, 59, 66, 78, 82, 98, 103, 119, 122, 123, 125, 130, 135, 137, 138, 150, 151, 159, 161, 165, 169, 170, 171, 172, 173, 183, 184, 193, 201, 212, 213, 214, 215, 216, 218, 219, 220, 227, 229, 230, 238, 281		Söderkiöping 5, 243, 259	
Städzholmen	240	Swerijn	274	Söderkiöpingh	145
Stäfwen	133	Swerin	19, 40	Södermalm	183
Ståkesundh	241	Swerinsche Fähr	274	Söder malm	136
Ståket	271	Swetz	86, 87	Södermanland 143, 168	
Ständerup	114	Swijne Schantz	11, 37	Södermanlandh	143
Ståringe 144, 145, 166, 167		Swijnessundh	234	Södermannelandh 144, 167	
Suder See	158	Swijnesundh	11	Södermannland 139, 145, 149, 150, 179	
Suidri	88	Swijnewad	202, 265	Södermannlandh 166, 173	
Sulfatara	67	Swijnewadh 166, 173, 184, 226, 252, 256, 257, 262, 264, 267, 272		Södermannlandh	183
Sultzbach 60, 87, 112, 135, 137		Swine	73	Söder Tellie 30, 147, 238	
Sund	235	Swiniars	103	Söder Tillie	207
Sundahl	186	Swinnborg	117	Södre Ufwöö	243
Sundby [vid Hjälmaren] 144, 149, 151		Swinnborgh	125	Söderwedbo	254
Sundby [invid Torshälla] 270		Swonwädl	218	Söderåker	181
Sundby [i Wålinge soc- ken] 179, 180, 225, 231, 239		Sworfwerort	242	Söfwede 205, 240, 251	
Sundbyholm 148, 180		Swyn Schantz	24	Söfwedeborgh	263
Sundet [Öresund] 131, 134, 135, 138, 165, 196		Swänge	71	Sönderborgh	110
Sundet	242	Swälbro	179	Sönnerwedinge	198
Sundet	136			Sönner Wram	218
Sundh	149			Söraker	188
Sundskiär	236			Sörala 248, 261	
Sundskiäär	238			Sörby [i Närike] 148, 179, 183, 184, 258, 264, 265, 269, 271	
Sune	249			Sörby [i Södermanland] 183	

Sörby Almby 264, 265, 267	Thyringen 44	Torstenson, Leonhardt 16, 24
Sörby-Almby 262	Tibble 264, 265, 271	30, 107
Sörby Skillersta 264, 265, 267	Tijber 66	Torup [i Halland] 192
Söre Bärke 250	Tijkozin 87	Torup [i Kristianstads län] 217
Sörssiöö 194	Timmele 206, 253, 255, 258, 260, 263	Torup [i Malmöhus län] 191
Söråker 189	Timmeled 266, 269	Toröö 181
Söörby 173, 174, 202, 206, 226, 235, 239, 262, 272, 274	Timmeledh 206, 257	Toscana 70
Söörwijk 250	Timmersdala 205	Tosslunda Magle 118
	Timmerssdala 205	Tosso 283
	Timmersundh 241, 242	Tott 135
Tabor 57	Timmran 279	Traankijhl 235
Tackerort 280, 285	Tingsåhs 168, 191	Trafwemynde 7, 157
Taifala 285	Tiroll 61, 71	Trafwen 31
Taipala 236, 237	Tirsen 242, 280	Tramp 119
Tamperkylle 242	Tisenhusen 281	Tranemoo 194, 206, 240, 245
Tangermynde 45	Tissmetorp 168	Tranum 187
Tanheem 234	Tiuhlsta 260	Tranáhs 263
Tappifehr 284	Tiulsta 202, 267	Trappenäs 249
Tasingh 114, 115, 117, 125	Tiurköön 220, 234	Trawemynde 6, 8, 17, 31, 60
Tastrupp 119	Tiäre 152	Trawn 64
Taube, Jacob Johann 124	Toarp 197	Trazferens 101
Tauberströmmen 52	Tofftaholm 194, 195, 201, 203	Treiden 286
Tauchel 87	Tofftedal 234	Treilborg 190
Taufela 280	Tofftinge 236, 238	Treptow 11
Taxinge 183, 189, 202, 207, 225, 231, 235, 238, 245	Tohrn 73, 78, 86, 87, 89, 103	Tre Taveren 69
Teensta 262	Tolentino 65	Trevi 65, 66
Tegn 267	Tolffmihle skogen 249	Treviso 61
Telge 20	Tolkermit 80	Trewen Britzen 42
Teller 255	Tollnspiker 60	Treyenwalde 12
Tellge 146	Tonne 201	Tribbsees 274
Tellie 30, 143, 147, 150, 167, 173, 179, 184, 189, 225, 231, 238, 246, 256	Tonnebroo 260	Tribbseess 37, 38, 41
Tempelburgh 104	Tonnerid 192	Trident 61
Templum Divi Januarij 67	Toofhulta 148	Triento 61, 71
Temsen 163, 165	Torbiörnstorp 206, 264	Trier 52
Teng 274	Toresåhs 168	Trikaten 285
Tenndahln 261	Toringh 53	Tripoli 68
Terdorp 279	Torkow 188	Trittgeist 273
Terminden 241	Torn 79	Trittow 105
Terni 66	Tornemåhla 208	Trollhetta 182
Terracina 66, 69	Torp [i Medelpad] 248	Tromp 159
Terrefehr 284	Torp [i Småland] 204, 208, 240, 245	Trállhättan 257
Terrifehr 280	Torp [i Södermanland] 145	Tråsöön 220
Tessin 10	Torpane 182, 186	Trååssöön 234
Tessöö 236	Torre Greco 67	Trålborgh 274
Teszin 105	Torre Pietri 70	Trönninge 230
Themiswar 56	Torrlöösa 200	Tullgarn 240
Theodoricus, Giöta konung 65	Torrillia 267	Tumbo 180
Theophili, Lutter Wilhelm 39, 40	Torrö 252	Tuna [i Södermanland] 173[?], 179
Thessiöö 237	Torröö 240	Tuna [i Uppland] 183
Thunis 68	Torsillia 203, 225, 238, 239, 265, 267, 270	Tunbyholm 220
	Torsillie hufwudh 180	Tungell 146
	Torssåhs 191, 204, 208, 255, 263	Tunnbo 225
		Tunnboo 267

Turinge 19, 149, 167, 184, 202, 207, 231, 246, 259	Uggla, Clas 11	Vlandowa 87
Turkiet 55	Uhlfeldt, Corvitz 115, 116	Vlfåsa 145
Turkiett 55	Uhlfeldt, Ebbe 194, 214, 216	Wlisses 67
Turko 236	Uhråhsa 119, 245	Wlissingen 160
Turkow 234	Uhråsa 204, 255, 263	Vloschowo 90
Tustrup 108	Uldarica Eleonora 226, 231, 269, 270	Vmbria 65
Tutare 192	Ulfkåhln 261	Vngern 56, 59
Tutzenåås 133	Ulfkåhln 261	Vnslardeik 159
Tuuna [i Medelpad] 248	Ulfsparre, Erich Hanson 13, 14	Vnstrudt 24
Tuuna [i Uppland] 144, 145, 146, 147, 149	Ulfsparre, Gustaf 177	Vrsendowa 92
Tweeta [i Småland] 268	Ulfsparre, Helena 177	Vthlänningarne 27
Tweeta [i Värmland] 186	Ulfsparre, Åke 249	Vården 46
Tweta 253	Ulfredh 221	Waadh 146
Twäärn 240	Ulfstorp 185	Waasbroo 258, 272
Tyfwefiäll 234	Ullstedt 72	Waassbroo 282
Tyfwekihln 269	Ulm 52	Wachtmester, Axell 210, 220, 234, 270
Tyfw Kijhl 227, 234	Ultzen 60	Wachtmester, Hans 220
Tyfwekijhl 182, 240	Ungern 52, 55	Wackerbart 106
Tyfw Kijhln 245	Unnarid 152	Wadensöo 199
Tyfwekijhln 230, 257, 274	Unnaridh 165, 174, 179, 263	Waderma 236, 237, 284
Tykozin 88	Unnary 254	Wadstena 152, 166, 202, 203, 272
Tyringen 42	Unnaryd 226, 265, 268	Wagnerberget 234
Tysenhusen 285	Unneråker 249	Wahlstaden 25
Tysenhusen, Fabian 285	Unnersåker 249	Wahren 40
Tysenhusen, Magnus 280	Unnerswijk 261	Waidn 60
Tysenhusen 237	Upland 98	Wainersfehr 284
Tyska Staten 162	Uppland 275	Waingrowa 94
Tyskland 216	Upplandh 183	Walberga 239
Tysklandh 7, 20, 54, 58, 65, 122, 274	Uppsala 260, 262, 275	Walby 206
Tywegen 206	Uråhsa 208	af Waldeck 95, 96, 98
Tyxemark 235	Usome 220	Waldek 47
Tzerning 135	Utermark 167	Walk 280, 284
Tårskskåål, Brita 10	Utterkloo 260	Walkisari 284
Tårsta 200	Valentin 40	Walksar 237
Tällie 232	Veaux 162	Walla [i Södermanland] 168
Tällreda 266	Velletri 66, 70	Walla [i Västergötland] 206, 239, 245, 251, 253, 258, 260, 269
Tännås 261	Venedig 62, 63, 64	Walla [i Östergötland] 232
Tärna 148, 166, 167, 174	Venedigh 62, 63, 71	Wallbacka 260, 263, 271
Tärnhult 203	Venetia 62, 63, 64	Wallberga 239
Tönnebroo 248	Venetien 61, 62, 71, 72	de la Walle, Johan 184
Törnemåhla 191, 204	Ven[e]tien 64	von Wall[e]nstein, Carl 57
Törnmåla 263	Venus 66	Wallersta 268
Törnskiär, Lars 176, 177	Verden 32, 46, 268	Walleråås 249
Ubbe 201	Verona 62	Wallierfwo 241
Ubbsala 4, 58, 147, 183, 248	Versailles 162	Walln 174
Ubo 206	Vesuvius 67	Wallnstädt, Chatarina 162
Ubsala 4, 183, 243, 248, 258	Victorin 69	Wallnstädt, Lars 270
Uddewalla 182, 185, 227, 234, 257	Vincennes 162	Wallö 240
Uffenheimb 52	Vinzenza 62	Wallöö 181
Uffsbeke 195	Virgili graff 67	Wankijf 201
	Virgilius 67	
	Viterbo 70	

Wanneberga	213	Weichsell	91	Wimmerby	188, 221
Wannsiöö	260	Weichselln	86	Windisch Mark	26
Wannåhs	210	Weichselströmmen	87	Windsor	164
Wannöö åå	250	Weichseln 86, 87, 89, 91,		Winger	187
Wansleben	25	92, 93, 94, 102		Wingerskantz	186
Wansusa	88	Weichselströmmen 92, 102		Wingsslöff	169
Warberg 181, 187, 193, 205,		Weidema	285	Wingåker 145, 146, 148, 172,	
226		Weimar	44	203, 207	
Warbergh 122, 227, 230, 234,		Weinheim, Nils Arfwed-		Winshoten	157
251, 274		son	171, 175	Winssheimb	52
Wardbergh	124	Weisenburgh	60	Winstrupius, Peter	120, 175
Waren	41	Weisenfels	44, 72	Wintergata	149
Wargata	238	Weisskirchen	54	Wirno	236
Warisala	237	Wekast	283	Wirtz	59
Warnemynde 14, 18, 19, 23,		Wekelax	236, 237, 283	Wirtzsmoise	242
31, 38, 41		Wekelsång	191	Wisbaden	50, 51
Warnowströmmen 14, 23		Welpern	57	Wiselltofta	213
Warsala	236	Wendsysell	124	Wisingsborg	263
Warsou	94, 102	Wenerssborg	186	Wisingsborgh	152, 253
Warsow 73, 77, 78, 102		Wermeln	235	Wismar	105
Wartina	236	Werpinge	131, 135	Wisoki	96
Wasbro	262	Werra	47	Wissbaden	51
Wasbroo 247, 250, 251, 252,		Wexiö	192	Wissiöö	201
257, 264, 271		Wexiöö 191, 192, 255, 266		Wissmar 10, 13, 14, 15, 17,	
Wasch Narfwen	241	Wiasdowa	78, 102	18, 19, 23, 26, 31, 32, 33, 38,	
Waschow	274	Wiby	179	39, 41, 109, 112, 232, 233,	
Wasmenlöösa	181	Wicksta	262	272, 273	
Wassberga	225	Wida	146, 147	Witgenstein	45
Wassbro 167, 238		Wien	53, 54, 55, 57	Wittenberg	274
Wassbroo 243, 245, 253, 256,		Wieprsströmmen	93	Wittenberg [Arvid]	70, 77,
259, 282		Wigellskaftet	261	91, 104, 210	
Wassenlösa	233	Wijbe	261	Wittenbergh 42, 44, 57, 72	
Wassmelösa	189	Wijborg	237	Wittenborgh	40, 41
Wassmenlösa	266	Wijborgh	236, 284	Wittlanna	255
Wassmenlöösa	232, 240	Wijbyholm	166	Wittmont	272
Wassmlösa	251, 255	Wijda 147, 148, 149, 150		Wittow	18, 24, 274
Wassmlöösa	243, 244	Wijk [i Bohuslän] 182, 234		Wittsköfle	200, 201
Wassula	284	Wijk [i Dalarna]	250	Wittstock	45
Wasteena	179	Wijk [i Härjedalen]	261	Woina	97
Wastena 173, 174, 184, 207,		Wijk [i Södermanland]	167	Woinsala	237
226, 252, 253, 256, 262,		Wijken	263, 267	Woitsaka	237
264, 265, 267		Wijlsta	265	Wolhinien	95
Wastlini	241	Wijnääs	184	Wolkendorp	274
Wattschifte	237	Wijreda	254, 260	Wolleintz	165
Wattskifte	236, 279, 283	Wijråån	243	Wollgast 11, 14, 18, 24, 37, 41	
Wattuskifte	241	Wijsta	253	Wollin 11, 14, 16, 24, 37, 41	
Waxholm 149, 180, 202,		Wilanna	260	Wollmar	284, 285
241, 242, 247, 281, 283		Wildenbrook	37	Wollsiö	118
Waxholmen	203, 279	Wildtnis	88	Wollsiöö	118
Wedby 181, 243, 259		Wildtnuss	88	Wolmar	281
Wedgast	237	Wildungen	47	Wolmerstedh	25
Wedum 205, 230, 240, 245,		Wilkenschiöld	273	Wolmerstädt	25, 60
251, 253		Willa Jocki	284	Wordingborg	118, 133
Weebacken	258	Willemstadt	159	Wormbs	49
Weelanna	258	Williaiocki	237	Wour	47
Wehla	271	Willia Jocki	236	Woxtorp	208

Wram Gunnestrup	218	Wänerssberg	185, 186, 187,	Yhre	169
Wramm	189, 191, 251		257, 266, 267	Ykermark	37
Wrangel	42, 46, 59, 100, 104,	Wänerssborgh	182, 186, 227	Ykermynde	10, 11, 12, 13,
	110, 111, 112, 116	Wännegarn	262		14, 15, 16, 17, 18, 19, 24,
Wrangell	270	Wännewass	231		38, 41, 42, 44, 58, 104
Wrangell, Carl Gustaff	23,	Wännsiöö	261	Ylles heedh	219
	172	Wännåhn	261	Yltzen	40
Wrangell, Helling	285	Wärbek	241	Yngare	205
Wrangels krogh	280	Wärben	41	Yngary	251, 253
Wrangelshoff	285	Wärder	242	Yngaryd	245
Wrangers	241	Wärmbdöön	247	Yngen	179
Wredzstrup	251	Wärmeland	3, 204	Ynne	166
Wredztorp	258	Wärmelandh	182, 186, 250	Ynnersta	144, 145, 146, 149
Wreeta [i Södermanland]	181,	Wärmlands Dahl	182	Yps	54
	232	Wärnemo	195, 208, 254	Yrkermyndsche Heijde	10
Wreeta [i Östergötland]	145,	Wärnemoo	173, 194, 195, 201,	Ysane	169, 251
	259		203, 240, 245, 263, 268	Ysanå	263
Wrestrup	206	Wärnheem	205	Ysedom	11, 24
Wretstorp	230, 267	Wärnschiöld, Johan	177	Ysedomb	14
Wrettsta	258, 264, 271, 274	Wärnstät, Christoff	178	Ysedoom	24
Wrettstorp	239	Wärnäs	244	Yssnalt	201
Wretztorp	245, 253, 260,	Wärpinge	138	Ystadh	188, 220
	269, 271, 274	Wäserströmmen	33	Ysted	27, 262
Wricksta	254, 262, 264, 268	Wäsmannland	3	Ystedh	190, 191, 263, 272
Writzen	57, 72	Wässboo	254, 268	Ystädh	181
Wråå	205	Wässerströmmen	45, 47	Ytterseela	146
Wulfsborgh	26	Wässmanlandh	4	Yttersen	106
Wummern	46	Wässmanlannd	4	Yttre Malung	250
Wurbel	54	Wästanaå	256	Yxkel	284
Wurtz	91	Wästergötland	122	Yxkull	242, 280
Wurtzburg	43, 44, 50	Wästergötlandh	181	Zanikou	285
Wurtzburgh	43	Wästermo	180	Zinnou	87
Wurtzen	57, 60	Wästermoo	202	Zuel	61, 71
Wussow	73	Wäster Ramlöösa	217	Zum Teutschen hause	47
Wustrow	272	Wäster Säby	239	Zwirzuki	88
Wåge	249	Wästerwijk	28, 181, 202,		
Wåhlinge	180		240, 243		
Wålinge	179	Wäster Wram	209		
Wållöö	251	Wäster Wramm	209, 212,	Åboo	236, 237
Wånga	205, 230, 240, 245,		228, 234	Åby [i Skåne]	196, 217
	251, 253	Wästerås	204	Åby [i Södermanland]	150,
Wåddöö	236	Wästeråås	4		179
Wådel	106	Wästeröö	252	Åby [i Östergötland]	168, 181,
Wådell	106	Wästfahlen	45		232, 243
Wåfsta	239	Wäst Frieslandh	158	Åbykrogh	188
Wågsiöö	171	Wästphalen	32, 33	Åderburgh	44
Wågstorp	174	Wästre	254	Ådöön	147, 270
Wåhla [i Skåne]	199,	Wästre Dalarne	250	Åfwa	236, 238
Wåhla [i Västergötland]	271	Wästråås	4, 264, 265	Åhland	236, 238, 241
Wålling	16	Wättern	152	Åhlandh	236
Wållingen	179	Wätterow	48	Åhlands haaf	238, 279, 283
Wåmmdahl	249	Wåxiö	168, 204, 208	Åhlandz haaf	236, 241
Wåndell	264, 265	Wåxiöö	192, 240, 245, 263	Åhlberga	168, 181
Wånden	281, 284, 285	Wåå	181, 189, 200, 201	Åhlem	188, 221, 232, 255,
Wåndisch Mark	25				266
Wånersborgh	185	Yhr	206	Åhlsiöö	249

Ahlspångabroo	166	Ähleby	184	Örby [i Uppland]	262
Ahlsta	168	Ährensteen, Edwart	207	Örby [i Västergötland]	194
Ahlsäter	179, 180, 184	Äkeröön	236	Øre	240
Ahlsätr	245, 251, 252	Älf Dahl	249	Örebro 148, 180, 183, 204,	
Ahlsättra	247, 258	Älfströmmen	14	260, 262, 264, 265, 267, 270	
Ahlsätter	146, 147, 174,	Älfströmmen	25, 33, 38, 40,	Öreryd	268
	179, 257, 282		41, 157	Örerydh	265
Ahlsättr	253, 256, 259, 262,	Älfweroos	260	Öresteen	194
	272	Älfwströmmen	26	Öresundh	124, 165
Ahlsättra	247, 250	Älgåås	187	Örgryte	240
Ähmebergh	152	Ämbneboda	266	Örkelberg	184
Ähmohl	182	Ängelholm	121, 181, 274	Örkeliunga	212
Ähr	248	Ängellholm	230	Örnstedt, Franciscus	
Ähranäs	263	Ängian	248	Joell 116, 131, 162, 216, 217	
Ähre	249	Ängsöö	146	Örssbaken	240
Ähreda	255	Äskillstuna	148	Örydh	254
Ährenääs	263	Äskilstuna	167, 183, 269	Ösiöö [i Småland]	240, 245
Ährsööön	249	Äskilstuna	148, 151	Ösiöö [i Skåne?]	212
Ähr skutan	249	Äsperid	254	Ösiöö [i Östergötland]	179,
Ähs [i Bleking]	169	Ääs	144, 149	207, 226, 264	
Ähs [i Hälsingland]	248			Ösiöö krog	30
Ähs [i Södermanland]	189			Ösiöökrog	202
Ähs Closter	187	Ödesiöö	256, 262	Ösiöö krogh	174, 184
Ähsen [i Bohuslän]	182	Ödsiöö	252, 253, 257, 259,	Ösiöökrogh	166
Ähsen [i Jämtland]	249		265, 267	Ösiöökroog	203
Ähshult	255, 263	Öfwer Hessen	50	Össboo	254
Ähstorp	217	Öfwer Pahlen	285	Össby	236
Ähus	220	Öfwer Pfaltz	52, 60	Össell	242
Ähuus	200	Öfwer Pählandh	78	Össiö	173
Äker [i Jämtland]	249	Öhland	181	Östa [i Närke]	235
Äker [i Södermanland]	247	Öhlandh	244	Östa [i Östergötland]	257,
Äkerby	256	Öhlandt	21	259, 272	
Äkessdotter, Beata	207	Öhr [i Jönköpings län]	179	Östensiöön	244
Äklangeberg	187	Öhr [i Kronobergs län]	192,	Östergiötland	174
Ällenöö	181	204, 208, 240, 245, 262, 268		Östergiötlandh	152, 166, 168
Ämohl	186	Öhryd	263	173, 184, 189, 260, 266	
Ärdala	144	Öija	167, 189, 230, 232, 235,	Österijke	54, 57
Äreda	168, 263		269	Österike	71
Ärekien	58	Öijaby	268	Österlingh	15
Ärkelberg	264	Ökna	186, 187	Öster Lundby	212
Äsliunga	173	Öland	255	Östra Lundby	212
Ässtorp	173	Ölandh	29, 233, 255	Östre	254
Äsum	208	Ölmesta	194, 195, 254	Östre Dalarne	249
Ättersta	180	Ölmsta	240, 245, 254, 263	Östuna	264, 265
Ää	248	Ölmstadh	268	Öwer Rein	49
Ääs Kloster	193	Önesta	210, 217	Öör	165, 174
Ääströmmen	242	Önestadh	217	Öörby	147

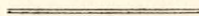
Förteckning

öfver de i arbetet förekommande illustrationerna.

- Reproduktion af S. Blesendorffs kopparstick af Erik Dahlbergh efter i Upsala Universitetsbibliotek förvaradt exemplar.
- Facsimile af första sidan i Dahlberghs egenhändiga dagbok (X 257 i Upsala Universitetsbibliotek).
- Reproduktion af i Säfstaholms galleri befintligt porträtt af Dahlbergh, måladt i olja på 1650-talet i Italien af Pietro da Cortona.
(Obs. Det under detta och följande porträttreproduktioner satta facsimilet af Dahlberghs namnteckning är hämtadt från sista sidan i E. 427 i Upsala Universitetsbibliotek.)
- Reproduktion af karta öfver konungariket Polen och angränsande områden, med angifvande af H. M. Konungen af Sverige Karl Gustafs och hans armés marschruter från krigets början till dess slut. Kartan är utförd af Erik Dahlbergh och stucken i koppar af L. Cordier. (Här reproduceradt kopparstick befinner sig i E. 427 i Upsala Universitetsbibliotek.)
- Reproduktion af karta öfver konungariket Danmark och angränsande områden, med angifvande af H. M. Konungen af Sverige Karl Gustafs och hans armés marschruter från krigets början till dess slut. Kartan är utförd af Erik Dahlbergh och stucken i koppar af L. Cordier. (Här reproduceradt kopparstick befinner sig i E. 427 i Upsala Universitetsbibliotek.)
- Reproduktion af det i Upsala Universitetskonstsamlingar befintliga porträttet af Dahlbergh, måladt i olja och signeradt år 1664 af David Klöcker Ehrenstrahl.
- Kanonafbildningar efter originalritningar i Upsala Universitetsbibliotek, enl. gammal uppgift utförda af Erik Dahlbergh.
- Reproduktion af det i Turinge kyrka i Södermanland uppsatta porträttet af Dahlbergh, måladt i olja och signeradt år 1695 af David Klöcker Ehrenstrahl.
- Planteckning af staden Riga, reproduction af en i de Dahlberghska samlingarna å Kungl. Biblioteket i Stockholm bevarad handteckning, troligen under Dahlberghs öfverinseende och »under hans ögon» utförd af Löjtnanten Johan Lithén, hvilkens signatur dock saknas å ritningen.
-

INNEHÅLL.

	Sid.
INLEDNING	VII
ERIK DAHLBERGHS DAGBOK:	
1625—1647. Barn- och ungdomsåren	I
1647—1656. Dahlbergh i »Kungl. Majestäts krigstjänst». Resor i enskilda och offentliga uppdrag. Fortsatt utbildning i olika riktningar under vistelsen i Sydeuropa m. m. Planerad pilgrimsfärd till Jerusalem, tre gånger påbörjad och afbruten. . . .	36
1656—1660. Dahlbergh pestsjuk. Tillfrisknar omsider och återinträder i tjänst. Polska fälttåget. Uppbrott mot Danmark. Friedrichsodde. Tåget öfver Stora och Lilla Bält m. m. Freden i Roeskilde. Det andra danska kriget. Karl X Gustafs död.	75
1661—1667. Dahlbergh öfverstelöjtnant vid Södermanlands infanteriregemente. Bosättning vid Skenäs och gifte med Maria Eleonora Drakenhielm. Teckningar till Karl X Gustafs historia och »Svecia antiqua et hodierna». Inhemska resor m. m. . . .	141
1667—1679. Till Holland, Frankrike och England. Konung Karl II erbjuder Dahlbergh tjänst under Englands krona. Kommandant i Malmö. Deltagande i danska kriget. Slagen vid Halmstad och Lund m. m.	155
1680—1696. Dahlberghs verksamhet såsom chef för rikets befästningsverk. Familjesorger. Förluster. Ärebetygelses: upphöjande i grefligt stånd, utnämning till Kungl. Råd m. m.	223
1696—1699. Dahlbergh generalguvernör i Lifland och kansler för universitetet i Dorpat	277
Ändringar och anmärkningar	i
Person- och ortnamns-register	viiiij
Förteckning öfver i arbetet förekommande illustrationer	xxxviiij

DENNA BOK ÄR TRYCKT HOS
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTR.-A.-B., UPSALA.
TECKNINGARNA ÄRO UTFÖRDA AF FRÖKEN LOUISE ADEL-
BORG TILL STÖRSTA DELEN EFTER MOTIV AF ERIK DAHL-
BERGHS EGEN HAND. PAPPERET ÄR LEVERERADT AF
J. H. MUNKTELLS PAPPERSFABRIKS A.-B., GRYCKSBO,
KLISCHÉERNA AF GROHMANN & EICHELBERG
I STOCKHOLM. TRYCKNINGEN AF-
SLUTADES DEN ADERTONDE
MAJ ÅR 1912

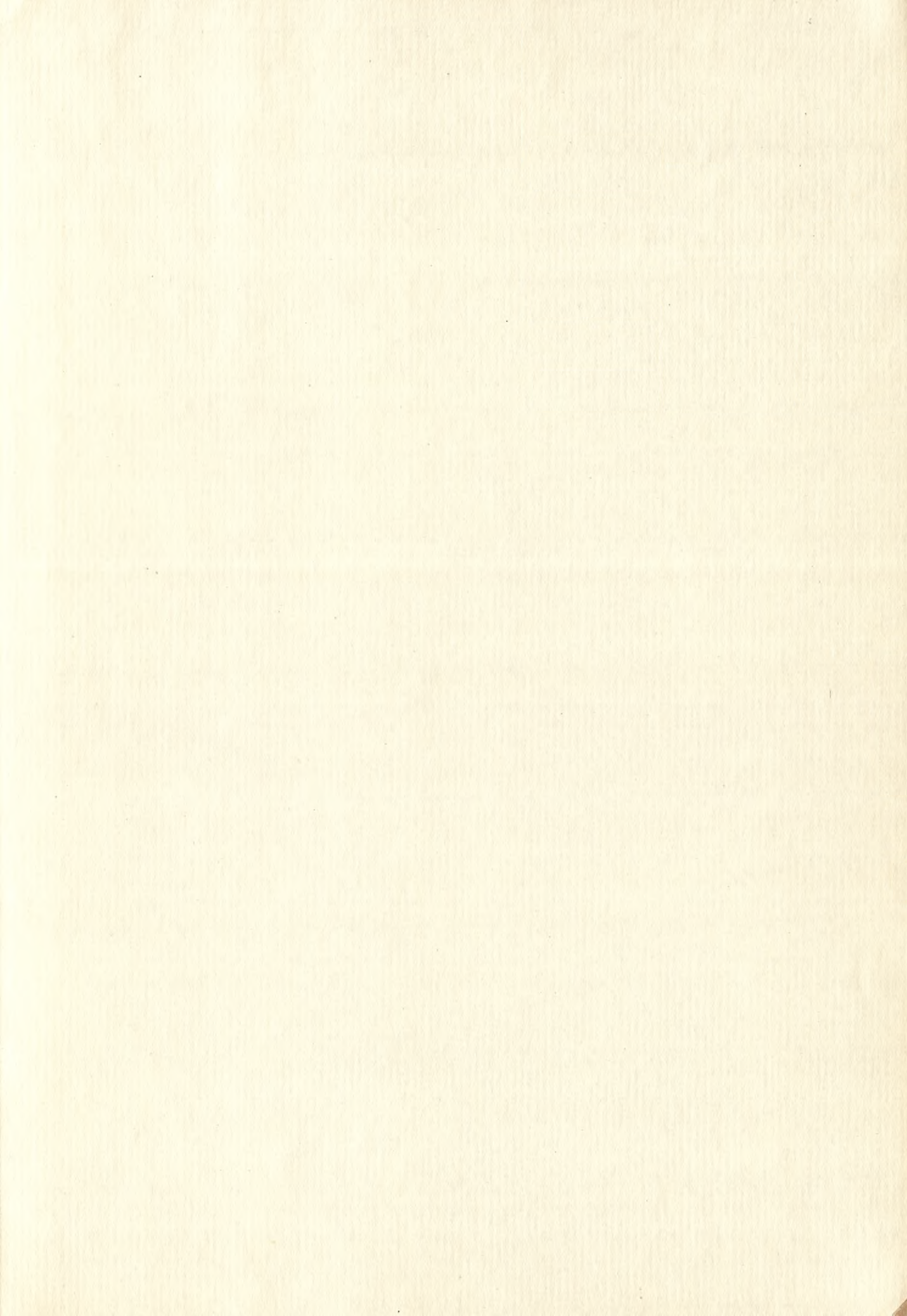

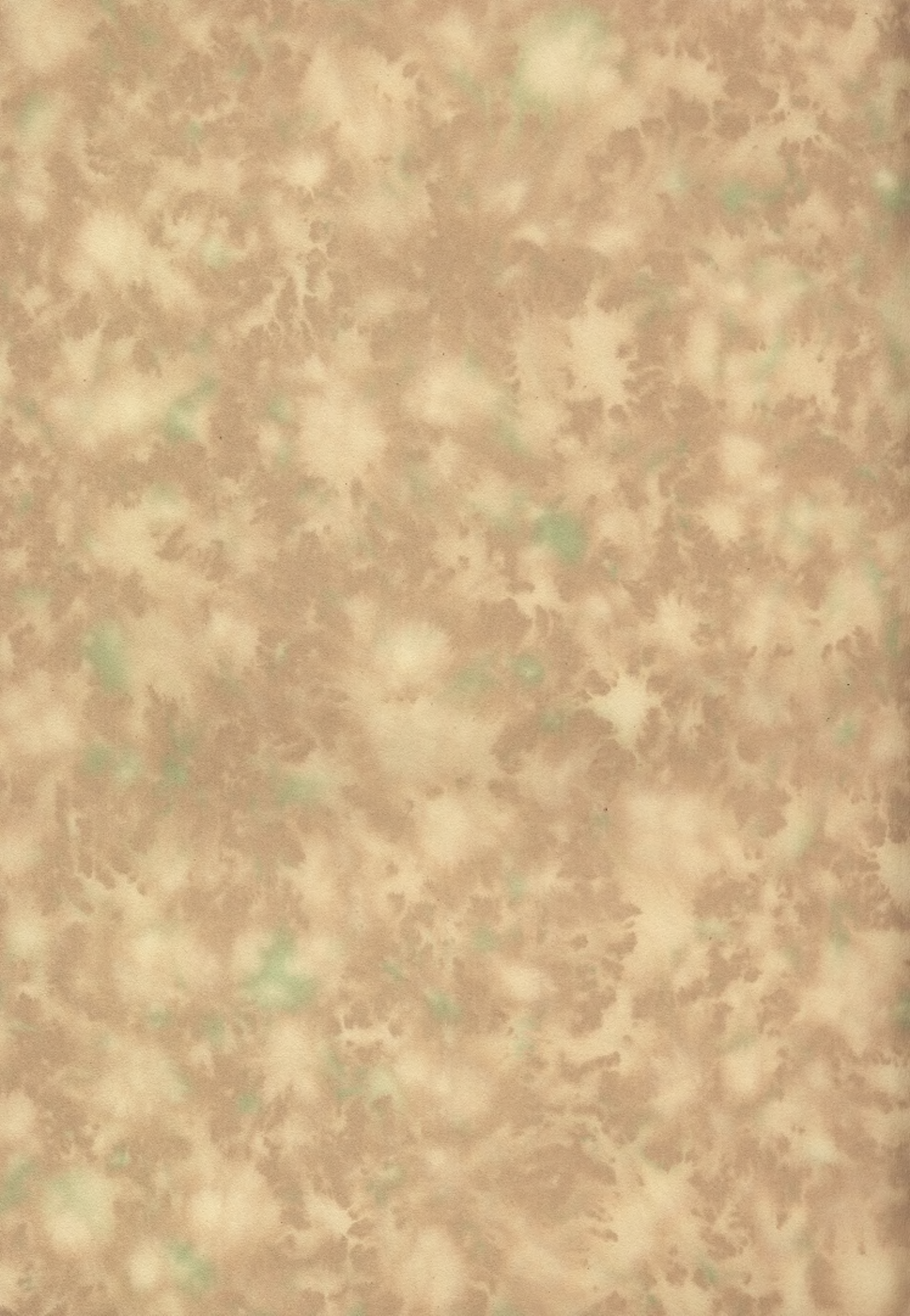

6000122194

Göteborgs universitetsbibliotek

